

OTTEITA

Rovasti L. L. Lestadiuksen HULLUINHUONELAISESTA

Uusi jakso

Suomentanut

I.J.Hellman

Oulussa

Osakeyhtiö Oman Kannan Kirjapainossa 1910

Alkulause.

Kuten lukijamme tietävät, olemme vuosien 1905 ja 1906 Kolkuttajan liitteenä julkaisseet otteita rovasti lestadiuksen "Hulluinhuonelaista" lähes 300 pykälää. Näiden, otteiden julkaiseminen on käsikirjoitusten puutteesta ollut keskeytyksissä kolmisen vuotta. Tiedossa on kyllä ollut, että puheenalaisen teoksen kirjoittajan läheisellä sukulaisella on noita käsikirjoituksia koko paljon. Mutta niiden omistaja on aarteestaan vaatinut niin korkeaa hintaa, että tarvittavia varoja ei ole ollut saatavissa. Tuonottain teki kuitenkin eräs asiaa harrastava henkilö itsekseen sen lupauksen, että jos Jumala erityisemmällä tavalla suopi hänelle menestystä hänen maallisissa toimissansa, niin hän yksin suorittaa käsikirjoituksista vaaditun, summan. Jumala kuuli veljemme rukouksen, ja lupaus tuli niinkään täytetyksi. Puheenaolevat käsikirjoitukset sisältävät noin 800 pykälää. Jos niitä siis julkaistaan entiseen tapaan, se on Kolkuttajan joka toisen vihkon liitteenä, niin niitä riittää useammaksi vuodeksi. Pykälät ei seuraa toisiansa yhtenäisessä jaksossa, vaan on useammasta paikasta käsikirjoitusviikkoja poissa, joten esitys, ikävä kyllä, tulee enemmän tai vähemmän katkonaista. Suomentajalla ei ole ollut tilaisuutta tutustua esillä olevien otteiden sisällykseen. Toivoa kuitenkin sopii, että Læstadius, Jumalan Hengen valaisemana miehenä, näidenkin kirjoitusten kautta tahtoo tehdä lukijoitansa osallisiksi siitä viisaudesta, mikä ylhäältä on.

Oulussa helmikuulla 1910 I.J.H.

Tämä teksti on OCR-luettu rva Esteri Ahosen lahjoittamasta monisteesta. Sisältöä on verrattu alkuperäiseen käsikirjoitukseen paikka paikoin, mutta ei kokonaan. Kysymyksessä on vuoden 1851 Hulluinhuonelaisten versio, mikä ei ole säilynyt kokonaisuutena. Alkuperäinen ruotsinkielinen käsikirjoitus on tällä [www-sivulla](http://www.sivulla). Hellman käytti kansanomaista kieltä ja suomensi vieraskielistä terminologiaa. Psykologiset ja filosofiset termit 1850-luvulta eivät vastaa nykyistä terminologiaa. Teoksessa on siis sanoja, joita on lähes mahdoton ymmärtää. Onneksi Læstadiuksen ajatukset ovat selkeitä, niin että muutama lauseen sisällä oleva käsittämätön sana ei estä asian ymmärtämistä.

Olen tehnyt vähäisiä korjauksia Hellmanin käännökseen. Haksasuluissa [hakparentes] on huomautuksia tai käsikirjoituksessa oleva vieraskielinen sana.

Pajalassa huhtikuun 30. päivänä 2009 Lauri Koistinen

Otteita Rovasti Lestadiuksen Hulluinhuonelaisesta.
Uusi jakso

I. Mikä on järki?

558. Järkeä tietoviisaat pitävät etevimpänä hengenlahjana, mikä ihmisellä on, ei ainoastaan itsenäisenä sielunvoimana, vaan myös hallitsevana perussääntönä eli voimana, minkä tulee hallita koko ihmistä, vaikka harvoilla ihmisillä on järjen oikea käyttö.

559. Emme kuitenkaan ole velvoitetut ottamaan järjen sisällystä ja laajuutta siinä mielessä elikkä niitä ominaisuuksia ja toimia omaavana, mitkä tietoviisas sille omistaa. Sillä tieto viisaan kallossa järki voi olla sekä mieli eli vastaanottoelin että perussääntö eli itsetoimintaelin. Se voi olla sekä jumalallisin taipuvainen mieli että itse jumalallisuus eli ihmisessä oleva jumalallinen aines.

560. Petrelli tosin ei uskalla suoraan lausua ilmi salaista aavistustansa, että järki on yhtä kuin itse jumalallisuus. Mutta kaukana jumalallisen luontonsa tunnustamisesta hän ei ole esittäesssä kirjansa 247. pykälässä seuraavaa:

561. "Järki on aatteita sisältävä kyky, mutta ei vain vastaan ottavasti huomaava, epäaistillisia perussääntöjä ja aatteita käsittävä, joista kaikki aistillisesti huomattava, luonnossa ilmenevä olennaisuus ja elinvoima lähtee, vaan se, nimittäin jär ki, on näiden perussääntöjen kanssa sukulaisuudessa oleva voima, mikä itseensä sulkee ja panee liikkeelle nämä perussäännöt ja aatteet." (Siis järki on jumalallisuuden kanssa sukulaisuudessa oleva voima)

562. "Järjen kautta olemme kaikkinaisia, kokonaisuuteen sisältyviä. Ollen vapaan rakkauden kautta tämän kanssa yhteenliittyneitä käsitämme kaikki sen täydellisyydessä, yhdymme ja yhdistymme kaikkinaisuuteen." (Huomattavaa on, että Petrellin oppisanaston mukaan kaikkinaisuus ja yleisyys merkitsevät yhtä kuin jumalallisuus. Siis hänen tarkoituksensa on, että me jär jen kautta olemme jumalallisia ja vapaan rakkauden kautta sen kanssa yhteenliittyneitä.)

563. Vaikka kirjoittaja, se on Petrelli, koettaa peittää sisällistä vakaumustansa sanajärjestyksen kautta, mikä kuuluisi vähemmän loukkaavalta, on hän kuitenkin tehnyt salaisen itsekkyytensä siksi läpikuultavaksi, että koko yhtenäisyydestä voi huomata, että hän järjen kautta pitää olevansa, jollei juuri Jumala itse, niin kuitenkin lähinnä Jumalaa, tai toisin sanoen: hän pitää itseänsä jumalallisena.

564. Näyttäöksensä toteen, että ihminen järjen kautta on jumalallinen, olisi Petrelli kernaasti voinut viitata muuta miin raamatunpaikkoihin, esimerkiksi näihin: minä sanoin: te olette Jumalat, Joh. 10: 34: , me olemme myös Hänen sukunsa, Ap.T. 17: 28: että te niiden kautta Jumalan luonnosta osalliseksi tulisitte. 2 Piet. 1: 4. Ja tämä kaikki tietenkin tapahtuu järjen kautta mikä edelleen voidaan vahvistaa 1 Piet. 2: 2 olevilla sanoilla, alkukielen sanat ovat käännettyt järjen rieskalla.

565. Syystä olisivat alkukielen sanat tässä käännettävät: jumalallista sanan rieskaa, koska "logos" sana Uudessa Testamentissa ei missään paikassa vastaa sitä mitä tietoviisaat sanovat järjeksi. Pikemmin voidaan kreikankielen sana "nus" kääntää sanalla järki. "Logos" sanan evankelista Johannes ottaa gnostillisessa mielessä, jumaluuteen kuuluvana tunnusmerkkinä, jota ei suinkaan ollut ihmisessä semmoisenaan, joten myöskin "logos Teu", Jumalan sana, kaikkialla seisoo ihmisten sanain eli ihmisviisauden vastakohtana, ja tätä, mikä on inhimillisen järjen tuottama, sanotaan Raamatussa hulluudeksi.

566. Tämän perusteella ovat myöskin vanhemmat oikeauskoiset jumaluusoppineet ehdoittaneet, että järki on otettava vangiksi uskon kuuliaisuuden alle. Mutta nyt järki tahdotaan tehdä ei vain jumalallisuuden, elimeksi tai siihen taipuvaiseksi mieleksi, vaan myöskin jumalalliseksi perussäännöksi, jumalallisuuden kanssa sukulaisuudessa olevaksi voimaksi.

567. Järki on tietoviisaiden kallossa jumalallinen tiedon lähde, josta nämä pellonpeljäkkeet voivat ammentaa totuutta samalla erehtymättömyydellä kuin yksinkertaisesti uskova Raamatusta.

568. Mutta onneksi järki ei ole tullut miksiäkään jumalalliseksi tiedonlähteeksi yleisessä mielipiteessä. Yksinkertaisen täytyy katsella järkeä semmoisena kuin se ilmenee yleisessä elämässä. Tietoviisaat mielellään ylentäkoot järjen jumalalliseen arvoon ja kunniaan, he tehkoot järjen jumalalliseksi tiedonlähteeksi, kaiken sekä aistillisen että yliaistillisen tiedon alkujohdeksi, Meidän täytyy arvostella järkeä sen mittapuun mukaan, minkä historia antaa meille.

569. Meidän täytyy katsella järjen suurtekojen tuloksia yleisessä elämässä, valtiollisessa lainsäädännössä, sen suhteessa elävään kristillisyyteen, niin sanotussa terveellisessä siveysopissa elämän tärkeimpänä hetkenä. Silloin järki osoittautuu ensi suhteessa noudattamattomaksi, jolla ei ole voimaa saada aikaan yleistä luonnollista siveyttä.

570. Tulee näkyviin, että intohimot määräävät useimmat ihmiset epäsiiveellisiin tai järjenvastaisiin toimiin, vaikka järki, jota pidetään jumalallisena perussääntönä ihmisessä, ei voikaan ehkäistä, paljoa vähemmin hävittää voitolle pääsevää tapojen turmelusta.

571. Yleinen tapojen turmelus osoittautuu suurimmaksi juuri aikana, jolloin eniten ylistetään järjen jumalallista luontoa, jolloin järki ylennetään jumalalliseksi perussäännöksi, jolloin pystytetään temppeleitä ja alttaria jumalalliselle järjelle, jolloin polvistutaan ja rukoillaan suurta kuvaa. Juuri silloin tapojen turmelus osoittautuu järjen ja sivistyksen irvikuvaksi. Eikö juuri järjen pitänyt tuhota kaikki siivettömyys ja perustaa taivaanvaltakunta maan päällä? Kauniistipa järki on perustanut taivaanvaltakunnan maan päällä.

572. Mitä suuria järki on saanut aikaan valtiollisessa lainsäädännössä? 3000 vuotta järki on työskennellyt saadakseen aikaan lainsäädännön, mikä tekisi yhteiskunnallisen elämän siksi siedettäväksi, ettei jokainen hirmuvaltioiden voisi tallata lakia jalkainsa alle, ettei jokainen varaspoika voisi kiertää lakia. Mutta kuinka lainsäädännön on käynyt? Me olemme vielä samassa tilassa kuin Solon, jonka lait ovat olleet voimassa pitemmän aikaa kuin yhdenkään muun

lainlaatijan. Kaikilla lainlaatijoilla, jotka sitten ovat esiintyneet, on ollut se huono onni, että heidän lakinsa ovat tulleet kelpaamattomiksi muutamien vuosisatojen kuluttua. (* Kuten tiedämme, kuuluu vastaava paikka suomalaisessa kirkkoraamatussamme: terveellistä sanan rieskaa. Suom.muist) Ja kuta lähemmäksi tulemme niin korkeasti ylistettyä sivistystä, sitä lyhytaikaisempi on jokin säädetty laki.

573. Lakikokoelma kasvaa yhtärintaa lainrikosten kanssa, ja vieläkin vaiteliaan inhimillisen yhteiselämän ensimmäisistä ehdoista. Eikö juuri järjen ollut määrä asettaa kaikkina aikoina pätevän yhteiskuntalaitoksen, jossa jokainen järjellinen jäsen voisi löytää luonnolliset oikeutensa turvatuiksi ja luonnolliset velvollisuutensa viitoitetuiksi? Kauniistipa järki on turvannut yhteiskunnallista sopua. Tässäkin tulee ilmi, että järki on ollut intohimojen talutusnuorassa. Se mielipiteiden tuuli, mikä kunakin päivänä puhalsi, on saanut olla oikeuden perusteena lainsäädännössä.

574. Mihin sitten järki on hyvä, kun se ei voi varjella valtakuntia ja valtioita sodista ja vallankumouksista, ei myöskään yksityistä vääryydestä? Meidän ei tarvitse mennä kuin muurahaismättäälle oppiaksemme, millainen yhteiskuntalaitoksen tulisi olla. Nämä katalat olennot, joita me sanomme järjettömiksi, elävät alati naapurisovussa. Ne elävät, työskentelevät ja raatavat kasvattaaksensa muitten sikiöitä. Mutta ihmiset, joita sanotaan järjellisiksi, töykkivät, nöykkivät, riitelevät ja teurastavat kuin luontokappaleita. Mihin sitten järki on joutunut? Minun luullakseni järki ihmisessä sijaitsee vatsassa ja pikkusuolissa, vaan ei pääkallossa,

575. Tietoviisas väittää, ettei ole järjen syy, että valtiollinen lainsäädäntö on vaillinainen ja virheellinen, vaan se on ymmärryksen syy, joka ei kykene käsittämään järjen jumalallista sisällystä, sekä harrastusten [intressen] syy, jotka eivät salli järjen päästä valtaansa yleisessä luonnonoikeudessa. Mutta silloin minä kysyn: Mikä jumalallinen perussääntö se on, joka ei voi päästä valtaansa, koskapa sillä äänensä voiman nojalla täytyy olla valta siihen? Mitä jumalallisuutta se on, jonka täytyy alistua noudattamaan harrastuksia [intressen] kaikessa, vähimmästä suurimpaan saakka? Jos niin on, että harrastukset [intressen] hallitsevat maailmaa, ja sitä todistaa historia, niin näiden täytyy olla kaiken inhimillisen toimen oikea perussääntö. Järjen, vaikkapa jumalallista laatua, mutta ilman valtaa, millä se voisi masentaa ja tehdä tyhjäksi intohimoja, täytyy seisoa ja töllistellä eikä voi saada mitään aikaan ihmiskunnan edistymiseksi, yhtä vähän tässä kuin tulevaisessa maailmassa.

576. Ja millä kohdalla on luonnollinen järki suhteessansa elävään kristillisyyteen? Epäilemättä on järki varsin läheisessä ja sydämellisessä suhteessa ilmoitettuun uskoon, semminkin nyt, kun järkeisuskoiset esiintyvät ilmoitetun uskonnon puolesta. Eihän järki ole ainoastaan rakkauden ja pyhyiden elin, vaan myöskin sen alkujohde.

577. Järki, jumalallisena perussääntönä on itsensä valtias, ja aatteita sisältävänä kyknä se myöskin on uskonnollisten aatteiden sekoittamaton lähde, niin että kehittynyt järki levittää kirkkaampaa valoa kaikkein inhimillisten olosuhteiden yli kuin mitä ilmoitus voi tehdä. Ja yleensä ilmoituksessa ei ole mitään, jota järki ei pystyisi käsittämään, niin pian kuin ilmoitus selitetään järjen vaatimusten mukaisesti. Niin väittää ainakin

nykyinen pietistinen järkeisuskoisuus.

578. Mutta pahinta on, että kristinuskon perustotuudet, esimerkiksi sovinto, ovat siihen määrään outoja nykyajan järkeisuskaisille, ettei "sovinto" sanaa edes ole mainittu koko Petrellin sielutieteessä. Sitä vähemmin voi niin ollen totinen katumus eli tunnonvaiva kuulua uskonnon olentoon, kun hyvettä kaikkialla pidetään ja ylistetään riittäväksi ihmisen siveelliseen jalostumiseen.

579. Järkeisuskaiset eivät ollenkaan tunne siveellistä kehnouttansa. Heidän jumalallinen järkensä on pyhä ja loukkaamaton. Se ei laisinkaan tunne mitään synnillisiä tunteita ja haluja. Sitä vähemmin, synti voi sitä saastuttaa ja tahrata, kun tämä enimmäkseen ilmenee vieteissä, joille ihminen ei mitään voi.

580. Mutta meistä tuntuu kuitenkin omituiselta, että järki omistaa itsellensä kaiken sen hyvän, mikä on uskonnossa, kuten rakkauden, pyhyiden, hyveen y.m. mutta ei ole tietävinään mitään siitä pahasta, mikä on olemassa ihmissuonossa. Järki-ihminen näyttää olevan lähinnä Jumalaa pyhydessä ja siveydessä. Rakkaus, pyhyys ja hyve ovat hänen omia tekojansa, mutta synti, rikos, pahe ja kehnous, niitä hän ei tunne, eikä järki-ihminen myöskään tunne katumusta ja tunnonvaivaa tai sovintoa.

581. Me pelkäämme kuitenkin, että ihmisessä olevaa jumalallista järkeä painajainen eli alhaiset ja perkeleelliset intohimot ajavat, mitkä tekevät tämän jumalallisen (oikeammin soaistun) järjen elävän kristillisyyden viholliseksi. Kuka on ollut enemmän kiukuissaan ilmoitettua uskontoa vastaan kuin järkeisuskaiset, luonnonjumaloitsijat ja deisminuskaiset 16- ja 17-vuosisadoilla? Kuka on enemmän ahkeroinut turmellaksensa kaiken uskonnollisuuden sivistyneiden kansanluokkien sydämissä kuin juuri nämä perkeleen välikappaleet, joiden kautta tämän maailman verenhimoinen hirmuvalti on vuodattanut käärmeenmyrkkyytensä kansojen sydämiin.

582. Mutta yhdeksännentoista vuosisadan vapaa-ajattelijat ovat pietistisestikin mieltyneitä. Puhtaasta rakkaudesta Jumalaan ja lähimmäiseen he ottavat lukijaisia ja pietistejä puolustaakseen inkvisitionia vastaan. He vaativat yleistä suvaitsevaisuutta. Ruotsissa he esimerkiksi vaativat hartauskokousten pitämistä kieltävän julistuksen kumoamista, j.n.e. Ja me tahdomme kernaasti lukea tämän heille ansioksi.

583. Mutta jos he vain tietäisivät, mikä vaarallinen vihollinen pietismi on järkeisuskaisuudelle, jos he voisivat aavistaa että pietismi tekee ihmisen välinpitämättömäksi kaikista maallisista harrastuksista [intressen=eduista], saati vain voisivat kuvailla mielessänsä, että pietismi tuottaa turmiota luonnollisen ihmisen pyhimille harrastuksille ja halveksii lihallista vapautta, minkä puolesta kansakunnat nyt uhraavat henkensä ja verensä: silloin saisimme nähdä kuinka kauheasti järkeisuskaisuus virnistelisi pietismiä vastaan. Saisimme nähdä jumalallisen järjen sapen purskuvan ulos suusta ja sieraimista. Käärmeenmyrky kihisee jo heidän veressänsä ja tihkuu jo näkyviin järkeisuskaisuuden myrkyllisten skorpionien hammasten välistä, heidän lukiessansa näitä lehtiä.

584. Mutta yleisessä terveellisessä siveysopissa täytyy kait järjen jumalallinen oikeus tunnustaa. Tässä ilmenee järki kaiken jalon ja hyvän perussääntönä. Siveellinen aines kuuluu yksinomaan järkeen ja esiintyy siinä

aatteiden muodossa, nimittäin toden aatteena, hyvän aatteena, kauniin aatteena ja täydellisen aatteena. Petrelli pykälä 202.

585. Järki sisältää niin runsaassa määrässä toden, hyvän, kauniin ja täydellisen aatteita, ettei ymmärrys voi sitä peräti tyhjentää, vaan saa tästä jumalallisesta tiedonlähteestä ammentaa ihanimpia tarveaineita terveellisen siveysopin varalle.

586. Kuitenkin tuntuu meistä siveysfilosofia kutakuinkin köyhältä. Kun näet jokaista velvollisuutta vastaa jokin oikeus, niin heidän siveysoppinsa on tyhjän veroinen. Jos myöntäisimme, että siveysfilosofien velvollisuuksilla on perustuksensa yleisessä oikeudentunnossa, niin on kuitenkin selvä, että oikeuksilla on perustuksensa itseydessä, omanvoitonpyynnissä ja kunnian tunnossa, joten myöskin, yleisen lain mukaan, joka on filosofisen luonnonoikeuden ilmaus, ihminen voi saada oikeuden surmata toisen jollei hän muulla tavoin voi puolustaa omaa henkeänsä.

587. Tällä tavoin eivät ainoastaan valtioiden väliset tavalliset sodat voi tulla oikeutetuiksi, ne kun perustuvat tietoviisaiden luonnonoikeuteen, vaan myöskin sodat ja vallankumoukset voivat tulla pyhäksi velvollisuudeksi, kun omatunto vaikastaan perkeleellisten intohimojen kautta. Kun oikeuskoinen sappi kihisee veressä, silloin tulee pyhäksi velvollisuudeksi hävittää kaikkia luuloteltuja harhaoppeja. Kun itseyden musta veri pimittää järjen, silloin tulee pyhäksi velvollisuudeksi kuolla vapauden puolesta.

588. Saamme nyt myöskin kuulla Petrelliltä, että ihmisellä on tahto, mikä ei ole hänen omansa, ja tähän tahtoon luetaan vaistoja ja viettejä, joita pidetään Kaitselmuksen luonnonlahjoina, joiden kautta kaikkinaisuus (se on jumalallisuus) sisältäpäin olennossa pääsee valtaansa.

589. "Vaistot ovat mukailut kunkin olennon tarkoituksen mukaan. Ihmisessä ne ilmenevät osittain luonnonvaikutuksina eli luonnonvietteinä, osittain järjen herätyksinä, joiden luonnonviettien ja järjenherätyksen kautta kaikki pätevyyden (jumalallisuuden) vaatimukset pyrkivät valtaansa, semmoisina esiintyen toimivina olettamalla sitä, minkä tulee olla olemassa. "Petrelli, pykälä 334.

590. Saamme edelleen kuulla, että vaistot ovat tarpeellisia ihmiselämän kehittämiseksi tarkoituspäätöksensä, ja puhtaasti inhimilliset vaistot tarkoittavat vapaan ja siveellisen järjestyksen kehittämistä. Huomaa lukija, näitä peruslauseita, mitkä ovat puhtaita kuin kulta. Mutta ota vaari siitä, mitä seuraa,

591. Pykälässä 339 Petrelli ryhtyy viettien jakoon. A, Elämänvietti, mikä ilmenee osaksi itsepuhdistuksen viettinä (viettinä tahtoa elää maailmassa) osittain sukuviettinä.

592. "Sukuvietin" kauniin nimen alle verhotaan tässä siittämisvietti, mikä ihmisen alentuneessa tilassa on huoruuden vietti, eräs mitä suurimmassa määrässä häpeällinen, aistillinen ja järjenvastainen halu, minkä tyydyttäminen asettaa ihmisen järjettömien eläinten tasalle. Se on tosi eläimellinen halu, josta järjellinen ihminen tuntee itsensä alennetuksi. Tämän huoruudenhalun tähden Luterus vaati laillisia avioliittoja, ollen nämä ainoana keinona, millä Luojan sallimalla tavalla välitetään synnillinen puoli itse halussa.

593. Miten siittämishalu käsitetään Raamatussa, on kyllin tunnettu. Siellä sanotaan esimerkiksi: TÄMÄ NURJA JA HUORINTEKIJÄ SUKUKUNTA.

ÄLKÄÄT HOLHOKO RUUMISTANNE HAUREUTEEN. JOTKA EIVÄT OLE VAIMOIN KANSSA ITSEÄNSÄ SAASTUTTANEET. ISRAELIN LASTEN PITÄÄ MAKSAMAN VANHEMPAINSA HUORUUDEN SYNNIT. Ja sitäpaitsi osoittaa itse kainouudentunto, mikä on ristiriidassa haureudenhimon kanssa, että sen tyydyttäminen, joskin luvallisella tavalla, on järjenvastaista. Se kuuluu pimeyden töihin. Yleinen kokemus osoittaa, että tämä halu muiden pirullisten viettien yhteydessä edistää yleistä huoruutta. Sivistyneellä miehellä on rohkeutta vietellä ja häväistä yksinkertaisen naisen, mutta hänellä ei kuitenkaan ole rohkeutta ottaa häntä avioksensa, syystä, että se sotii hänen jumalallista järkeänsä vastaan, että hän ottaisi avioksensa naisen, joka hänen mielestään on hänen omaa arvoansa alempana.

594. Itsepysyttämisenvietti eli halu elää maailmassa on myöskin suoranaudessa ristiriidassa Vapahtajan opin kanssa. Siinä kuuluu, että ihmisen pitää vihaavan omaa henkeänsä. Se joka rakastaa maallista elämäänsä, hän on kadottanut hengellisen elämänsä. Huolenpidon sielun ijankaikkisesta onnesta pitää poistaa itsepysyttämisenvietti.

595. Toimintavietillä on pohjansa alhaisissa intohimoissa: itseudessa, omanvoitonpyynnissä ja kunniantunnossa. Kristityn pääasiallinen toiminta ei tarkoita hänen omaa maallista vaurastumistansa, vaan omaa ja muitten siveellistä jalostumista. Mutta kokemus osoittaa, että maailman orja on toimeliaampi kuin Jumalan lapsi. Mutta maailman orjan toiminta on ristiriidassa kristillisyyden kanssa, syystä, että hänen maallinen toimintansa vaatii käytettäväksensä kaikki hänen sielunvoimansa.

596. Onnellisuuden vietti on eräs nautinnon halu, mikä poistaa ijankaikkisen autuuden halajamisen. Tiedämme varsin hyvin, mihin luonnollinen ihminen perustaa onnellisuutensa, nimittäin kunniaan, valtaan ja rikkauteen, vapauteen ja aistillisiin nautintoihin. Mutta tämä onnellisuus on suoranaainen vasta kohta kristityn tyyneyteen ja tunnonrauhaan. Kristitty tuntee itsensä onnelliseksi vapaassa kieltäytymisessä ja uhrautumisessa kaikkeen siihen nähden, mitä maailma pitää suurena, kauniina ja ihanana. Kristityn kunnia on siinä, että maailma pilkkaa häntä, että maailmanjoukko halveksii ja vihaa häntä hänen uskontonsa tähden,

597. Kristityn rikkaus on hengellisessä köyhyudessa. Kristityn valta on oman heikkouden tunnossa kykenemättömyydessä auttaa itseänsä. Siis huomaamme, että ne vietit ja vaistot, jotka tietoviisas pitää Kaitselmuksen antamina luonnonlahjoina siveellisen järkeiselämän edistämiseksi, eivät ole mitään muuta kuin synnillisiä haluja, joita Raamatussa nimitetään "lihaksi" ja joita samoja viettejä uskonpuhdistajat nimittävät "perkeleen, vallaksi".

598. Näiden viettien tähden heränneen ihmisen täytyy tuntea tunnonvaivoja. Ja samojen viettien tähden Vapahtajan täytyy hikoilla verta sovittaaksensa itsensä kanssa saastaisten viettien alaiseksi joutuneen ihmisen. Mutta tietoviisas tuntee itsensä syyttömäksi vietteihin nähden, syystä, ettei hän ole syytä niihin. Ja sentähden hän ei tarvitse mitään sovitusta.

599. Jos lähemmin tarkastamme näitä vaistoja ja viettejä, mitkä tietoviisas yhdistää tahdon alaisiksi, joka ei ole hänen omansa, niin huomaamme, että ne kaikkityyni ovat alhaisia intohimoja. Kuinka on esimerkiksi täydellisyysvietin laita "jolla tarkoitetaan yksilön pyrkimistä tulla

täydelliseksi, tulla kokovalmiiksi korkeammassa suhteessa, tulla vanhurskaaksi, tulla loukkaamattomaksi, tulla kokonaiseksi ja pyhitetyksi"? 600. Tämä pyrkimys tulla vanhurskaaksi ei ole mitään muuta kuin omavanhurskaus, joka jättää ihmisen osattomaksi sovinnosta. Sovinnon mahdollisuus perustuu siihen, että ihmisellä pitää olla syvä ja selvä tietoisuus siveellisestä alentumisestaan. Mutta jos hän pyrkii tullaksensa vanhurskaaksi muulla tavoin kuin sovinnon kautta, niin hän tekee suurimman synnin Sovittajaa vastaan, joka silloin on kärsinyt turhaan alentuneen, lapsensa tähden.

601. Epäuskolla, jota Luterus pitää suurimpana syntinä, on perustuksensa omassavanhurskaudessa eli ihmisen pyrkimyksessä tullaksensa vanhurskaaksi ilman sovitusta. Jos alentunut ihminen tuntee asemansa Wapahtajaan nähden oikein, niin hänen täytyy julistaa täydellisyysvietti perkeleelliseksi intohimoksi. Hänen täytyy ei ainoastaan olla vapaa kaikesta pyrkimisestä ollaksensa vanhurskas ja pyhä sovittamattomassa tilassansa, vaan hänen täytyy päinvastoin pyrkiä tullaksensa yhä enemmän epävanhurskaaksi eli vääräksi, yhä enemmän rikolliseksi Jumalan edessä, hän kun ei sittenkään ikinä voi tuntea itseänsä niin kurjaksi ja viheliäiseksi kuin hän on. Hän ei voi oikein tulla sovitetuksi Jumalan kanssa, ennenkuin kaikki muut pelastumisen keinot otetaan häneltä pois. Täydellisyysvietti elikkä ihmisen pyrkimys tulla vanhurskaaksi ja pyhäksi muulla tavoin kuin sovituksen kautta on siis ihmisen sovittamattomassa tilassa suurin rikos Sovittajaa vastaan.

602. Ei mikään koske niin kipeästi vanhimman sydämeen kuin alentuneen lapsen pyrkimys saavuttaa semmoinen viattomuus, jota sillä ei ole. Alentuneen lapsen pyrkimyksessä olla vanhurskaana vanhempain silmissä, vaikka se on rikollinen, näemme täydellisyysvietin vaikutuksen. Mitä auttaa varasta tai porttoa parantaa elämäänsä? Vanhimman sydän ei siten voi tulla tyydytetyksi. Vanhimman sydän vaatii, että alentunut lapsi tuntee alentumisensa syvyyden. Mutta, jos alentunut lapsi pyrkii ollaksensa vanhurskas ja viaton, niin sovinto tulee mahdottomaksi.

603. Kuulkaamme edelleen, missä järjen sokeus on salattuna. Niiden viettien seassa, joita tietoviisas pitää viattomina, on myöskin kunnian, vapauden ja vallan vietti, ansaitsemisen ja anastamisen vietti, vaikuttamisen ja vallitsemisen vietti. Ja nämä vietit edistävät tietoviisaan mielestä ihmisen vapaudenelämän kehitystä. Tässä tietoviisas on tukehtumaisillaan itsekkäisyydestä, omanvoitonpyynnistä ja kunniantunnosta, mitkä ovat niitä perkeleellisiä intohimoja, jotka muodostavat perkeleen vallan ihmisessä.

604. Mutta tietoviisaalla on ihan toiset ajatukset näistä vieteistä. Vietit, sanoo hän, ovat puhtaudessansa viattomia. Häiritsemättömän luonnonvaikutuksen johtamina ne pysyvät luonnollisen viattomuuden piirissä. Siis perisynti niin ollen ei ole mikään synti. Koska vietit, mitkä luterilaisen opinkäsitteen mukaan muodostavat perkeleen vallan ihmisessä, tietoviisaan toimesta yhdistetään semmoisen tahdon alaisiksi, mikä ei ole ihmisen oma tahto, niin ei ole mikään vaikea asia tämän väärän aluslauseen nojalla todistaa oman tahdon vapautta, mikä järjenherätysten yhteydessä muodostaa hyveen perustuksen, niin että kaikki, mistä järki sanoo: "sinun tulee", sen tahto myöskin voi panna toimeen.

605. Jos järki sanoo: "sinun tulee rakastaa Jumalaa yli kaiken", niin tahto ihan yksinkertaisesti ottaa ja vääntää ympäri sydämen lihakset ja vuodattaa rakkauden ainesta vereen. Tai oikeammin: koska tietoviisaan sydän sijaitsee järjessä ja tahdossa, niin hän rakastaa Jumalaa järjellä ja tahdolla. Ja semmoista rakkautta hän voi tahdollansa synnyttää milloin tahansa.

606. Tietoviisaalle ei ole mikään vaikea asia tulla autuaaksi. Hyve on hänelle tietty ominaisuus ja sovitus tarpeeton. Tässä näemme nyt jumalallisen (perkeleellisen) järjen suurtekoja sielutieteessä ja siveysopissa, josta myöskin loppupäätökset ovat tulleet uuteen Käsikirjaamme sekä uuteen Katkismukseen. Tässä näemme syyn, miksi järkeisuskoiset tahtovat panna viralta tunnustuskirjat ja niiden sijaan asettaa järkeisuskonnon, mikä siveellisessä suhteessa tekee ihmisestä pakanan, valtiollisessa suhteessa synnyttää vallankumouksia, uskonnollisessa suhteessa saa aikaan uskonnon halveksimista.

607. Ja mitkä ihanat etuudet on nyt jumaloidulla järjellä luvattavina ihmiselle elämän viimeisellä ja tärkeimmällä hetkellä? Epäilemättä samat ihanat etuudet korkeimmassa mitassa, mitkä luonnollinen järki pitää suurena, kauniina ja ihanana tässä elämässä, kuten kunnia, itsenäisyys, vapaus, siveys, viisaus, ylevyys ja onnellisuus kaikessa tässä.

608. Jos annamme kullekin näistä ihanista etuuksista niiden oikean nimen, niin ymmärretään kunnialla kunniantunnon eli kunnianhimon tyydyttämistä, jossa suhteessa kaikkein maailman niin sanottujen suurten miesten, esimerkiksi Aleksanteri Suuren, Caesarin, Napoleonin, täytyy olla autuaallisimmat henget ijankaikkisuudessa. Samoin on niinollen laita maailman suurten runoilijain, joita jälkimaailma vielä ylistää ja kiittää, kuten Homeruksen, Virgiliuksen, Göthen, Tegnerin, y.m. Edelleen ovat näitä onnellisia maailman suuret ajattelijat, jotka tehokkaasti ovat ottaneet osaa aikansa ja jälkimaailman kehittämiseen, valistamiseen, ja sivistämiseen, kuten Plato, Aristoteles, Kant, Leibnitz, Hegel, y.m. Edelleen kuuluvat näihin kaikki vapauden sankarit, jotka ovat vapauttaneet maailman hirmuvallasta ja sorrosta, kuten Brutus, Marat, Robespierre y.m. Sitäpaitsi ovat näitä autuaita kaikki siveyden esikuvat, jotka ovat antaneet aikalaisillensa ja jälkimaailmalle puhtaan ja saastuttamattoman vaelluksen esimerkkejä, kuten Sokrates, Lukretia, Titus y.m. Sanalla sanoen, näitä ovat kaikki suuret persoonallisuudet, jotka ovat esiintyneet maailman näyttämöllä sankareina, runoilijoina, ajattelijoina, taiteilijoina, kansanjohtajina, laulajattarina, silmäkääntäjinä, tanssijoina y.m. joille jälkimaailma on pystyttänyt kunniapatsaita ja jotka tavalla tai toisella ovat edistäneet ihmiskunnan maallista vapautta, hekumaa ja huvitusta. Kaikkein näiden täytyy järjen laskelmien mukaan olla autuaallisimmat henget ijankaikkisuudessa.

609. Sillä mitäpä muutoin maallinen suuruus hyödyttäisi, jollei saataisi olla siinä vakaumuksessa, että kaiken mikä on maailmassa suurta ja ihanaa, täytyy olla vielä suurempaa ja vielä ihanampaa ijankaikkisuudessa? "Ihmiselle kuoleman ei tule olla sortumista, vaan siirtymistä, muodonvaihtoa, mistä korkeamman elämän on edettävä kirkastumiseensa". Näin arvelee Petrelli. Tietoviisaan mieleen ei juolahda, että tämä siirtymys toiseen elämään voi olla semmoinen "muodonvaihdos" mikä yhdellä kertaa paljastaa inhimillisen

suuruuden, viisauden, siveyden ja kunniallisuuden olevan mitä suurinta viheliäisyyttä ja häpeää.

610. Petrelli ei koeta todistaa sielun kuolemattomuutta, mutta pitää sitä tiettyinä tosiasiana sen johdosta, että kaikki ihmiset aavistavat toisen elämän olemista. Mutta ei aavistus eikä vielä varmuuskaan elämän jatkumisesta kuoleman perästä ole mikään takuu tulevaisen elämän onnellisuudesta.

611. Päinvastoin todistaa eräs toisenlainen aavistus, minkä Petrelli esittää teoksensa 486. pykälässä, että useimpien vakaumus paremmasta elämästä tämän elämän perästä ei liene niin hyvin perustettu. Hän sanoo näet: "Helpossakin kuolemassa ilmenee tavallisesti edeltäkäypä

perinpohjainen koetus, jonkinlainen hengellistä laatua oleva tuska ja murhe",

612. Mitä tietää tämä aavistus, herra tietoviisas? Ettekö Te jumalallisella järjellänne ja pääkallo täynnä puuterimaista siveyttä voi ehkäistä moista koetusta, mikä on sitä arveluttavampi, kun kaikki Jumalan kanssa sovitettut kristityt vastaanottavat kuoleman ilmeisellä ilolla ja ihmeteltävän ylennetyssä mielentilassa, kenenkään heissä huomaamatta mitään semmoista koetusta, josta tietoviisas puhuu?

613. Vai kuuluuko semmoinen koetus ainoastaan poikkeuksiin, mitkä mainitaan 488. pykälässä? Voipi olla yksityisiä ihmisiä, jotka eivät elä rakkauden elämässä ja jotka hylkäävät uskon Jumalaan, kuolemattomuuteen y.m. pitäen tietoa yliluonnollisista asioista harhaluulona". Tämä selitys koskee vain muutamia harvoja kiivaimpia epäilijöitä, jotka onneksi kuuluvat poikkeuksiin, he kun ovat vielä pahempia kuin perkeleet, sillä perkeleet uskovat, että on olemassa Jumala, mutta he vapisevat.

614. Mutta miten on tuon suuren vapaa-ajattelijajoukon laita, joka luottaa siveyteensä tai tieteellisiin ja poliittisiin ansioihinsa? Näille kaikille on siveys heidän autuutensa perustuksena. Ja miten on tuon vielä suuremman joukon laita, joka luottaa kuolleeseen uskoonsa? Eiköhän ylempänä mainituilla, kuolemanhetkellä tapahtuvilla koetuksilla ole se merkitys, etteivät he ole sovitettut Jumalan kanssa ja että he kaikesta siveydestään, kaikesta rakkaudestaan, kaikesta viisaudestaan, kaikesta suuruudestaan ja mielensä lujuudesta huolimatta kuitenkin ovat tämän maailman ruhtinaan alamaisia ja hänen läheisimpiä ystäviänsä, juuri silloin kun luulevat olevansa lähinnä Jumalaa pyhyudessa ja vanhurskaudessa.

615. Sillä niin suuri on siveellinen sokeus, että sivein, maailman mitä suurimmassa määrässä rakastama ja kunnioittama henkilö on osoittautunut olevansa kristillisyyden katkerin vihollinen. Niin kauan kuin kristillisyyden on kuollut kirjain, voi luonnollinen järki mahdollisesti sietää kalmanhajuja. Mutta niin pian kuin kristillisyyden osoittaa elämän merkkejä, niin suuri, itsevanhurskas järki ei voi sietää tuota haaveilua ja hurmausta, semminkin, jos tämä tulee ja naputtelee sen maksaa tai pusertelee sen herkullista pernaa.

616. Jos joku tulee ja syyttää tietoviisasta itsekkäisyydestä, omanvoitonpyynnistä, kunniantunnosta, omasta vanhurskaudesta, hengellisestä ylpeydestä, itsepetoksesta ja siveellisestä sokeudesta, silloin tuo jumalallinen järki alkaa puuskata tulta ja liekkiä. Käärmeenmyrky kihisee kaikissa sen suonissa, se vaatii silloin verta, polttoroviota ja maasta karkoittamista vääräoppisille, jotka häiritsevät omantunnon rauhaa. Silloin

saadaan vasta nähdä, että tuo itseänsä jumaloiva järki on tiikerimäinen. Ja juuri silloin, kun se on mitä pirullisimpana, juuri silloin se pitää olevansa lähinnä Jumalaa pyhydessä ja vanhurskaudessa.

617. Olemme nähneet järjen suurtekoja, mitkä ovat merkityt verellä ja vallankumouksilla, valheella, halpamielisyydellä ja helvetillisellä julmuudella, hirmuvalltiaisuudella ja orjuudella jokaisessa maailman nurkassa ja sopukassa, hamasta Abelin verestä, hirmuhallituksen höyryäviin verivirtoihin saakka. Ja ne, jotka ovat tätä tehneet, ovat kaikki olleet varustettuina järjellä ja vapaalla tahdolla.

618. Nämä inhimillisen järjen ansiot eivät oikeuta sitä saamaan jumalallista kunnioitusta, kaikkein vähin aikana, jolloin tapojen turmelus kansanjoukossa pätevämmiin, kuin mitkään viisastelmat tietoviisaan pääkallossa todistavat järjen kelpaamattomuutta auttamaan maailmaa sen siveellisestä alennustilasta.

619. Tietoviisas arvattavasti väittää, ettei järjellä uskottavasti ole mitään osaa niissä paheissa ja rikoksissa, mitkä vallitsevat ihmiskunnassa. Ei saa muka kirjoittaa ihmisten intohimoja järjen laskuun. Sillä, joka käyttää järkeä oikein tai kuuntelee sen käskyä, on voimaa tukehuttaa intohimot, vaistot ja vietit, milloin vain tahtoo. No hyvä.

620. Mutta silloin minä kysyn: miksi on niin harvoja ihmisiä, jotka ovat päässeet järjen oikeaan käyttöön? Kuten maailma nyt näyttää, lienee tietoviisas ainoa, jonka toimet voivat kestää järjen tuomioistuimen edessä. Ainoastaan tietoviisas voipi vaatia itsellensä etuoikeutta järjen valtakunnassa. Mihin sitten muut joutuvat?

621. Jos järki todellakin on kaiken maailmassa olevan suuren, kauniin, ja jalon perussääntö, miksi tietoviisaat eivät voi kehittää tätä perussääntöä muissa? Maailma ei ole tyytyväinen muutamiin harvoihin kalloihin, joihin tietopuolinen järki on painanut koko aivoytimen. Maailma tarvitsee käytännöllisen järjen, joka turvaa valtioita ja yhteiskuntia intohimojen hurjia purkauksia vastaan. Ja tämä käytännöllinen järki, missä se on?

622. Niin kauan kuin tietoviisas ei voi näyttää, että järki todellakin on hallinnut maailmaa, tai on sitä hallitseva, niin kauan olemme oikeutetut väittämään, että tietoviisasten lörpöttely järjen jumalallisesta luonnosta on paljasta pötyä ja roskaa, tyhjää kerskailemista, jolla on salainen perustuksensa itsekkäisyydessä. Kun tietoviisas katselee itseänsä itsekkäisyyden kuvastimessa, silloin järki tulee jumalalliseksi.

623. Vaikka järjen urotyöt maailmassa enemmän kuin kylliksi todistavat, että käytännöllinen järki yhtä vähän siveellisessä kuin uskonnollisessa tai valtiollisessa suhteessa on, mitä tietoviisaat väittävät sen olevan, nimittäin kaiken hyvän, suuren, kauniin ja jalon perussääntö maailmassa, niin emme kuitenkaan voi olla lähemmin tutkistelematta tietoviisasten väitteen perustuksia, että järki on ainoa totinen tiedonlähde kaikessa siinä, mikä koskee osallisuuttamme yliaistillisten asiain kanssa.

624. Kun Petrelli väittää, että järki on "yliaistillisten perussääntöjen kanssa heimolaisuudessa oleva voima, mikä itsessään kantaa ja liikuttaa näitä perussääntöjä", niin on selvää, että hän pitää järkeä ei vain aistina tai kykynä vastaanottaa yliaistillisuuden piiristä lähteviä vaikutuksia, mikä yliaistillisuus ei ole itse järki, vaan hänen tarkoituksensa näyttää olevan, että järkeen

sisältyy yliaistillinen perussääntö, minkä vahvistavat sanat: "järjen kautta olemme kaikkinaisia", se on jumalallisia. Mutta minä en löydä mitään loogillisia enkä metafyyssillisiä todistuksia esitettyinä tämän väitteen tueksi. 625.

Jos on totta, mitä Petrelli esittää eräässä toisessa paikassa, 79. pykälässä: "Järjessä kaikki pätevyys esiintyy kaikkipätevyydessään (Huomaa: kaikkipätevyys merkitsee Petrellin puheenparressa yhtä kuin jumalallisuus), minkä ohessa vaaditaan, että sen tulee olla yksilön hallitsijana kaikessa, niin tämä vaatimus on velvollisuus, mikä, päästäkseen voimaansa meissä mielenlaadun ja töiden suhteen, vaatii jotakin enempää kuin mihin ihminen itsestään kykenee." Tässä pykälässä kirjoittaja nyt viittaa ilmoituksen välttämättömyyteen.

626. Mutta jos järjen tarvitsee saada valistusta ilmoituksesta, niin seuraa jo siitä, ettei järki ole mikään jumalallinen perussääntö, vaan ainoastaan aisti, mikä voi vastaanottaa vaikutuksia yliaistillisuuden puolelta, 627.

Tosin ihminen järjen kautta osaksi tietää, mitä hänen "tulee tehdä". Hänellä voi niinkään olla aavistus siitä, MIKÄ TAI MILLAINEN HÄNEN TULEE OLLA. Jos myöntäisimme, että ihminen voi tehdä, mitä hänen tulee tehdä, jos hän käyttää tahdon kielteistä vapautta oikein, niin siitä ei kuitenkaan seuraa, että ihminen on, mitä hänen pitää olla. Jos hän tekee hyvää ulkonaisessa suhteessa, niin siitä ei seuraa, että ihminen on hyvä. Ja jo siinä järki on kieltänyt oman yliaistillisten perussääntöjen kanssa heimolaisuudessa olevan voimansa.

628. Jos ihminen, korkeain järjenaatteiden johdosta siitä, mikä on totta, hyvää ja oikeaa, tietää, MITÄ HÄNEN TULEE OLLA, mutta ei kuitenkaan voi olla semmoinen, mimmoinen hänen tulisi olla, niin järki siten on todistanut oman voimattomuutensa auttaa ihmistä siitä alennuksesta, mihin hän on joutunut.

629. Mutta me väitämme, että tietopuolinen järki, kauniin, hyvän, toden ja oikean aatteena, ei ole mikään jumalallinen tiedonlähde. Sillä luonnollisessa tilassansa ihminen ei tiedä enemmän kuin joksikin osaksi, mikä on oikein. Usein luonnollinen järki tekee erehdyksen, kun sen on määrättävä, mikä on oikein, niin että se ei ainoastaan raa'assa, sivistymättömässä tilassansa, vaan myöskin sivistyneessä tilassa, pitää oikeana sitä, mikä on ihan väärää, sitä totuutena, mikä on valhetta, sitä hyvänä, mikä on paha. Ja siihen saamme todistuksia uskonnollisista vainoista sekä siitä seikasta, että suurimmat siveyden saarnaajat sanovat toisiansa vastaan.

630. Yleensä voitaisiin kyllä kysyä, eivätkö järjenaatteet ole välitetyt ennen tapahtuneiden joko ulkokohtaisten tai omakohtaisten havaintojen kautta. Mistä ihminen on saanut korkeamman olennon aatteen? Tietoviisas väittää, että korkeamman olennon aate on ihmiselle syntyperäinen. Mutta tokkohan ihmisellä, ilman ulkonaisten aistien välinettä ja siis ilman aistillista tietoisuutta, on voinut olla aatetta kaikkeen tähän olevasta syystä, jota ei olemassa ole, häneen itseensä nähden?

631. Apostoli Paavali on sitä mieltä, että korkeamman olennon aatteen tulee olla maailmankatsomuksen seurauksena, Rom. 1: 20, minkä myöskin vanhemmat jumaluusoppineet via Causalitatis eminentiae et negationis otaksuivat luonnollisen uskonnon perustukseksi.

632. Mutta me näemme, että ihminen on samgen köyhä järjenaatteista, kun on kysymys ilmoitettuun uskontoon kuuluvista oleellisista asioista. Ei ole näet olemassa mitään järjenaatetta ihmisen siveellisestä alennuksesta. Ei ole mitään järjenaatetta sovinnon välttämättömyydestä, mikä kuitenkin esiintyy kaikkein pakanallisten kansakuntien uhrimenoissa.

633. Mutta tietoviisas ei voi käsittää ihmiskunnan siveellistä alennusta järjenaatteenä, syystä että hänellä mielestensä on kylliksi valoa järjessä ja tarpeeksi voimaa tahdossa kohottaaksensa itsensä alennetusta tilassansa "vapaan rakkauden ja antautumisen kautta, hyvän harjoittamisessa ilmenevän siveyden kautta, vapaan ja itsenäisen järjenelämän kautta Jumalassa, j.n.e.

634. Rakas Herra tietoviisas. Minä pelkään, että Te uiskentelette itsepetollisuuden sumuissa. Minä pelkään, että suuri jumalallinen järkenne on piruttunut. Minä pelkään, että järki, jota Te pidätte jumalallisena tiedonlähteenä, voipi olla lihaisten intohimojen sekoittama lähde, josta Te otatte helvetillisiä liekkiä elämän veden asemesta.

635. Voipi hyvin helposti tapahtua, että Te pirullisen harhaluulon johdosta pidätte sitä valon säteenä, mikä ei mitään muuta ole kuin pohjattouudesta lähtenyt säkene. Te ette tahdo moittia tai ajatella niin julmasti väärin, että kaikki, mitä maailma pitää oikeana, suurena, kauniina ja jalona, voi olla alhaista ja kirottua Jumalan edessä.

636. Kuvailen mielessämme, että sillä, mikä on kielteisesti kaikkipätevää, ei ole mitään itsekkäisyyttä, ei mitään kunniantuntoa, ei mitään sappea puhtaassa veressänsä, emme tahdo jättää astumatta tietoviisaan kallossa olevan jumalallisen järjen nenän eteen. Emme tahdo pidättää itseämme kaivelemasta sen maksaa ja pusertelemasta sen sappirakkoa sekä raappimasta, raatelemasta, leikkaamasta ja muokkaamasta sen mustaa kivisydäntä, huomataksemme, eikö se, mitä tietoviisas sanoo "jumalallisuuden kanssa heimolaisuuden kanssa heimolaisuudessa olevaksi voimaksi," tositeossa lieneekin juuri sitä, mitä Luterus nimittää perkeleen vallaksi.

637. Meidän täytyy päättää järjestä, ei niiden ominaisuuksien ja toimien mukaan, mitkä tietoviisas sille omistaa, vaan historian mittapuun mukaan meidän täytyy arvostella järkeä. Jos tietoviisas vaikka sata kertaa vakuuttaisi, että järki on jumalallinen tiedonlähde, mutta historia yhäti kumoaa tämän väitteen, niin meillä on oikeus lähemmin tutkia tietoviisaan väitteen perusteita ja syyttää häntä valheesta, jollei hän voi todistaa, että kaikki ihmiset, jotka ovat menetelleet järjettömästi, ollen siinä täydessä vakaumuksessa, että ovat menetelleet järjen vaatimusten mukaisesti, todellakin ovat olleet järkeä vailla.

638. Koska kuitenkin suurin osa ihmiskuntaa, joko välittömästi tai välillisesti, ovat ottaneet osaa teurastusammattiin, josta historian verellä priiskoitetut lehdet todistavat, niin täytyy myöskin suurimman osan ihmiskuntaa olla järkeä vailla. Vai eikö ole totta, että järki on kaiken maailmassa olevan hyvän ja jalon perussääntö. Mutta jollei tietoviisas voi todistaa, että nuo ihmisten teurastajat, jotka ovat pitäneet pyhänä velvollisuutenanansa teurastaa ihmisiä, ovat olleet järkeä vailla, silloin seuraa asian luonnosta, että järki on sekä jumalallisia että perkeleellisiä aatteita

sisältävä kyky, sekä, että, jos järki on kaiken hyvän ja jalon perussääntö, se myöskin voi olla kaiken alhaisuuden ja hävyttömyyden perussääntö.

639. Koska järki ihmisen luonnollisessa tilassa on kaikkein alhaisten ja hävyttömäin töitten elin, joita ihminen tässä piruttuneessa tilassa harjoittaa, niin älköön kukaan, loukkaantuko niistä kovista lausunnoista ja arvosteluista, joita tässä teoksessa annetaan ihmisistä, että he näet kääntymättömässä, sovittamattomassa tilassansa ovat metsänperkeleitä, sokkoja, skorppioneja, ihmisten teurastajia, varkaita ja huoria, verenimijöitä ja hirmuvaltiaita, nimitettäköön heitä sitten keisareiksi, kuninkaiksi, paaveiksi, papeiksi, kansanjohtajiksi tai ainoastaan maantienrosvoiksi. Sillä Jumalan tuomioistuimen edessä ei ole mitään muodon katsomista.

640. Voipi siis tapahtua, että murhaaja ja murhattu, hirmuvaltias ja hirmuvaltiaan murhaaja, viettelijä ja vietelty, varas ja jolta on varastettu, kapakoitsija ja juomari saavat istua vastatusten ja irvistellä toisillensa pohjattomuudessa, jollei todellinen katumus, parannus ja sovitus tule väliin, ennenkuin armon aurinko laskee.

2.

Järki, ymmärrys, tahto ja sydän lähemmin määriteltyinä.

641. Heinrothin järjestelmässä järki ei ole juuri erittäin hyvin määritelty. Toisinaan hän omistaa järjelle semmoisia ominaisuuksia, mitkä kuuluvat sydämelle, esimerkiksi uskon. Toisin paikoin taas järki on osa älystä. Väliin sanotaan, että ainoastaan ymmärrys ajattelee, mutta toisin paikoin järkikin saapi ajatuskyvyn.

642. Koska Heinroth siitä huolimatta hyväksyy Kantin määritelmän: "järki on aatteita sisältävä kyky", sekä omaksuu, myöskin täydellä luottamuksella järkeisuskoisten lempiaatteen, että järki on se aisti elikä elin, millä ihminen käsittää siveellisiä totuuksia, niin hän on vastoin tahtoansa antanut järkeisuskoisten käsiin mitä vaarallisimmat aseet, joilla he epäilemättä, pitäen varansa, käyvät puoleksi lahonneen puhdasoppisuuden puolustajien kimppuun.

643. Niin sanotut oikeauskoiset ovat aina suurella johdonmukaisuudella kannattaneet sitä lausetta, että "järki on otettava vangiksi uskon kuuliaisuuden alle", joilla sanoilla he ovat tahtoneet lausua ilmi sen vakaumuksen, ettei järjellä ole mitään tuomiovaltaa ilmestyksen suhteen. Ihmisen on pidettävä semmoistakin totena, jota hän järjellensä ei käsitä.

644. Mutta jos nyt omaksumme sen Heinrothin kannattaman mielipiteen, että järki on ainoa elin, jolla ihminen käsittää siveellisiä totuuksia, niin järkeisuskoiset ovat saaneet vettä myllyllensä, sillä emme voi kieltää järkeisuskoisilta sitä oikeutta, että he kehittyneellä järjellensä käsittävät ilmoituksen toisin kuin oikeauskoiset.

645. Nykyaikaiset järkeisuskoiset eivät hylkää ilmoitusta. He esiintyvät ilmoituksen kiivaimpina puolustajina. Mutta he väittävät, että ilmoitus on käsitettävä järjellisellä tavalla, eli selitettävä niin, että sitä voidaan järjellä käsittää. Sillä tavoin käsitettynä he arvelevat, että ilmoitus sopii yhteen järjen vaatimusten kanssa.

646. Mutta nyt se on juuri sama oppi, jota Heinroth puolustaa ja julistaa kaikella voimalla, että näet järki on ainoa elin, jolla ihminen voi käsittää Jumalaa ja hengellisiä asioita, että jo annettu ilmoitus sisältää jumalallisen ilmoituksen kaikki tunnusmerkit. Siis voipi niin ollen ihminen järjellensä koetella, onko ja missä määrin jo annettu ilmoitus Jumalasta.

647. Tämä on ja on aina ollut järkeisuskoisten lempiaatteita. Mikä siis erottaa Heinrothin järkeisuskoisista? Hän olettaa toisaalta syntiturmeluksen yleisyyden, ihmiskunnan kykenemättömyyden auttamaan itseensä siveellisestä alennuksestansa, sovituksen tarpeellisuuden, uskon loukkaamattomuuden, ilmoituksen luotettavuuden j.n.e. Meistä tuntuu käsittämättömältä, miten hän, lähtien järkeisuskoisista edellytyksistä, voipi tulla pietistisiin johtopäätöksiin. Heinroth menee niin pitkälle pietistiseen suuntaan, että hän kieltää luonnollisen uskonnon kelpoisuuden,

648. Mutta huolimatta tästä pietistisestä suunnasta johtopäätöksiä tehdesssä hän yhtäkaikki uneksii ihmiskunnan onnelliseksi tulemisesta järjen johdatuksen alaisena. Hän uneksii rauhan valtakunnasta maan päällä järjen herrauden aikana j.n.e. kaikki semmoisia lauseita, mitkä kuuluvat järkeisuskoisten lempiaatteisiin.

649. Että yhdellä kertaa yhdistetään niin ristiriitaisia periaatteita, mitkä toisaalta näyttävät tyydyttävän pietismin kannattajia, mutta toisaalta täyttävät järkeisuskoisuuden rohkeimpia toivomuksia, sitä on mahdoton selittää muulla tavoin kuin että ollaan harhassa sielunvoimain keskinäisen suhteen käsitteeseen nähden.

650. Heinroth on järjestä puhuessansa sekoittanut ja sotkenut yhteen kaksi eri sielunvoimaa. Hän ei ole missään paikassa koko sielunvoimia käsittelevässä kirjoituksessansa puhunut sydämestä muista eriävänä ja rajoitettuna sielunvoimana. Hän on omistanut järjelle semmoisia ominaisuuksia, mitkä yksinomaan kuuluvat sydämelle, esimerkiksi uskon, jota hän nimittää "kehittämättömäksi järjeksi," (Mutta ennen hän kuitenkin on väittänyt, että usko on mielenlaadussa) . Edelleen hän väittää, että järki on se elin, millä ihminen käsittää sovituksen (?), Vieläpä rakkauskin näyttää olevan järjen varassa.

651. Ihmeellisintä on Heinrothin väitös, että järki joutuu riitaan ymmärryksen kanssa, jota ei yksikään ajattelija ole voinut itsessään huomata. Tämä on uusi todistus siitä, että hän lukee järjelle sellaisia ominaisuuksia, jotka kuuluvat sydämelle. Sydämen ja ymmärryksen välillä syntyy usein riita vieläpä luonnollisessakin rakkaudessa, mutta järjen ja ymmärryksen välillä ei mitään riitaa voi syntyä, ne kun ovat toisiansa niin lähellä, että voipi tulla kysymys, eivätkö ne oikeastaan ole juuri sama sielunvoima.

652. Heinroth lukee järjelle samanmoisia ominaisuuksia, mitkä, jos tahdotaan olla johdonmukaisia, oikeastaan kuuluvat ymmärrykseen, esimerkiksi ajatuskyky. Hän sanoo eräässä paikassa sa selvin sanoin, että ainoastaan ymmärrys ajattelee, mutta toisessa paikassa hän sallii järjenkin ajatella.

655. Näitä ristiriitaisuuksia olisi voitu välttää, jos kirjoittaja olisi pannut fysiologian mietiskelynsä perustukseksi, eikä olisi antanut sydämättömien

tietoviisasten vietellä itseänsä, joiden ajatusvoima liikkuu kokonaan itsekkään ymmärryksen piirissä, kuten Heinroth monin paikoin on tuonut näkyviin.

654. Pääasiallinen virhe Heinrothilla on se loogillisen johdonmukaisuuden puute, mikä mahdollisesti olisi ollut vältettävissä, jos kirjoittajalla olisi ollut kykyä rajoitella käsitteitään erityisistä sielunvoimista, joista hänellä on ollut enemmän tai vähemmän selvä tietoisuus. Hän on nyöskin tehnyt saman virheen, josta ennen on muistutettu muista sielutieteilijöistä puhuttaessa, että näet useimpia sielunvoimia on pidetty itsenäisinä sekä toisistaan riippumattomina. Hän on samoin kuin tietoviisaat, perustanut tasavallan hengenlahjojen alueella.

655. Näin on tahto saanut ehdottoman vapauden, mutta järki ei myöskään ole tahdon varassa. Jos tahto seuraa järjen johdatusta, niin se on vapaa, mutta jos se seuraa aistillisten himojen vaikutuksia, niin se ei ole vapaa. Tämä taasen on tahdon vapaudelle tehty rajoitus. Sillä, jos tahto on vapaa, kun se seuraa järjen määräyksiä, niin se on yhtä hyvin vapaa, kun se seuraa aistillisiä haluja.

656. Mutta vaikka tahdon rajattoman vapauden täytyy olla hyveen harjoittamisen välttämättömänä ehtona, minkä myöskin Heinroth, mikäli minä voin ymmärtää, olettaa mahdolliseksi, vaikka hän taas toisessa paikassa hylkää hyveen, antaen yleisen synnillisen tulla kaikkein osaksi, siveimmänkin, niin tulee kuitenkin toiseksi kysymykseksi, onko tahdolla tai yhdelläkään ulkokohtaisista sielunvoimista sitä itsenäisyyttä, minkä kirjoittaja näkyy tahtovan omistaa niille.

657. Me olemme fysiologisilla perusteilla koettaneet tehdä sen periaatteen päteväksi, että samoin kuin kullakin aistilla on perustuksensa omassa elimesssä, niin on myöskin sisällisillä aisteilla perustuksensa kullakin elimesssä sekä näiden elimien toimissa.

658. Tästä seuraa, että jos ymmärrys on toinen sielunvoima kuin järki, niin täytyy ymmärryksen elimen olla eroitettu järjen elimestä, samalla tavoin kuin näköaistin elin on jotakin ihan toista kuin kuuloaistin elin.

659. Nyt ovat nämä elimet siinä suhteessa vapaita toisistansa, että esimerkiksi sokea voi kuulla ja kuuro voi nähdä. Niinikään on kokemuksen kautta saatu selville, että ihmisellä, joka on kokonaan menettänyt muistinsa, voi olla ymmärrys jäljellä, josta siis täytyy seurata, ettei muisti ole ymmärryksen varassa, ja että asianlaita on niin sillä perusteella, että muistin elin ei ole sama kuin ymmärryksen elin.

660. Mutta vaikka nyt nämä ulkonaiset ja sisälliset aistit ovat tavallaan itsenäisiä sen johdosta, että erityiset elimet ovat erilaisia laadultaan ja rakenteeltaan, niin ei siitä seuraa, että nämä aistit olisivat yhtä vapaita sydämen liikutuksista.

661. On ennen huomautettu tässä kirjoituksessa, että intohimot lisäävät sielunvoimien toimintaa, vieläpä antavat ajatuksille uuden suunnan ja tekevät, että ihmisen täytyy ajatella ja päätellä päinvastoin kuin mitä hän ennen on ajatellut samassa aiheessa. Tämä seikka todistaa, että sielunvoimat ovat itsenäisiä ja vapaita toisistansa de potentia, se on, mikäli ne ovat elintensä varassa. Mutta itsenäisiä ne eivät ole de actu, syystä, että niiden täytyy noudattaa sydämen tai intohimojen vaikutuksia elimiin.

662. Aistielinten toiminnan omakohtainen perustus on sydämen liikutuksissa ja veren ominaisuuksissa. Tämä riippuvuus todistetaan parhaiten eräissä kuumeissa ilmenevän mielenhäiriön kautta, sekä sen vaikutuksen kautta, mikä alkoholilla, karpässienellä, eetterillä, tai muilla aineilla on mielikuvitukseen ja kuvailukykyyn, vieläpä sen vaikutuksen kautta, mikä rakkaudella, surulla, mustasukkaisuudella, pelolla tai muilla intohimoilla on käsitykseen ja mielikuvitukseen.

663. Tämä on jotakin, mikä perustuu jokapäiväisiin kokemuksiin ja tarvitsee sitä vähemmin todistuksia, koska yksinkertaisinkin voi sitä tuntea ja kokea.

664. Mutta jos nyt jokin intohimo, olkoonpa se paloviinan intohimo tai rakkauden intohimo, voi antaa ajatuksille uuden suunnan ja lisätä mielikuvituksen kykyä, niin on kait päivän selvää, että ihmisen ulkokohtaiset sielunvoimat ovat itsenäisiä de potentia, mutta ei de actu. Niiden toiminnan ulkokohtainen perustus on elinten muodostuksessa, mutta omakohtainen perustus on intohimoissa, mitkä ovat todella vapaita.

665. Ei ole ihmisen vallassa järjellensä tai tahdollansa tehdä tyhjäksi tiettyä intohimoa. Ihminen ei voi tehdä tyhjäksi surua, rakkautta, vihaa, pelkoa tai muuta semmoista, milloin hän itse tahtoo, mutta jos ihminen on vihassa, niin hänen "täytyy olla vihassa, kunnes hän tulee hyvälle mielelle. Kun hän on saanut surua, niin hänen täytyy surra, kunnes suru haihtuu, j.n.e.

666. Jos ihminen silmänräpäyksessä voisi tehdä tyhjäksi tietyn intohimon, joko järjellensä tai tahdollansa, silloin voitaisiin sanoa: se sielunvoima, jolla oli semmoinen kyky, se olisi todella vapaa eikä olisi minkään intohimon varassa. Mutta valitettavasti osoittaa kokemus, että sekä ymmärryksen että järjen ja tahdon täytyy alistua intohimojen vallan alle.

667. Mutta siitä seuraa edelleen, ettei järki ole eikä voi olla semmoinen elin, mikä ainoastaan käsittää siveellisiä esineitä. Järki kuuluu, kaikkein ajattelijain mielipiteitten mukaan, ulkokohtaisiin sielunvoimiin. Sen elin ei voi olla sydämessä tai maksassa, vaan aivoissa. Se on siis eräs havaintoelin, eräs aisti, johon voi vaikuttaa sekä siveelliset että epäsiveelliset ainekset, aina sen mukaan, kuin sitä on hallitsemassa siveelliset tai epäsiveelliset intohimot.

668. Järki itse ei voi synnyttää mitään intohimoja, mutta aistina eli havaintoelimenä se voi vastaanottaa siveellisten tai epäsiveellisten ainesten vaikutuksia. Jos intohimot ovat epäsiveellisiä, niin itse havainto on oleva epäsiveellinen, ja silloin järki itsekin on epäsiveellinen tai piruttunut.

669. Jos järki on aatteita sisältävä kyky, niin aatteet ovat epäsiveellisiä. Jos järki on ajatuskyky, niin ajatukset ovat epäsiveellisiä. Jos järki olisi harkittu oikeudentunto elikkä käsitys siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, niin tämäkin käsitys olisi epäsiveellinen, se on väärä, niin pian kuin ihmistä on hallitsemassa epäsiveelliset intohimot.

670. Tämä tietää toisin sanoin: kun järki ei ole itsenäinen sielunvoima, niin sen täytyy olla itsenäiselle vallalle eli intohimolle alamainen. Ja siis, jos tuo itsenäinen valta, on epäsiveellinen valta, niin järjen täytyy olla vallan aseena kaikissa teoissansa. Ja silloin syystä sanotaan, että järki on piruttunut,

671. Eikö historia ole täydellisesti todistanut, kuinka järki perkeleellisten intohimojen sokaisemana on virtanaan vuodattanut ihmisverta, ollen mitä

täydellisimmästi vakuutettuna siitä, että suurin julmuus on ollut pyhä velvollisuus. Kaikki sekä valtiolliset että uskonnolliset vainot ovat tapahtuneet siinä täydellisimmässä vakaumuksessa, että se on ollut oikein. Se on ollut omantunnon vaatima velvollisuus.

672. Tosin on kauan jälestäpäin tultu toiseen vakaumukseen. On tultu siihen vakaumukseen, että ne uskonnolliset vainot, mitkä tapahtuivat Perttulin yönä, olivat julmia. Ihmiset huomaavat nyt, etteivät ne ole olleet järjen, vaan pappisvimman aiheuttamia. Mutta mistä on nyt saatu se valistus, koska kuitenkin ne, jotka panivat toimeen itse tuon työn, olivat siinä vakaumuksessa, jotta oli pyhä velvollisuus hävittää "kerettiläisiä". Uskonnolliset kiivailijat eivät voineet ymmärtää, että tämä verilöyly perustui pyhään vihaan, se on, oikeauskoiseen sappeen.

673. Mutta jos alhaiset intohimot voivat soaista järkeä siihen määrään, että se ottaa valheen totuudesta ja pahan hyvästä, niin varmaan sitä myöskin voi valistaa Jumalan Henki, jos ihmistä on hallitsemassa siveellinen intohimo. Ja valistuneessa tilassa järkikin on aisti, millä ihminen käsittää siveellisiä totuuksia.

674. Mutta jollei järki ole Jumalan Hengen valistama, niin se on perkeleen innoittama, se on, järki on alhaisen intohimon hallitsema ja sokaisema, mikä intohimo vasta silloin tulee oikein näkyviin, kun luonnollinen ihminen törmää yhteen elävän kristillisyyden kanssa.

675. Samoin kuin silmä on se elin, millä ihminen käsittää sekä valkeuden että pimeyden, niin järkikin on yhtähyvin valkeuden kuin pimeyden elin. Luonnollisella ihmisellä, joka ei ikinä ole nähnyt valkeutta, ei ole mitään selvää käsitystä valkeudesta. Hän kuvailee mielessänsä, että luonnollisen järjen valo on oikea valkeus.

676. Jos semmoinen ihminen saa nähdä valkeuden, niin hän kokonaan tulee auringon häikäisemäksi, samoin kuin kala valkean paisteessa. Hän saa väristyksiä ja kouristuksia, hän joutuu kerrassaan hämilleen tämän kauhean paisteen tähden, mikä tekee hänet auringon häikäisemäksi. Hänen täytyy päätähkää kiiruhtaa pois, armaaseen pimeyteen takaisin, jota hän pitää oikeana valkeutena.

677. Tämän kertomuksen vahvistaa se juutalaisten, pakanoiden ja paavien into, millä he pyysivät jokaisen kristillisyyden valkeuden kipinän tuhota. Kristillisyyden oli heidän soaistussa järjesssänsä hirveä, helvetillinen paiste, mikä kohta oli sammutettava kristittyin verellä. Samoin kuin kala pelkää valkean paistetta ja kiittää takaisin rakastettuun pimeyteen jälleen, niin luonnollinen ihminen vetäytyy takaisin elävän kristillisyyden tieltä.

678. Koska luonnollinen ihminen pitää luonnollista tilaansa kristillisyytenä, niin hänen täytyy pitää elävää kristillisyyttä harhaoppina, salaoppina ja hurmauksena. Nämä luulotellut, kauheat eksytykset ovat sentähden tuhottavat tulella ja miekalla.

679. Kun ihmisen luonnollista tilaa katsellaan kristillisyyden valossa, niin täytyy niitä luonnollisia intohimoja, jotka hallitsevat luonnollista ihmistä, sanoa pimeydeksi. Tähän kuuluvat olletikin nuo pitkälliset intohimot: itsekkäisyys, omanvoitonpyynti ja kunniantunto, syystä että nämä intohimot ovat itsepintaisimmat ja vaikeimmat huomata.

680. Heinroth on fysiologisilla perusteilla osoittanut, että itsekkyyks on ymmärryksen siveellinen aines, syystä että ymmärryksen elin alinomaa uiskentelee mustassa veressä. Mutta tokkohan järki on niin vapaa itsekkäisyydestä, kuin Heinroth näkyy luulevan?

681. Siveysfilosofit arvelevat, että siveellinen aines yksinomaan kuuluu järkeen. He kuvailevat mielessänsä, että järki on sekoittamaton lähde, josta ymmärrys ammentaa aineita terveelliseen siveysoppiin. Tämän mielipiteen mukaan siis laki olisi kirjoitettuna järkeen. Mutta Raamatun mukaan laki on kirjoitettuna ihmisen sydämeen. Apostoli Paavali väittää, että laki on kirjoitettuna lihaisiin tauluihin.

682. Tämä viittaa varemmin olettamaamme periaatteeseen, että fyysillinen sydän on siveellisen eli metafyyllisen sydämen elin. Siveellisellä aineksella on perustuksensa sydämessä. Järki itsessään ei ole siveellinen eikä epäsiveellinen. Mutta sydäimestä siveellinen aines voi tulla järkeen aatteena, sekä ymmärrykseen käsitteenä siitä, mikä on oikein ja mikä väärin.

683. Mutta koska oikeudentuntoa voidaan tukehuttaa, niin ei järki tukehutetusta oikeudentunnosta voi saada oikeaa aatetta eikä myöskään ymmärrys oikeaa käsitettä siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Koska nyt oikeudentunto aina luonnollisessa tilassa on suuremmassa tai vähemmässä määrässä tukehduetettu, niin tietoviisasten luonnonoikeus, mikä perustuu tukehduetettuun oikeudentuntoon, ei voi tulla yhtäpitäväiseksi heränneen ihmisen käsitteen kanssa siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, joten myöskin hyveen, minkä siveysfilosofit pitävät mahdollisena, täytyy kadota heränneen ihmisen tietoisuudesta.

684. Niin pian kuin hyve katoaa ihmisen tietoisuudesta tai kun hyve itse tulee rikokseksi, silloin heränneelle ihmiselle ei jää mitään muuta keinoa kuin että hän joko ijankaikkisuudessa kantaa siveellistä alennustansa tai myös etsii sovituksia. Kun nyt sydän on ainoa elin, millä ihminen voi vastaanottaa sovituksen, niin on myös selvää, että sydän on se lähde, mistä kaikki sekä paha että hyvä kuohuu esiin. Sydän on siveellisen ja epäsiveellisen aineksen säiliö, josta sama aines sitten leviää järkeen, ymmärrykseen ja tahtoon.

685. Heinroth on, samoin kuin kaikki muut tietoviisaat, lukeut sydämen ominaisuudet järkeen kuuluviksi, mikä on kerrassaan ristiriidassa Raamatun kirjoittajien mielipiteiden kanssa. Nämä ovat tunteen todistusten nojalla lukeneet siveellisen aineksen kuuluvaksi sydämeen, harvoin tahtoon, ei koskaan järkeen. Kentiesi fysiologian tarkempi tutkimus tulevaisuudessa on osoittava, että Raamatun kirjoittajat ovat oikein käsittäneet sielunvoimien ominaisuudet ja keskinäiset suhteet.

686. Tietoviisas mahdollisesti väittää, jotta on yhdentekevää, missä suhteessa sielunvoimat ovat toisiinsa. Mutta kas siitä tulee valhe. Luteruksen väittelyt Paavilaisten kanssa vapaasta tahdosta osoittaa, kuinka tärkeää on ihmisen ijankaikkiselle tarkoituspäälle, että hän oikein oppii tuntemaan itseänsä. Jollei ihminen tunne tuota suurta sanaa "gnoti sauton" (tunne itsesi), niin hän ei ikinä voi oikein tuntea tuota toista suurta sanaa "gnoti Christon" (tunne Kristus) .

Järki katseltuna aistina eli havainto-elimenä.

687. Kun tietoviisaat määrittelevät järkeä sillä tavoin kuin ylempänä on osoitettu, niin he tosin ovat tehneet määrätyn rajan järjen ja ymmärryksen välillä. Jos he näet suoraan seuraavat antamaansa määritelmää, niin ainoastaan ymmärrys ajattelee, minkä myöskin vahvistaa se seikka, ettei ole olemassa mitään järkeislogiikkaa, vaikka eräs osasto logiikassa on saanut järkeispäätelmän nimen.

688. Mutta yleisessä mielipiteessä tahtoo se käsitys pyrkiä valtaan, että järki ajattelee semmoisista asioista, mitkä ovat ajan ja paikan ulkopuolella. Tästä syystä on myöskin Heinroth antanut vietellä itseänsä omistamaan järjelle ajatuskykyä. Tavallisesti on kirjoitettu ymmärryksen mutkaisimmat toimet järjen laskuun.

689. Tämä todistaa ainoastaan, että ymmärrys ja järki ovat toisiansa hyvin lähellä. Mutta jos on olemassa jokin selvä raja järjen ja ymmärryksen välillä, niin täytyy kaikeksi olettaa, että kaikki ajatuskyky kuuluu ymmärrykseen. Täten tulee järki kyllä pari tuumaa lähemmäksi sydäntä, mutta niin lähelle sydäntä se ei tule, että voisimme omistaa järjelle sydämen ominaisuuksia.

690. Sillä joskin tietoviisaan sydän sijaitsee järjessä, niin ei ole niin helppo, kuin tietoviisas luulee, vakuuttaa yleisöä järjen ja sydämen yhtäläisyydestä. Tosin tekevät tietoviisaat kaikki mitä voivat tehdäksensä yleisön sydämet jääkellareiksi, mutta niin kylmäksi, niin kankeaksi, niin tunteettomaksi yleisö ei vielä ole tullut, että se voisi lukea kaikki jalommat tunteet järkeen kuuluviksi. Suuren yleisön on kerrassaan mahdotonta ajatella, että usko ja rakkaus sijaitsisivat järjessä.

691. Se elin, joka vastaanottaa omakohtaisten tunteitten vaikutuksen, ei ole mikään muu kuin omakohtainen tietoisuus, minkä elin on omakohtainen osa aivoista, joihin etusijassa vaikuttaa punainen veri. Jos nyt järjen elin olisi sama kuin omakohtaisen tietoisuuden elin, niin on kuitenkin tämäkin elin vain aisti, minkä täytyy vastaanottaa vaikutuksia sydäimestä. Sen täytyy vastaanottaa sekä suloisia että vastenmielisiä vaikutuksia, siihen vaikuttavat sekä siveelliset että epäsiveelliset ainekset, se on hyvän ja pahan, totuuden ja valheen aisti. Se on se sisällinen silmä, joka näkee sekä valkeuden että pimeyden. Se voi olla sekä Jumalan Hengen että pimeyden hengen vaikutuksen alaisena.

692. Mutta tietoviisas ei ole tyytyväinen semmoiseen elimeen, mikä on toimettomassa suhteessa sydämeen ja intohimoihin. Tietoviisaan ymmärrys, mikä alinomaa uiskentelee itsekkäisyyden mustassa veressä, tahtoo omistaa itsenäisen järjen, jolla on sekä voimaa, että valoa itsessänsä. Mutta semmoista järkeä fysiologia ei voi esittää.

693. Jotakin oloperäistä, itsenäistä, vapaata, ei näet ole olemassa koko eläimellisen elämän piirissä. Ei ole ainoatakaan aistia, yhtä vähän ulkonaista kuin sisällistä, mikä vaikuttaisi itsenäisesti ja omasta voimastansa. Aistielinten toiminnan omakohtainen perustus on sydämessä, Itsekkäisyydelläkin, jossa tietoviisas on näkevinään itsenäisyytensä ja vapautensa, on omakohtainen perustuksensa maksassa, joka on mustan veren keittopata.

694. Lähtien siitä fysiologisesta periaatteesta, että kaikkea sieluntoimintaa välittää elintoiminta, täytyy meidän olettaa järjen elimen sijaitseväksi siinä osassa aivoja, joka on ulkokohtaisen tietoisuuden elinten keskivälillä, siis keskivälillä suuria ja pieniä aivoja, kentiesi aivojen osastossa, mikä on aiheuttanut erään Upsalan professorin eroittamaan ihmisen eläinkunnasta. Järjen elimen tulee olla suurten aivojen pohjassa, ajatuskyvyn alimmaisilla seuduilla. Se joutuu silloin pitämään yhtä filosofisen käsityksen kanssa järjen aatteisiin nähden. Se ei ole mikään ajatuskyky, ei myöskään tunnekyky, vaan jotakin mikä on ajatuksen ja tunteen keskivälillä.

695. Eläimillä tosin on tunteita, kuten äidintunto, häpeäntunto, kiitollisuudentunto, hellyydentunto, mutta mitään aatetta siitä, mikä siveellisessä mielessä on oikein ja väärin, heillä ei ole. Sanomme siis syystä, että eläimet ovat järkeä vailla. Mutta ymmärrystä eläimellä ei voi kieltää olevan, vaikka eläinten ymmärrys ei voi kehittyä syystä että heiltä puuttuu puhelahja.

696. Luonnollisella järjellä on tosin aatteita jostakin korkeammasta. Sillä on aatteita hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Mutta nämä aatteet, mitkä perustuvat ihmisen jalompiin tunteisiin ja ovat niistä johtuvia, eivät ole puhtaita, syystä että oikeudentunto on luonnollisessa tilassa himmennyt ja sekoitettu synnillisillä tunteilla, niin että luonnolliset järjenaatteet Jumalasta, uskonnosta ja muista yliaistillisista tai siveellisistä kohteista, eivät ole tyydyttäviä, paljoo vähemmän yhtäpitäviä jumalallisen totuuden kanssa,

697. Luonnollisella ihmisellä ei ole mitään käsitystä hengellisestä valkeudesta, hän kun ei ikinä ole nähnyt valkeutta. Pimeys elikkä ihmisen luonnollinen tila on se elinaines, missä luonnollinen järki paahdattaa itseänsä. Se ei voi käsittää valkeutta. Sentähden sanotaan, että VALKEUS TULI MAAILMAAN, MUTTA PIMEYS EI VOINUT SITÄ KÄSITTÄÄ.

698. Niin pian kuin nyt luonnollinen, joskin viljelty järki saa nähdä edes haamua hengellisestä valkeudesta, niin se heti saa vatsanväänenteitä. Hengellinen valkeus vaikuttaa kiihoittavasti pimeydessä kasvatetun järjen mustaan verkkokalvoon. Se vaikuttaa kiihoittavasti sydämen kuituihin, maksaan eli itsekkäisyyden elimeen, pernaan eli kunniantunnon elimeen, suoliin eli omanvoitonpyynnin elimiin, munaskuihin ja siittimiin eli huoramaisuuden elimiin. Kaikki tämä tekee, että kaihisilmäinen järki tirkistelee ympärillensä ihan kauheasti, mutta ei kuitenkaan näe mitään muuta kuin hurmausta, salaoppisuutta ja uskonvimmaa kaikissa uskonnollisissa herätyksissä. Kuinkapa kaihisilmäinen järki voisi kärsiä hengellistä valkeutta, kun se lapsuudesta saakka on tottunut pitämään pimeyttä valkeutena? Pimeyden henkien täytyy kirotta jokaista valonlähdettä, joka kohtaa kaihisilmäisen järjen mustaa verkkokalvoa.

699. Olkoon siis järki mitä tahansa, aatteita sisältävä kyky, jumalallisen valkeuden elin, y.m. niin älkäämme unhoittako, että se myöskin on mustan pimeyden elin, valheen elin, pyhän vihan elin. Järki on ihmisen luonnollisessa tilassa tiikerimäinen. Se janoaa kristittyin verta.

700. Järki näin käsitettynä on valkeuden ja pimeyden, totuuden ja valheen, jaloimman uhrautuvaisuuden, mutta myöskin häpeällisyyden elin. Semmoinen on kertomus järjen urotöistä. Sen periaatteen toistamme vieläkin, ettei järki ole itsenäinen sielunvoima, vaan on sydämen varassa.

Sentähden sydämen täytyy joutua totuuden valkeuden vaikutuksen alaiseksi, JOS SILMÄSI ON YKSINKERTAINEN, NIIN KOKO RUUMIISI ON VALAISTU. MUTTA JOS SILMÄSI ON PAHA, NIIN KOKO RUUMIISI TULEE PIMEÄKSI.

4.

Vieläkin muutamia sanoja järjestä, ymmärryksestä ja älystä, Heinroth'in teoksen liitteen 5 johdosta.

701. Moni elävän kristillisyyden ystävä tahtoo tehdä sen muistutuksen, ettei maksa vaivaa tuhlata ruutia varisten ampumiseen. Järjen ja ilmoituksen välinen riita on niin usein ollut kysymyksen alaisena, että sen jo aikoja sitten olisi pitänyt olla loppuun taisteltu.

702. Mutta nyt vasta taistelu juuri on alkanutkin. Sillä kun on päästy niin pitkälle, että kristillisyyden katkerimpain vihollisten täytyy ottaa kristillisyyden puolustettavakseen pappeja vastaan, jotka tahtovat hävittää sen, silloin on varmaan päästy niin pitkälle ajassa, että olisi katsottava ajan kelloa ja kysyttävä Sionin muureilla olevilta vartijoilta: Vartija, mitä yö kuuluu? Eikö kello vielä ole lyönyt kaksitoista?

[Käsikirjoitusta 703 - 832 pykäliin ei toistaiseksi ole käytettävänämmä. Lähinnä seuraavat pykälät ovat keskeltä lukua, joten on vaikea tietää, mitä aineita ne etupäässä tahtovat käsitellä. Suomentajan muistutus.]

833. ETTÄ SYNTI SYNNIKSI NÄHTÄISIIN, ON HÄN MINULLE SEN HYVÄN KAUTTA KUOLEMAN SAATTANUT, ETTÄ SYNTI YLITSEMÄÄRIN SYNNIKSI TULISI KÄSKYN KAUTTA. Oikeudentunnon kohoamisen kautta intohimoksi, mikä tosiaan on hyvä asia epäsideelliset intohimot synnyttivät tunnonvaivoja. Mutta juuri tämän oikeudentunnon kohoamisen kautta ihminen oppii tuntemaan, kuinka syvälle hän on vajonnut sideelliseen alennukseen.

834. LAKI ON HENGELLINEN, VAAN MINÄ OLEN LIHALLINEN, SYNNIN ALLE MYYTY. Kohonnut oikeudentunto on sideellinen intohimo. Mutta minua, se on omakohtaista tietoisuuttani, hallitsevat epäsideelliset intohimot. Minä olen himojeni orja, nimittäin hengellisessä mielessä, sillä apostoli ei ollut mikään himojensa orja fyysisessä merkityksessä. Hänellä oli kylliksi voimaa vastustamaan intohimojen puhkeamista töihin tahdossa olevan kielteisen ja toimivan vapauden kautta. Mutta hänellä ei ollut mitään voimaa tekemään tyhjäksi intohimojansa, ja siinä suhteessa hän oli synnin alle myyty.

835. Oikeudentunnolla ja aistillisilla haluilla on elimellinen perustuksensa kerrassaan erilaisissa elimissä. Sentähden oikeudentunto ei voi tukehtua ja tehdä tyhjäksi näitä alhaisia intohimoja. Jos esimerkiksi oikeudentunnolla ja viinanhimolla olisi elimellinen perustuksensa juuri yhdessä elimessä, niin näiden intohimojen välinen riita ei voisi kauan kestää. Jompikumpi intohimo pian lakkaisi.

836. Mutta nyt oikeudentunnolla on perustuksensa sydämässä, ja viinanhimon perustus on vatsassa. Sentähden kohonnut oikeudentunto ei voi kuolettaa viinanhimoa. Vaikka näet sydän on hallitseva perussääntö

ihmisessä, niin vaaditaan kuitenkin aikaa, ennen kuin ruuansulatuselinten toiminnassa voi tapahtua tarpeellinen puhdistus.

837. Herännyt juomari ei siis voi kohta päästä vapaaksi tuosta onnettomasta intohimosta. Mutta selvän tietoisuuden sanotun intohimon inhottavaisuudesta hän kuitenkin on saanut heräyksen kautta. Sillä ennen heräystä ihänellä ei ensinkään ollut mitään selvää käsitystä juoppouden inhoittavaisuudesta, tai hän ei voinut tulla vakuutetuksi siitä, että kohtuullinen ryypiskeleminen on synti. Mutta heräyksen tapahduttua hän tuli siihen vakaumukseen, että kohtuullinenkin ryypkiminen on synti.

838. Nyt on hyvin tunnettu, asia, että jokainen intohimojen välinen riita on vaivaksi, esimerkiksi riita rakkauden ja vihan välillä, se on mustasukkaisuus. Kuinka moni surmaakaan itsensä tämän häpeällisen intohimon tähden. Pitkällisempi mustasukkaisuus tekee elämän sietämättömäksi. Siis siveellisten ja epäsideellisten intohimojen välinen riita tuottaa tuskaa, jota sano taan tunnonvaivaksi.

839. Mutta ei ainoastaan intohimojen välinen riita saa aikaan vaivaa, vaan myöskin mahdottomuus saada tyydytetyksi yhtä tai useampia intohimoja tuottaa tuskaa eli siveellistä kärsimistä, esimerkiksi vastaamaton rakkaus. Kuinka moni onkaan tämän intohimon tähden ottanut henkensä,

840. Nyt tarkoittaa "laki kirjoitettuna lihaisiin sydämen tauluihin" näitä molempia. Se tarkoittaa ensinnä sotaa intohimojen välillä, ja tämä sota tuottaa semmoiseen suurta vaivaa. Mutta tämä sota tuottaa senkin hankaluuden, ettei kumpaakaan noista riitaisista intohimoista voida tyydyttää. Alhaisia intohimoja ei voida tyydyttää, syystä että laki, tuo kohonnut oikeudentunto, sotii sitä vastaan. Oikeudentuntoa ei myöskään voida tyydyttää, syystä että alhaiset intohimot loukkaavat sitä.

841. Mitä on siis tehtävä? Onko todellakin kirjoittajan tarkoitus niin kysyvät nyt sekä järkeisuskoiset että kuolleen uskon seuralaiset että saatetaan ihmiset tunnonvaivojen alaisiksi? Silloin täytyy meidän suuresti surkutella niitä kurjia yksinkertaisia raukkoja, jotka antavat moisen hurmahengen lumota itsensä niin, että alistuvat semmoisiin kärsimyksiin, jotka voivat sopia ryöväreille, ja roistoille, mutta ei kunniallisille ihmisille.

842. "Minä uskon miehen olevan hullun" sanoo järkeisuskoinen. "Luulotelkoon hän vasikoita, mutta ei järjellisiä olentoja, että siveänkin täytyy tuntea tunnontuskia, voidaksensa tulla sovitetuksi elämänsä synnyttäjän kanssa. Ihmisen tulee lakkaamatta koettaa viljellä järkeänsä, pitää voimassa tahdossansa olevaa jaloutta ja katsomatta mitään etuuksia, olivatpa ne mitä laatua tahansa, puolta pitämättä käyttää sitä jumalallista sädettä, mikä on hänelle suotu, siinä täydellisessä vakaumuksessa, ettei Jumala ole antanut ihmiselle muuta lakia kuin minkä hän pani järkeen".

843. "Niin! Jos maailmanvaeltaja antajan tarkoituksen mukaan oikein käyttää näitä jumalallisia ominaisuuksia, niin ne eivät koskaan petä häntä sillä lyhyellä radalla, mikä on hänen eteensä pantu aistillisuuden maailman läpi. Silloin hän, tuntematta muita lakeja tai sovintotyötä, voi täyttää velvollisuutensa vertaisiansa ja eläimiä kohtaan. Sanalla sanoen: hän voi arvokkaasti täyttää sen renkaan, jota hän edustaa maan päällä syntyvän rauhan ja yksimielisyyden luonnollisessa ketjussa. Ja kun ihminen tämän tekee, niin hän voi olla täydellisesti vakuutettu siitä, että hän myöskin on

täyttänyt velvollisuutensa synnyttäjäänsä kohtaan. Sillä korkeinta oikeutta emme voi muulla tavoin palvella tai kunnioittaa kuin hyvän ja vilpittömän suhteemme kautta vertaisiimme ja eläimiin."

844. Kuollut usko sanoo: Se on kaiketikin kauhea harhaoppi, että vaaditaan siveellisiltä ihmisiltä omantunnon tuskia. Tosin Raamattu puhuu katumuksesta ja parannuksesta, ja sitä kirkkommekin vaatii semmoisilta, jotka ovat rikkoneet kasteenliittonsa. Mutta omantunnon tuskiin kait ei yleensä voi joutua muut kuin suuret pahantekijät. Kun ihminen "kasteenarmon kautta on saanut voimaa täyttämään lakia ei vain kirjaimellisesti vaan myöskin hengellisesti, niin olisi mahdotonta, että vaadittaisiin siveältä omantunnon tuskia, syystä että hyve palkitsee itsensä ja tu lee edelleen palkituksi", (Lindblomin Katkismus).

845. Sitäpaitsi, mitä hyötyä olisi näistä tunnon tuskista? Eihän ihminen voi sovittaa rikostansa omantunnon vaivoilla. Kirkkomme opettaa, että ihminen, kun hän on rikkonut kasteensa liiton, saa syntinsä anteeksi uskonkautta Kristuksen ansioon. Mitä hyötyä sitten olisi omantunnon tuskista? Se olisi Kristuksen ansion ja täyttämistyön halventamista.

Omantunnon siveellinen aines. Syneidäsis, Rom.2: 15.

846. Lukija muistane, että sydän on vastaanottava elin, sekä hyvän että pahan perussy. Sitävastoin on omakohtainen tietoisuus ainoastaan aisti, mikä vastaanottaa punaisen veren tuottamia vaikutuksia, joka virtaa sydäimestä. Tämä elin on siis siveellisten tunteitten havaintoelin. Mutta siveelliset tunteet eivät ole syntyneet ihmisen omakohtaisessa tietoisuudessa, vaan ne ovat syntyneet sydämessä ja tulevat sieltä tietoisuuteen.

847. Tässä elimessä ilmenee OMATUNTO hyvän ja pahan yhteistuntona eli myötätietoisuutena. Apostoli nimittää sitä "syneidäsis", mikä oikeastaan merkitsisi "yhteistieto" eli "yhteisnäkeminen". Mutta samoin kuin "nähdä" sanaa ruotsin ja suomen kielessä käytetään sekä ulkonaisesta että sisällisestä näkemisestä, niin käytettiin myöskin kreikkalailta sanaa "eido" sekä ulkonaisesta että sisällisestä näkemisestä puhuttaessa. Mutta nähdä jotakin, mikä on itse ihmisen sisässä, se on yhtä kuin "tuntea" .

848. Nyt on olemassa semmoisia ihmisiä, jotka lukevat tunteet sieluun kuuluviksi. Ne, jotka kohdistavat tunteet sieluun, se on hermoelämään, sanovat: "sielun tunteet", sieluni tuntee". Mutta toiset lukevat tunteet sydämeen kuuluviksi. He sanovat: "sydämen tunteet, sydämeni tuntee, tunnen sydämessäni" j.n.e. Kummatkin puhuvat ovat tavallisia ruotsinkielessä. Mutta tämä todistaa vain, kuinka likeisessä yhteydessä sielu ja sydän ovat keskenänsä.

849. Tietoviisas, joka päättää sielusta omain ajatustensa mukaan, kohdistaa kaikki tunteet sieluun. Hän väittää, että ruumiillinen tunteminen ei kuulu ruumiiseen, vaan sieluun. Mutta yleisö, joka perustaa mielipiteensä tuntemiseen, lukee tunteet ruumiilliseen sydämeen kuuluviksi.

850. Me uskomme sitävastoin, että he kumpikin päättävät yksipuolisesti. Kun näet kaikki sieluntoiminta on sen ohessa elintoimintaa, niin tunteet kuuluvat sekä ruumiiseen että sieluun, ne kuuluvat niin elinelämään

kuin hermoelämään. Koko ihminen tuntee, ei vain hänen sielunsa. Tunteilla on alkuperänsä elinelämässä, mutta ne tekevät vaikutuksensa hermoelämään,

851. Mutta kun tietoviisas sitäpaitsi olettaa järkeissielun joka muka vaikuttaisi ilman mitään yhteyttä elinten kanssa, niin me voimme tietoviisaita varten olettaa luontoperäisen tunteen, mikä on veren kiihoituksessa ja hermojen vastavaikutuksessa aivoihin, jolloin saamme kokea veren eri ainesten vaikuttaman tunteitten muodostelun. Niinpä on paloviinan tuottaman humalan tunne vähän toisenlainen kuin tupakkahumalan tunne. Niinikään on rakkauden tunne erilainen kuin vihan tunne.

852. Että kaikilla näillä tunteilla on luontoperäinen syynsä, siitä ovat miltei kaikki fysiologian tutkijat yksimielisiä, ja tämän nojalla me oletamme, että myöskin siveellisillä tunteilla on luontoperäinen alkusyynsä. Mutta tietoviisas, jonka olettamaan järkeissieluun me nyt luemme metafyyssilliset tunteet kuuluviksi, ei oleta mitään siveellisten tunteitten luontoperäistä alkusyytä, ei myöskään järkeisaatteiden alkusyytä, josta syystä ei myöskään järjellä, ymmärryksellä, omallatunnolla y.m. ole mitään vastaavaa elintä aivoissa.

853. Me sitävastoin väitämme, että eroituksella näiden sielunvoimien välillä on luontoperäinen alkusyynsä eri elimissä. Ja juuri tämän eroituksen johdosta, mikä on elinten ja niiden erilaisten toimintatapojen välillä, ihminen on saanut tietoisuuden sielunvoimistansa. Niinpä on fyysillinen eli ruumiillinen sydän metafyyssillisen sydämen elin, fyysillinen omatunto metafyyssillisen omantunnon elin, fyysillinen tahto metafyyssillisen tahdon elin, j.n.e.

854. Me väitämme siis, että siveellisellä aineksella, mikä fyysillisessä suhteessa on todellisesti ruumiillinen aines, on alkunsa sydämessä, mutta tulee sieltä verenkihoituksen ja hermojen aivoihin kohdistuvan vastavaikutuksen kautta omakohtaisen tietoisuuden elimeen ja synnyttää siellä tunteen, jota sanotaan OMAKSITUNNOKSI. Tämä tunne on erilainen aina sen mukaan kuin ihminen on siveellisessä turmeluksessa tai kiihtymyksessä.

855. Jos otamme tarkoin vaarin ihmisestä, jolla on, kuten sanotaan, paha omatunto, niin huomaamme, että se tietää surumielistä, ei suinkaan miellyttävää tunnetta, mutta siinä sivussa seuraa sen mukana uneliaisuus, voimattomuus ja luontoperäinen velttous hermostossa. Katso juomaria, kun hän on ryypiskellyt useita päiviä, maistamatta yhtään Jumalan viljaa. Kun hän vihdoinkin herää viimeisestä kohmelostansa, tuntee hän itsensä uniseksi, sekavapäiseksi, voimattomaksi, alakuloiseksi, veltostuneeksi sekä ruumiin että sielun puolesta, mutta siinä sivussa kärtyiseksi, kiukkuiseksi ja pahantuuliseksi. Hänellä on todellakin PAHA OMATUNTO, mikä tietää veltostumista hermostossa sekä sielunvoimien alentumista. Mutta paha omatunto ei vielä ole herännyt .

856. Pitkällisestä humalasta herännyt juomari kiroaa ensinnä paloviinaa turmeltuneen terveytensä ja menetettyjen rahojensa lähimpänä syynä. Sitä lähinnä hän kiroaa kapakoitsijaa, joka vietti häntä ryypiskelemään. Vihdoin hän nuhtelee myöskin vaimoansa ja talonväkeänsä, etteivät ole pitäneet parempaa huolta hänestä, j.n.e. Mutta vähemmän osan syystä hän omistaa itsellensä.

857. Tämä on juuri pahan omantunnon oikea tuntomerkki, että ihminen tahtoo lykätä onnettomuutensa syyn muitten hartioille. Ensimmäisillä vanhemmillamme oli paha omatunto kohta lankeemuksen tapahduttua. Adam lykkäsi syyn Evan niskoille, ja Eva työnsi syyn käärmeen päälle. Tapahtuu vieläkin usein heräyksen alussa, että siveellisen alennuksensa tietoisuuteen herännyt ihminen lykkää syyn milloin vanhempainsa hartioille, jotka ovat antaneet niin huonoja esimerkkejä, milloin opettajan tai sielunpaimenen niskoille, joka ei ole antanut parempia varoituksia ja neuvoja sielun pelastuksen suhteen j.n.e.

858. Tämä esiintyy varoittavana esimerkkinä kaikille vanhemmille ja opettajille. Se osoittaa jo täällä, mitä voi tapahtua toisessa maailmassa, kun syntinen herää siveellisen alennuksensa selvään tietoisuuteen ja tuntee joutuneensa onnettomaan mielentilaan. Silloin lapset arvattavasti puuskaavat kirouksia vanhempiansa vastaan, jotka ovat käyneet heidän edellensä häijyillä esimerkeillä. Sanankuulijat luultavasti esiintyvät katkerasti nuhdellen opettajiansa siitä välinpitämättömyydestä ja penseydestä, millä he ovat hoitaneet sielunpaimenen tointa, viety silloin kiroilee viettelijää, juomari kiroilee kapakoitsijaa, petetty pettäjää, j.n.e.

859. Mutta nykyinen maailma nimittää tätä tarpeettomaksi mietiskelemiseksi ja hurmahenkisyydeksi. Ihmisen, sanovat he, ei tarvitse olla yhteydessä kenenkään muun kuin Luojansa kanssa, ja tämä voi olla kylliksi hänen siveelliselle olemuksellensa. Me emme tarvitse mitään pietistisiä hartausseuroja tai lukijaissaarnaajia, jotka häiritsevät omantunnon rauhaa. Sivistyneelle maailmakansalaiselle on ehdottomasti ihan riittävää, jos hän tunnollisesti täyttää tehtävänsä yhteiskunnan jäsenenä ja perheenisänä. Ja mitään inkvisitorillista sekaantumista siihen, mikä koskee hänen sielunsa asioita, ei hänen tule kärsiä, olkoonpa sitten pappi, piispa, paavi tai lukijaissaarnaaja, ja sillä hyvä. Jokaisella olkoon kylliksi tekemistä itsessään, eikä hänen tarvitse sekaantua muitten asioihin.

860. Niin puhuu sivistynyt maailmankansalainen. Ja me uskallamme nöyrimmästi lisätä loppulauseen: voipi olla aikaa kylliksi olla yhteydessä muitten kanssa pohjattomuudessa. Sittenkun ihminen täällä ajassa on ollut yhteydessä perkeleen ja maailman kanssa, elänyt aistillisissa nautinnoissa ja tuhlannut pois aikansa pidoissa ja huveissa, näytännöissä ja tanssijaisissa, voipi olla aikaa kyllä mietiskellä ijankaikkisuudessa, onko ihminen ja missä määrin täällä elämässä täyttänyt siveellisen tarkoitusperänsä yhteiskunnan jäsenenä ja kansalaisena Kristuksen kirkossa ja seurakunnassa.

861. Meidän täytyy jättää sivistyneen maailmankansalaisen mietiskelemään ijankaikkisuudessa ja palaamme nyt heränneisiin, jotka mietiskelevät jo tässä elämässä. Niin pian kuin jokin ihminen on tullut herätetyksi, alkaa hän todellakin mietiskellä, mutta hänen mietiskelemisensä ei tarkoita sitä, onko hän ja missä määrin täyttänyt siveellisen tarkoitusperänsä kansalaisena ja kristittyinä, sillä hänen herännyt omatuntonsa sanoo hänelle, että hän on syväälle vajonnut ja alentunut olento, vaan hän mietiskelee etupäässä sitä, kuinka hän voisi tulla jälleen ojennetuksi, se on sovitetuksi elämänsä alkuperän kanssa.

862. Herännyt omatunto eroaa pahasta omastatunnosta siinä, että herännyt tuntee olevansa velkaa Jumalalle ja ihmisille. Herännyt ei voi lykätä

syytä kenenkään muun kuin oman itsensä hartioille. Mutta heränneessä on muutamia salaisia intohimoja, joita hän ei niin pian voi huomata. Ensin hänen on vaikea tulla yhteyteen jonkun kanssa, johon hänellä olisi luottamusta. Häntä hävettää ilmaista sydämensä tilaa. Tämä on kunniantunto, mikä estää häntä keventämästä sydäntänsä avonaisen tunnustuksen kautta.

863. Että joku häpeää siveellistä alennustansa on tosin paikallansa. Mutta se seikka, että joku häpeän tähden ei uskalla ilmaista sydämensä huolia kellenkään, se ei laisinkaan ole paikallansa. Herännyt pelkää näet joutuvansa maailmanjoukon pilkattavaksi, jos hän tuo ilmi sydämensä tilan. Mutta koska juuri se huoli, mikä hänellä on rinnassansa, ON MURHE JUMALAN MIELEN JÄLKEEN, niin hänen toki ei tulisi hävetä sitä, ETTÄ HERRA ON ALKANUT HYVÄN TYÖN HÄNESSÄ. Ja kuitenkin hän häpeää, huomaamatta, että tämä on suuri synti.

864. Mutta mikä eniten vaivaa herännyttä ja estää häntä sovinnosta, on omavanhurskaus, jolla on perustuksensa itsekkäisyydessä. Kun herännyt tuntee olevansa siveellisen alennuksen tilassa, niin tulee aina hänen ensimmäiseksi ahkeruimiseksensa parannuksen tekeminen. Tämä voipi kyllä onnistua osaksi, mitä ulkonaiseen elämään tulee. Hänen käytöksensä tulee näet heräyksen tapahduttua kokonaan toisenlaiseksi kuin ennen. Mutta kun hän myöskin tahtoo parantaa sydäntänsä, silloin hän joutuu ymmälle. Hän tuntee itsessään kiusauksia, yllytyksiä, pahoja ajatuksia ja synnillisiä haluja, joilla on juurensa hänen alhaisissa intohimoissansa, mitkä loukkaavat oikeudentuntoa. Hänessä syntyy kauhea ajatusten riita. Hän suosii alati sitä väärää luuloa, ettei hän voi tulla sovitetuksi, niin kauan kuin hän tuntee itsessään niin paljon pahuutta ja saastaisuutta.

865. Kun hän luonnollisessa tilassansa on elänyt itsepetoksen sumussa ja luottanut osaksi filosofiseen hyveeseen, osaksi myös varastettuun armoon, niin ei hänelle koskaan voi juolahtaa mieleen, että pitäisi ITSE HYVETTÄ RIKOKSENA. Sillä hän ajattelee näin: kun hyvettä pidetään jaloimpana maailmassa, koskapa siveän, hyvettä noudattavan ihmisen, täytyy voida seisoa suorana Jumalan ja ihmisten edessä, niin täytyy myöskin olla totta, mikä on kirjoitettuna Lindblomin Katkismuksessa, että HYVE PALKITSEE ITSENSÄ ja tulee edelleen palkituksi. Kuinka siis hyve voi olla rikos? Sehän on kerrassaan mahdotonta.

866. Tähän meidän täytyy vastata seuraavasti: Sille, jolla on hyve autuuden perustuksena, olkoon hyve niin suuressa arvossa kuin voi. Jos ihminen hyveen kautta voi saavuttaa pysyväisen omantunnon rauhan sekä tässä että tulevaisessa maailmassa, niin hän ei tarvitse mitään sovitusta. Ainoastaan rikollinen tarvitsee sovitusta. Mutta hyve ja rikollisuus eivät ole yhdistettävissä juuri samassa henkilössä. Jos siis tahdot hyveen ja parannuksen kautta tehdä itsesi mahdolliseksi vastaanottamaan armon, niin teet suuren rikoksen Sovittajaa vastaan. Sinä teet pilkkaa Sovittajasta, sillä siveä ei tarvitse mitään armoa.

867. Mutta se väite, että HYVE ON RIKOS SOVITTAJAA VASTAAN, se sotii niin kokonaan luonnollisen järjen siveysopillisia periaatteita vastaan, että sen täytyy hämmästyä ihmettelystä sen uhkarohkean ihmisen tähden, joka uhkaa käydä järjen pyhäkön kimppuun. Kuollut usko, joka kaikessa salaisuudessa, mutta itse sitä tietämättä, pitää hyvettä autuuden

perustuksena, vaikka se uskoo Kristuksen ansioon, joutuu myöskin hämilleen semmoisen väitteen johdosta ja sanoo: kuinka ihmeessä näin voi olla asianlaita? Onko itse hyve rikos Sovittajaa vastaan? Se on varmaan kauheaa harhaoppia.

868. Mutta jos panemme sielutieteen tutkimustemme perustukseksi, niin tämä harhaoppi varmaankin joutuu sekä hyveen harjoittajan että kuolleen uskon tunnustajan viaksi. Hyve on kaikkein siveysfilosofien väitteen mukaan järjen ja vapaan tahdon tuottama tulos elikkä sen siveellisen tahdon tuote, mikä on olemassa järjessä. Mutta sovitus on siveellisen kärsimisen tulos, jota sanotaan katumukseksi, tunnon tuskaksi. Tämä siveellinen kärsiminen sekä siitä seuraava sovitus ei kuulu järkeen eikä tahtoon. Omantunnon tuska ei kuulu järkeen, vaan omaantuntoon (syneidäsis) eli omakohtaiseen tietoisuuteen. Sovitus taas kuuluu yksin sydämeen.

869. Ihminen voi siis olla siveä ja rikollinen juuri yhtähaavaa. Hän voi olla siveä järjessä ja tahdossa, mutta rikollinen sydämessä ja omassatunnossa. Jos nyt järki tai tahto olisi vallitseva perussääntö ihmisessä, niin tosin tahdossa ja järjessä oleva hyve poistaisi sydämessä asuvan rikollisuuden. Ihminen voisi tahtonsa tarmolla tehdä tyhjäksi kaikki epäsiiveelliset intohimot, kaikki häijyt ajatukset, kaikki synnilliset himot ja siten omastatunnosta poistaa kaiken tietoisuuden rikollisuudestaan. Tätä voi ainoastaan se, jonka oikeudentunto on kuoleutunut, jonka omatunto on nukkumassa.

870. Mutta herännyt ihminen ei voi omastatunnostaan poistaa kaikkea tietoisuutta rikollisuudestaan. Sentähden hänen täytyy etsiä sovittajaa. Mutta jos hän pyrkii sovittamattomana päästäksensä siveäksi ja synnittömäksi, niin hän todella tekee suuren rikoksen Sovittajaa vastaan.

871. Ihminen on näet samassa suhteessa Sovittajaan kuin alennettuun tilaan joutunut lapsi vanhempiansa. Mutta ei mikään koske niin kipeästi vanhimman sydämeen kuin alennetun lapsen pyrkimys päästä syyttömäksi ilman sovittajaa. Huora ei voi hyvittää velkaansa kunniallisuuden kautta, ei myöskään varas rehellisyyden kautta j.n.e. Huora ei voi saada takaisin viattomuuttansa hyveen kautta. Jos siis mieli sovituksen voida tapahtua, niin rikollisen on tunnettava alennuksensa syvyys ja kaduttava rikoksensa. Tätä vaatii vanhimman sydän. Mutta jos rikollinen pyytää sovittajaa rikoksensa hyveen ja pyhityksen kautta, niin hän jää osattomaksi sovitukselta ja hänen täytyy kantaa häpeäänsä kaikessa ijanikaikkisuudessa. Amen.

872. Psykillinen eli sielullinen perustus heränneen ihmisen pyrkimykseen tahtoaksensa tulla enkeliksi, vaikka hän tuntee olevansa perkele, on itsekkäisyydessä ja kunniantunnossa. Näiden perkeleellisten intohimojen ei herännyt ihminenäkään voi käsittää olevan oikeudentuntoa vastaan ja loukkaavan sitä, syystä että näiden intohimojen siveellinen aines, mikä sijaitsee mustassa veressä, leviää ymmärryksen ja järjen elimiin ja synnyttää siellä sen itsekkään tunnon, mikä tekee, että ihminen tahtoo olla itse, tahtoo työskennellä itse parannuksensa hyväksi.

873. Laki, kirjoitettuna lihaisiin sydämen tauluihin, vaikuttaa siellä supistuksen eli puristuksen, mikä tekee, ettei sydämellä ole kylliksi voimaa ajaa verta aivoihin siinä määrässä kuin tapahtui ennen heräystä. Täten musta veri pääsee vallalle aivoissa, niin että heränneet, jotka ovat lainalaisessa

tilassa, ovat synkkiä kasvoiltaan. Terävien lakisaarnojen kautta sydän toisinaan käypi niin voimattomaksi, että pyörtyminen seuraa siitä yksinkertaisesta syystä, ettei sydän jaksa ajaa riittävää määrää verta aivoihin.

874. Tämä ei kuitenkaan ole niin vaarallista kuin näyttää. Se siveellinen puhdistus, mikä tapahtuu parannuksen kilvoituksen kestäessä, vaikuttaa syvälle ihmisen elimistössä. Koska näet terävät lakisaarnat ovat ainoa keino, mikä vaikuttaa suruttomaan joukkoon, niin ei saa muutamain heränneitten tähden heittää pois lakia ja ainoastaan saarnata evankeliumia, syystä, että armo, vuodatettuna suruttomaan joukkoon, nukuttaa sitä vielä enemmän suruttomuuteen, jotavastoin laki herättää suruttomia, kuten apostoli on osoittanut Roomalaisepistolassa.

875. On kuitenkin huomautettu, ettei omantunnon heräys kohta seuraa sydämen ensimmäisestä pistosta. On olemassa henkilöitä, joita useampia kertoja on kohdannut sydämen murhe, omantunnon vaivoja silti seuraamatta. Mutta näillä ei myöskään ole ollut mitään selvää synnintuntoa eikä myöskään mitään synnin inhoa.

876. Koska nyt totinen katumus, perustuva selvään synnintuntoon, on tarpeen jokaiselle syntiselle, joka tahtoo etsiä sovitusta, niin ei saa johdattaja, jonka puoleen nämä hengelliset potilaat uskalluksella kääntyvät, olla kovin kiireellinen vuodattamaan armon palsamia, ennekuin kaikki vanhat, mutta väärät autuuden perustukset ovat poistettut tieltä. Nämä väärät autuuden perustukset ovat ensi sijassa hyve eli omavanhurskaus, mikä estää ihmistä synnin tunnosta. Jolla on hyve autuuden perustuksena, se ei tarvitse mitään armoa.

877. Toisessa sijassa ilmenee kuollut usko eli väärä luottamus Jumalan armoon, ilman totista katumusta ja parannusta. Tämä väärä autuuden perustus on nykyaikana vallitseva uskonto luterilaisessa kirkossa, ja tämä väärä perustus on pääasiallinen syy yltyvään tapojen turmelukseen kansan enemmistössä. Kuolleen uskon ollessa pääkallossa ihminen voi olla sekä varas, että huora, juomari, tappelija, vieläpä valapattoinen, ja kuitenkin odottaa itsellensä autuutta.

878. Muut väärät autuuden perustukset ovat vähemmin yleisiä. Kuitenkin on monta köyhää, joilla on köyhyys autuuden perustuksena. Nämä ajattelevat näin: Koska Jumala on tehnyt minut täällä ajassa köyhäksi, tottapa Hän sillä tarkoittaa onneani ijankaikkisuudessa, eikä Hän olisi Jumala, jollei hän voisi tehdä minua autuaaksi ijankaikkisuudessa.

879. Saamme myöskin kuulla aina jonkun varakkaampien seassa rakentavan toivonsa rikkauteen. Nämä ajattelevat näin: Koska Jumala on niin runsaasti siunannut vaivani ja työni maan päällä, tottapa Hän rakastaa minua. Mutta jos Hän rakastaa minua, kyllä kaiketi Hän myöskin voi tehdä minut onnelliseksi ijankaikkisuudessa.

880. Näin voi joku rakentaa toivonsa hyveeseen, toinen kuolleeseen uskoonsa, kolmas köyhyyteensä, neljäs rikkauteensa, j.n.e. Emme nyt puhu oppineista, jotka rakentavat ijankaikkisuustoivonsa tieteellisten ja poliittillisten ansioittensa perustukselle. Ja kuitenkin kaikki nämä autuuden perustukset ovat KELVOTTOMIA KAIVOJA, JOTKA EIVÄT ANNA MITÄÄN VETTÄ.

881. Kun puhumme heränneestä tilasta, tulee meidän myöskin antaa muutamia tuntomerkkejä, mitkä ovat ominaisia tälle tilalle. Sydän tuntuu alussa kovalta kuin kivi, toisinaan se tuntuu kylmältä. Tämän ohessa seuraa kuolemanpelko ja salaisia pöyristyksiä. Muutamia alkaa kovasti vapisuttaa saarnan aikana, kun jokin lain sana on sattunut vanhaa aatamia arkaan paikkaan. Toisinaan sydän tuntuu ikäänkuin pöhlityneeltä ja ajettuneelta. Muutamat valittavat, että sydän nousee ylös leuan alle. Jonkin ajan perästä sydän alkaa tuntua PALAVALTA todellisen kuumeenhehkun vaikutuksesta. Tämä puhdistustoimen ajanjakso tietää armonnerkkien lähestymistä.

882. Heränneen tilan loppupuolella muutamat tuntevat nälkää, jota ei voida tyydyttää ruualla. Toiset tuntevat janoa, jota ei voida sammuttaa muulla kuin ELÄMÄN VEDELLÄ. Nyt alkaa taas polttaa tämän maailman sokeain skorpionien kurkussa. Käärmeenmyrky alkaa kihistä sydänlaukussa. Myrkyrakko halkeaa hetkessä. "Helvettiin tuo kerettiläinen. Se on pirullista, kirottua. Miten voidaan luulotella ihmiselle moisia hullutuksia?"

883. Älkää olko niin kovin kiihotuksissa, hyvä lukijani, kuka lienettekin. Te voitte polttaa kyntenne. Te saatte kyllä kuulla enemmän tulevalla kerralla tämän hurmauksen kauheista näytelmistä, niin tämän hurmauksen, jonka kautta niin monet riitaiset puoliset ovat tulleet sovintoon, niin monet juomarit ovat tulleet raittiiksi, niin monet varkaat ovat tunnustaneet varkautensa, niin monet huorat ovat ilmoittaneet rakkausseikkailunsa, niin paljon väärin saatua omaisuutta on viety takaisin omistajillensa, niin monet kiroukset ja tappelut ovat lakanneet, niin monet ihmiset ovat pyytäneet lähimmäiseltänsä anteeksi. Tämän hurmauksen tähden ovat niin monet syyttömät viinanpisarat juosseet maahan, niin monet tarpeettomat parannuksenkyyneleet vuotaneet, niin monet inhoittavat hermopöyristykset syntyneet, niin monet helvetilliset parannushuudot kaikuneet ilmassa, niin monet hienot korvakalvot tulleet vahingoitetuiksi tuon tarpeettoman kirkunan kautta; TEHKÄÄ PARANNUS, TAIVAANVALTAKUNTA ON LÄHESTYNYT. Kaikesta tästä on allekirjoittaneella, Teidän nöyrimmällä palvelijallanne, oleva kunnia kertoa vielä useampia kauheuksia, kamaluuksia ja hirveyksiä, kun vain tahtoisitte kärsivällisesti odottaa vähän aikaa, kunnes saan osoittaa Teille, kuinka käypi päinsä teurastaa ihmisiä Pariisin, Berliinin ja Tukholman kaduilla, jota näytelmää Teitä epäilemättä suuresti huvittaa nähdä ja katsella, syystä, että Te itse luultavasti olette käynyt opissa Hell'in miellyttävässä asunnossa sijaitsevassa suuressa teurastusvirastossa.

884. Että nyt puhuttaisiin hyvästä omastatunnosta, sitten kun on puhuttu pahasta, että puhuttaisiin nukkuvasta omastatunnosta, sitten kun on puhuttu heränneestä, se tuntuu vähemmin tarpeelliselta, koskapa toinen ymmärretään toisesta. Tahdon nyt vain huomauttaa, että hyvä omatunto voi myöskin olla nukkuva omatunto, se kun ei koskaan ole herännyt. Koskapa ihminen, hyveen tai kuolleen uskon ollessa autuuden perustuksena, nukkuu mitä makeinta suruttomuuden unta, niin hänellä silloin tosin on hyvä, joskaan ei niin kokonaan puhdas omatunto. Mutta ihminen voi pyyhkäistä kaikki tyynni jäniksen kápälällä, niin omatunto kai tulee puhtaaksi.

7. Tahdossa oleva siveellinen aines.

885. Yhtä vähän kuin luonnollinen rakkaus alkuperäisesti kuuluu ihmisen tahtoon, yhtä vähän siveellinen aines voi alkuperäisesti kuulua tahtoon.

Ihminen ei voi olla sekä paha että hyvä juuri yhtähaavaa, syystä että paha ja hyvä ovat vastakkaisia käsitteitä, joista toinen kumoaa toisen.

886. Mutta ihmisen tahdossa voi tapahtua muutos, niin että se, joka jonkun aikaa on ollut paha, voi vihdoin tulla hyväksi. Tämä todistaa, että paha ja hyvä alkuperäisesti eivät kuulu tahtoon, vaan paha ja hyvä tulevat jostakin, se on, eivät itse tahdosta, vaan joltakin muulta suunnalta, ja ne voidaan silloin lisätä tahtoon maineena: PAHA TAHTO, HYVÄ TAHTO j.n.e.

887. Mutta samoin kuin luonnollinen rakkaus, sittenkun se on syntynyt sydämessä, voi intohimona tehdä niin valtavan vaikutuksen tahtoon, ettei vihdoin ole mitään valintavapautta, se on, joka on rakastunut, hänen täytyy rakastaa, joko hän tahtoo tai ei, niin voi myöskin siveellinen aines intohimona tehdä niin valtavan vaikutuksen tahtoon, ettei vihdoin ole mitään valintaa jäljellä pahan ja hyvän välillä.

888. Se on: kun oikeudentunto on yltynyt intohimoksi tai kun ihminen on tullut vakavasti herätetyksi, niin hän ei voi tahtonsa voimalla tukehuttaa näitä liikkeitä tai palata suruttomuuteen takaisin, vaan jos hän on herännyt, niin hänen täytyy olla herännyt siihen saakka, kunnes jokin muutos hänen mielentilassansa tapahtuu syistä, mitkä tulevat, ei itse tahdosta, vaan joltakin muulta suunnalta.

889. Joko pääsevät aistillisuus elikkä epäsiveelliset intohimot valtaansa jälleen, jossa tapauksessa ihminen vajoaa entiseen surutonuuteensa, tai myös siveellinen intohimo jatkuvasti tekee voimallisempaa vaikutusta tahtoon, jossa tapauksessa ihmisen täytyy pyrkiä eteenpäin, kunnes hän tulee Sovittajaa niin likelle, että saa ruveta Hänen vaatteensa liepeeseen.

890. Mutta samoin kuin ihminen voi tukehuttaa rakkauden ensimmäiset liikutukset, niin hän myöskin voi tukehuttaa ennättävän armon ensimmäiset liikutukset. Kuitenkaan ei tämä vastahakoisuus ole itse tahdossa, vaan epäsiveellisissä intohimoissa, mitkä käyvät tahdon kimppuun ja siten poistavat ensimmäisen heräyksen vaikutuksen.

891. Tämä todistaa, että ihminen on luonnostansa "positiivisesti eli varsinaisesti paha" ja Jumalan Hengelle vastahakoinen. Jos näet ihminen olisi luonnostansa "varsinaisesti hyvä", kuten tietoviisas väittää, niin ei olisi mitään perää sillä, mitä apostoli sanoo, lausuessansa: ME OLEMME SOVITETUT JUMALAN KANSSA, KOSKA ME VIELÄ HÄNEN VIHOLLISENSA OLIMME.

Kuolleen uskon kannattajat väittävät jyrkästi, etteivät he koskaan ole olleet Jumalan vihollisia, mutta he pettivät itseään siinä. Juuri heräyksen aikana ihminen tulee tietoisuuteen siitä, että hän on vihamielinen Jumalaa vastaan.

892. Mitä nyt on sanottu tahdossa olevasta siveellisestä aineksesta, se koskee oikeastaan omakohtaista tahtoa, mikä tosin ehdottomasti ajaa ihmistä toimimaan niin, että heränneen ihmisen käytös tulee kokonaan toisellaiseksi kuin se oli ennen. Mutta samoin kuin moni voi olla rakastunut, ilmaisematta rakkauttansa, niin voi myöskin moni olla herännyt, uskaltamatta ilmaista kenellekään sydämensä tilaa.

893. Tämän vaikuttaa kunniantunto, mikä tekee, että ihminen häpeää tilaansa, samoin kuin huora häpeää raskautensa tilaa. Mutta sillä, joka on

tullut raskaaksi Pyhästä Hengestä, ei ole mitään syytä hävetä tilaansa. Se, joka häpeää herännyttä tilaansa, on hengellinen huora.

894. Jos kunniantunto olisi ymmärryksen halu, kuten tietoviisas väittää, niin se olisi osa ulkokohtaisesta tahdosta, mikä siis joutuisi ristiriitaan omakohtaisen tahdon kanssa. Mutta meille ulkokohtainen tahto on sangen epäselvä. Me emme näet missään, mikä vähimmälläkään tavalla on jossakin yhteydessä intohimojen kanssa, voi tunnustaa mitään muuta ulkokohtaista tahtoa kuin niitä päätöksiä, mitkä ymmärryksellä käsitetään, ja tämän teemme omakohtaisen tahdon eli intohimon vaatimuksesta.

895. Tietoviisas väittää kyllä, että siveellinen tahto on saanut sijansa järjessä. Se arvattavasti tietää, että ihmisessä oleva siveellinen aines kuuluu tosin järkeen, mutta vaikuttaa sieltä tahtoon. Mutta me olemme jo monessa paikassa osoittaneet, että siveellisellä vaikutuksella on alkuperänsä yhtä vähän järjessä kuin tahdossa, vaan se tulee sydäimestä, josta se sitten vuotaa muihin sielunvoimiin.

896. Toinen kysymys on, missä suhteessa tahto on heränneeseen omaantuntoon. Katkismuksessa sanotaan, että IHMISEN TULEE KUUNNELLA OMANTUNNON ÄÄNTÄ j.n.e. Mutta me väitämme, ettei tahto voi kuunnella omantunnon ääntä kaikessa, mikä koskee ihmisen sisällisiä toimia. Sillä apostoli sanoo: TAHTO MINULLA ON, VAAN TÄYTTÄÄ HYVÄÄ, EN MINÄ SITÄ LÖYDÄ.

897. Omatunto sanoo tosin: ei sinun pidä ajatteleman paha, ja kuitenkin tulevat pahat ajatukset. Tästä käy selville, että omatunto ja tahto ovat samassa suhteessa toisiinsa kuin muutkin sielunvoimat, joiden elimet ovat aivoissa, se on, ne ovat itsenäisiä "de potentia", vaan ei "de actu". Ne ovat kumpikin sydämen varassa.

898. Kuitenkin omatunto on ensinnä herätettävä, ennen kuin tahto voidaan taivuttaa hyvään. Ihmisen tahto on luonnollisessa tilassa varsinaisesti paha, mutta heräyksen kautta ihmisen tahto voipi tulla, ei tosin varsinaisesti, mutta kyllä toimivasti hyväksi. Ja kun ihmisen tahto on tullut tässä suhteessa hyväksi, silloin ihminen on saanut hyvän tahdon. Mutta varsinaisesti hyväksi ihminen ei ikinä voi tulla, sillä silloin hän olisi enkeli, EI KENKÄÄN OLE HYVÄ, VAAN YKSIN JUMALA.

8. Siveellinen aines järjessä, aatteeksi käsitettynä.

899. Ei yksikään tietoviisas voi sanoa: paha järki, hyvä järki, siveellinen järki, herännyt järki tai järjen tuskat. Siitä voidaan siis päättää, ettei yhtäkään niistä siveellisistä ominaisuuksista, mitkä ovat sydämessä, omassatunnossa ja tahdossa, voida omistaa järjelle. Ainoat ominaisuudet, mitkä voidaan lukea järjelle kuuluviksi, ovat: "viljelty järki", valistunut järki. Ja nämä ominaisuudet voidaan lukea myöskin ymmärrykseen kuuluviksi .

[[Manuskriptens paragrafnummer felar här / Hellman korrigerar /Admin. 24/4 2009](#)]

900. Kuitenkin voimme myöntää, että siveellinen aines on olemassa järjessä aatteiden muodossa, kuten tietoviisas tahtoo niitä pitää. Mutta nyt tulee kysymys, mistä tietoviisas on saanut nämä jumalalliset järjenaatteet. Tietoviisas väittää, että tuo järjessä oleva jumalallinen säde on tullut suoraan taivaasta. Mutta minä pyydän anteeksi, hyvä herra tietoviisas, että minun täytyy epäillä tuon ilmiannon todellisuutta,

901. Koska tietoviisas on niin köyhä järjenaatteista siinä, mikä kuuluu ilmoituksen varsinaiseen ytimeen, niin voitaisiin miltei epäillä, tokko se valo, jota tietoviisas pitää järjessä olevana "jumalallisena säteenä", onkaan muuta kuin pohjattomuudesta singahtanut säkene. Ainakin järki on syyttänyt pohjattomuuden liekkejä kaikkialla, missä se on liikkunut maailmassa, ja juuri nyt tällä hetkellä maailma on ilmitulessa niistä helvetin kekäleistä, mitkä järjen ylistäjät ovat heittäneet poliittiseen olkiläjään.

902. Kun tietoviisas rypistää mustia ja tuuheita kulmiansa. "Kuinka Te, kristitty koira, uskallatte panetella ja pilkata jumalallista järkeä? Mitä Te mies sanotte? Onko järjessä oleva jumalallinen säde pohjattomuudesta singahtanut säkene? Sitä sanaa ette ole sanonut turhaan. Tietäkää, kristitty koira, että minulla on valta tässä maailmassa, ETKÖ TIEDÄ, ETTÄ MINULLA ON VALTA SINUA RISTIINNAULITA JA MYÖSKIN VALTA SINUA PÄÄSTÄÄ?"

903. Tiedän kyllä, että tuo "jumalallinen järki" on tiikerimäinen, että se janoaa kristittyin verta. Mutta minä en voi olla haukkumatta semmoisia kerjäläisiä, jotka käyvät ryysyissä. Koska Te näette hyväksi nimittää minua kristityksi koiraksi, niin minun täytyy haukkua, jotta en olisi niiden mykkäin koirain kaltainen, jotka nyt ovat asetetut vartijoiksi Sionin muureilla. Nämä vetävät hännän koipiensa väliin, kuten hävenneet koirat, kun näkevät suden tulevan. Jos näet nämä mykät koirat olisivat haukkuneet otollisella ajalla, kun näkivät sydämenvarkaan tulevan, niin olisi vähemmin verta vuotanut kaduilla ja teloituslavalla. Mutta nyt on liian myöhäistä.

904. Eräs ominaisuus, minkä vanha virsikirjamme omistaa luonnolliselle järjelle, on sokeus. Siinä näet sanotaan, että järkemme on soaistu ja että pimeys peittää koko sielumme. Totta on kyllä, että järjellä on aatteita siitä mikä on kaunista, hyvää, oikeaa, täydellistä, yleispätevää j.n.e. Mutta mistä tietoviisas on saanut nämä aatteet? Omasta sydämestänsä hän ei ole niitä saanut, syystä että tietoviisaan sydän on kylmä kuin jääkellari.

Omastatunnostansa hän ei myöskään ole voinut saada näitä aatteita, syystä että hänen omatuntonsa on nukuksissa. Minä pelkään, että tietoviisas on varastanut järjenaatteensa muilta ihmisiltä ja ymmärrykseltä.

905. Mistä tietoviisas esimerkiksi on saanut aatteensa äidinsydämen hellyydestä? Ne hän on varastanut kanoilta. Mistä hän on saanut aatteensa korkeimmasta olennosta? Ne hän on varastanut auringosta, kuusta; ja tähdistä. Niin, vieläpä aatteen hyveestä, minkä hän koroittaa hamaan kolmanteen taivaaseen, on hän varastanut muilta ihmisiltä, jotka ovat olleet siveämpiä kuin hän itse.

906. Älkää irvistelkö, hyvä herra. Sillä se on totinen tosi, että Te olette varastanut aatteen äidinsydämen hellyydestä kanoilta. Olen tuntenut suuria ajattelijoita ja tietoviisaita, jotka ovat olleet erinomaisia siveyden saarnaajia opetusistuimella, mutta suuria lurjuksia omassa talossansa. Kun jokin tietoviisas käsittelee oppia avioliitosta, niin hänen puheensa kuuluu

oivalliselta. Mutta kun hän tulee kotia, niin hän lyö omaa vaimoansa. Hän puhuu äidinsydämen hellyydestä, mutta käyttäytyy omia lapsiansa kohtaan kuin raakalainen. Hän puhuu siveellisyydestä ja pitää porttoja, hän puhuu kieltämyksestä ja juopi itse, hän puhuu ahneuden häpeällisyydestä ja ottaa lahjoja.

907. Eikö tämä ole omiansa todistamaan tietoviisaan omaa häpeämättömyyttä ja siveellistä alennusta. Mutta itse hän on kuitenkin niin köyhä järjenaatteista ihmiskunnan siveellisestä alennuksesta, että hän pilkkaa niitä, jotka tuntevat tätä alennusta, ja nimittää heitä haaveilijoiksi ja hurmahengiksi. Kun hän ei tunne siveellistä alennustansa, niin hänellä ei myöskään voi olla mitään järjenaatetta sovinnosta.

908. Jos joku nimittäisi tietoviisasta pelkuriksi tai kopurakynneksi, niin hänen myrkkupussinsa halkeaisi vihasta. Mutta pelkuri hän on ainakin siveellisessä suhteessa. Sillä etteivät nykyajan tietoviisaat ole siveyden esikuvia, sen Jumala tietää.

909. Muinaisajan tietoviisaat koettivat ainakin toimia tässä suhteessa. Solon meni vapaaehtoiseen maanpakolaisuuteen, saadaksensa lakinsa hyväksytyiksi, Sokrates koetti panna kärsivällisyytensä koetukseen Xantippansa kanssa, ja hänestä voidaan todellakin sanoa, että se on käsittämätöntä, mitä ihminen voi kärsiä, Phocion lähetti varsin kauniit terveiset pojallensa, kun hän meni kuolemaan.

910. Mutta Aristideksen rehellisyydestä ei voida sanoa enempää kuin että sillä oli perustuksensa kunniantunnossa. Plato ja Aristoteles olivat paremmin myöhemmän ajan puhvelihärkään kaltaisia. Heitä hallitsi itsekkäisyys ja kunniantunto. Cicero hyväksyi Caesarin murhan, niin siveyden saarnaaja kuin olikin, vaikka hän oli Caesarille monessa suhteessa kiitollisuudenvelassa. Cato oli nyt oikea puhvelihärkä. Hänellä ei ollut rohkeutta elää roomalaisen vapauden toteuduttua, ja sentähden hän antoi piston sydämeensä, jotta hän sitä pikemmin saisi perustaa tasavallan maan alla, kun hän ei voinut saada elää tasavaltalaisena maan päällä.

911. On tosin olemassa monta tasavaltalaista, jotka pitävät Caton itsemurhaa miehuullisena tekona. Sillä kuolemaa vapauden puolesta tämän maailman sokot pitävät jonakin suurena tekona. Mutta nuo poloiset raukat eivät tunne mitään muuta kuin lihallista vapautta. Mutta tietämätöntä on, tokko on olemassa mitään semmoista vapautta naan alla, missä ei ole mitään lihaa, vaan ainoastaan kalloja ja luita. JA HEIDÄN TEKONSA NOUDATTAVAT HEITÄ.

912. Jos saisimme lukea itsemurhaa tasavaltaisiin hyveisiin, niin Marat, Robespierre ja Danton myöskin saisivat sijansa pyhimysten joukossa, he kun joutuivat vapauden uhreiksi, vaikka Maratin nurhaaja, Charlotte Corday, meni riemuiten kuolemaan, syystä, että hän luuli tehneensä hyvän työn.

913. Kerrotaanpa itse murhaenkelistä Dantonista, että hän meni rohkeudella kuolemaan. Mutta hänen paras lohdutuksensa oli, että hänen vihollisensa Robespierre tulisi kohta hänen perässensä. Sekin on jokin lohdutus onnettomuudessa, että saa toivottaa vihollisellensa paha ja nähdä hänet jälleen pohjattomuudessa. Dantonin paras lohdutus kuoleman hetkellä oli näet arvattavasti se käsittämätön vakaumus, ettei Abelin verellä ole mitään ääntä ijankankaikkisuudessa.

914. Kun olemme naininneet Tituksen ja Antonius Piuksen, jotka myöskin koettivat olla siveitä sen käsityksen nukaan, mikä siihen aikaan oli siveydestä, niin olemme lähimmittäin luetelleet muinaisajan siveyden esikuvat. Eikä kukaan voi hartaammin kuin me toivottaa heidän hengillensä rauhaa. Mutta meidän täytyy myöskin muistaa, että Augustinus nimitti pakanoiden hyveitä LOISTAVIKSI PAHEIKSI.

915. Myöhempien aikojen siveydensaarnaajain ja ajattelijain seassa ei ole ikinä kuultu puhuttavan ainoastakaan jalosta piirteestä, mikä olisi ollut omituinen heille muuhun joukkoon nähden. Ei ole myöskään ikinä kuulunut heidän suunnitelmaansa toimiminen siveysopin alalla. Ja heistä voidaan sentähden sanoa, kuten eräs vanhus sanoi kreikkalaisista: Jumala armahtakoon minua miesparkaa, että kaikki kreikkalaiset tietävät, mikä on oikeaa, mutta ainoastaan lakedemonialaiset tekevät sen.

916. Puhutaan ihmisarvosta, puhutaan siitä kunnioituksesta, mihin ihminen on velvollinen itseänsä ja muita kohtaan. Mutta minä puolestani en löydä mitään ihmisarvoa alennetusta olennosta, kuten ihminen on, jos hän muutoin tahtoo katsella itseänsä kuvastimessa tai panna silmälasit nenällensä.

917. Ihmiset puhuvat hyveestä, mutta missä se on löydettävissä? Pakanoiden seassa kukatiesi, jotka eivät tunne siveellistä alennustansa. Hyve on ihanne, jota ei yksikään kuolevainen voi saavuttaa. Minä olen lukenut Familjevännen'ia (Perheenystävää), joka muka sisältää valikoiman parhaimpien siveydenopettajien teoksista. Mutta minun täytyy tunnustaa, että tämä järjen rintamaidosta nostatettu kerma on sangen tymeänmakuista. Se, joka syöpi sitä, saa varmaan vatsanväännteitä.

918. Tietoviisas väittää, että hyve on järjestä ja vapaasta tahdosta saatu tulos. Mutta tämä pitää paikkansa vain kielteiseen hyveeseen nähden, mikä on seuraus tahdon kieltoperäisestä vapaudesta. Kielteinen hyve olisi nyt siinä, ettei ihminen tyydytä synnillisiä halujansa. Ja tämä hyve on ainoa mahdollinen, mikä voi joutua luonnollisen ihmisen osaksi, jos hän vain tietäisi varmaan, mitkä halut eli mitkä intohimot ovat synnillisiä. Mutta luonnollinen järki erehtyy niin usein oikean ja väärän suhteen, ettei ole mahdollista luonnolliselle ihmiselle tuntea, mikä on oikeaa ja mikä on väärää. Kuinka hän sitten voi noudattaa hyvettä, kun hän tietämättänsä tekee syntiä?

919. Jos nyt myönnämme, että kielteinen hyve on järjestä ja tahdossa olevasta kieltoperäisestä vapaudesta johtuva tulos, niin ei kuitenkaan ole sanottu, että myönteinen hyve myöskin olisi järjestä ja vapaasta tahdosta vuotava tulos. Myönteinen hyve olisi näet siinä, että kaikki alhaiset intohimot täydellisesti kuoletetaan ja tehdään mitättömiksi. JUMALAN LAKI VAATII SYDÄMEN TÄYDELLISTÄ PUHTAUTTA, MUTTA KUKA LÖYTÄÄ PUHDASTA SIINÄ, MISSÄ EI YHTÄÄN PUHDASTA OLE? Järki ja tahto eivät voi puhdistaa sydäntä. Siis ihmisen täytyy aina luonnollisessa ja vieläpä heränneessäkin tilassansa olla rikollinen sydämässensä, olipa hän sitten kuinka siveä tahansa järkeen ja tahtoon nähden. Mihin kelpaa sitten tuo tietoviisasten hyve? Siitä ei ole mihinkään muuhun kuin että se tekee ihmisen siveäksi ilman sovitusta.

920. Voipikohan huora saada takaisin viattomuutensa ja kunniansa parantamalla elämänsä ja elämällä siveästi? Minä arvelen, että siveän eli kunniallisen huoran täytyy kantaa syynsä ja häpeänsä kaiken ikänsä, jollei

hän tule sovitetuksi sen kanssa, joka voi antaa hänelle takaisin kunnian. Mutta kuka se on, joka voi antaa jälleen alennetulle olennolle hänen viattomuutensa ja kunniansa? Se ei ole kukaan muu kuin Sovittaja.

921. Mutta tietoviisas on niin köyhä järjenaatteista, kun on kysymys ihmisen ojentamisesta hänen siveellisestä alennuksestansa, että hän suosittelee tuota huoramaista hyvettä autuuden perustukseksi langenneelle ihmiselle. Minkätähden tietoviisas on niin köyhä järjenaatteista, kun on kysymys sovitukselta? Sentähden että HÄNEN JÄRKENSÄ ON SOAISTU JA PIMEYS PEITTÄÄ KOKO HÄNEN SIELUNSA.

922. Mistä epäsideellinen moralisti eli jumalaton siveydensaarnaaja on saanut aatteensa hyveestä ja paheesta, oikeasta ja väärästä? Minä uskon, että hän on varastanut ne muilta. Hän on varastanut nämä aatteet todellisesti siveiltä ihmisiltä. Hän on nähnyt, kuinka elää se ihminen, jonka oikeudentunto ei ole kokonaan kuoleutunut. Sitten hän ottaa mielikuvituksen avuksi, ja muodostaa itsellensä ihanteen. Hän kuvailee mielessänsä, millainen todellisesti siveän ihmisen tulisi olla. Mutta koska hänen oma oikeudentuntonsa on kuoleutunut, niin hänen ihanteensa eli siveyden esikuvansa joutuu esittämään SIVEÄÄ HUORAA, REHELLISTÄ VARASTA, KIILLOITETTUA KONNAA tai jotakin semmoista. Semmoista laatua ovat parhaat romaanimme.

923. Kuitenkin romaaninkirjoittaja voi itse olla epäsideyden ihanne. Siveyden opettaja voi itse olla epäsideellinen, hän kun itse elää kokonaan toisin kuin hän opettaa. Siis ovat hänen järjenaatteensa siitä, mikä on hyvää, kaunista, täydellistä ja yleispätevää, tyhjänarvoisia eikä minkään veroisia, syystä, että nämä ihanat aatteet sittenkään eivät voi taivuttaa hänen omaa tahtoansa toimeen, mikä parhaiten todistaa, missä suhteessa järki on tahtoon. Tahto näet voipi olla paha, huolimatta siitä, että järki on ihan täpösen täynnä mitä ihanimpia aatteita kaikesta siitä, mikä on suurta, kaunista ja jaloa maailmassa.

924. Tässä näemme myöskin syyn, miksi SIVISTYS JA TAPOJEN TURMELUS voivat yhdistyä juuri samassa henkilössä. Järkeä voidaan näet VILJELLÄ tahdon voiman kautta, mutta tahtoa voidaan JALOSTAA yhtä vähän itsensä kuin järjen kautta. Tästä käy myöskin selville, että järki kuuluu ulkokohtaisiin sielunvoimiin, mitkä ovat tahdon varassa. Sillä muutoin ei voitaisi käsittää, minkätähden SUKKELIN NERO JA HÄIJYIN SYDÄN voivat yhdistyä juuri samassa henkilössä. Nyt on asianlaita oikeastaan niin, että maailma kiittää ja ylistää juuri neroa hamaan kolmanteen taivaaseen asti. MUTTA JUMALA KATSOO SYDÄMEEN.

925. On yleisesti tunnustettua, että Voltairaessa oli sekä sukkeluutta että neroa. Mutta miten oli sen miehen sydämen laita? Hänen alhainen luonteensa näkyy hänen pääkallostansa. Hänen muotokuvansa esittää ilkeäluontoista lurjusta. Hänen sanotaan, olleen marakatin näköinen. Hänen tuttavansa kirjoitus eräälle lääkäriille todistaa, että hän kuoleman lähestyessä sai himmeän aavistuksen sydämensä onnettomasta tilasta. Mutta se oli liian myöhäistä.

926. Kuuluisa runoilija Göthe on saanut nimen sivistyneessä maailmassa verrattoman neronsa tähden. Mutta miten oli sen miehen sydämen laita? Olen kuullut kerrottavan, että hän oli epäjumalanpalvelija ja lienee ottanut hyvästit

maailmasta PELKURINA. Muuten tämän ajan oppineet elämäkertoajat kyllä pitävät varansa, etteivät tarkemmin kerro tuon suuren neron poislähtemisen yhteydessä ilmenneitä seikkoja.

927. Ruotsin kuuluisa runoilija Tegnér oli loistava nero, kuten "Aftonbladet" lausuu. Mutta miten oli sen miehen sydämen laita? Himmeä huhu tiesi kertoa, ettei hän voinut pitää aisoissa vähäistä lihalurjustansa, paitsi sitä, että hän joi kuin hevonen. Se ei ainakaan ollut mikään salaisuus. Mutta juuri tuommoisia neroja pidetään maailman valkeutena, sydämen palaessa pohjattomuudesta singahtaneiden säkenien sytyttämänä.

928. Järki tulipunaisen ja näöltään kuparikattilan kaltaisena, puuskaa tulta ja liekkiä jokaista kohtaan, joka uskaltaa ahdistella ihanan järjen, tuon jumalallisen neron "siveitä rintoja". "Kuinka Te, kirottu kerettiläinen, uskallatte kurkistella Jumalan salaiseen neuvokammioon ja lausua julki moisia katkeroita arvosteluja manalle menneitten autuaista hengistä? Mitä maailma pitää suurena, kauniina ja ihanana, sitä Te leimaatte myrkyllisillä pilkkapuheilla".

929. Niin, minä uskallan tallata maailman PYHIMMÄT TAVOITTEET JALKAINI ALLE, niin kauan kuin maailma on sokea ja luulee olevansa NÄKEVÄ. Maailman on hankittava itsellensä SILMÄVOIDETTA siitä kansalaisverestä, jota sivistynyt järki juopi VAPAUDEN MALJASTA. Kun IHMISARVO ja IHMISVERI sekoitetaan yhteen, silloin saadaan maistaa VAPAUDEN jaloa nestettä. Se maistuu hyvältä, ja kaikki rehelliset isänmaanystävät juovat tätä nestettä mielihyvällä ja juovat riemuiten vapauden maljan.

9. Järjen siveellinen, käsitteen muotoinen aines.

930. Tietoviisaan käsityksen mukaan järjessä oleva jumalallinen säde eli nuo korkeat aatteet siitä mikä on hyvää, oikeaa j.n.e, olisivat ihmisessä syntyperäisiä. Ja nämä aatteet olisivat nyt se viisauden lähde, josta ymmärrys ammentaa terveelliseen siveysoppiin kuuluvat ihanimmat ainekset.

931. Mutta jos lähde on samea, niin täytyy myöskin sen veden, mikä ammennetaan siitä, olla likaista. Siveellinen aines on näet tullut sydäimestä omaantuntoon. Mutta jos omatunto on nukkumassa tai tukehutettu, niin järki ei tästä lähteestä voi saada puhtaita aatteita siitä mikä on oikein ja mikä on väärin. Jos nyt ymmärrys ottaa ajatusaineensa järjestä, niin se saa väärän käsityksen siitä, mikä on oikein ja mikä väärin.

932. Mutta vaikka järkeä pidetään niin runsaasti aatteita sisältävänä, ettei ymmärrys voi sitä tyhjentää, niin käy kuitenkin edelläolevasta esimerkistä selville, ettei tietoviisas ole saanut kaikkia käsitteitensä järjestä, vaan hän on saanut suuren osan käsitteitensä ulkoapäin ulkonaisten tarkastelujen kautta. Hän on ottanut huomioon muiden ihmisten oikeudentunnon, sitten kun tämä on tullut huomatuksi elävissä toimissa,

933. Tätä tietä tietoviisas on saanut käsityksen korkeammasta olennosta, äidinsydämen hellyydestä, hyveestä j.n.e. Mutta samoin kuin tietoviisas käsityksiinsä korkeammasta olennosta sekoittaa jotakin omista

aatteistansa, niin hän myöskin sekoittaa jotakin omista aatteistansa hyvettä koskevaan käsitykseensä.

934. Käsitykseen korkeammasta olennosta muinaisajan tietoviisaat sekoittivat omia heikkouksiansa, Jupiter oli tosin kaikkivaltias, mutta hän oli myöskin uskon avioliitossansa. Tuon kaikkivaltiaan jumalan puoliso oli taas puolestansa mustasukkainen. Kaunein jumalatar oli naimisissa rumimman jumalan kanssa, j.n.e.

935. Nykyajan tietoviisaat ovat tosin ajatuksissaan eroittaneet inhimilliset heikkoudet siitä, mikä heidän mielestensä on jumalallista. Mutta he ovat siinä sivussa eroittaneet jumalallisen inhimillisestä puolesta, niin että heidän Jumalastansa on tullut kauhean suuri tietoviisas, joka asettuu KAIKEN PILKAN JA KAIKEN KIITOKSEN yläpuolelle. Mutta Jumalasta on myöskin tietoviisaan mielikuvituksessa tullut suuri itsikkö, jolla on kaikkea kylliksi itsessensä. Hän välittää vain vähäsen muitten onnesta ja menestyksestä. Hänen suhteetonsa vapauttansa ei ole laisinkaan sitomassa mikään siveellinen välttämättömyys.

936. Sitäpaitsi on jumaluudelle omistettu kaksi ulkokohtaista sielunvoimaa, mitkä tietoviisaassa ovat enin kehittyneitä, nimittäin tahto ja ymmärrys. Ja koska tietoviisaan tahto ei ole intohimoista johtuva tulos (omakohtainen tahto), vaan pikemminkin ymmärryksen toimista vuotava tulos, niin kaikki sydämen ominaisuudet, ihmisessä ensin ja sitten Jumalassa, ovat tulleet sovitetuiksi, ei ainoastaan tahdon alaisiksi, vaan myöskin tahdon varassa oleviksi. Niinpä Jumalan laupeus on joutunut Jumalan, tahdon varaan, mutta ei laisinkaan minkään siveellisen välttämättömyyden varaan. Jumalan rakkaus on niinkään joutunut tahdon varaan, mutta ei laisinkaan mistään siveellisestä välttämättömyydestä riippuvaksi.

937. Tietoviisas on pitänyt itseänsä täydellisen ihmisyyden ihanteena ja niin ollen samasta rautaisesta luonnostansa tehnyt johtopäätöksen jumaluudesta. Kaikkein niiden ominaisuuksien, mitkä tietoviisas huomaa itsessään vähäisessä määrässä, täytyy olla Jumalassa suuressa määrässä. Siten ihminen joutuu samaan suhteeseen jumaluuteen kuin missä katupojat ovat tietoviisaaseen. Jumala ei rankaise syntiä semmoisenaan, mutta koska synti on lakia vastaan tehty rikos, niin Jumalan lainsäätäjänä täytyy puolustaa lakiansa, saattaa tahtoansa toteutumaan.

938. Ihmisellä on siis velvollisuuksia Jumalaa kohtaan. Mutta nämä velvollisuudet eivät muka perustu mihinkään siveelliseen välttämättömyyteen. Ne eivät aiheudu mistään siveellisestä intohimosta, vaan pikemmin jostakin "järjen herätyksestä", mikä toteutuu VELVOLLISUUTENA. Ja kaikki, mistä järki sanoo: sinun tulee, voi myöskin tahto panna toimeen. Nämä Jumalaa kohtaan olevat velvollisuudet ihminen myöskin voi täyttää, jos hän vain seuraa järjen määräyksiä.

939. Ihmisellä on myöskin velvollisuuksia muita kohtaan. Mutta nämä velvollisuudet ovat niin määrämittäisiä, että yksi oikeus asetetaan jokaista velvollisuutta vastaan, minkä kautta siveysoppi joutuu tyhjän arvoiseksi. Tietoviisas väittää tosin että niin velvollisuudet kuin oikeudet ovat perustetut järkeen. Mutta me tahtoisimme nöyrimmästi kysyä, mistä huora on saanut sen oikeuden, että häntä nimitetään neitseeksi. Me olisimme taipuvaiset uskomaan, että tämä oikeus perustuu kunniantuntoon. Ihminen vaatii

hyvitystä loukatun kunniansa tähden, mikä kokonansa on muitten ihmisten arvostelun varassa. Kun laki tuomitsee jonkun ihmisen kunnianttomaksi, niin se tietää, että laki ottaa itsellensä oikeuden tuomita niistä arvosteluista, joita kaikki muut ihmiset tekevät syytetyn ihmisen siveellisestä arvosta. Mutta tämä lain tuomitseminen sisältää luontoperäisen mahdottomuuden.

940. Julkista kirkonrangaistusta pidetään nyt suurimpana häpeänä. Mutta ensimmäisessä kristillisessä seurakunnassa pidettiin sitä suurimpana kunniana, että joku otettiin jäsenenä seurakunnan helmaan, se on: seurakunta oli vapaaehtoisesti sen nojalla, että oli tapahtunut muutos rikollisen mielentilassa ja käytöksessä, muuttanut mielipiteensä rikollisen siveellisestä luonteesta. Millä perusteella voipi sitten maallinen laki ottaa itsellensä oikeuden koko seurakunnan mielipidettä vastaan?

941. Mutta samoin kuin tämä oikeus, että joku saa loukatun kunniansa korjatuksi, sisältää luontoperäisen mahdottomuuden ja perustuu kunniantuntoon, samoin ihmisen muillakin oikeuksilla on perustuksensa itsekkäisyydessä, kunniantunnossa ja omanvoitonpyynnissä, joiden intohimojen tyydyttämisen tietoviisas yhdistää oikeuksien nimellä. Se on: järjen tai oikeammin sanoen ymmärryksen tislauksannussa muuttuvat nämä alhaiset intohimot oikeuksiksi.

942. Kun tietoviisas tuntee, ettei hän voi tulla aikaan ilman näiden intohimojen tyydyttämistä, täytyy hänen asettaa ne oikeudentunnon vaatimusta vastaan, mikä itsessään sisältää velvollisuuksien perustuksen. Oikeudentunnon vaatimus velvoittaa kunnioittamaan muiden siveellistä luonnetta. Tämä edellyttää ensiksi tietoa sen tai sen henkilön siveellisestä luonteesta ja toiseksi tämän tiedon mukaista mielipidettä.

943. Nyt vaatii sitä vastoin kunniantunto muiden kunnioitusta itseänsä eli omaa persoonaansa kohtaan, ja tätä vaatimusta luonnollinen ihminen koettaa tyydyttää joko esittämällä oman rakastettavan persoonansa mitä edullisimmassa valossa, se on teeskentelemällä, viekastelemalla, ulkokullaillemalla, tekopyhänä esiintymällä y.m. tai myös esittämällä muiden siveelliset virheet mitä vastenmielisimmässä valossa, minkä kautta panettelija imarteleo itseänsä. Mutta on kuitenkin selvä asia, ettei ihminen voi ajanpitkään pakoittaa itsellensä mitään kunnioitusta, yhtä vähän panettelun kuin ulkokullaisuuden kautta.

944. Nyt laki tuomitsee toisen ihmisen menettämään kunniansa, toisen saamaan takaisin kunniansa. Kun jokin ihminen tuomitaan tekemään julkisen anteeksipyynnön toisen edessä, niin se tietää, että maallinen laki velvoittaa pilkkaajan tai panettelijan antamaan takaisin pilkatulle sen kunnioituksen, minkä hän pilkkaamisen kautta on riistänyt häneltä. Mutta laki voi yhtä vähän toisessa kuin toisessa tapauksessa kääntää yleistä mielipidettä. Ei sitäkään, joka tuomitaan tekemään julkisen anteeksipyynnön, voida pakoittaa antamaan pilkatulle takaisin kunnioituksensa sisällisessä suhteessa, vaikka hänen täytyy tehdä se ulkonaisessa suhteessa, se on suullansa.

945. Kun jokin ihminen tulee herätetyksi, niin hän ei vaadi mitään hyvitystä loukatun kunniansa tähden syystä, että hän silloin tuntee olevansa alennettu olento. Hän tuntee olevansa siveä huora, rehellinen varas, joka ei ansaitse mitään kunnioitusta. Ja mitäpä ihmisarvoa on alennetulla olennolla? Toisaalta hän tuntee, ettei kukaan muu kuin Jumala voi antaa hänelle jälleen

hänen menetettyä kunniaansa. Herännyt ihminen ei vaadi mitään kunnioitusta "siveiltä huorilta ja rehellisiltä varkailta". Armoitetuilta hän ei ole ansainnut mitään kunnioitusta niin kauan kuin hän tuntee olevansa alennetussa tilassansa. Ainoastaan sovituksen ja vanhurskauttamisen kautta hänen kunniansa voipi tulla ojennetuksi.

946. Tämä olkoon nyt todistuksena siihen, kuinka alhaiset intohimot muuttuvat eli tulevat ikäänkuin uudestaan valetuiksi oikeuksiksi järjensuunnassa. Tositeossa ei ole yhtään lainopillista oikeutta, mikä ei perustuisi itsekkäisyyteen, kunniantuntoon tai omanvoitonpyyntiin. Nämä oikeudet tarkoittavat kaikki tyyni ihmisen luontoperäistä omavaraisuutta eli ruumiillisen elämän voimassapitämistä. Luonnollinen järki on jakanut nämä oikeudet niin, että kaikki saisivat yhtäläisen oikeuden, se on, että kaikki saisivat tyydyttää aistillisia himojansa. Mutta koska nämä aistilliset himot ovat tyydyttämättömiä, se on, niitä ei ikinä voida täydelleen tyydyttää, niin luonnollinen järki on laittanut niin, että aistillisten halujen tyydyttämisellä olisi jokin määrätty rajansa, supistus, jota sanotaan velvollisuudeksi. Ihminen saa siis tyydyttää maallisia tarpeitansa, ei kumminkaan toisen kustannuksella. Ihminen saa syödä, mutta hän ei saa syödä suuhunsa toisen ruokaa. Hän saa pukeutua, mutta hän ei saa ryöstää vaatteita toiselta. Hän saa pitää kunniansa, mutta ei niin, että hän riistää kunnian toiselta, j.n.e.

947. Se annos aistillista nautintoa, mikä tämän jaon kautta joutuu itsekunkin osaksi, nimitetään oikeudeksi. Mutta rajoitus ta intohimon tyydyttämisessä sanotaan velvollisuudeksi. Yhtäläistä jakoa kaikkein kesken sanotaan laiksi. Jos nyt kaikki olisivat tyytyväisiä tähän jakoon, niin ei mitään riitaa syntyisi. Mutta ihminen ei ole tyytyväinen vähään. Hän tahtoo saada vatsansa täyteen, ja siinä asiassa hän ei välitä muitten nälkäisistä vatsaista. Se, joka juoppouden, huoruuden ja laiskuuden kautta on tullut rutiköyhäksi, tulee nyt ja tahtoo ryöstää ruuan sairurin suusta. Kunnianhimoinen tulee nyt ja sanoo: "ei hätä lakia lue". Sitten syntyy tappelu ja verenvuodatusta. Nälkäinen pitää olevansa oikeassa, sairuri samoin. Molemmat luulevat tulevansa autuaiksi, jos kaatuvat taistelussa. Ja verenhimoinen maailmantyranni, joka on yllyttänyt ihmisten intohimot toimintaan, saa itselleen hyvät makkarapidot. Semmoinen meno on sodassa.

948. Oikeastaan ymmärrys on se sielunvoima, joka vetää alas ijankaikkisen oikeuden, ajan ja paikan piiriin, minkä kautta kyllä tulee mahdolliseksi jaella oikeutta, mitan ja painon mukaan tai markoittain ja leivisköittäin. Rikos asetetaan vaakan toiselle puolelle ja velvollisuus toiselle. Jos se lainopillisessa suhteessa on tarpeellista, niin se on kuitenkin toinen kysymys, voidaanko syntiä, joka on omallatunnolla oleva paino, maksaa vaakalle asetetulla painolla. Minä kuvailen mielessäni, että jos kaikki syntiset saisivat tunnon tuskia ja sydämen vaivoja, niin heitä ei haluttaisi syödä toisiaan elävältä. Mutta kun itse se luonnonoikeus, minkä tietoviisaat laativat, on samaa kuin savivelli, niin ei voida odottaa, että valtiollinen lainsäädäntö on ottava mihinkään huomioon ihmisen siveellistä jalostumista, semminkin kun lainsäätäjät itse ovat yhtä ymmärtämättömiä siihen tarvittavista keinoista kuin muutkin sokot.

949. Tietoviisaan pakanallisen luonnonoikeuden tarkoitus ei ole näyttää ihmisen siveellistä alennusta eli kykenemättömyyttä tyydyttämään

oikeudentunnon vaatimuksia, vaan pikemmin tietoviisas tahtoo todistaa, että ihminen voi täyttää velvollisuuksiensa Jumalaa ja lähimmäistä kohtaan, saati hän oikein käyttää sitä jumalallista sädettä, minkä Luoja on pannut hänen järkeensä.

950. Hyve on siis se autuuden perustus, jolle tietoviisas rakentaa ijankaikkisuustoivonsa. Tämä hyve, mikä on järjen ja vapaan tahdon tuottama tulos, toisi siis mukanaan tyyneyttä ja omantunnon rauhaa, koskapa HYVE PALKITSEE ITSENSÄ JA TULEE EDELLEEN PALKITUKSI. Mutta onhan tämä hyve vain kielteistä laatua. Se perustuu tahdon kielteiseen vapauteen. Mutta myönteinen hyve olisi intohimoista johtuva tulos. Se olisi sydämen täydellisessä puhtaudessa. Ja missä on semmoinen hyve? Voipiko tietoviisas tuoda sen näkyviin?

951. Täytyyhän tietoviisaan itse myöntää, että on olemassa sangen vähän niitä, jotka seuraavat järjen määräyksiä. Ja niiden joukkoon lukee luonnollisesti tietoviisas juuri itsensä etusi jassa. Mutta mihin joutuvat sitten ne muut ryysyläiset, jotka eivät voi elää siveästi? Niin, niiden suhteen kait Jumalalla on jokin neuvo. Jumala ei ole niin tarkka ihmisen luonnollisiin heikkouksiin nähden, joita ei voida auttaa hyveen kautta. Ihminen ei voi olla missään siveellisessä vastuunalaisuudessa semmoisista vieteistä ja intohimoista, mitkä eivät ole hänen hallittavissansa.

952. Niin, kas sillä lailla tietoviisas voi luvata omantunnonrauhan kenelle vain tahtoo. Ihmisen ei tarvitse olla missään vastuunalaisuudessa eläimellisistä vieteistensä ja alhaisista intohimoistansa. Jumala ei voi vaatia enempää heikolta ihmiseltä kuin mikä on hänen estettävissänsä. Niin, kas sillä lailla tietoviisas voi avata pohjattomuuden ja laskea ulos sinne salvatut raukat. Mutta minä pelkään, että tietoviisas on varastanut väärän avaimen pohjattomuuteen samalla tavoin kuin paavi. Jos näet tietoviisas on saanut pohjattomuuden avaimen käsiinsä, niin hän varmaankin on varastanut sen. Kaikki ne sielut, jotka paavi sulkee ulos taivaanvaltakunnasta käskykirjainsa kautta, ne tietoviisas laskee ulos pohjattomuudesta viisastelujensa kautta. Hätäkö sitten on tulla autuaaksi?

953. Tietoviisas väittää, että ihmisen tulee tehdä oikein itse oikeuden tähden, katsomatta mihinkään etuihin, olivatpa ne mitä laatua tahansa. Mutta tämä on siveysopillinen ympyrä. Sillä, että joku toimii ilman päämäärää, se on toimimista vaiston mukaan. Järjen herätyksiä tietoviisas pitää vaistona. Mutta eiköhän vaisto kumoaa tahdon vapautta, jos ihminen toimii vaiston mukaan? Jos ihminen toimii vapaasti, kuten tietoviisas tahtoo väittää, niin hän ei saa toimia vaiston mukaan, se on ilman tarkoitusperää.

954. Jos on niin, että tietoviisas tekee oikein itse oikeuden tähden, katsomatta mihinkään etuihin, olkootpa ne mitä laatua tahansa, niin hän toimii ilman tarkoitusperää, se on vaiston mukaan. Hän on siis tunturisopulin kaltainen, joka juoksee suoraan eteenpäin ja väistää yhtä vähän tulta kuin vettä.

955. Mutta koska itse oikeuden käsite, on erilainen eri yksilöillä ja kansakunnilla, niin voipi toisaalta tulla oikeaksi ryöstää ja hävittää, esimerkiksi rosvovaltioissa, tulisissa sodissa, sekä vallankumouksissa. Mutta toiselta puolelta voipi tulla oikeaksi surmata itsensä, jotta ei oltaisi kenellekään vaivaksi. Niinpä esimerkiksi pakanalliset esi-isämme viilsivät

itseänsä teräaseella [Geirs Odd] ja heittäytyivät sukujyrkänteiltä [ättestupor], kun tulivat liian vanhoiksi.

956. Jos siis oikeuden rajat laajennetaan siihen saakka, että ihminen saa jossakin rajoitetussa määrässä tyydyttää epäsiiveellisiä intohimojansa, niin voipi kuka tahansa tehdä oikein. Mutta jos oikeuden rajat supistetaan siihen, että kaikki epäsiiveelliset intohimot ovat tuhottavat ja tyhjäksi tehtävät, niin ei kukaan voi tehdä oikein, se on, EI KUKAAN OLE HYVÄ KUIN YKSIN JUMALA.

10. Synti eli ihmisessä oleva epäsiiveellinen aines.

957. Tietoviisaat lukevat siiveellisen aineksen järkeen kuuluvaksi. Mutta syntiä eli epäsiiveellistä ainesta he koskettelevat niin harvoin, etten ole voinut päästä selville, mihin elimeen he sen työntävät. Tietoviisaalle voi olla yhdentekevää, missä synnillä on tyysijansa, hän kun elää siinä suloisessa mielikuvituksessa, ettei järjensielu ole synnillisen aineksen saastuttama.

958. Raamatussa luetaan synti kuuluvaksi lihaan ja etupäässä sydämeen, se kun on intohimojen varsinainen elin. Mutta siiveellinen aines eli laki, kirjoitettuna lihaisiin sydämen tauluihin, luetaan myöskin sydämeen kuuluvaksi, josta voimme tehdä sen johtopäätöksen, että niin siiveellisellä kuin epäsiiveellisellä aineksella on alkulähteensä sydämessä tai muissa intohimojen elimissä.

959. Mutta vaikka intohimojen siiveellisen aineksen aina täytyy käydä sydämen kautta, niin ei silti ole sanottu, että kaikilla intohimoilla täytyy olla elimellinen perustuksensa yksin sydämessä. Tiedämme varmuudella, että siittämishalun puhtaasti aistillisen aineksen täytyy olla siittimissä. Paloviinan halun puhtaasti aistillinen aines on etsittävä ruuansulatuselimistä, tupakanhalun aines suusta, j.n.e.

960. Jos nyt asetamme epäsiiveelliset intohimot synnin sijaan, niin on helppo oivaltaa ne erinkaltaiset synnillisen tilan asteet, jossa ihminen voipi olla. Me huomaamme ensiksi synnillisen taipumuksen, mikä on olemassa sikiössä kohta sikiämisen perästä: toiseksi itse intohimon eli kiihotuksen pahaan, se on, vietin, vaiston, luonteenlaadun, j.n.e.: kolmanneksi puhkeamisen työhön, millä ymmärretään sekä sisällisiä että ulkonaisia toimia, häijyjä haluja, pahoja ajatuksia, pahoja tekoja j.n.e. sekä neljänneksi intohimon sovittelu, se on, intohimon erinkaltaiset ilmaukset eli synnin asteisiin jakaminen y.m.

961. Mitä nyt ensimmäiseen eli synnilliseen taipumukseen tulee, niin on selvää, että se on perinnöllisyysvika. Meidän ei tarvitse olla fysiologian tutkijoita, tullaksemme vakuutetuiksi siitä, että siiveelliset virheet yhtä hyvin kuin ruumiilliset siirtyvät perintönä vanhemmista lapsiin.

962. Itse kielen käyttö todistaa, että yleisöllä on suurempi havaintokyky kuin tietoviisaalla, joka enimmäkseen tahtoo raappia itsestensä perisyynnin. Sanotaan esimerkiksi ruotsinkielessä: "hän tulee isäänsä", "hän tulee äitiinsä", "hän tulee sukuunsa".

963. Lääkärien seassa se on vanha havainto, että vanhempien intohimoinen tila ennen siittämistä ja semminkin äidin tila raskauden aikana

vaikuttaa sikiön tulevaan luonteensävyyteen ja siveelliseen luonteeseen. Ei voi myöskään toisin olla, koska ihminen on saanut ensimmäisen alkunsa perusaineesta, mikä on eristynyt verestä. Sitäpaitsi ei ole mikään salaisuus fysiologian tutkijoille, että intohimot muuttavat veren osia. Mutta semmoinen härkääpä kuin tietoviisas ei usko enempää kuin hän tahtoo lääkärin fysiologisista huomautuksista.

964. Lainopillisessa suhteessa perintövirheitä ei oteta huomioon, kun tulee kysymykseen jonkin teon siveellisen laadun arvosteleminen. Mutta jos se filosofinen periaate siveysopissa saa pitää paikkansa, minkä mukaan motiivi määrää jonkin teon siveellisen laadun, niin vanhemmatkin olisivat rangaistavat osallisuudesta lasten rikoksiin, heillä kun on siveellinen osallisuus niihin, sen synnillisen taipumuksen kautta, minkä ovat saattaneet lapsilleen.

965. Että vanhemmilla todellakin on siveellinen osallisuus lasten rikoksiin, sitä todistaa se siveellinen kärsiminen, mikä kohtaa vanhempia. Tästä enemmän alempana. Me näemme tässä esimerkin, kuinka lasten täytyy kärsiä vanhempain syntein tähden, ja tämän vahvistavat sanat: JUMALA RANKAISEE [hemsöker] LAPSIA VANHEMPAIN SYNTEIN TÄHDEN.

966. Tästä käypi selville, kuinka Adam voidaan pitää jälkeläisiänsä edustavana päämiehenä, kun tulee kysymys synnin onnettomista seurauksista. Siveellinen vastuunalaisuus kohtaa etupäässä Adamia, joka on tuottanut lapsillensa synnillisen taipumuksen. Mutta lainopillinen vastuunalaisuus kohtaa lapsia niin heidän omien kuin kantaisän syntein tähden.

967. Luonnollisen järjen aatteiden mukaan siitä, mikä on oikein ja mikä on väärin, täytyy sen olla sangen väärin, että lainopillinen vastuunalaisuus vanhempain syntein tähden on kohtaava lapsia. Mutta samojen aatteiden mukaan täytyy olla vielä enemmän väärin, että siveellinen vastuunalaisuus lasten jumalattomuuden tähden on kohtaava vanhempia. Ja kuitenkin se on kumoomaton totuus, ETTÄ LASTEN RIKOKSET PUTOAVAT RASKAASTI VANHEMPAIN OMILLETUNNOILLE.

968. Kun katselemme perisyntiä näiltä kahdelta näkökohdalta, niin tuntuu jumaluusoppineiden riita siitä, onko Rom.5: 12 oleva alkukielen apusana käännettävä in quo tahi quia sanalla, olevan vähäarvoista perisyntiä käsittelevässä opissa, syystä että vanhempain ja lasten välinen suhde on semmoinen, että siveellinen [moralisk] vastuunalaisuus kohtaa vanhempia ja lainopillinen vastuunalaisuus kohtaa lapsia.

969. Tämä suhde voidaan lausua ilmi seuraavalla tavalla: ADAMIN SYNTI KOHTAA HÄNEN JÄLKELÄISIÄNSÄ LAINOPILLISESTI, mutta jälkeläisten SYNTI KOHTAA SIVEELLISESTI VANHEMPIA JA NIIN OLLEN MYÖSKIN ADAMIA. Tällä vanhempain ja lasten välisellä suhteella on ruumiillinen ja sielullinen perustuksensa.

970. Ruumiillinen perustus on siinä, että synnillinen aines on tullut vanhemmista, se on seurannut lihan mukana, ei hengen mukana. Sielullinen eli siveellinen kohta on siinä, että siveellinen vastuunalaisuus perisyntin tähden ei kohtaa lapsia, vaan vanhempia, syystä etteivät lapset oikeastaan voi mitään perisyntille. Mutta niin pian kuin perisynti puhkeaa ilmi tekosynteihin, niin lasten täytyy kärsiä "lainopillisesti" vanhempain syntein seurausten tähden.

971. Kuinka usein lasten täytyykään kärsiä vanhempain syntein tähden. Kiivas luonne [temperament] on perintövirhe, ja tuntuisi siltä, ettei ihminen voi mitään onnettomalle luonteelleen, kuten sananlaskukin kuuluu: "Minä en voi mitään kiivaudelleni". Kuitenkin täytyy ei vain luonnollisen ihmisen, vaan myöskin kristityn kärsiä tämän perintövirheen tähden.

972. Kristitty saa kärsiä pelkästä kiusauksesta vihaan, joskin hänellä Jumalan armon kautta voi olla voimaa vastustaa pahan purkausta. Mutta luonnollinen ihminen, jonka omaatuntoa ei vaivaa itse kiusaus, saa kuitenkin usein kärsiä vihanpurkauksistaan, kun hän loukkaa muita kiivaudessansa. Kummankin kärsiminen on lainopillista vastuunalaisuutta, mikä kohtaa lapsia vanhempain syntein tähden. Kristityn omaatuntoa vaivaa itse yllytys, mikä on sisällinen, vaikkakin tahtoa vastaan oleva toimi. Tämä on lainopillinen vastuunalaisuus Jumalan edessä. Luonnollinen ihminen taasen saa kärsiä lainopillisen vastuunalaisuuden maailman edessä, sen ulkonaisen teon tähden, jota hän luonnollisessa tilassaan ei voinut estää.

973. Se ei ollut siis mikään parannus, vaan pahennus, kun päinvastoin Davidin, Jobin ynnä muitten profetain todistuksia jätettiin pois synnillinen sikiäminen uuden Käsikirjan synnintunnustuksesta. Siittäminen näet tietää aistillisuuden kiihoitusta, aistillisen himon tyydyttämistä, minkä täytyy tapahtua pimeässä tai kahdenkesken.

974. Motiivi, sanoo tietoviisas, määrää teon siveellisen laadun. Mutta siittämisen motiivilla ei ole mitään siveellistä perustusta. Se perustuu yhtä vähän omaantuntoon kuin järkeen. Tämän teon motiivi ei ole mitään muuta kuin eräs vietti, mikä ihmisellä on yhteisesti eläinten kanssa. Ja tarkoitusperä, minkä tulisi olla suvun lisääntyminen jumalallisen siunauksen mukaan, on useimmissa tapauksissa ainoastaan aistillisen himon tyydyttäminen. Siis tämä teko ei voi kestää järjen tuomioistuimen edessä.

975. Nyt siveellinen ja lainopillinen vastuunalaisuus kohdatkoon ainoastaan niitä, jotka ovat osallisia teossa, jollei siitä mitään enempää seuraa. Mutta kun seuraukset tästä teosta siirtyvät henkilöön, joka tässä teossa ei ole ollut osallinen, niin on päivän selvä, että tämä henkilö saapi kärsiä vanhempain huoruuden syntein tähden, ja tämä on nyt se lainopillinen vastuunalaisuus, mikä kohtaa lapsia, nimittäin onnettomuus, mihin he itse eivät ole syyäitä. Mutta siveellisen vastuunalaisuuden lasten ajallisesta ja ijankaikkisesta onnettomuudesta täytyy kohdata vanhempia, jollei sovitusta tule väliin.

976. Uuden Käsikirjan laatijain olisi myöskin pitänyt oivaltaa, että synnintuntoa on mieluummin lisättävä kuin vähennettävä, kun ihminen menee häpeämään Jumalan edessä omasta ja vanhempain puolesta perittyjen ja ansaittujen synnillisten taipumusten tähden.

977. Mutta kun ihminen itse on siveä, eikä tunne tarvetta hävetä siveellistä alennustansa, silloin hän mielellään voi jättää pois sekä synnillisen sikiämisen että syntymisen ja sen sijaan tehdä synnintunnustuksensa seuraavalla tavalla: "Minä vaivainen siveä ihminen, joka siveistä vanhemmista syntynyt olen ja myös sitten moninaisella tavalla olen siveyttä harjoittanut, tunnustan j.n.e. että minä olen rakastanut sinua yli kaiken ja lähimmäistäni niinkuin itseäni".

978. Moinen synnintunnustus epäilemättä sointuisi mainiosti nykyaikaisen maailman korvissa, joka on tottunut olemaan siveä ja hurskas hamasta nuoruudesta asti. Se olisi ainakin sopusoinnussa ajan valistuksen ja maun kanssa sekä vahvistaisi suruttoman joukon käsitystä korkeasta siveellisestä arvostamme. Me saamme toivoa, että kun tämä Käsikirja, jota nyt käytetään, tulee kuluneeksi ja vanhanaikaiseksi, silloin valmistuvan Käsi kirjan laatijat kysyvät neuvoa uudemman ajan hengeltä ja maulta, jotta Ruotsin kirkko saisi Käsikirjan, mikä on sopusoinnussa järjen vaatimusten kanssa.

11. Ihmisessä oleva epäsiveellinen aines eli intohimojen ainekset ja elimet.

979. Ennen on monessa paikassa huomautettu, että intohimoilla on perustuksensa elimellisessä elämässä, josta ne vaikuttavat hermoelämään. Meitä huvittaisi nyt tarkastella, missä eli missä näillä intohimoilla on perustuksensa.

980. Ennen on huomautettu, että villiporon maksa on yhteydessä hänen kiimanaikana ilmenevän itsekkäisyytensä kanssa. Itsekkäisyys tahtoo myöskin seurata muiden härkän mukana, joko he käyvät kahdella jalalla tai neljällä. Ihmisessä tämä intohimo ilmenee härkämäisyytenä, itseluottamuksena, itsekkyytenä, omapäisyytenä, jääräpäisyytenä, ylpeytenä, kopeutena, vallanhimona, riippumattomuutena, vapautena j.n.e.

981. Jos nyt nimitämme alussaan olevaa itsekkäisyyttä, ITSESÄILYTYSVIETIKSI, niin on otettava huomioon, että tämä vietti on ensimmäinen, mikä herää ihmisessä. Se on olemassa ennen raivintoviettiä. Tämä on epäilemättä yhteydessä maksan kanssa, mikä on ensimmäinen näkyväinen elin ihmisessä. Me voimme melkoisella varmuudella väittää, että itsesäilyttämisvietti herää itsetunnon ohessa. Mutta itsesäilyttämisvietti on myöskin viimeinen mikä on jäljellä ihmisessä, sitten kun muut vietit ovat lakanneet. Olkoonpa ihminen kuinka kurjassa tilassa tahansa, niin hän ei kuitenkaan tahdo kadottaa itseänsä.

982. Tosin on mahdollista, että Luoja oli antanut itsesäilyttämisvietin ihan toisia tarkoituksia varten kuin mihin se nyt synnin yhteydessä ajaa ihmistä. Ihmisen alennetussa tilassa se ajaa ihmistä tahtomaan säilyttää maallista elämänsä hengellisen ja ijankaikkisen kustannuksella. Tämän saatana tiesi vallan hyvin, kuvaillessansa Herralle, että ihminen antaa kaiken omansa, saadaksensa säilyttää maallisen elämänsä.

983. Mutta saatanan tarkoitus oli, että Job myöskin luopuisi uskostansa Jumalaan, saadaksensa säilyttää maallisen elämänsä. Mutta siinä hän joutui häpeälliseen pettymykseen. Saatana oli tosin oikeassa siinä, että luonnollinen ihminen antaa kaiken omansa tämän maallisen elämän edestä. Mutta sitä suurta salaisuutta tuo maailman viisas mies ei liene tuntenut, että sovitetulla ihmisellä on jotakin vielä rakkaampaa ja vielä kalliimpaa kuin elämä. Hengellinen elämä eli usko Jumalaan ja rakkaus Ristiinnaulittuun on hänelle vielä kalliimpaa kuin tämä maallinen elämä. Sen tähden Vapahtaja sanoo,

että ihmisen on vihattava maallista elämäänsä. Joka rakastaa maallista elämäänsä, hän kadottaa hengellisen ja ijankaikkisen.

984. Tästä näyttää seuraavan, että ihmisessä oleva itsesäilyttämiskiinto on paneva hänen koettamaan säilyttää hengellistä elämäänsä. Kun itsekkäisyys kääntyy tälle taholle, silloin vasta ihmisestä tulee suuri ja väkevä hengessä, itsepintainen vakaumuksessaan, omapäinen eli uppiniskainen maailmaa kohtaan, julkea ja niskoitteleva kaikkea perkeleellistä valtaa kohtaan, joka tahtoo riistää häneltä hänen hengellisen elämänsä, kunniansa ja omaisuutensa, itsenäinen, riippumaton ja vapaa kaikissa toimissaan, mutta siinä sivussa, alaimielinen ja kumarteleva jumalallisen majesteetin edessä, nöyrä kaikkein edessä, jotka ovat ylempänä hengellisessä kokemuksessa, lempeä ja alentuva kaikkia hengellisesti vaivaisia kohtaan, sulaava kyynelisiin hengellisesti onnettoman rinnalla, sanalla sanoen: kaikki pahat eljet, mitkä ovat omituisia luonnolliselle itsekkäisyydelle, huomataan myöskin hengellisessä itsekkäisyydessä, sillä eroituksella vain, että luonnollinen itsekkäisyys on kääntynyt maailman puoleen, hengellinen taivaaseen päin.

985. Samoin kuin itsekkäisyys on ensimmäinen intohimo, mikä itsesäilyttämiskiintä muodossa herää ihmisessä itsetunnon ohessa, niin on myöskin sama perkeleellinen intohimo itsepin taisin ja vaikein kaikista intohimoista huomata ja voittaa. Heränneessä tilassa tämä intohimo muuttaa itsensä valkeuden enkeliksi OMAVANHURSKAUDEN nimellä, mikä tekee, että ihminen tahtoo tehdä ja vaikuttaa itse oman parannuksensa. Hän tahtoo olla ENKELI, vaikka hän tuntee olevansa perkele. Hän tahtoo tulla pyhäksi ja synnittömäksi, ennenkuin hän uskaltaa lähestyä Sovittajaa. Mutta juuri sen kautta, että hän tahtoo itse työskennellä jalostumisensa hyväksi, jääpi hän osattomaksi sovitukselta.

986. Se on sama intohimo, mikä luonnollisessa tilassa muodostaa suuren osan siveydestä eli HYVEESTÄ. Kuulostaa tosin uskomattomalta, että luonnollinen siveys, mikä on olevinaan itsekkäisyyden vihollinen, olisi koottu itsekkyydestä, omanvoitonpyynnistä ja kunniantunnosta. Mutta jos luonnollinen siveys hajoitetaan erinäisiin osiin, niin huomaamme, ensimmäiseksi, että oikeuksilla on perustuksensa näissä intohimoissa: toiseksi, velvollisuudet meitä itseämme kohtaan ovat itsekkäisyyden säätämiä: kolmanneksi: "oikeus oikeuden tähden," katsomatta etuuksiin tai palkintoon, on itsekkäisyydestä johtuva tulos, mikä panee tunturisopulin juoksemaan suoraan eteenpäin ilman tarkoituspäätä: neljänneksi: "Hyve palkitsee itsensä ja tulee edelleen palkituksi," on myöskin itsekkäisyydestä johtuva tulos, millä on kaikki itsessään.

987. Itsekkäisyys ilmenee tietenkin monella tavalla, niiden elimien laadun mukaan, joihin se vaikuttaa, Toisella tavalla se vaikuttaa sydämeen, toisella tavalla tahtoon, toisella tavalla ymmärrykseen. Siitä tahdomme kohta puhua enemmän. Tässä käänämme huomiomme vain siihen seikkaan, että itsekkäisyys, minkä elin on maksa, vaikuttaa aivoihin kahdella tavalla, nimittäin, ensinnä hermojen vastaikutuksen kautta, mikä on tässä intohimossa ilmenevä puhtaasti aistillinen aines. Mutta se vaikuttaa myöskin toiseksi mustan veren kautta, minkä elin on maksa.

988. Tämä voidaan paremmin oivaltaa, jos otamme erään toisen intohimon tarkasteltavaksemme, minkä vastaanottamiselimet ovat kokonaan toista laatua kuin maksa. On yleisesti tunnettua, että siirtämishalun puhtaasti aistillinen aines synnyttää aistillisen halun, hermojen vastavaikutuksen kautta tahdon elimiin. Mutta kun aistillinen aines sekaantuu vereen, herättää se erään toisen tunnon, jota sanotaan puhtaana rakkauden nautinnoksi. Ja kuta viattomampia rakastavaiset ovat, sitä puhtaampi, sitä suloisempi, sitä valtavampi on puhdas rakkaus. Tätä kokemusta rakastavaiset eivät kumoa. Mutta se, joka tuhlaa tyyni rakkaudenaineensa aistillista tietä, hän on yhtä vähän ansiollinen kuin kykenevä nauttimaan puhdasta, todellista, aviollista rakkautta. On yhtä mahdotonta huoran rakastaa ainoatakaan miestä kuin on mahdotonta puhtaana morsiamen rakastaa nonta miestä.

989. Mutta tällä aviollisella suhteella on luonnollinen perustuksensa siinä rakkauden aineessa, mikä on tullut sekoitetuksi vereen. Kuitenkin täytyy myöskin siveellisen aineksen sekoittua yhteen rakkauden aineksen kanssa, jos mieli rakkauden kyyhkysen voida pysyä häkissänsä. Luonnollinen rakkaus on yhtä häälyväinen kuin etelätuuli, jollei se saa itsellensä kumppania uskonnossa. Minä en tahdo puhua nyt luonnollisesta siveydestä, jota moni suosittelee rakkauden kumppaniksi. Mutta nämä kaksi eivät suinkaan mahdu yhteen vuoteeseen, ne kun edes eivät ole sisaruksia. Täytyy syntyä saman suhteen rakkauden ja siveyden välillä kuin herran ja rouvan välillä ylhäisemmissä perheissä. Kun toinen asuu päässä ja toinen sydämessä, niin he voivat maailman silmissä käydä aviopuolisoista, saati he syövät yhdessä päivällispöydän ääressä ja tekevät huorin yhdessä kappaleen yötä. Mutta muuten he ovat vieraita toisilleen.

990. Kun apostoli Paavali antaa sääntöjä aviopuolisoiden yhteiselämää varten ja kehoittaa heitä kohtuullisuuteen, niin hän ei suinkaan ole puhunut tuuleen. Kohtuullisuus on näet lähde, josta puhdas aviorakkaus noutaa raitista vettä, niin usein kuin sitä alkaa janottaa. Syy, miksi rakkaus on niin lämmin ennen vihkimistä, mutta sammuu kohta kuherruskuukauden perästä, on luonnollisesti se, että rakkauden aine, tuhlattuna loppuun aistillista tietä, ei ole virkistämässä verta eikä vaikuttamassa sydämen [lihas]syihin.

991. Luonnollisella rakkaudella on se merkillinen ominaisuus, että se toisaalta enentää itsekkäisyyttä, kuten esimerkiksi villiporon härjässä ja muissa härjissä, mutta toisaalta masentaa sitä, niin että ylpeän miehen täytyy taipua rakkauden rautaikeen alle ja jumaloida rakastajatartansa ikäänkuin jumalatarta. Mutta kuinka kauan sitä kestää? Rakastajatar tietää varsin hyvin, että hänen valtansa kuningattarena on lyhytaikaista. Sentähden hän tahtookin tyydyttää itsekkäisyytensä intohimoa niin kauan kuin suinkin. Hän tahtoo nautita rakkautta niin, ettei hän menetä valtaansa.

992. Tällä seikalla on luonnollinen perustuksensa siinä ennen huomautetussa tosiasiasa, että rakkauden aines sisältyy maksaan ja saa aikaan tasoituksen sen toimintamuodossa, josta syystä esimerkiksi villiporon härjän maksa paisuu ennen kiimaa. Se on ennen kiiman alkua herkullisin kappale koko eläimessä. Koska nyt luonnollisella rakkaudella on luonnolliset syynsä, niin voidaan kyllä käsittää, että myöskin muilla luonnollisilla intohimoilla on luonnolliset syynsä, vaikka ei vielä ole päästy kaikkein luonnon vaikutusten perille.

993. Se on myöskin merkillinen tosiasia, että rakkaus tukehut taa ruokahalua, Villiporon härkä syöpi enimmäkseen vain savea ja hiekkaa kiiman aikana. Lohi elää enimmäkseen koko kesän yksistään rakkaudesta. Ja on niinikään huomattu muista kalalajeista, etteivät ne syö juuri paljon kudunaikana. Siihen perusti luultavasti köyhä tyttö tulevaisuustoivonsa, kun pappi kysyi häneltä ja hänen sulhaseltaan: "millä te menette naimisiin? Eihän teillä ole ollenkaan elämisen varoja". Kuten on laita ensimmäisen vuoden, niin tulemme enimmäkseen makaamaan" sanoi tyttö. Tämä mainitaan ainoastaan sen ennen esitetyn periaatteen tueksi, ETTÄ TOINEN INTOHIMO TUKEHUTTAA TOISTA.

994. On olemassa muitakin intohimoja, joiden elimet eivät ole kokonaan tuntemattomia, vaikka tietoviisas ei tahdo otaksua mitään fyysillistä perustusta niille intohimoille, mitkä hallitsevat luonnollista ihmistä. Esimerkiksi mainittakoon omanvoitonpyynti. Kukapa voisi kuvailla mielessään, että omanvoitonpyynnillä eli ravintovietillä on elimensä ymmärryksessä? Tosin kaikki intohimot, vietit ja vaistot vaikuttavat ymmärrykseen, mutta ei niin ymmärtäen, kuin jos yhdellä vietillä olisi perustuksensa ymmärryksessä, toisella vatsassa ja kolmannella siirtimissä, vaan kaikilla intohimoilla, vieteillä ja haluilla täytyy olla omakohtainen, perustuksensa elimellisessä elämässä, lihassa, kuten Raamatunkirjoittajat tämän asian lausuvat.

995. Omanvoitonpyynti eli ravintovietti, ei ole vähin PISTIN LIHASSA, kun se joutuu kristillisyyden rinnalle. Ei ole vaikea oivaltaa, että omanvoitonpyynti on hallitseva kaikissa luonnollisessa tilassa olevissa ihmisissä. Mutta ihminen ei huomaa, kuinka väkevä se on, ennenkuin se joutuu riitaan jonkin toisen intohimon kanssa. Rakkaus joutuu usein riitaan omanvoitonpyynnin kanssa. Niin kauan kuin rakkaus on lämmin ja hehkuva, täytyy omanvoitonpyynnin alistua. Silloin ei tule kysymykseen, MIKÄ ON MINUN JA MIKÄ ON SINUN puolisoitten välillä. He elävät silloin TASAJAKOISUUDEN [[communismens](#)] ONNELLISESSA PARATIISISSA.

996. Mutta niin pian kuin rakkauden liekki sammuu, alkavat aviopuolisot kiskoa toisiltaan aitanavaimia. Toinen sanoo: "Sinulla ei ole ollut mitään tullessasi taloon". "Toinen sanoo: "Kuten tahdot, ystäväni, mutta tähän kaappi on asetettava". Vaimo kurnuttaa, mies alkaa ryypiskellä, lohdutukseksi suuressa surussa. Ja niin on naapureitten sopu mennyttä kalua. Missä aviopiru makaa piiloutuneena? Moni arvelee, että se makaa sängyn alla. Mutta se ei ole totta. Se makaa enimmäkseen vatsassa ja pikkusuolissa.

997. Että omanvoitonpyynti eli ravintovietti on yhteydessä ruuansulattimien kanssa, siitä ei ole ollenkaan epäilemistä. Ravintovietti herää kohta syntymisen perästä ja jatkuu elämän loppuun saakka. Ahneus, mikä kasvaa sitä mukaa kuin ihminen vanhenee, on niinikään mitä läheisimmässä yhteydessä vatsan kanssa, mikä ahmii kaikki, mutta ei kuitenkaan voi pitää mitään mukansa. Sen täytyy luovuttaa kaikki muille jäsenille. Niin ahneenkin vihdoin täytyy luovuttaa kaikki muille.

998. Mahaneste, mikä herättää näljätunnon, vaikuttaa aivoihin osittain hermojen vastavaikutuksen kautta, mikä on saituuden eli ahneuden puhtaasti aistillinen aines, osittain veren kautta, kun mahanestettä sekaantuu siihen suuremmassa määrässä. Sitten sahuri tulee niin ahneeksi, ettei raski syödä. Molemmat kohdat voidaan huomata hyvin korkeaan ikään tulleissa

henkilöissä, joista muutamat syövät myötäänsä, vaikka ei mikään ruoka tepsi, toiset eivät taas raski syödä.

999. Samoin kuin puhdas aviorakkaus oli aiottu asettamaan taivaanvaltakunnan maan päällä, vaikka se avioliiton perkeleen vehkeiden kautta muuttaa niin monta avioliittoa helvetiksi, niin oli kait myöskin ravintovietti annettu, ei vain kokoamista ja vatsan täyttämistä varten, vaan paljon korkeampia tarkoituksia varten. On huomattu, että heränneet tuntevat jonkinlaista hiukkaa eli nälkää ja janoa, jota ei voida tyydyttää maallisen ruuan kautta. Tämä ilmiö eli tämä tunto on sangen omituinen ja kerrassaan selittämätön, vieläpä kentiesi uskomaton luonnolliselle ihmiselle. Mutta se on totinen tosi, että armon ja sovinnon halajaminen tuntuu heränneen Ihmisen tietoisuudessa juuri kuin hiualta eli luonnolliselta näljältä ja janolta. Eiköhän tämä nälkä ja jano ole jossakin yhteydessä ravintovietin kanssa, minkä pitäisi olla sekä luonnollista että hengellistä laatua, jollei synti ja perkele olisi myrkyttänyt kaikkia viettejämme ja muuttanut niitä alhaisiksi intohimoiksi.

1000. "Kirjoita, kirjuri, kirjoita," ärjähti eräs lehtori muuan Vanhalle notariolle, joka oli istunut kauan konsistoriumissa ja oli perehtynyt kirkkolakiin. "Ajattele, ajattelijä, ajattele, "kirkui notario takaisin lehtorille, joka oli suuri ajattelijä ja tietoviisas, mutta kenties vähemmin perehtynyt kirkkolakiin. Tässä täytyy todellakin sekä ajatella että kirjoittaa, jos tosiaankin ihmisen intohimojen laita olisi semmoinen, mitkä intohimot nyt ihmisen alennetussa tilassa ovat häpeällisiä, epäsiiveellisiä tai ristiriidassa puhtaamman oikeudentunnon kanssa.

1001. Mutta ihmisen turmelemattomassa tilassa olivat kentiesi kaikki hänen intohimonsa sovitettut, että puhtaasti aistillista puolta aina vastusti [motades av] siiveellinen puoli, vieläpä että molempien puolien vaikutus tahdon elimeen tuli yhtäläiseksi. Niin on laita ainakin rakkauden suhteen, jonka aistillinen osa ei haavoita oikeudentuntoa, niin pian kuin rakkauden siiveellinen aines niinkään tekee vaikutuksensa omantunnon ja tahdon elimiin. Todellinen puhdas rakkaus laillisessa avioliitossa ei ole mikään synti, ei haavoita oikeudentuntoa, ei ole omaatuntoa vastaan eikä myöskään järkea vastaan.

1002. Mutta koiran rakkaus elikkä tuo yleinen huoruus, joka on puhtaasti aistillista ja jolta puuttuu vastaava siiveellinen aines eli todellinen rakkaus, haavoittaa oikeudentuntoa, on omaatuntoa vastaan, eikä järki voi sitä hyväksyä, vaikkapa se tapahtuisikin kohtuullisesti ja laillisten muotojen mukaan.

1003. Samoin on äidinrakkauden laita, mikä on sekä siiveellistä, että aistillista laatua. Se ei loukkaa oikeudentuntoa, ei ole omaatuntoa vastaan, eikä järki voi sitä paheksua.

1004. Jos niinkään ravintovietillä aina olisi vastaava siiveellinen aineksensa, kuten nyt on huomautettu heränneistä, niin luonnollisesti siiveellinen osa poistaisi tai lieventäisi puhtaasti aistillisen osan vaikutuksen. Hengellinen nälkä voittaisi luonnollisen. Hengellinen ravintovietti voittaisi ahneuden.

1005. Ravintovietti ilmenee ensinnä ruuan haluna, mutta esiintyy naimajässä säästäväisyytenä, kitsautena, сайtuutena henkilöissä, joissa ahneuden siiveellinen aines on voitolla. Toisissa taasen sama vietti ilmenee

syöläytenä, juoppoutena, ja makeisten haluna. Tämmöisissä yksilöissä ahneuden aistillinen aines on voitolla. Muutamissa sama vietti ilmenee haluna saada omaksensa sekä sitä, että tätä, niin oikeudella kuin vääryydellä, haluna koota itsellensä omaisuutta ja rahoja. Tätä viettiä sanotaan silloin omanvoitonpyynniksi, mikä vihdoin vanhemmuuden saavuttua yltyy ahneudeksi.

1006. Jollemme kovin paljon erehdy, niin varkaudenhalullakin on elimellinen perustuksensa ruuansulattimissa. Se on eräs omituinen laji omanvoitonpyyntiä. Varas alkaa lapsena varastaa jonkin ruokapalan, sokeripalasan tai jotakin nuuta suuhun ja vatsaan käypää esinettä, mikä maistuu makealta. Sittemmin anastetaan jokin lantti tai 12 killingin raha, millä tuo pieni varas ostaa itselleen piparkakun tai viinaryypyn.

1007. Tässä huomaamme nyt oikean syyn, minkätähden köyhyys tuottaa niin monta varasta. Vatsassa alkaa näet hiveltää. Rikasten miesten lapsilla ei ole mitään hätää varastamaan, heillä kun aina on tilaisuutta tyydyttämään ruokahalunsa. Sentähden on suhteellisesti vähemmän varkaita säätyhenkilöiden seassa kuin köyhäin työläisten keskuudessa. Sitäpaitsi on kunniantunto kehittyneempi säätyhenkilöissä kuin rahvaan seassa.

1008. Tämä tekee paljon asiaan. Sillä kuten ennen on osoitettu, niin täytyy aina heikomman intohimon väistyä väkevämmän tieltä, Maijan Lassi joutui usein makaamaan naisväen kanssa ilmaisematta sukupuoltansa. Varkauden vietti oli hänessä väkevämpi kuin sukuvietti. Koska nyt kunniantunto on hallitseva intohimo säätyhenkilöiden seassa, niin tämä intohimo estää heitä varastelemasta. On näet häpeällistä varastaa. Mutta köyhää, jossa omanvoitonpyynti on väkevämpi, vatsassa ilmenevä hivellys pakoittaa etsimään tyydytystä ruokahalullensa. Hänellä sitäpaitsi ei ole paljon kunniaa menetettävänä.

1009. Ymmärrettävää on, että varkaudenhalu kohdistuu ei ainoastaan, vatsaan, vaan myöskin nahkaan, mikä vetää ulos kaikki, mitä vatsa vetää sisälle ruumiiseen. Nahka on myöskin imevä kone, samoin kuin vatsa, vaikka nahka imee ulos ruumiista kaikki, mitä vatsa imee sisään. Mutta kaikki imeminen eli "hiuka," kuten rahvas asian lausuu, herättää väkevän halun hermojen aivoihin kohdistuvan vastavaikutuksen kautta.

1010. Varkaudenhalu kohdistuu siis myöskin nahkaan niissä maissa, joissa nahka tarvitsee peitettä. Ja koska nainen tavallisesti on vähemmän peitetty kuin mies, niin on myöskin hänen peitettä pyytävä halunsa suurempi kuin miehellä. Tähän haluun liittyy myöskin suosionhalu, elikkä se naisen vietti, mikä panee hänen vetämään toisen sukupuolen huomiota puoleensa. Suosionhalulla, mikä panee naisen kaunistelemaan raihnaista ruumistaan koristuksilla, on elimellisaistillinen perustuksensa synnyttimissä. Mutta, kuten sanottu on, nämä molemmat syyt siihen, että nainen halajaa peitettä, panevat naisvarkaita anastamaan itsellensä pukineita.

1011. Vaikka asetamme varkaudenhalun ruumiillisen syyn elinelämän elimiin, emme silti tahdo vastustaa Callenin järjestelmää, minkä mukaan varkauden elimet olisivat aivoissa. Kun näet hermoelämän elimillä on omakohtainen perustuksensa elinelämässä, niin täytyy olla varma sopusuhtaisuus ruumiissa olevan vastaanottoelinen ja aivoissa olevan

vastaavan elimen välillä. Jokaista juurikuitua vastaa oksa rungossa. Pitkiä sääriä vastaa pitkä kaula. Sillä, jolla on väkevä sukuvietti, on myöskin kyky tyydyttää sitä. Syömärillä on myöskin kyky sulattaa ruokansa.

1012. Tämä vastaavien elimien välinen sopusuhtaisuus luultavasti myöskin aikanaan vahvistetaan anatomian kautta. Me huomaamme tässä, ettei varkaudenhalun elimellistä perustusta välttämättömästi ole asetettava mahalaukkuun. Se voipi mahdollisesti olla satakerrassa tai pikkusuolissa. Me emme voi tuntea hiukaamisen tai ruuansulatustoimien eri asteita, mitkä tapahtuvat sisälmyksissämme, mutta ne ymmärrämme helposti, että jos voisimme tuntea, miten ruoka sulaa kussakin eri elimessä, niin tämä tunne olisi erilainen mahalaukussa ja erilainen satakerrassa ja vielä erilainen pikkusuolissa. Vaikka tottumuksen tähden emme kykene eroittamaan näitä tunteita, niin voipi kuitenkin erilaisia haluja syntyä aina sen mukaan kuinka elimet ovat eri lailla kehittyneet eri henkilöissä, vaikka emme kykene määrittelemään juuri sitä suolta, mikä vastaa aivoissa oleviin varkaudenelimiin. No niin. Kun kullakin intohimolla on elimellinen perustuksensa, elinelänässä omakohtaisesti vastaanottoelimenä, hermoelämässä ulkokohtaisesti sitä vastaavana elimenä, niin emme voi kieltää, että varkauden elimiä todellakin on olemassa aivoissa. Mutta me väitämme sen ohessa, että aivoissa olevilla varkaudenelimillä täytyy olla vastaavat vastaanottoelimensä vatsassa, koskapa varkaus on kylläkin pitkälle kiihtynyt elantovietti.

1013. Vaikeammaksi käynee tietoviisaalle saada selkoa järjensielussa olevista varkaudenelimistä. Vai luuleeko hän kentiesi, ettei varkaudenhalu olekaan mikään ymmärryksen halu? Mutta siinä hän erehtyy suuresti. Moni varas vaivaa ymmärrystänsä paljoa enemmän kuin tietoviisas päästäksensä pyrkimystensä perille. Varkauden halu on tosin omaa laatuansa oleva ymmärryksen halu. Mutta tietoviisas kuvailee arvattavasti mielessänsä, ettei varkaudenhalu määrää varkaan siveellistä luonteensävyyä, saati varas vain on varastamatta tietoviisaan järjenaatteita.

1014. Mutta minä arvelen, että varas on varas, joko hän varastaa tai ei. Jos varas on varastamatta, niin hän on "rehellinen" varas. Mutta niin kauan kuin intohimo on jäljellä, on hän varas siveellisessä suhteessa. Ja hän ei voi tulla oikein rehelliseksi Jumalan edessä ennenkuin hänen varkaudenelimissä tapahtuu muutos.

1015. Varkaudentaipumus ilmenee jo lapsissa, jotka ovat syntyneet varkauteen taipuvista vanhemmista. Me huomaamme heissä jonkinlaisen taipumuksen katsoa karsaaseen, mikä muuten on ominaista kaikille varkaille. He eivät voi katsoa rehellisesti ihmisiä silmiin. Katse kääntyy ehdottomasti pois rehellisen ihmisen silmistä. He katsovat karsaaseen tai kulmainsa alta. He ovat tietoisia kaksinaisuudestansa. Ulkonaisessa suhteessa he ovat rehellisiä, sisällisessä suhteessa epärehellisiä. Kunniantunto tekee varkaan ulkonaisessa suhteessa rehelliseksi.

1016. Kunniantuntoa, minkä elimeksi oletamme pernaa, pidetään vähemmän synnillisenä kuin varkauden himoa. Sitä sanotaan kunniallisuudeksi, kunniantunnoksi, kunniaksi, kunnianhimoksi, kunnioitukseksi, siveelliseksi arvoksi, arvokkaisuudeksi j.n.e. Mutta vaikka kunniantunto tukehuttaa muita intohimoja ja myöskin varkauden himoa,

kuten äsken on huomautettu, niin voidaan kuitenkin epäillä, tokko toinen saatana on kunniallisempi kuin toinen siveellisessä suhteessa.

1017. Ihmisen toimiin vaikuttavana aiheena kunniantuntoa ei voi hyväksyä edes luonnollinen järkikään. Tietoviisaat väittävät jotensakin yleisesti, että kunniantunto on huono peruste ihmisen toimiin. Kuitenkin se on useimpien säätyhenkilöiden toimiin vaikuttava peruste. Se on säätyhenkilöissä väkevämpi kuin omanvoitonpyynti. Kuinka moni tuleekaan rutiköyhäksi tämän alhaisen intohimon tähden.

1018. Ihminen tahtoo olla kunniallinen ja elää säätynsä mukaan, se on, yli varainsa. Voittaaksensa ystävänsä kunnioituksen ja luottamuksen täytyy hänen "nähdä ystäviänsä luonansa", ja tämän tarkoituksen saavuttamiseksi hänen täytyy lainata, maksamatta koskaan velkojansa. Siis kunniantunto on semmoinen vietti, mikä väkisin tekee ihmisestä konnan, joskaan hän ei olisi sitä. Kunniantunto panee kauppiaan elämään komeasti, mutta sitten saapikin köyhä maksaa vahingon. Hän ottaa köyhältä ja tuhlaa sen rikkaalle. Hän nylkee köyhän luihin asti, saadaksensa sitten juoda suuhunsa ansion ystävänsä seurassa.

1019. Kunniantunto ilmenee eläimissä puskemisen kautta, puremisen kautta, kilpajuoksun kautta, kilpaa laulamisen kautta, esimerkiksi satakielten kesken. Ihmisessä kunniantunto tulee näkyviin monenkaltaisella tavalla. Rahvaassa se tulee ilmi painiskelemisen, kilpaa juoksemisen y.m. kautta. Oppineissa kunniantunto tulee näkyviin kilpailemisena opissa. Naisessa kunniantunto ilmenee kilpailemisena koristuksissa ja prameudessa. Sotilaitten keskuudessa tämä intohimo on kohonnut korkeimpaan, huippuunsa. Se ilmenee heidän keskuudessaan kaksintaisteluissa. Jotta tämä alhainen intohimo tulisi tyydytetyksi ollaan valmiit syöksemään itsensä perikatoon ja perheensä kurjuuteen.

1020. Kunniantunto pakoittaa huoran surmaamaan oman lapsensa. On tuskin yhtään niin alhaista ja häpeällistä tekoa, mihin kunniantunto ei voisi pakoittaa sitä, jota se on hallitsemassa. Kuitenkin on annettu tälle häpeälliselle intohimolle siveellinen vivahdus. Kun sitä nimitetään KUNNIANTUNNOKSI, niin se nimitetään, ettei se ole mikään ymmärryksen halu, kuten tietoviisas näkyy luulevan, vaan jokin tunto, eräs intohimo, mikä siveellisen aineksensa kautta vaikuttaa sydämeen.

1021. Kunniantunnon siveellistä ainesta sanotaan kunniaksi, kunniallisuudeksi, kunnioitukseksi, arvollisuudeksi, ihailuksi, jota tunnetaan kunniallista miestä, kunnan miestä, arvossa ja kunniasa pidettyä miestä kohtaan. Se on oikeastaan jotakin arvostelua toisen ihmisen siveellisestä arvosta. Mutta koska ihmisen siveellinen arvo ei ole minkään veroista kaikkietävän Jumalan edessä, niin Vapahtaja sanoo: KUINKA TE TAIDATTE ANTAA JUMALALLE KUNNIAN, JOTKA OTATTE KUNNIAN TOINEN TOISELTANNE? Kuinka te voitte tuntea kunnioitusta, alamaisuutta ja ihailua ainoaa kunnioitusta ja alamaisuutta ansaitsevaa kohtaan, kun vaaditte itse sitä kunnioitusta muilta, mikä yksin tulee Jumalalle?

1022. Me tiedämme hyvin, mitä maailman kunnia on ja ketä kohtaan maailma tuntee kunnioitusta, alamaisuutta ja ihailua. Suurten miesten siveellistä luonteensävyyä ihmiset eivät oikeastaan pidä kunniasa ja arvossa, vaan neroa, luonnonlahjoja, oppia, taidetta, urhoollisuutta y.m. sitä maailma

kunnioittaa ja pitää arvossa. Ja tällä tavoin juuri konna, hävytön heittiö voi saavuttaa tuon sokean joukon kunnioituksen, saati hänellä vain on luonnonlahjoja, saati hän vain osaa salata häpeällistä luonteensävyytä tai antaa sille siveellisen vivahduksen.

1023. Vaikka kunniantunnon siveellinen aines; kunnioitus, alamaisuus, mieltymys, on ylempänä kuin intohimon puhtaasti aistillinen aines: turhuus, kunnianhimo, turhamielisyys, sukuperän, säätyluokan ja syntyperäisyyden eroitukset y.m. niin että kunniallista talonpoikaa voidaan pitää yhtä suuressa arvossa kuin turhamielistä kreivitärtä j.n.e, niin osoittautuu kuitenkin kunniantunto kaikissa näissä kunniallisissa muodoissansakin olevansa verivihollinen elävälle kristillisyydelle. Ja niin ollen se, minkä nimellisenä tahansa, osoittautuu olevansa perkeleen keksimä.

1024. Yksinkertaisella talonpoikaistytöllä, jonka naisellisesta siveydestä maallisessa mielessä voidaan olla vakuutettuja, ei toki pitäisi olla niin paljon kunniaa menetettävänä kristillisyyden tähden ja kautta. Mutta niin pian kuin hän heräyksen kautta saa tietoisuutta siveellisessä alennuksestansa, niin hän häpeää omaa tilaansa. Hän ei uskalla ilmaista sydämensä tilaa maailmalle, peljäten joutuvansa pilkattavaksi. Hän ei tahdo menettää kunniaansa ja siveellistä arvoansa vertaistensa keskuudessa.

1025. Hän ei myöskään niin pian uskalla ilmaista sydämensä tilaa elävälle kristitylle, syystä, että hän pelkää että tämä alkaa KOETELLA HÄNEN VALTIMOANSA, ja paljastaa hänen alastomuutensa. Hän ei tahdo menettää luultua siveellistä arvoansa. Ja kuitenkin, on kristillisyyden tarkoitus, että ihmisen, tuon alennetun olennon, pitää tuntemaan alennuksensa syvyyden ja niin tuleman KUNNIATTOMAKSI Jumalan ja omatuntonsa edessä.

1026. Kunniattomaksi tuleminen Jumalan ja omantunnon edessä käy kyllä toki vielä päinsä heränneessä ihmisessä, syystä, että näillä, Jumalalla ja omallatunnolla, on SILMÄT KUIN TULENLIEKIT, joiden läpätunkevalta katseelta ei mikään voi olla salassa. Mutta kunniattomaksi tuleminen myöskin maailman edessä, se koskee vanhaan aatamiin ihan kauheasti. On tuskin yhtään herännyttä ihmistä, joka uskaltaisi ilmaista kaikki sydämensä salaisuudet kenellekään, olkoonpa hänellä kuinka suuri luottamus tahansa tuon heränneen puolelta. Mutta niin pian kuin tuo herännyt on maistanut pisanan armoa ja sovintoa, silloin hän menettää kaiken hävyn, kaiken kunnian, kaiken itsensä arvossapitämisen. Hän panee levälleen sydämensä kuin vaatteen ja käskee jokaisen joka tahtoo lukea hänen salaisuuksiansa, hävyttömyyksiänsä. Silloin ei myöskään häpeä ennen niin kaino neitsyt, että häntä sanotaan SIVEÄKSI HUORAKSI. Ja minkätähden? Sentähden että hän on saanut kunniansa takaisin sovinnon kautta. Maailman pilkka on nyt hänen kunniansa "Oi ihmettä, oi ihmettä", sanoi eräs nuori tyttö taivaallisen ihastuksen hetkenä. "Perkeleen portosta on tullut Vapahtajan morsian." Oi ihmettä, oi ihmettä.

1027. Mutta tälle virnistelevät maailman siveät huorat ihan kauheasti. Huoruuden aine lentää kuin salama kaikkein heidän suoniensa läpi. Kurkussa kihisee, ja veri virtaa ihan nenänpäähän asti. Kuinka on mahdollista, että joku voipi luottaa moisiin hullutuksiin? Eikö ihminen voi olla kristitty, menettämättä ymmärrystänsä?

1028. Ei, hyvä herrasväki. Tahdon sanoa teille erään asian, mikä on niin hyvä kuin tahansa. Jos tahdotte tulla autuuden tuntoon, niin teidän täytyy riisua yltänne kaikki häpy. Teidän täytyy tulla alastomaksi. Mutta kas sitä ette voi henkenne kaupalla. Te tahdotte säilyttää kunnianne.

1029. Sentähden on säätyhenkilöiden seassa niin vähän niitä, jotka voivat tulla totiseen ja elävään kristillisyyteen. Heidän kunniansa ja arvonsa maailmassa tulisi sen kautta menetetyksi. Talonpoikaisrenki ja kreivi, talohpoikaispiika ja kreivitär joutuisivat siten siihen omituiseen suhteeseen toisiinsa, että kreivin täytyisi kysyä rengiltä neuvoa sielunsa tärkeimmissä asioissa, ja kreivittären täytyisi ottaa luennoita piialtansa siveysopissa. Ei, Jumala varjelkoon meitä moisesta harhaopista.

1030. Kateus noudattaa maallista kunniaa, samoin kuin varjo noudattaa valoa. Mutta kristittyin kunniaa kateus ei voi saavuttaa. Eikö se ole omituista? Jos kristityllä olisi kuinka suuri kunnia tahansa, niin ei ole kuitenkaan ketään, joka kadehtisi hänen kunniansa. Eipä ketään. Minkätähden? Sentähden, että kristityn kunnia on maailman suurin häpeä. Juuri sitä kohtaan, minkä suhteen oikeat kristityt tuntevat suurinta kunnioitusta ja ihailua, esimerkiksi orjantappurakruunun suhteen. Vapahtajan pään päällä juuri sitä kohtaan maailma tuntee ja osoittaa suurinta ylenkatsetta.

1031. Kristityn kunnian laita on samalla tavoin kuin hänen itsekkäisyytensä ja omanvoitonpyyntinsä laita. Kristitty ei ole laisinkaa vapaa näistä intohimoista. Päinvastoin on juuri kristillisyyden tarkoitus, että kaikki nämä intohimot ovat herätettävät ja kiihoitettavat, mutta sillä eroituksella, että kaikki, mitä maailma pitää suurena ja kauniina ja ihanana, sitä kristitty pitää alhaisena ja häpeällisenä. Ja päinvastoin: kaikki, mitä kristitty pitää suurena ja kauniina ja ihanana, sitä maailma pitää alhaisena ja häpeällisenä.

1032. Ylempänä on näytetty, missä kristityn itsekkäisyys ja omanvoitonpyynti ilmenee. Tässä tahdomme lyhykäisesti mainita, missä kristityn kunnianhimo ilmenee. Se tulee näkyviin ensinnäkin pyrkimyksessä tulla kunniattomaksi maailman edessä, tulla pilkatuksi, halveksituksi, ja vihatuksi Kristuksen tähden. Edelleen kristityn kunnianhimo tulee ilmi siinä, että hän tahtoo voittaa marttyyrikruunun. Hän tahtoo tulla tuomariksi KUNINKAALLISESSA PAPPEUDESSA, Kristuksen kirkossa ja seurakunnassa.

1033. Tämän tarkoituksiperän saavuttamiseksi kristityn ensinnäkin täytyy riisua yltänsä kaikki häpy. Hänen täytyy tulla KRISTITYKSI KOIRAKSI, joka haukkuu ja puree ja raatelee vanhaa aatamia ihan kauheasti. Tätä KOIRANHAUKUNTAA maailmanjoukko ei voi kärsiä. Maailmanjoukko tulee ihan raivoihinsa HULLUIN KOIRAIN PUREMISESTA. Jokaista paavia velvoittaa sentähden sekä Jumala että hänen omatuntonsa polttamaan moiset koirat elävältä Gehennassa tai ainakin vaatia maallista valtaa panemaan KRISTITYT KOIRANSA KAHLEISIIN, jotta rutto ei pääsisi leviämään.

1034. Mutta kaikki, mitä maailma pitää suurena, kauniina ja ihanana, sitä kristitty pitää halveksittavana, kuten maallista valtaa, kunniaa, rikkautta, vapautta, y.m. Ja kaikki, mitä maailma ihaillee, kuten neroa, luonnonlahjoja, tiedettä, taidetta, urhoollisuutta, y.m., sitä kristitty katselee välinpitämättömyydellä, jolleivät nämä ihanat etuudet ole yhteydessä totisen ja elävän kristillisyyden kanssa. Sillä, nero, luonnonlahjat, tiede ja taide, ne eivät määrää ihmisen arvoa Jumalan edessä. Ne ovat jotakin, jota ihminen

voi tehdä itse. Mutta OMANTUNNON VAIVAT, SYDÄMEN TUSKAT JA SOVITUS ne ovat jotakin, jota ei ihminen voi itse tehdä.

1035. Samoin kuin sappi on mustan veren ydinaines, niin on myöskin viha itsekkäisyyden ydinaines. Tunnon todistuksen nojalla, mitkä fysiologiset havainnot vahvistavat, voidaan sappea pitää vihan elimenä. Kun ihminen vihastuu, erittyy suurempi määrä sappea, mikä sekoittuu vereen ja saapi aikaan ensin vastenmielisen kiihoituksen ja sitten veltostumisen hermostossa. Siitä ovat johtuneet sananparret: "hänellä on paljon sappea veressänsä," "hänellä on paha veri." Kustaa IV Adolf vihastui niin kovin, tultuansa kiinniotetuksi, että oksensi paljasta viheriää sappea. Olen nähnyt erään miehen oksentavan viheriää sappea äkillisen mustasukkaisuuden vaikutuksesta.

1036. Ei suinkaan ole hauskaa eikä mieluista olla kiivastuneena. Mutta kiivastuneessa tilassa ihminen tekee semmoisia surmantöitä, joita hän jälestäpäin katkerasti saa katua. Tosin luonnollinen ihminen sanoo: "minä en voi mitään kiivaudelleni." Mutta että ihminen todellakin on siveellisesti vastuunalainen tästä perkeleellisestä intohimosta, sen todistaa se veltostuminen hermostossa tai se ikävä, mikä tavallisesti seuraa semmoista kiihoitusta. Tahdossa olevaa kielteistä vapautta huomioon ottaen ei kukaan voi sanoa, ettei hän voi mitään kiivaudellensa, niin pian kuin intohimo puhkeaa ilmi työhön. Eikä ole olemassa mitään psyykillistä perustusta, minkätähden äkkipikaisuudessa tehtyä murhaa olisi pidettävä vähemmän rangaistuksen ansainneena kuin se, mikä on tapahtunut täydellä aikomuksella.

1037. Arvattavasti on lähdetty siitä mielipiteestä, että kiihoittuneessa tilassa oleva ihminen ei ole tajuillansa, ettei hänellä ole aikaa ajatella mitä tekee, ettei hänellä ole kykyä käyttää oikein järkeänsä, kun intohimo ryntää tahtoa vastaan ja riistää ihmiseltä järjen oikean käytön. Mutta jollei ihmisellä ole aikaa ajatella mitä tekee vihastuessaan, niin hänellä kuitenkin on hyvää aikaa miettimiseen ennenkuin hän kiivastuu. Hänellä on hyvää aikaa ajella, mikä intohimo on hänen verivihollisensa, mitä helmasyntiä vastaan hänen on taisteltava, mitä vihollista hänen on enin peljättävä. Ettei hän sitä tee, sen täytyy koitua hänen omaksi syyksensä.

1038. Vihaa eli suuttumusta ei ole vaikea huomata. Se ei ole mikään salainen intohimo, jota luonnollinen ihminen ei voisi tuntea. Jos hän tuntee ärtyisyytensä, taipumuksensa suuttumukseen, niin se on hänen oma syynsä, jollei hän aikoinaan ole varuillaan tätä hänen sielunsa lepoa uhkaavaa vihollista vastaan. Mutta asia on tämä: Luonnollinen ihminen on välinpitämätön sotimaan lihallisia himojansa ja halujansa vastaan. Ja tämän johdosta hän usein saa kärsiä muka syyttömästi oman huolimattomuutensa tähden.

1039. Samoin on asianlaita murhaan nähden, mikä on tehty juovuksissa. Moni sanoo: "Minä en tiennyt mitä tein." Mutta tiesithän kuitenkin mitä teit, ruvetessasi ryypiskelemään. Sinä et ollut tietämätön viinan vaikutuksesta. Niin voidaan myöskin sanoa murhasta, mikä on tehty äkkipikaisuudessa. Sinä tiesit, minkä vaikutuksen suuttumus tuopi mukanaan. Mutta sinä et tahtonut, sinä et koettanut vastustaa vihan purkausta.

1040. Viha eli vihaaminen on vähäisempi määrä suuttumusta, se on salaista sapsen erittymistä. Ja vaikka viha samoin kuin suuttumuskin kuuluu ajoittaisiin intohimoihin, voi kuitenkin viha, kuten historia osoittaa, olla pitkällistä. Se voi kestää ihmisen koko elinajan. Eikä itse kuolemakaan voi sammuttaa vihaa, jollei sovitus tule väliin tai jollei tuo intohimo toisella tavalla tule tyydytetyksi. Mutta samoin kuin yllytys suuttumukseen ei ole ihmisen estettävissä, niin ei ihminen luonnollisessa tilassansa saata voittaa vihaamista tahtonsa voimalla, vaan viha kestää, kunnes jokin ulkonainen tai sisällinen tapaus sattuu, mikä lakkauttaa tämän häpeällisen intohimon.

1041. Moni on sitä mieltä, että salainen viha on paljoo häpeällisempi eli synnillisempi kuin julkinen vihamielisyys. Mutta sen lain on arvattavasti vanha aatami sepittänyt. Siveellisessä suhteessa julkisella vihamielisyydellä ei voi olla mitään etevämyyttä salaisen vihan suhteen, joskin luonnollinen järki niin tuomitsisi. Ihminen voi näet estää julkista vihamielisyyttä tahtonsa kautta. Mutta vihaa, hän ei voi luonnollisessa tilassansa tehdä mitättömäksi.

1042. Kateus, viha, mustasukkaisuus, y.m. ovat ne mustat henget, jotka eniten katkeroittavat ihmisen elämää. Kateus seuraa kunnian ja rikkauden mukana, samoin kuin varjo seuraa valoa. Sillä on perustuksensa ihmisen pääintohimoissa: itsekkäisyydessä, omanvoitonpyynnissä ja kunniantunnossa. Mustasukkaisuus seuraa luonnollisen rakkauden mukana ja katkeroittaa sitä. Kaikki nämä mustat henget ovat lähimmässä yhteydessä maksan ja sapsen sekä pernan kanssa,

1043. Mutta voida saada jotakin selvää käsitystä näiden intohimojen aistillisista ja siveellisistä kohdista ei ole niin helppoa. Me voimme kyllä kuvailla mielessämme, että vihan aistillinen puoli on julmuus, ja sen siveellinen puoli kostonhimo, syystä ettei kostontunto aina ole yhtä väkevä, mutta sitävastoin julmuus ilmenee miltei ilman mitäkään aihetta myöskin viattomia esineitä kohtaan räökkäämisen haluna. Vihaa ja kostonhimoa voidaan ainakin osaksi rauhoittaa ja tyydyttää, mutta julmuus on samoin kuin muutkin puhtaasti aistilliset himot mahdoton saada täysin tyydytetyksi.

1044. Toinen kysymys on se, mitkä siveelliset intohimot vastaavat näitä epäsiveellisiä intohimoja eli millä tavoin suuttumus ja viha olisivat ilmenneet ihmisen viattomassa tilassa. Sitä ei ole niin helppo sanoa. Mutta jos otamme avuksi kokemukset, mitkä elävällä kristillisyydellä on näytettävänä, niin huomaamme, että kristityn suuttumus on siinä, että hänellä on kiivaus totuuden puolesta, että hän inhoaa kaikkea, mikä vastustaa hänen itsekkäitä tuumiansa ja hengellistä kunnianhimoa.

(974. 1022.) Vapahtajan hengellinen viha tuli toisinaan ilmi kun Hän esimerkiksi ajoi karjan ulos templistä, kun Hän katseli farisealaisia vihaisesti, kun Hän sanoi Pietarille: MENE POIS MINUN TYKÖÄNI, SAATANA, SINÄ OLET MINULLE PAHENNUKSEKSI.

1045. Kristityn julmuus on siinä, että hän pistää totuuden tikarin vanhan aatamin sydämeen. Suurimmalla julmuudella hän raatelee vanhan aatamin hellää omaatuntoa. Säälimättä hän repii auki ne vanhat omantunnon haavat, mitkä ovat salattuina suruttomuuden voiteen peittäminä, minkä hengelliset puoskarit ovat panneet niiden päälle. Suurimmalla kylmäverisyydellä hän katselee vanhan aatamin vaivoja ja omantunnon tuskia.

1046. Kristityn kostonhimo on siinä, että hän rukoilee vihollistensa puolesta, että he saisivat omantunnon vaivoja ja sydämen tuskia armonajassa. Sitäpaitsi hän lyö niskan poikki vanhalta aatamilta totuuden miekalla ja polkee vihollisensa jalkainsa alle hengellisellä uhkamielisyydellä, siten että hän pakottaa heitä painumaan tomuun siveellisen välttämättömyyden alasiksi. Hän pieksää heitä kristillisen rakkauden rautaisella vitsalla.

1047. Mutta tätä hillitsemätöntä itsekkäisyyttä pidettiin UPPINISKAISUUTENA JA KOVAKORVAISUUTENA vallitsevia lakeja ja yhteiskunnan laitoksia vastaan. Tätä sietämätöntä kopeutta pidettiin HENGELLISENÄ YLPEYTENÄ. Tätä maailman jumalia kohtaan osoitettua halveksimista pidettiin JUMALATTOMUUTENA JA USKONNON YLENKATSEENA. Tätä ylevää rohkeutta kuoleman hetkenä pidettiin HURJANA USKONVIMMANA siihen aikaan, jolloin kristillisuus oli elävänä. En tiedä, miten nyt lienee asianlaita.

1048. Me emme puhu siitä "pyhästä vihasta," mikä vuotaa "oikeauskoisuuden sapesta," jonka vaikutuksia olemme nähneet aina vuodesta 30 asti nykyiseen aikaan saakka. Tämä pyhä viha ilmenee kokonaan toisella tavalla kuin kristillinen viha. Kun kristillinen viha vuodattaa verensä kuiviin eli kuolemaksensa, ajatellessaan katumattoman syntisen kuolemaa, niin "pyhä viha" pystyttää palavia rovioita vääräoppisille. Se vaatii verta, sakkoja tai maanpakolaisuutta HURMAHENGELLE, LUOPIOLLE PUHTAASTA EVANKELISESTA OPISTA, joka häiritsee omantunnon rauhaa. Kun kristillinen viha vaatii omantunnon vaivoja katumattomalle syntiselle, niin pyhä viha vaatii ruumiin vaivoja, pyhä viha vuotaa oikeauskoisuuden sapesta ja synnyttää pyhää kiivautta tuhota kaikki luulotellut väärät opit. Tahdotaan pestä itsensä puhtaaksi kaikista synneistä vääräoppisten veressä eikä Jeesuksen veressä. Niin tekivät juutalaiset, niin teki paavi, niin tekevät myöskin esipapit luterilaisessa kirkossa. Saamme kait nähdä, kuinka puhtaita ovat niiden sydämet, jotka ovat pesseet itsensä puhtaiksi kristittyin veressä. Minä pelkään, että kaikki veritahrat tulevat esille päivän valoon, kun kaikki verenimijät tulevat läpikuultaviksi.

12. Sydämessä oleva epäsideellinen aines eli epäsideellisten intohimojen sydämeen kohdistuva vaikutusvalta.

1049. Meidän täytyy tässä katsella epäsideellistä ainesta syntiä muodostavana aineena, vaikka synti ei ole substanssia eli perusainetta, vaan aksidenssi eli sattumuskohta. Synti eli pahuus ei alustapitäen ole voinut olla muuta kuin aate, jokin järjenaate, jota ei ollut ihmisessä itsessään. Mutta havainnon kautta syntyneenä tämä aate on toteutunut elinelämässä, samoin kuin muut aatteet todellakin voivat toteutua sillä tavoin, nimittäin, että se, mikä järjessä on aate, muuttuu elinelämässä intohimoksi.

1050. Että intohimoja todella voi syntyä havaintojen kautta, siitä kaikki fysiologian tutkijat ovat yksimielisiä. Ja itse tietoviisas, joka muuten ei tahdo saastuttaa pyhää järjensieluansa intohimoilla, ei voi kokonaan kieltää tosiasiaa. Vertaa Petrellin Sielutiede pykälä 275 ja varsinkin 138, jossa on

luettavana seuraava huomautus: "Muutamit salamielisesti [eli mystillisesti] hurskaat ihmiset ovat sen kautta, että ovat myötätuntoisesti syventyneet Kristuksen kärsimisen katselemiseen ja mielikuvituksessa kokeneet kärsimyshistorian tapauksia, ilman mitään ulkonaista vaikutusta ruumiiseen saaneet merkkejä, mitkä ovat vastanneet Kristuksen haavoja."

1051. Luonnollisesti emme voi seurata tietoviisasta pitemmälle kuin tähän kohtaan. Sillä kun hän tahtoo selittää, miten nämä merkit ovat syntyneet, puree hän huultansa ja sanoo: "Sielu on plastillisesti eli veistotaiteellisesti painanut ruumiiseen sisällisen tilansa leiman." Tästä selityksestä ei kukaan tule viisaammaksi.

1052. Jos otamme asian puhtaasti fysiologiselta näkökannalta, niin huomaamme ihan yksinkertaisesti asian laidan olevan semmoisena, kuin ennen muutamin paikoin olemme huomauttaneet, että näet intohimoja syntyy havaintojen kautta. Intohimojen kautta muuttuvat veren osat, sillä tavoin nimittäin, että havainto hermojen vastavaikutuksen kautta intohimojen elimiin saapi aikaan näissä toimintamuodoissa muutoksen, joko kiihoittavasti jouduttaen tai masentavasti ja hiljentävästi elimien toimintaan, minkä kautta ne nesteet, jotka ovat elimien toiminnan tulos, edellisessä tapauksessa erittyvät tavallista suuremmassa määrässä, jälkimmäisessä tapauksessa vähenevät. Ja täten syntyy jo muutos veren aineosissa.

1053. Kun nyt veri on se veistotaiteellinen, muodostava aine, josta elimiä muodostuu, niin voidaan jo siitä oivaltaa, miten jokin havainto eli aate voi toteutua elinelämässä. Tällä tavoin voidaan syntymämerkit ja muut epämuodostumat helpoimmin selittää. Samalta näkökannalta voidaan muutkin fysiologiset ilmiöt helpoimmin käsittää, esimerkiksi että ihminen voi kuolla surusta, ilosta, mielikarvaudesta, mustasukkaisuudesta, vastaamattomasta rakkaudesta, epäsuosiosta, ja raivosta [desperation], vieläpä kunniantunnosta.

1054. Häijyjen havaintojen kautta siis nesteet voivat pilaantua ja siten saada aikaan epäsopua tavallisissa elimellisissä toiminnoissa sekä vihdoin vaikuttaa sairautta ja kuoleman. Näistä totuuksista kaikki lääkärit ovat täysin vakuutetut, niin että siinä ei ole mitään enempää sanomista, vaikkakaan tietoviisas, tavallisen härkämäisyytensä mukaisesti, ei tahdo väistyä hiuskarvan vertaa järkeisaatteistansa.

1055. Tältä näkökannalta katsottuna synnin täytyy tulla kuoleman syyksi. Kun häijyt näkemykset voivat turmella nesteet terveimmissäkin ruumiissa, niin meidän ei välttämättömästi tarvitse kuvailla mielessämme, että kuolettava myrky oli siinä omenassa, minkä kantavanhempamme söivät hyvän ja pahan tiedon puusta, vaikka ruumiillinen turmeltuminen voi tuottaa siveellisen turmeltumisen mukanaan. Tämä voidaan huomata paloviinan vaikutuksesta ihmisen siveelliseen tilaan.

1056. Mutta siveellisellä turmeluksella voipi myöskin olla ruumiillinen turmelus seurauksena. Koska nyt häijyt havainnot todellakin voivat toteutua elinelämässä, niin älköön kukaan loukkaantuko siihen, että me tässä katselemme siveellisiä ja epäsideellisiä asioita aineksen muodossa, mitkä vaikuttavat ihmisen elimistössä oleviin eri elimiin ja siten saavat aikaan sekä ruumiillista että siveellistä turmeltumista.

1057. Me voimme aloittaa itsekkäisyydellä, minkä elin, maksa, tulee ensinnä näkyviin tulevan ihmisen elimistössä. Kysymys on nyt oleva tämä: mikä vaikutus itsekkäisyyden siveellisellä aineksella voipi olla sydämeen? Tässä meidän ensin täytyy johtaa mieleemme rakkauden siveellinen aines, saadaksemme selvemmän käsityksen asiasta. Rakkauden, siveellinen aines vaikuttaa sydämessä intohimon, jota sanotaan puhtaaksi aviorakkaudeksi ja jonka kaikki rakastavaiset asettavat sydämeen tunteen selvän todistuksen nojalla.

1058. Jos tietoviisas tahtois tehdä vastaväitteitensä tätä vastaan ja väittää, ettei aviorakkaus sijaitse ruumiillisessa sydämessä, vaan järjessä ja siveellisessä tahdossa, niin voimme ihan yksinkertaisesti kehoittaa häntä kääntymään rakastavaisten puoleen ja pyytää häntä asettamaan silmälasit nenällensä, niin hän voi saada katsella rakkauden ainesta isonnukselasin läpi.

1059. Mitä nyt itsekkäisyyteen tulee, niin me uskallamme väittää, että sen siveellinen aines vaikuttaa ruumiilliseen sydämeen ja synnyttää siinä itserakkautta, maailmanrakkautta tai rakkautta kaikkeen, mikä huvittaa ja imartele maallista itseyyttä. Ja sikäli kuin rohkeamielisyydellä on omakohtainen perustuksensa, niin itsekkäisyyden siveellinen aines synnyttää myöskin korkeamielisyyttä eli ylpeyttä sydämessä. Tässä huomautettakoon, että ruotsalaiset asettavat urhoollisuuden sydämeen, niin että esin, sanotaan: Hänellä on urhoollisuutta rinnassa. Roomalaiset taas lukivat rohkeamielisyyden ulkokohtaisiin hengenlahjoihin kuuluvaksi. Meidän ajatuksemme on, että niin pelolla kuin rohkeamielisyydellä on omakohtainen perustuksensa sydämessä.

1060. Kunniantunnon vaikutus sydämeen on osaksi ennen esitetty. Ne hyvät ominaisuudet, mitkä tahdotaan kirjoittaa kunniantunnon laskuun, kuten kunnioitus, arvossapito, ovat tosin tulos tämän intohimon siveellisestä aineksesta ja sen vaikutuksesta sydämeen. Vähemmin kunnioitettavaa on, kun se ilmenee rakkautena imarteluun. Se osoittautuu silloin olevansa julkinen totuuden vihollinen. Kunniantunnon siveellinen aines ei ainoastaan herätä sydämessä rakkautta imarteluun ja kiitoksen tavoittelemista, vaan myöskin rakkautta prameuteen, teeskentelyä, ulkokullaisuutta, tekopyhyyttä ja valhetta. Kunniantunto vaatii köyhää esiintymään varakkaana, velanalaista käyttäytymään rikkaana miehenä. Sama vietti vaatii heikkoa kerskailemaan voimastansa. Se vaatii varasta esiintymään rehellisenä ja huoraa käyttäytymään neitsyenä. Sanalla sanoen: kunniantunto on aiheena rehentelemiseen, ulkokullaisuuteen ja kavaluuteen. Se on sisällisen valheen äiti. Ja vaikka onkin vaikea saada selvää käsitystä siitä, mikä on eroitus kunniantunnon aistillisen ja siveellisen aineksen välillä, niin voidaan kuitenkin pitää tiettyinä, että kaikki, mikä kunniantunnossa on ajoittaista on kunniantunnon siveellisen aineksen tuottamaa vaikutusta sydämeen.

1061. Ahneuden siveellinen aines synnyttää sydämessä rakkautta tavaraan ja rahaan. Että ahne todellakin rakastaa kultamöhkälettä, siitä on todistuksena hänen suuri surunsa, kun hän menettää omaisuutensa. Nyt maallisen varallisuuden ei pitäisi olla yhdenkään ihmisen rakkauden esineenä. Mutta kokemus todistaa kuitenkin, että köyhä rakastaa ryysyjänsä yhtä paljon kuin rikas rakastaa kultaansa ja koristuksiansa.

1062. Mutta mitä ihminen eniten rakastaa, se on ihmisen jumala, sanoo Luterus, olkoonpa se nyt kultaa, rahoja, vaatteita tai hevosia ja koiria. Kuinka

moni rikas nainen rakastaakaan kissaansa, sylikoiraansa tai papukaijaansa enemmän kuin Jumalaa. Moni hieno herrasmies rakastaa hevostansa ja ajokoiraansa enemmän kuin Luojaa, josta hän ei tiedä enempää kuin mitä hän lapsena on kuullut isoäidiltänsä, nimittäin että Jumala on olemassa. Mutta puhukaamme avonaisesti. Jos rikas rakastaa kultaansa ja aarteitansa, niin kerjäläinenkin rakastaa ryysyjänsä niin kauan kuin tämän maailman jumala sokaisee molempain silmät ja kääntää ne nurin.

1063. Me huomaamme tästä selityksestä, että ihmisen pääintohimot: itsekkäisyys, kunniantunto ja omanvoitonpyynti vai kuttavat sydämeen luonteensävyyinä ja synnyttävät siellä rakkautta kaikkeen semmoiseen, jota ihmisen tulisi vihata, inhota ja välttää. Mutta ihminen on orja, niin kauan kuin hän ei ole vapautunut maailmasta sovituksen kautta. JOS POIKA TEKEE TEIDÄT VAPAIKSI, NIIN TE TOTISESTI OLETTE VAPAA.

1064. Säästäväisyyttä pidetään hyveenä, kun se ilmenee tuhlaavaisuuden vastakohtana. Mutta asia on siinä, mikä on tämän säästäväisyyden aiheena ja päämääränä. Jos ihminen säästää auttaaksensa hädänalaista tai edistääksensä kristillisyyttä, niin sitä vastaan ei ole mitään sanomista. Mutta suurin osa säästää säästämisen itsensä vuoksi ja ottaaksensa nuo säästöt mukaansa hautaan. SILLÄ KUSSA TEIDÄN TAVARANNE ON, SIELLÄ ON MYÖS TEIDÄN SYDÄMENNE. Muuten ahneudesta ei ole sanottavaa mitään uutta, mikä ei jo olisi tunnettua.

1065. Mitä vaikutuksia suuttumus ja viha tekevät sydämeen, se on yllinkyllin tunnettua ja jo ennen esitetty. Me rohkenemme huomauttaa, että samoin kuin suuttumus ja viha ovat luonteensävyn virheitä, joille ihminen ei voi mitään, kuten enemmistö ajattelee, niin rakkaus ja sävyisyys ovat luonteensävyn hyveitä, joille ihminen ei voi mitään, sikäli kuin nämä hyveet eivät ole järjen ja vapaan tahdon tuottama tulos, kuten tietoviisas ajattelee. Kentiesi he molemmat erehtyvät.

1066. Laupeus ja sääliväisyys perustuvat eräiden intohimojen sävyihin, vaikka tietoviisas tahtoo asettaa ne järkeen. Mutta jos olemme vakuutetut siitä, että nämä jalommat tunteet, mitkä tietoviisaalta enimmäkseen puuttuvat, ovat syntyneet sydämessä ja siihen perustuvat, niin emme silti ole vakuutetut, että nämä suosiolliset tunteet edistävät omistajiensa pääsemistä taivaanvaltakuntaan enemmän kuin jokin muu hyve, mikä on järjen ja vapaan tahdon tuottama tulos. Moni on luonnostaan hellätuntoinen eli helläsydäminen ja siis auttavainen köyhää kohtaan, mutta älköön kuitenkaan kukaan perustako siihen autuuttansa. Ihminen voipi monessa muussa suhteessa olla lurjus, ja mitä silloin auttaa hänen sääliväisyytensä?

1067. Tietoviisas on niin esittänyt kaikki jalot tunteet, sekä miellyttävät että vastenmieliset ja sekalaiset, mietiskelevät, tiedolliset, kauno-opilliset ja siveelliset y.m., ettei meillä ole siinä suhteessa mitään muistuttamista, muuta kuin että nämä tunteet ovat osaksi luonnollisia ja semmoisina kaikkea siveellistä arvoa vailla, osaksi epäsiiveellisiä ja suorastaan sotivia kristillisyyttä vastaan. Tietoviisas on esittänyt ihmisen luonnollisen tilan normaaliseksi eli säännölliseksi ja siinä ottanut itsensä esikuvaksi, ikäänkuin hän olisi täydellisin inhimillinen ihanne.

1068. Tietoviisas ei ole ensinkään ottanut huomioon sitä seikkaa, että se täydellisen inhimillisyyden ihanne, minkä hän kuvaa sielutieteessään, on

enemmin perkeleen kuin Jumalan näköinen. Sentähden hän ei myöskään ole voinut kuvailla epäsiiveellisiä tunteita, mutta kyllä siiveellisiä. Hän pitää kyllä varansa, ettei joutuisi osoittamaan, jotta luonnollisen ihmisen siiveelliset tunteet ovat enemmän kuin puoleksi sekoitetut epäsiiveellisillä tunteilla.

13. Epäsiiveellisen aineksen vaikutus omaantuntoon.

1069. Epäsiiveellisen aineksen vaikutus omaantuntoon on kuolettava ihmisen luonnollisessa tilassa. Jos itsekkäisyyden siiveellinen aines synnyttää itsekkäisyyttä sydämessä, niin tämän itsekkäisyyden täytyy omassatunnossa ilmetä vaatimuksena, tarpeena, oikeutena, oikeuden ja kohtuuden mukaisena vaatimuksena saada tämä intohimo tyydytetyksi.

1070. Älköön kukaan olko hämillään siitä, että juuri samalla aineksella on toinen vaikutus sydämeen, toinen vaikutus omaantuntoon, toinen vaikutus mieleen, j.n.e. Aines voipi näet olla sama, mutta elimet, jotka ovat tämän aineksen vaikutuksen alaisia, ovat erilaisia. Ottakoon vain jokainen tuntemisensa mielipiteensä perustukseksi tässä kohdassa. Ota ryyppy hyvää tislattua paloviinaa vatsalle ja tunnustele, mikä vaikutus sillä on elimistöösi.

1071. Vatsassa tämä ryyppy tuntuu kuumentavalta, sydämessä lämmittävältä. Siis on jo eroitus vatsassa olevan tuntemisen ja sydämessä ilmenevän tuntemisen välillä samasta ryyppystä. Mutta kuinka nyt tämä ryyppy vaikuttaa mieleen? Ei kuumentaen, ei lämmittäen, vaan ilahuttaen. Kuinka tämä ryyppy vaikuttaa tahtoon? Se vaikuttaa halun saada yksi lisää, yksi ryyppy kalan päälle, puolikupponen palanpainoksi j.n.e. Kuinka tämä ryyppy vaikuttaa ymmärrykseen? Mikäli minä olen asiaa tuntevinani, niin se vaikuttaa ajatusvoimaa teroittavana ja selvittäväne. Ryyppyä ei suotta sanota "ajatusten asettajaksi". Ihminen tulee mielestensä hiukkasen ymmärtäväisemmäksi ja selväpäisemmäksi.

1072. Mutta tosisteossa ihminen siten tulee tyhmemmäksi. Niin pitää ainakin se, joka on aivan raitis. Se joka on ihan raitis, on hyvin umpimielinen. Mutta se, joka on ottanut yhden, kaksi, kolme, neljä ryyppyä, on jo koko joukon avosydämisempi, niin että hän ilmoittaa, jollei juuri suoraan, niin kuitenkin epäsuorasti koko paljon asioita, mitkä hän olisi pitänyt salassa, jos olisi ollut ihan raitis. Eräs vanha sananlasku sanookin sentähden, että "viina on rehellinen."

1073. Mutta mikä vaikutus sitten tällä ryyppyllä on omaantuntoon? Kun se vaikuttaa ilahduttavasti mieleen, vahvistaa ajatusvoimia, tekee mielikuvituskyvyn vilkkaammaksi ja ihmisen avomielisemmäksi, vieläpä jumalisemmaksi, niin voisi kaiketi tällä elämänvedellä olla sama hyödyllinen vaikutus omaantuntoon, se on, sen pitäisi herättää omatunto.

1074. Mutta, ikävä kyllä, sillä on kokonaan vastakkainen vaikutus. Sensijaan, että se herättäisi omantunnon, on sillä niihin kuolettava vaikutus. Siitä myöhempien aikojen rikosjuttujen pöytäkirjat ovat todistuksena. Ei siinä kyllin, että monet sadat murhatyöt olisivat jääneet tekemättä, jollei omaantuntoa olisi nukutettu tulivedellä, vaikuttaa se sitäpaitsi kiihoittavasti eräisiin intohimoelimiin, esimerkiksi sappeen, siittiimiin, maksaan ja pernaan sekä varkauselimiin, niin että kaikki alhaiset intohimot sen kautta pääsevät

oikein vauhtiinsa. Tämäkin on omiansa todistamaan paloviinan vahingollisuutta siveellisessä suhteessa.

1075. Paloviinan kautta ihminen tulee suureksi, väkeväksi ja viisaaksi. Hän rakastuu, hänestä tulee rehellinen ja avosydäminen. Ihminen tulee jumaliseksi, niin että moni itkee ja rukoilee Jumalaa juovuksissa ollessaan. Mutta mikä jumala se on, jota ihminen kiittää ja rukoilee juovuspäissään? Asuuko se Jumala taivaassa vai pohjattomuudessa? Minä pelkään, että se jumala, jota ihminen kiittää ja rukoilee juovuksissa ollessaan, asuu vatsassa ja pikkusuolissa.

1076. Moni itkee juovuspäissään arvattavasti parannuksenkyyneleitä tai rakkaudenkyyneleitä taikka kentiesi pikemmin krokodiilinkyyneleitä. Niin, sanoo kohtuullinen juomari, joka tyytyy yhteen, kahteen, kolmeen, neljään ryyppyyn, voihan ihminen olla olematta jumalinen juovuksissa ollessaan. Onko sitten parempi olla jumalaton juovuspäissään? Arvattavasti. Sillä jollei ihminen saa kiittää sitä Jumalaa, joka asuu taivaassa, rukouksilla, kyyneleillä ja siunauksilla juovuspäissään, niin hän ainakin kiittäköön ja rukoilkoon sitä jumalaa, joka asuu helvetissä, kirouksilla, sadatuksilla ja tappeluksilla juovuksissa ollessaan: kaikki Jumalan kunniaksi ja ihmisten hyödyksi sekä vihdoin sikojen hyödyksi ja kunniaksi.

[Tässä käsikirjoitukset taas loppuvat, ja meidän on siirryttävä viidettäsataa pykälää eteenpäin esityksessämme Suom.muist.]

1430. Ei ole maailmassa yhtään kansakuntaa, jolla ei olisi ollut enemmän tai vähemmän himmeä aavistus sovinnosta. Mutta millä tavoin jumaluus olisi sovitettava, siitä ei ole oltu yksimielisiä. Muutamat pakanallisista kansakunnista koettivat lepyttää Jumalaa lahjoilla ja antimilla. Toisilla oli se ajatus, että Jumala vaatii verisiä uhreja. Edellisessä tapauksessa jumaluus ajateltiin omaa hyötyä pyytäväksi hirmuvaltiaaksi, joka antoi lepyttää itsensä lahjoilla ja antimilla. Jälkimmäisessä tapauksessa taas jumaluus ajateltiin verta janoovaksi hirmuvaltiaaksi, joka ei ollut lepytettävissä muulla kuin verellä,

1431. Mutta se, joka tuntee sovinnon tarvetta, hänellä on epäilemättä enemmän tai vähemmän selvä tietoisuus rikollisuudestaan. Mutta vähimmäisessä määrässä sovinnon tarvetta on huomattu oppineissa, mikä on varsin luonnollisella tavalla selitettävissä. Sovinto on näet sydämen tarve. Se ei kuulu ymmärrykseen, järkeen, tai tahtoon.

1432. Mutta kuta enemmän tietoviisas kehittää ymmärryksen ja järjen elimiä, sitä tunnottomammaksi hän tulee. Tietoviisaan sydän on jääkellari, johon ei yksikään armonauringosta lähtevä säde voi tunkeutua. Hänen sydämensä on sulkeutunut kaikilta jalommilta tunteilta. Hän on siis tosissaan suljettu ilmoituksen korkeimman aatteen eli sovinnon ulkopuolelle. Ja tämä on syy, miksi kaikki tietoviisaat, aniharvoja poikkeuksia lukuunottamatta, joko suorastaan kieltävät sovinnon tarpeellisuuden tai myös selittävät sen väärin.

1433. Joko näiden ylönviisasten ukkojen täytyy olla siveimpiä ihmisiä maan päällä, niin etteivät mitään sovintoa tarvitse, tai myös heidän täytyy tässä rikkiviisaudessaan olla mitä surkuteltavimmassa tilassa. Yksinkertainen pyytää ainakin tulla sovitetuksi Jumalan kanssa, tuntiessansa, että hänen elämänsä lanka on kohta tutkaimessa, vaikka silloin enimmäkseen on liian myöhäistä. Mutta rikkiviisas ja siveä tietoviisas on niin jäykkäselkäinen, ettei hän koskaan viitsi rukoilla Jumalalta anteeksi ja kerjätä armoa. Ei ikipäivänä. Sentähden sanotaankin, että JUMALA ON SALANNUT TÄMÄN VIISAILTA JA TOIMELLISILTA, MUTTA ILMOITTANUT SEN YKSINKERTAISILLE.

1434. Sovinto-oppi on tullut niin sekoitetuksi ja pahoinpidellyksi jumaluusoppineiden puolelta, että järkeisuskoiset ovat saaneet aiheutta siihen selitykseen, jotta kaikki tyyni on juutalaisten uhriopin sovelluttamista. Muutamat kirkkoisät olivat sitä mieltä, että perkele tuli petetyksi Vapahtajan persoonan suhteen. Kun ihminen ei voinut puolustaa vapauttansa, niin hän joutui synnin alle myödyksi, hänestä tuli synnin orja, ja synnin kautta hän tuli kuoleman ja perkeleen vallan alaiseksi, suunnilleen samoin kuin sotavanki myödään orjaksi. Jumala tahtoi nyt lunastaa jälleen nämä vangit. Mutta perkele ei taipunut luopumaan luulotellusta oikeudestaan, ennenkuin Jumala antoi ainokaisen Poikansa kuoleman ja perkeleen valtaan, ikäänkuin panttivanngiksi tai lunnaaksi vankein edestä elikkä suunnilleen samoin kuin jokin kuningas antaa poikansa pantiksi voittajalle, saadaksensa takaisin vangit. Kun perkele sai niin kalliin pantin, eli lunnaat vankien edestä, niin hän luopui luulotellusta oikeudestaan.

1435. Mutta nyt perkele ei voinut pidättää Jumalan Poikaa helvetissä. Hänen täytyi päästää Hänet ylös sieltä kolmen vuorokauden kuluessa. Mutta tällä ajalla olivat jo vanhan testamentin uskovaiset tulleet lasketuiksi

vapauteen ja siirretyksi Hadeksesta taivaaseen. Sillä Nikodemuksen Evankeliumin mukaan oli ainoastaan kolme ihmistä taivaanvaltakunnassa Vapahtajan kuoleman aikana, nimittäin Enok, Elias ja katuvaainen ryöväri. Mutta Vapahtajan tultua Hadekseen tulivat vanhan testamentin uskovaiset lasketuiksi vapauteen lunastettuina ja vapaiksi ostettuina. Siis perkele olisi tullut peijatuksi, hän kun ei voinut edeltäpäin arvata, että Jumalan Pojan oleskeleminen helvetissä koituisi hänelle itsellensä sietämättömäksi vaivaksi. 1436. Yleisemmin jumaluusoppineet ovat hyväksyneet Anselmuksen ja Grotiuksen sovintoa koskevan oppitiedon. Siinä on lunastusta tutkisteltu lainopillisena toimena, mikä on selitettävissä seuraavalla tavalla: Jumala käsitetään kuninkaana, joka on säätänyt lain kaikkien noudatettavaksi. Mutta eräs raukka, ihminen, ei voinut noudattaa sitä lakia. Silloin tulee nimismies eli viskaali (perkele, jota Ilmestyskirjassa sanotaan Jumalan lasten päällekkantajaksi) ja vaatii rangaistusta lainrikkajalle. Tämä tulee myöskin omantuntonsa todistusten nojalla rikolliseksi. Kuningas tuomitsee silloin hänet suorittamaan rikoksensa elinkautisella vankeudella.

1437. Mutta nyt astuu kuninkaan poika väliin välimiehenä ja sanoo: Minä otan kärsiäkseni sen rangaistuksen, minkä syntinen on ansainnut. Minä otan myöskin täyttääkseni sen toimen, minkä tuomari vaatii rikolliselta. KRISTUS ON KÄRSINYT RANGAISTUKSEN IHMISEN EDESTÄ JA TÄYTTÄNYT LAIN IHMISEN EDESTÄ. Tähän vaihetukseen nyt tuomari kuuluu tyytyvän. Se on hänelle yhdentekevää, kuka maksaa sakon, saati vain sakko tulee maksetuksi.

1438. Tätä sovintoteoriaa vastaan järkeisuskaisilla on monta vastaväitettä. Jos näet Jumala on antanut oman Poikansa kärsiä rangaistuksen ihmisen edestä, niin Hän on menetellyt väärin omaa Poikaansa vastaan. Ei ole yhtään isää koko ihmiskunnassa, joka pieksäisi omaa viatonta lastansa jonkin huoran tähden. Ja jos olisi olemassa jokin isä niin julma ja väärä, niin kaikki ihmiset paheksuisivat hänen tekoansa, vaikkakin poika tarjoutuisi kärsimään rangaistuksen syntisen edestä.

1439. Tämän nojalla järkeisuskaisiset hylkäävät Kristuksen ylimmäispapillisen viran. Kristus ei ole kuolemallansa ansainnut mitään ihmiselle. Vaan Kristuksen ansio on siinä, että Hän oppinsa ja pyhän vaelluksensa kautta on näyttänyt ihmiselle, miten hän voi tulla sovitetuksi Jumalan kanssa pyhän elämän kautta. Se, joka parantaa elämänsä, arvelevat he, tulee sovitetuksi Jumalan kanssa sillä perusteella, että hänessä parannuksen kautta on tapahtunut mielenmuutos. Hänestä on tullut kokonaan toinen ihminen, se on, hän on muuttunut eli uudistunut ja uudestisyntynyt. Jumalan täytyy silloin unhoittaa hänen menneisyytensä ja tunnustaa tuon siveän olennon ansiot. Meidän täytyy nyt tutkistella näitä sovintoa valaisevia oppi-tietoja.

1440. Järkeisuskoiset elikkä sellaiset vapaa-ajattelijat, jotka hyväksyvät jonkinlaisen sovinnon, väittävät, että sovinto on parannuksesta eli mielenmuutoksesta johtuva seuraus. Jumala, sanovat he, ei vaadi mitään nuuta sovinnon perustusta ihmisen puolelta kuin totisen ja vilpittömän mielenmuutoksen, pyhän aikomuksen tahdossa, varman päätöksen ymmärryksessä parantaa elämänsä ja tästä puoleen vaeltaa hyveen tiellä.

1441. Mutta parannuksella he eivät suinkaan tarkoita syvää synnin katumusta eli omantunnon vaivoja, vaan heidän parannuksensa on semmoinen mielenmuutos, joka lähtee alkuun järjestä ja tahdosta. Ihmisen ei tarvitse hävetä alennustansa tai tuntea itseensä vikapääksi ijankaikkiseen kadotukseen. Hänellä vain tarvitsee olla vahva aikomus vaeltaa pyhässä elämässä hyveen tiellä. Ja tämä aije hänen luullaan voivan täyttää, kun hän ottaa Vapahtajan opin ja pyhän vaelluksen oman vaelluksensa esikuvaksi ja ojennusnuoraksi.

1442. Tässä katsotaan nyt mielenmuutosta sovinnon perustuksena, Satisfactio vicaria, se on Kristuksen sijaistäyttämistyötä eli Hänen ansiotansa ei tarvita. Kristus ei ollut mikään Jumala, vaan ihminen, varustettu suuremmalla ymmärryksellä kuin muut ihmiset. Hän oli suuri moralisti eli siveyden opettaja. Hänen siveysoppiansa ei siis voida moittia. Mutta hänen kärsimistänsä ja kuolematansa ihminen ei voi lukea ansioksensa, vaan ihmisen tulee tässäkin suhteessa seurata Hänen esimerkkiänsä. Hänen tulee uhrata henkensä vakaumuksensa edestä.

1443. Tämä sovintoteoria on sosinianilaista alkuperää. Ruotsissa sen on laatinut Ignell. Tällä opilla on epäilemättä mainio sointu sivistyneen maailman korvissa. Ja useat papit kannattavat samaa ajatusta, että Vapahtaja oli ainoastaan siveyden esikuva, jota kannattaa noudattaa, mutta ettei Hän oikeastaan ollut mikään SOVINTOUHRI maailman syntein edestä. Sillä Jumala olisi ollut väärä omaa Poikaansa kohtaan, jos Hän olisi vaatinut, että Pojan olisi kärsittävä rangaistus ihmisten syntein edestä. Mikään muu sovinto ei siis ole tarpeen kuin se, minkä ihminen voi itse saada aikaan oman parannuksensa kautta. Sellaiset vapaa-ajattelijat joita sanotaan naturalisteiksi eli luonnon jumaloitsijoiksi, hylkäävät sovinnon kokonansa. Heidän oppinsa kuuluu suunnilleen tähän tapaan: Jos ihminen puoltamatta käyttää sitä valoa, minkä Luoja on pannut järkeen, viljelee järkeänsä ja jalostaa tahtoansa sekä täyttää velvollisuutensa vertaisiansa ja eläimiä (?) kohtaan, niin hän voi täyttää siveellisen tarkoitusperänsä, tuntematta muita (sääntönäisiä) lakeja ja tuntematta sovintotyötä.

1444. Sikäli kuin Ignell tahtoo vetää uskonnon tunteitten salamietteisestä [eli mystillisestä] piiristä järkeen ja tahtoon, niin on selvä, että hänellä on sama käsitys sielunominaisuuksien keskinäisestä suhteesta kuin muilla tietoviisailta. Tahdon vallintavapaus oletetaan olevaksi ei ainoastaan kielteisessä ja toimivassa, vaan myöskin myönteisessä merkityksessä. Järkeä pidetään, kaikkialla hallitsevana perussääntönä. Tästä seuraa, että sen siveellisen jalostuksen, minkä hän vaatii ihmiseltä, täytyy saada alkunsa järjestä. Ei siis voi tulla kysymystä semmoisesta sovinnosta, joka kuuluisi sydämeen. Voimme siis nimittää hänen sovintoteoriaansa SIVEELLISEKSI TOIMEKSI, sikäli kuin siveellinen aines tietoviisaiden mielipiteitten mukaan pidetään kuuluvana siveelliseen tahtoon, mikä sisältyy järkeen.

16. Sovinto katsottuna lainopillisena toimena.

1445. Anselmuksen ja Grotiuksen sovintoteoriaa nimitetään tavallisesti satisfactio vicaria eli sijaistäyttämistyöksi, minkä summa sisältyy seuraavaan: KRISTUS ON KÄRSINYT SYNNIN RANGAISTUKSEN IHMISEN SIJASSA JA TÄYTTÄNYT LAIN IHMISEN SIJASSA. Kristus on tullut sovintouhriksi maailman syntein edestä. Kaikki mitä Kristus on tehnyt ja kärsinyt ihmisen sijassa sanotaan KRISTUKSEN ANSIOKSI eli Kristuksen vanhurskaudeksi, minkä katuvainen ja parannukseen altis ihminen saa omistaa itsellensä uskon kautta.

1446. Mutta uusimpien mielipiteitten mukaan Isää ei pidetä olevan mikään pars laesa eli loukattu puoli. Se on: ihminen ei voi rikkoa itse Jumalaa vastaan, syystä että Hän pidetään olevan YLEMPÄNÄ KAIKKEA PILKKA JA KAIKKEA KIITOSTA. Ihmistä ei siis voida saattaa syytteeseen majesteetinrikoksesta itse Jumalaa vastaan. Jumalaa ei voida pilkata eikä sortaa. Ihminen ei voi tehdä vääryyttä Jumalaa vastaan.

1447. Mutta koska ihminen on rikkonut lakia vastaan, niin Jumala ei voi jättää lainrikkojaa rankaisematta. Jumalan täytyy kuninkaana ja lainsäätäjänä rangaista lainrikkojaa lain ankaruuden mukaan. Mutta kun Poika ottaa kärsiäksensä rangaistuksen, niin Isä on tyytyväinen siihen. Eiköhän tietoviisas tässä ole tehnyt päätelmää omasta rakastettavasta personastansa jumaluuteen?

1448. Tietoviisas itse on sikäli koroitettu ylemmäksi alhaisoa eli roskaväkeä, ettei hän välitä katupojista, jotka heittävät lokaa hänen päällensä. Suuri maallinen kuningas on myöskin sikäli korotettu ylemmäksi joukkoa, ettei hän välitä tuon alhaisen joukon vihellyksistä. Hän ei voi myöskään olla suutuksissa lainrikkojaa kohtaan. Siis, arvelee tietoviisas, ei Jumalakaan voi olla vihoissaan lainrikkojaa kohtaan. Mutta oikeuden tähden Hänen täytyy julistaa tuomionsa. Eikähän koko tämä oikeudenkäyntitoimi tarkoita tuon korkean persoonan kunnianhimon tyydyttämistä?

1449. Luterilaisen opinkäsitteen mukaan Isä oli se persoona, jota vastaan syntinen oli rikkonut. Jumala oli ankara, mutta oikea Isä, jonka oikeudentuntoa jumalattomien lasten pilkka saattoi haavoittaa. Luterus pelkäsi Jumalan ankaraa vihaa, josta niin usein puhutaan Raamatussa. Tämä käsitys Jumalan korkeista ominaisuuksista on huomattu vähemmin sopivaksi. Ei muka ole luvallista omistaa jumaluudelle inhimillisiä intohimoja. Mutta oliko Luterus niin tyhmä, ettei hän voinut tehdä eroitusta suuttuneen Isän vihan ja oikeudentunnon välillä?

1450. Mikä vielä enemmän hämmentää tätä käsitettä, on jumaluusoppineitten väite, että ainoastaan Kristuksessa oleva inhimillinen luonto on kärsinyt, ja jumalallinen luonto on lisännyt sen arvoa. Tämä oppi on saanut nimekseen "allojosis". Kun tietoviisas itse on niin kylmä ja tunnoton, ettei hän voi kokea mitään siveellistä kärsimistä lastensa siveellisestä alennuksesta, niin hän arvelee, että Jumala on samallinen. Mutta Luterus ei

voinut hyväksyä "allojosis"oppia, hän kun tunsikin, että Luoja itse oli kärsinyt hänen tähtensä,

1451. Jumaluusoppineet ovat vapauttaneet maailman isänmurhasta eli luojannurhasta, kun ovat selittäneet asian niin, ettei ihmiskunta, vaan Isä Jumala on pannut maailman synnin rangaistuksen Vapahtajan päälle. Eivät siis jumalattomat lapset ole saattaneet taivaalliselle Isällensä tätä kärsimistä. Ihmiskuntaa ei siis voida syyttää isänmurhasta.

1452. Kun jumaluusoppineet toisaalta vähentävät ihmisen rikollista suhdetta jumaluuteen, toisaalta vapauttavat jumaluuden siveellisestä kärsimisestä, niin luterilainen sovinto-oppi on tullut turmelluksi ja painetuksi alhaiseen ja jumaluudelle arvottomaan sovitukseen Jumalan ja ihmisen välillä. Mutta kun ihminen ei ole tehnyt majesteetinrikosta, sikäli kuin Jumala ei ole mikään pars laesa eli loukattu puoli, niin minä en käsitä, miksi ihmisen tarvitsee tulla sovitetuksi Jumalan kanssa. Ja kun jumaluus ei voi tuntea siveellistä kärsimistä ihmiskunnan siveellisen alennuksen tähden, niin ihmiskunta on tullut vapautetuksi isänmurhasta. Miksi siis sovituksen tarvitsee tapahtua?

1453. Luteruksen aikana oli toki Isä pars laesa eli loukattu puoli. Sentähden kuuluvat sanat Augsburgin tunnustuksessa: - - - ut reconciliaret nobis patrem, se on, Isän viha oli lepytettävä. Hänen ankara vanhurskautensa oli tyydytettävä siten, että Poika tuli sovintouhriksi maailman syntein edestä. Mutta ruotsalaisessa käännöksessä kuuluu: "att Han skulle förlika oss ned Gud," se on, että Hän sovittaisi meidät Jumalan kanssa. Onkohan tämä käännös oikea? Lausuukohan se ilmi Luteruksen käsityksen Jumalan vihasta, joka oli lepytettävä?

1454. Mutta eihän Jumala voi olla vihainen. Hän ei voi olla suutuksissa. Emme saa kuvaila mielessämme, että Jumala vihastuu kuten ihminen. Hän ei siis tarvitse tulla lepytetyksi. Mutta mitä tehdään Jumalan ankarasta vanhurskaudesta? Eikö sitä tarvitse tyydyttää? Mitä tehdään omantunnon vaatimuksesta? Voidaanko tämä tyydyttää ilman sovitusta? Mitä tehdään loukatusta oikeudentunnosta? Voidaanko omantunnon haavoja parantaa ilman sovitusta? Jumalan tuomio omassatunnossa eli lain kirous — voidaanko se poistaa ilman sovintouhria?

1455. Tietoviisasten väärän käsityksen kautta Jumalan korkeista ominaisuuksista on sovinto tullut niin sekoitetuksi, että lopulta Jumala tulee siksi joka on vihoittanut ihmisen. Lopulta tulee Jumalan vuoro pyytää ihmiseltä anteeksi. Kun järkeisuskoiset ottavat perkeleen oikeudenkäyntiapulaiseksi, niin he voivat helposti todistaa, että Jumala on väärä, jos Hän tuomitsee jonkin ihmisen helvettiin. Kun apostoli Johannes kirjoittaa: JOS JOKU RIKKOO, NIIN JUMALA ON USKOLLINEN JA HURSKAS, NIIN ETTÄ HAN ANTAA SYNNIT ANTEEKSI, niin järkeisoppinut päättää siitä, että Jumala on väärä, jollei Hän anna syntejä anteeksi.

1456. Luteruksen aikana Isä oli pars laesa. Mutta nyt on yhtä vähän Isä kuin Poika tai Pyhä Henki mikään loukattu puoli. Bruunin jumaluusopissa on muka näytetty toteen, ettei mitään syntiä Pyhää Henkeä vastaan nyt enään voida tehdä. Tällä tavoin päästäänkin helpoimmin asiasta. Kun ihminen ei voi tehdä mitään syntiä itse Jumalaa vastaan, niin hänen ei tarvitse pyytää Jumalalta anteeksi tai katua rikostansa. Jos joku on rikkonut lakia vastaan,

niin hänen ei tarvitse parantaa elämäänsä, ja silloin Jumala on velvollinen unhoittamaan hänen entisen jumalattoman elämänsä (Ignell).

Järkeisoppineella näyttää olevan se vakaumus, että paha teko voidaan hyvittää hyvällä työllä.

1457. Jos esimerkiksi jokin ihminen on ollut irstainen, nuoruudessaan, niin hän voi hyvittää nuoruutensa viat pidättämällä itseänsä vanhuutensa päivinä. Eiköhän tämä hyvitys ole riittävä? Epäilemättä on monta, jotka uskovat, että tämä hyvitys on sangen riittävä. Mutta niin ei David uskonut.

1458. Täyttämistyön opintieto perustui Luteruksen aikana todellisiin kokemuksiin armonjärjestyksessä. Se edellytti ihmisen puolelta totisen katumuksen, elävän uskon ja pyhän elämän. Sovinto eli vanhurskauttaminen oli seuraus Jumalan ansaitsemattomasta armosta ja perustui Kristuksen ansioon. Pojan viattoman kärsimisen kautta oli Isän vanhurskaus tyydytetty. Hän oli lepytetty.

1459. Uskonpuhdistajat hylkäsivät "allojosis"-opin, he kun pitivät tietynä, että niin inhimillinen kuin jumalallinenkin luonto on kärsinyt. Mutta sielutiede oli vielä siihen aikaan sekoitettu metafysiisillä aineilla. Ihmissielua ja jumaluutta pidettiin olentoina. Heillä ei ollut selvää käsitystä sielun ominaisuuksien keskinäisestä suhteesta. Tahtoa ei pidetty vapaana hengellisessä suhteessa. Järki oli soaistu eli pimennyt. Se ei voinut käsittää niitä, mitkä Jumalan Hengen ovat. Ihminen saattoi omasta voimastaan yhtä vähän aloittaa kuin päättää kääntymystänsä. Synninkatumus, usko, y.m. johtuivat Pyhän Hengen vaikutuksista, ne olivat Hengen varassa. Kaikki tämä oli aivan oikein käsitetty, mutta sydämen ominaisuudet sekoitettiin tahdon ominaisuuksien kanssa. Emme siis voi päättää, mitä sielunominaisuutta pidettiin hallitsevana perussääntönä ihmisessä. Ja Vapahtajan kärsiminen ei myöskään ollut selvillä uskonpuhdistajilla.

1460. Apostolit itse olivat niin uneliaita, kun heidän piti olla Vapahtajan siveellisen kärsimisen todistajina, etteivät voineet käsittää sen ankaruutta. Mutta ruumiillinen kärsiminen, minkä ankaruutta he saattoivat käsittää, veti eniten heidän huomionsa puoleensa. Tätä kärsimistä he sentähden pitivät sovinnon perustuksena. Jumaluusoppineet ovat sitten seuranneet apostolien mielipiteitä. Vapahtajan siveellinen kärsiminen on syyhynsä ja seurauksiinsa nähden pysynyt salaisuutena jumaluusoppineille.

1461. Nämä ovat tosin olettaneet, että Vapahtaja on kärsinyt helvetin piinan. Mutta missä hän on kärsinyt tämän helvetin piinan? Raamatunselittäjät tavallisesti selittävät Hänen kärsimisensä Getsemanessa näin: HÄN TUNSI ITSENSÄ TÄSSÄ SILMÄNRÄPÄYKSESSÄ JUMALALLISEN LUONTONSA HYLKÄÄMÄKSI. Hänen jumalallinen luontonsa ei siis kärsinyt, vaan ainoastaan inhimillinen luonto. Mutta mitä lohdutusta ihmiskunnalla voi olla siitä, että ainoastaan Hänen inhimillinen luontonsa kärsi? Eikö ollut uskottavampaa että tällä kärsimisellä oli sisällisin perustuksensa Hänen Jumalallisessa luonnossansa, jonka siveellisenä välttämättömyytenä oli kärsiä helvetin tuska langenneen ihmisen edestä. Sillä muulla tavoin sovintotyö ei voinut tulla täytetyksi.

1462. Kun tämä helvetin tuska valtasi Vapahtajan ristillä, huusi Hän: MINUN JUMALANI, MINUN JUMALANI, MIKSIS MINUN YLÖNANNOIT: Mutta tästä ei seuraa, että Hän tunsi itsensä oman jumalallisen luontonsa

hylkäämäksi, vaikka Hän tunnisi itsensä Isän ylönantamaksi. Ovathan, jumaluusoppineet itse säätäneet, että jumalallinen ja inhimillinen luonto ovat Kristuksessa EROITTAMATTOMASTI yhdistetyt yhteen personaan. Kuinka Hän siis elämänsä tärkeimpänä hetkenä saattoi olla jumalallisen luontonsa hylkäämänä?

1463. Mutta asia on tämä: Jumaluusoppineilla ei koskaan ole itsellään ollut omantunnonvaivoja, ja sentähden he eivät ole voineet käsittää Vapahtajan tunnonvaivoja ja sydämentuskia. He eivät koskaan ole voineet käsittää syytä siihen kauheaan tuskaan, mikä valtasi Vapahtajan Getsemanessa. He ovat siis luiskahtaneet yli oikean sovinnon perustuksen. Ja kun he ovat pitäneet ruumiillista kärsimistä yksistään sovinnon perustuksena, niin järkeisuskoiset ovat saaneet pätevän syyn pitää koko sovintoa juutalaisen uhriopin sovellutuksena. Opetuslapset, sanovat he, olivat imeneet sisäänsä tämän opin lapsuudesta saakka, ettei Jumalaa voitu sovittaa muulla kuin verellä.

1464. Järkeisuskoiset väittävät varmuudella, että siveellisen jalostuksen täytyy saada alkunsa järjessä. Ja jumaluusoppineilla ovat samat mielipiteet, kun he väittävät, että tämä oppi tarkoittaa ensiksi ymmärryksen valistusta ja toiseksi sydämen parannusta. Mutta kun itse kielenkäyttö ja kokemus, mikä perustuu tuntemiseen, todistaa, että sydän on se sielunvoima, johon sovinto oikeastaan kuuluu, niin on myöskin selvä, että siveellisen jalostuksen täytyy saada alkunsa sydäimestä, mistä siveellinen, aines sitten leviää muihin sielunvoimiin.

1465. Jos näet ymmärrys eli järki määräisi tahdon toimintaan, se on, jos järki olisi hallitseva perussääntö ihmisessä, niin siveellisen jalostuksen täytyisi saada alkunsa järjessä ja sieltä siirtyä tahtoon, tahdosta sydämeen, j.n.e. Näin ollen olisi myöskin sovinnon voima ja vaikutus käsitettävä ensin järjellä ja sitten tunnettava sydämessä.

1466. Jos, sanon minä, sielunvoimien keskinäinen suhde olisi semmoinen kuin järkeisuskoiset sanovat sen olevan, niin pitäisi myöskin sovinnon tulla ymmärrykseen eli järjen valistuksen ja tahdon jalostuksen seuraukseksi. Sovinto tulisi silloin pyhityksen jälkeen. Sanctificatio est antecedens et justificatio est consequens (pyhitys käy edeltä ja vanhurskauttaminen tulee jällestä) tai sanctificatio est causa justificationis (pyhitys on vanhurskauttamisen syy) tai propter sanctificationem voluntatis justificamur (tahdon pyhityksen tähden me vanhurskautetaan) taikka, kuten tietoviisaat lausuvat "siveellinen tahto", mikä on asetettu järkeen, määrää ihmisen siveellisen luonteen [karaktär]."

1467. Mutta nyt siveellinen jalostuminen ei käy sitä tietä, vaan se käy alhaalta ylöspäin, nimittäin sydäimestä tahtoon ja tahdosta järkeen. Oikean valistuksen hengellisissä asioissa täytyy tulla sydäimestä, mikä on elimistön keskuselin, elikkä hallitseva perussääntö ihmisessä.

1468. Tämä sielunvoimien keskinäinen suhde ei tosin ollut niin aivan selvillä uskonpuhdistajien havainnolle. Kuitenkin heillä oli niin paljon kokemusta armonjärjestyksessä että asettivat sovinnon pyhityksen edelle, vaikka he eivät voineet käsittää, minkätähden sovinnon piti käydä pyhityksen edellä. Tämä sielunvoimien keskinäistä suhdetta koskevan käsityksen johdosta armonjärjestyksen eri kohdat kuuluvat sananmukaisesti seuraavalla

tavalla:

1469. Justificatio est antecedens et sanctificatio est consequens (vanhurskauttaminen käy edellä ja pyhitys tulee jälestä tai justificatio est causa sanctificationis (vanhurskauttaminen on pyhityksen syy) taikka justificamur non propter sanctitatem voluntatis sed propter meritum Christi (meitä ei vanhurskauteta tahtomme pyhyiden tähden, vaan Kristuksen ansion tähden). Tämä on nyt suoranainen vastakohta tietoviisaitten väitteille, että siveellinen tahto, mikä on asetettu järkeen, määrää ihmisen siveellisen luonteen.

1470. Kun nimittäin sydän on hallitseva perussääntö ihmisessä, niin jumalallisen ilmoituksen totuuksien täytyy ensin vaikuttaa sydämeen. Sittenkun sydämen jalommat tunteet ovat tulleet heräytetyiksi Pyhän Hengen vaikutuksen kautta sanassa, niin tulee oikea valistus sydäimestä ymmärrykseen eli järkeen, se on, ymmärrys eli järki ei voi kieltää tunteita, tahto ei myöskään voi tehdä tyhjäksi tunteita, vaan ymmärryksen, järjen ja tahdon täytyy niin vähitellen taipua sydämen liikutusten mukaan.

1471. Tästä valon noususta, mikä käy sydäimestä tahtoon ja niin edespäin ymmärrykseen y.m. nyt käypi selville, miksi uskonpuhdistajat asettivat sovinnon perustukseksi ja pyhityksen seuraukseksi. Meidän täytyy näet ajatella niin, että ihmisen tahdon, mikä hallitsee hermoelämää, täytyy panna työ toimeen. Mutta jos sydän on paha, niin on tahtokin paha, ja kaikki työt, mitkä johtuvat pahasta tahdosta, ovat pahoja, joskin ne maailman edessä eli ulkonaisessa suhteessa näyttäisivät hyviltä.

1472. Mutta kun sydän sovituksen kautta on tullut puhdistetuksi, parannetuksi tai uudestisyntyneeksi, niin tulee myöskin tahto, nimittäin omakohtainen tahto, johon intohimojen ainekset vaikuttavat ja jota ne kiihoittavat toimintaan, omakohtainen tahto, sanon minä, mikä ennen oli paha, tulee sydämessä tapahtuvan muutoksen kautta muutetuksi, ja tässä tilassa apostoli sanoo: TAHTO MINULLA ON, VAAN TÄYTTÄÄ HYVÄÄ, EN MINÄ SITÄ LÖYDÄ, se on, kykyä hetkessä tehdä tyhjäksi paha ajatus, häijy himo, puuttuu. Kristityn täytyy aina olla syntinen sisällisessä suhteessa.

1473. Tästä sielunvoinien keskinäisestä suhteesta johtuu myöskin edelleen se seuraus, minkä uskonpuhdistajat toivat esiin vanhurskauttamisen opissa, että sen täytyy käydä pyhityksen edellä. Koska näet sovinto koskee sydäntä yksistään, mikä ei kuitenkaan ollut niin aivan selvillä uskonpuhdistajien havainnoille; mutta pyhityksellä sitävastoin on lähtökohtansa tahdossa, niin sydämen ensin täytyy tulla sovitetuksi, ennenkuin tahto voi tulla määrätyksi hyvän puoleen, koskapa tahto on alistettu sydämen liikutuksille, se on, ne pahat tai hyvät intohimot, joilla on lähtökohtansa sydämessä, määräävät omakohtaisen tahdon ja IHMISEN SIVEELLISEN LUONTEEN. Toisin sanoin: jos sydän on paha, niin koko ihminen on paha, joskin hänellä olisi hyvä tahto (ulkokohtaisesti eli sikäli kuin tahto on ymmärryksen toimista johtuva lopputulos).

1474. Juuri tämän suuren loukkauskiven kohdalla, mikä on esteeksi luonnollisen järjen käynnille pimeyden valtakuntaan, seisautuu tietoviisas ja sanoo: "se on suuri valhe, että intohimot määräävät ihmisen siveellisen luonteen. Uskonto todistaa, että omakohtainen tahto on paha." (Martensenin siveys järjestelmä). Niin, niin, hyvä herra. Se koskee pahasti pirulliseen

ylpeyteenne, että teidän sydämenne, teidän omakohtainen tahtonne on paha. Jos nyt tämä tahto määrää siveellisen luonteenne, niin Teidän täytyy olla perkele kaikkina elämänne päivinä,

1475. Mitä Te tarkoitate? Uskotteko todellakin, että Te ulkokohtaisella tahdolla, jota te sanotte ihmisen "oleelliseksi tahdoksi," voitte ajaa ulos kaikki seitsemän perkelettä sydämenne? Te olette, arvattavasti mietiskelyn kautta, saanut ulkokohtaisen tahdon niin kehitetyksi ja jalostetuksi, että tämä oleellinen tahto, mikä Teidän ajatuksenne mukaan aina, huomautkaa, "AINA TAHTOO SITÄ, MIKÄ ON HYVÄÄ JA JÄRJELLISTÄ " (Martensen), on masentanut omakohtaisen tahdon ja ajanut ulos kaikki perkeleet, jotka mellastavat lihassanne. Minä pelkään, herra tietoviisas, että Te niin olette syventynyt ulkokohtaisen mietiskelyn pimeyteen, että olette kadottanut kaiken tunteen ja kaiken elämän sydäimestä. Ne seitsemän perkelettä, jotka Te luulette karkoittaneenne pohjattomuuteen, "OLEELLISEN TAHTONNE" voiman kautta, makaavat nyt parhaallaan piiloutuneina sydämenne kuopassa.

1476. Jos Te saisitte nähdä nämä perkeleet, niin Te katuvaishana ja parannukseen alttiina syntisenä pakenisitte Sovittajan turviin ja rukoilisitte Häntä ajamaan ulos perkeleet ja LUOMAAN teihin UUDEN SYDÄMEN. Mutta ennenkuin Te katuvaishana perkeleenä pakenette Sovittajan turviin, ennen Te annatte tuon suuren järkenne uiskennellä itsepetoksen sumuissa ja tehdä ijankaikkisen rauhan perkeleitten kanssa.

1477. Me saamme lopettaa tämän esityksen sillä muistutuksella, että SATISFACTIO VICARIA eli sijaistäyttämistyö voipi olla paikallaan, kun käsitämme sen samassa hengessä kuin missä se oli Luteruksen omakohtaisessa tietoisuudessa. Mutta semmoisena kuin aikamme "OIKEAT LUTERILAISET" nyt ovat esittäneet sovinto-opin voipi se soveltua koirille ja sioille, mutta ei yhdellekään ihmisille.

17. Sovinto katsottuna sielullisena toinenä.

1478. Tahdomme tässä esittää sovinto-opin sielulliselta näkökannalta eräiden sielutieteellisten havaintojen johdosta, nitkä perustuvat tositapahtumiin inhimillisessä elämässä.

1479. Ennen on mainittu nonessa paikassa tässä kirjoituksessa, että jumalattomain lasten rikokset putoavat raskaasti vanhempain omilletunnoille. Vanhempain täytyy vastoin tahtoansa alistua tuntemaan siveellistä kärsimistä lasten syntein tähden. Kun vanhemmat eivät saa mitään iloa lapsistansa, täytyy vanhempain maistaa rahkaa Jumalan vihan, maljasta. Vanha Israel sanoi pojillensa: TE SAATATTE MINUN HARMAAT KARVANI MURHEELLA HAUTAAN. Ja David sai sydäntä kalvavan surun saadessansa tiedon jumalattoman Absalommin kuolemasta.

1480. Jos tutkimme syytä siihen, miksi lasten rikokset putoavat niin raskaasti vanhempain omilletunnoille, niin huomaamme lähimmän aiheen tähän olevan siinä likeisessä yhteydessä, mikä on olemassa vanhempain ja lasten välillä. Jollei olisi mitään verisukulaisuutta vanhempain ja lasten välillä, niin lasten siveellinen alennus ei haavoittaisi vanhempain sydämen hellimpiä tunteita. Mutta verisukulaisuus tekee, etteivät vanhemmat voi välttää

siveellistä kärsimistä,

1481. Ensimmäinen sääntö sielullisessa sovinto-opissa on siis tämä: kuta suurempi sukulaisuus, sitä suurempi rakkaus, sitä suurempi suru. Mutta rakkaus voi perustua SIELULLISEEN eli verisukulaisuuteen, SIVEELLISEEN eli puhtaaseen ystävyyteen, SUKUPUOLISEEN sukulaisuuteen eli aviorakkauteen. Kaikissa näissä sukulaisuussuhteissa syntyy siveellistä kärsimistä, jota tuo syytön ei voi välttää, kun lapsi, veli, sisar, ystävä tai puoliso, rypevät paheissa tai rikoksissa.

1482. Kun vanhemmat joutuvat siihen asemaan, että heidän täytyy kärsiä lasten rikosten tähden, niin tuo kärsiminen ilmenee intohimojen välisessä taistelussa, mitkä vanhemmissa ovat hallitsevia. Mutta asia on siinä, mitkä nämä intohimot ovat. Meidän täytyy tässä ottaa ÄIDINSYDÄN esimerkiksi, syystä, että äidinsydän on isänsydäntä HELLEMPI. Syyn tähän tahdomme koettaa etempänä selittää.

1483. Jos ajattelemme ylpeän ja korkeamielisen äidin, jonka AINOA tai NUORIN lapsi on tullut vietellyksi, niin vanhimman sydän saapi surua lapsen siveellisen alennuksen tähden, syystä, että vanhempain korkea kunnia on tullut loukatuksi lapsen alennuksen kautta yleisessä mielipiteessä. Se häpeä ja pilkka, mikä peittää lapsen, koskee myöskin vanhempiin.

1484. Ylpeät vanhemmat vannovat nyt ijankaikkisen koston viettelijälle. He puskuvat uhkauksia ja kirouksia onnetonta lasta kohtaan, joka ei voinut varjella KUNNIAANSA, Kun semmoista tapahtuu ylhäisemmissä perheissä, niin tuon onnetoman lapsen täytyy joutua LAPSENOIKEUTENSA MENETTÄNEEKSI. Se on ajettava pois talosta ja tehtävä perinnöttömäksi. Vanhemman viha kohtaa vielä raskaammin vieteltyä, jos viettelijä kuuluu alhaiseen säätyyn. Jos näet viettelijä olisi kreivi tai prinssi, niin häpeä olisi vähempi.

1485. Tässä näemme nyt, mitä KUNNIANTUNTO vaikuttaa. Äidin sydämessä, missä kunniantunto on hallitsemassa, SIINÄ EI OLE MITÄÄN ARMOA, joskin, tuo onneton lapsi katuisi rikostansa. Mistä tuo onneton, lapsi sitten on löytävä armoa, kun itse äidinsydän, mikä on hellin, pyhin, rakastavaisin maan päällä, sulkeutuu kaikilta tuon katuvasen lapsen huokauksilta ja kyyneleiltä? Kunniantunto, tuo pirullinen intohimo, on voimallinen tuhoamaan kaikki jalommat tunteet. Se voi muuttaa hellimmän äidinsydämen tiikerin sydämeiksi. Jos Taivaallinen Isä olisi kunniantunnon valtaama, niin ei mitään armoa olisi toivottavissa tai odotettavissa.

1486. Mutta Jumala olkoon ylistetty ja kunnioitettu ijankaikkisesti. Hänen kunniansa on siinä, että Hän alistuu kärsimään mitä kauheimpia tuskia, pelastaaksensa kunnianttomain lasten kunnian. Kun jumalattomat lapset eivät katso kohtuulliseksi hävetä alentumistansa, niin Luojan itsensä täytyy hävetä heidän puolestansa. Hänen täytyy kärsiä pilkkaa ja häväistystä heidän tähtensä. Hänen täytyy kärsiä, että Hänen tuimin vihollisensa sylkee Häntä vasten silmiä.

1487. Linnunpoikain emät heittäytyvät hengen vaaraan, pelastaaksensa heikot, turvattomat poikansa. "Kana kokoo poikansa siipeinäs alle", kun haukka näkyy. Mutta ihmisestä tulee julmin kaikista pedoista, kun tuo pirullinen intohimo, kunniantunto, kuolettaa äidintunnon, mikä on jaloin kaikista tunteista. Kun äidinsydämen hellyys on tullut kuoletetuksi kunniantunnon kautta, silloin äidinsydämessä ei ole mitään armoa. Voi

kauheaa!

1488. Moni isä ja äiti heittäytyy tosin hengen vaaraan, pelastaaksensa pienokaisensa, niiden ollessa vielä heikkoja ja viattomia. Mutta tässä on kysymys, voipiko jokin isä tai äiti uhrautua jumalattomien lasten edestä, varkaitten, huorain ja juomareiden edestä, jotka vastaavat vanhempain sydämen hellimpiin tunteisiin pilkalla ja tekevät ivaa vanhempainsa kyyneleistä. Minä arvelen, että useinpien vanhempien täytyy inhota semmoisia lapsia ja ajaa heidät pois talosta.

1489. Mutta David oli valmis menemään kuolemaan isän ja veljen surmaajan edestä. Hän sai sydäntä kalvavan surun jumalattoman pojan kuoleman johdosta. Hän olisi mielellään tahtonut mennä kuolemaan tämän epäsikiön edestä. Minkätähden? Sentähden, että poika kuoli katumattomuudessaan ja joutui ijankaikkisesti onnettomaksi. Mutta mikä maallinen isä menee nyt ja tekee samalla tavalla?

1490. Moni mahtava ruhtinas on tuominut poikansa kuolemaan paljon vähemmistä hairahduksista. Mutta nämä eivät ole laskeneet lukua, mitä seurauksia siitä on ijankaikkisuudessa. Arvattavasti he eivät koskaan ole ajatelleet ijankaikkisuutta. Kun kaikki inhimilliset olosuhteet ovat nähtävinä niiden oikeassa valossa, niin lapset arvattavasti huutavat kirousta kaikkia lastensa surmaajia kohtaan, samoin kuin vanhennat huutavat kirousta kaikkia isänsurmaajia kohtaan.

1491. Me mainitsimme, että kunniantunto ylhäisissä ja tässä maailmassa korkeaan asemaan kohonneissa voittaa itse äidintunnon, mikä on väkevin ja jaloin kaikista luonnollisista tunteista. Ei ole siis mitään armoa semmoisessa äidinsydämessä, jota on hallitsemassa kunniantunto. Ylpeäin vanhempain korkea kunnia on tullut loukatuksi lapsen alennuksen kautta yleisessä mielipiteessä. Tuota alentunutta lasta he kohtelevat kovuudella ja kirouksilla.

1492. Mikä vaikutus semmoisella kovuudella voipi olla lapsen mielenlaatuun? Lapsen kunnia on ijäksi menetetty. Sitä ei saada takaisin sadatusten kautta. Mutta seuraus vanhempain kovuudesta on ehdottomasti se, ettei tuo onneton lapsi voi tulla sovitetuksi vanhempainsa kanssa. Vanhenpainen kovuus synnyttää lapsen sydämessä mielikarvauksella sekoitettua häpeän tunnetta. Tässä nyt näemme lain kirouksen tuottaman vaikutuksen. Se synnyttää, vain pelkoa ja omantunnon vaivoja. Se ei voi saada aikaan mitään sovintoa. Syntinen alkaa vain arastella Jumalaa. Luterus oli eräänä aikana oikein vihainen Jumalalle. Hän vihasi Jumalan ankaraa vanhurskautta, jota ei voinut tyydyttää hurskaan ja pyhän vaelluksen kautta. Luterus ei voinut saada omantunnon rauhaa Jumalaisuuden ja parannusharjoitusten kautta.

1494. Sentähden apostoli sanoo, ETTEI LAKI VOI TEDÄ ELÄVÄKSI, se ei voi saada aikaan sovintoa ja omantunnon rauhaa. SEN, MITÄ LAKI EI VOINUT AIKAANSAADA, nimittäin sovintoa, SEN JUMALA TEKI j.n.e. KÄSKY, MIKÄ OLI ANNETTU MINULLE ELÄMÄKSI, TULI MINULLE KUOLEMAKSI. Lain olisi pitänyt vapahtaa minut synnin vallasta, mutta herätti sen sijaan omantunnon vaivoja. Siveä ihminen ja armonvaras eivät tietenkään tunne, että lailla on semmoinen vaikutus heidän oniintuntoihinsa. Sillä he tallaavat lain jalkainsa alle. Kun omatunto on paksu kuin härjän vuota, niin se ei voi tuntea lain kirousta.

1495. On todellakin semmoisia huoria, jotka nauravat vanhenpainsa

uhkauksille ja kirouksille. Ja mitä vielä pahempaa on se, että he pilkkaavat vanhempainsa kyyneleitä. Semmoiset lapset tietenkin ovat paatuneita. Heidän sydämiinsä ei pysty paha eikä hyvä, yhtä vähän kiroukset kuin kyyneleet. He saattavat sanoa vanhemmillensa: "Tule lyömään minua jos tohdit,"

1496. Siis soveltuu tämä lain vaikutus, josta apostoli kertoo roomalaiskirjeen 7 luvussa, ainoastaan heränneisiin, jotka ovat lain alla. Mutta eivät amoitettukaan voi tulla vapaiksi kaikista kiusauksista ja epäilyksistä. Itse apostoli valitti, että saatanan enkeli rusikoitsi häntä. Ja Luterus valitti, että saatana häntä ahdisteli. Mutta siitä nykyaikaiset oikeat luterilaiset eivät tiedä mitään. Tositeossa saatana ei voi ahdistella uskollisia palvelijoitansa, jotka työskentelevät saatanan oman edun hyväksi.

1497. Tietoviisaan, joka tahtonsa voimalla, saattaa ehkäistä kaikki pahat ajatukset ja halut, ei tietenkään koskaan tarvitse epäillä täydellisyydestänsä. Ja armonvaras, joka alinomaa lepää Vapahtajan helmassa, missä eivät mitkään tuliset nuolet ehdi häneen, voipi sitä vähemmin olla missään tekemisessä saatanan kanssa, kun hän on ollut kristitty lapsuudesta saakka, rakastaa Jumalaa yli kaiken j.n.e. eikä koskaan epäile armontilastansa.

1498. Ajatelkaamme nyt hurskasmielistä äitiä, jonka oikeudentunto on kohonnut. Ajatelkaamme, että hän on samassa asemassa kuin kunniantuntoinen äiti, sillä eroituksella kuitenkin, että tuon hurskasmielisen äidin kunniantunto on nujertunut heräyksen kautta. Hänenkin täytyy kokea syvää tuskaa sydämässään. Tuon alennetun lapsen rikos putoaa raskaasti hänen tunnollensa. Mutta hänen siveellinen kärsimisensä on kokonaan toista laatua kuin tuon ylpeän äidin kunnianhimolla ja mielikarvauksella sekoitettu katkeruus. Jumalinen äiti ei voi käydä onnettoman lapsensa kimppuun uhkauksilla ja kirouksilla. Ja mikähän eniten haavoittaa äidin sydäntä?

1499. Ylpeässä äidissä kunniantunto eli loukattu kunnia herätti suuttumusta. Mutta heränneessä äidissä oikeudentunto tulee loukatuksi. Hän ei sure niin paljon sitä, että lapsi on menettänyt kunniansa, vaan sitä hän suree eniten, että lapsi on menettänyt viattomuutensa. Se on tullut onnettomaksi ajassa ja iiankaikkisuudessa. Lapsen rikos putoaa raskaasti vanhempain tunnoille.

1500. Mutta jos äiti itse on huora, silloin ei tarvita enempää kuin rikoksen salaaminen," matkustus Saksaan" tai jotain semmoista. Jos lapsen rikos voidaan pitää salassa, niin ei ole miksikään häpeäksi kevytmielisille vanhemmille, että heillä on häväisty lapsi. Mutta jos rikos tulee julki, silloin loukattu kunnia vaatii viettelijän verta ja lapsen karkoittamisen talosta. Kuka on antanut kunnialtomalle kunnian? Perkele, joka luulee olevansa enkeli, vaikka hän on perkele. Kunniaton ihminen on saanut saman pirullisen luonnon. Hän ei tahdo menettää luuloteltua kunniaansa maailman edessä, vaikka hän alennetussa tilassansa itse asiassa on kunniaton Jumalan edessä. Mikä ihmisarvo voipi olla alennetulla olennolla, järjellisellä olennolla, joka siveellisessä suhteessa on vajonnut järjettämiä luontokappaleita alemmaksi? Jokaikinen elukka on paremmin täyttänyt tarkoituksensa ja luomisen päämäärän kuin ihminen.

1501. Me mainitsimme, ettei kunniantunto ole tyydytettävissä muulla kuin verellä. Vaatiikohan Jumalan korkea kunnia saman verisen uhrin?

Kentiesi oli Häntä hallitsemassa kunniantunto, jota intohimoa ei voida tyydyttää vähemmällä kuin viettelijän verellä. Ja kun viettelijällä ei ollut mitään verta suonissansa, niin Jumalan korkea kunnia oli tyydytettävä Hänen Poikansa verellä, koska äidintunto, rakkaus, ei sallinut Hänen hyljätä nuorinta lastansa ja tehdä sitä ijäti onnettomaksi.

1502. Jos Jumalaa hallitsisi sama pirullinen intohimo, kuin maailman hirmuvaltiaita, niin olisimme pakoitetut pitämään sovintotyötä Jumalan kunnianhimon vaikuttamana, mikä ei ollut tyydytettävissä muulla kuin verellä. Mutta, Jumalan kiitos, sovintotyön tarkoitus ei ole tyydyttää Jumalan kunnianhimoa, vaan sen tarkoitus on tyydyttää vanhimman sydämen vaatimusta, nimittäin omantunnon vaatimusta ja rakkauden vaatimusta. Jumalan ankara vanhurskaus ja ääretön rakkaus ovat tyydytettävät sovinnon kautta.

1503. Käykäämme nyt tutkistelemaan, mikä oikeastaan synnyttää itse kärsimisen vanhimman sydämessä. Ylpeässä äidissä se on taistelu kunniantunnon ja äidintunnon välillä. Mutta hänen sydämessänsä pirullinen intohimo saapi voiton. Kunniantunto kuolettaa äidinsydämen hellyyden, ja seuraus on se, ettei mitään sovintoa voi tapahtua. Koska vanhempain, korkea kunniantunto on loukattu, niin tuo onneton lapsi on hyljättävä. Kunniantunto ei salli, että vanhemmat tunnustavat huoran lapseksensa,

1504. Mutta hurskasmielisen äidin rinnassa on taistelu kahden mitä jaloimman intohimon välillä, mistä ihminen voi tulla tietoiseksi. Se on taistelu oikeudentunnon vaatimuksen ja äidintunnon vaatimuksen välillä. Yltynyt oikeudentunto inhoo rikosta. Vanhimman sydän oli haavoittunut hellimmältä paikalta, mikä voi olla äidin rinnassa. Oikeudentunnon vaatimuksen johdosta lapsi olisi rangaistava. Ja mikä voipi lapselle olla suurempi rangaistus kuin että hän menettää lapsenoikeutensa. Mutta äidinsydämen hellimpiä tunteita ei voida kuolettaa oikeudentunnon vaatimusten kautta. Oikeudentuntoa ei myöskään äidintunto voi kuolettaa. Ja juuri siinä on siveellinen kärsiminen, ettei kumpikaan näistä jaloista intohimoista ole tyydytettävissä,

1505. Itse asiassa alennettu lapsi on menettänyt lapsenoikeutensa. Varkaalla ja huoralla ei ole mitään oikeutta tulla tunnustetuksi siveäin ja rehellisten vanhempain lapseksi, syystä, että semmoinen lapsi on haavoittanut vanhempain sydämen mitä hellimpältä paikalta, Semmoinen lapsi on joutunut vanhempainsa surmaajaksi hengellisessä suhteessa, syystä että se on tuottanut hellille vanhemmillensa niin suuren surun, että vanhempain täytyy kuolla mielikarvaudesta ja surusta moisen epäsiikön tähden. Te, sanoo vanha Israel lapsillensa, TE SAATATTE HARMAAT KARVANI MURHEELLA HAUTAAN.

1506. Mutta — sanoo tietoviisas, joka nyt huomaa, mihin päin ollaan kallistumassa — Jumala ei ole samassa suhteessa ihmiskuntaan kuin vanhemmat lapsiinsa. Toiseksi — sanoo tietoviisas, jolla on rautainen ja teräksinen sydän, syystä, että tämän maailman jumala, se on saatana, on karaisnut hänen rintansa — emme saa omistaa jumaluudelle inhimillisiä intohimoja. Hän on ylennetty kaikkea pilkkaa korkeammalle. Hänen oikeudentuntoansa ei voida haavoittaa ihmiskunnan alennuksen kautta. Ja kolmanneksi — sanoo tietoviisas — ihmiskunta ei ole niin syvälle alentunut eli tapojensa suhteen turmeltunut kuin jokin varas tai huora. Se olisi yhtä kuin

otettaisiin ihmiseltä kaikki ihmisarvo, jos joku väittäisi, että koko ihmiskunta on "siveellinen epäsiikö". "Jos ihmisen luonnossa on paljon pahaa, niin on siinä myöskin paljon hyvää", (Aftonbladet) Ja Jumala olisi väärä, jollei Hän ottaisi mihinkään huomioon "ihmisen rehellistä käytöstä vertaisiansa ja eläimiä kohtaan".

1507. Nämä sovinto-oppia vastaan tehdyt vastaväitteet ovat puhtaat kuin kulta, ja itse perkele on valmis vannomaan, kolme sormea kirjan päällä, että nämä sanat ovat totisia. Mutta huomaa, lukija: ne ovat otetut samasta lähteestä, JONKA VEDESSÄ LIHAVAT LAMPAAT OVAT TALLANNEET LIKAISILLA JALOILLANSA. (Hes. 34.) Että Jumala on samassa suhteessa kuin vanhennat lapsiinsa, se todistetaan monin paikoin Raamatussa sekä Isä Meidän rukouksessa. Ihminen on saanut Luojalta Hengen ja elämän. Olkaa niin hyvä ja tunnustakaa se herra tietoviisas. JUMALA ON SIIS ELÄMÄMME ALKUPERÄ.

1508. Ettei jumaluus voisi tuntea mitään siveellistä kärsimistä lastensa alennuksesta, se kumotaan jo 1 Mos.6: 6, jossa sanotaan: SILLOIN HERRA KATUI IHMISEN TEHNEENSÄ MAAN PÄÄLLE, JA HÄN TULI MURHEELLISEKSI SYDÄMESSÄNSÄ. Niin! sanoo tietoviisas, semmoisia lausetapoja ei saa ottaa sanain mukaan. "Ja mikä Jumala se on, jonka täytyy katua omaa tekoansa?" Vastaus: juuri Jumalan täytyy katua omaa tekoansa, syystä että perkele on turmellut ja hävittänyt Jumalan kauneimman teideteoksen. Mutta perkele ei ikinä kadu omaa tekoansa, eikä tietoviisas, hän kun väittää, että kaikki mitä hän tekee on oikeaa ja hyvää.

1509. Muuten näemme koko luomishistoriasta, että Luojan sydän tuli haavoitetuksi mitä herkimmästä kohdasta, kun ihmisen, joka oli Hänen nuorin ja rakkain lapsensa, piti tulla niin onnettomaksi ja joutua tuon piintyneen konnan syyttömäksi uhriksi. Samoin kuin hellätuntoiset vanhemmat hävittävät sen elottoman esineen, millä lapset ovat pahasti vahingoittaneet itseänsä, niin Luojamin näyttää kohdistaneen mielikarvautensa elottomiin, kappaleisiin, kun Hän kirosi maan kohta syntiinlankeemuksen perästä. Sillä Hän ei raskinut rangaista tuota heikkoa ihmistä.

1510. Ettei ihminen ole niin syvälle langennut, kuin jokin varas tai huora, sitä tietoviisas luulotelkoon vasikoille. Mutta perkele pitää kyllä huolta siitä, että maailman viattomuus tulee saatetuksi julki järjen tuomioistuimen edessä, jotta ihminen ei pääsisi tuntemaan, kuinka syvälle hän on langennut alkuperäisestä tarkoituksestaan. Jos on joku, joka on rikollinen maailman silmissä, niin varmaan kristityt ovat rikollisia, HE KUN HÄIRITSEVÄT OMANTUNNON RAUHAA. Sentähden näiden täytyykin verellensä maksaa se julkeutensa, että tahtovat TUOMITA MAAILMAA. Kuninkaallinen huora ei voi saada omantunnon rauhaa ennenkuin kastajan pää tuodaan sisälle vadissa.

1511. Tutkistelkaamme edelleen vanhempain sydämässä tapahtuvaa taistelua. Olemme ennen intohimoja käsittelevässä opissa, huomauttaneet, että jokainen intohimo, jota ei voida tyydyttää, saa aikaan tuskaa, esimerkiksi VASTAAMATON RAKKAUS. Samoin jokainen intohimojen välinen taistelu saa aikaan kärsimistä, esim, RAKKAUDEN ja VIHAN välinen taistelu eli mustasukkaisuus.

1512. Nyt oikeudentunto ja äidintunto eivät suinkaan ole ristiriitaisia intohimoja. Ne voivat vallan hyvin pysyä toistensa ohella, syystä että niillä on perustuksensa eri elimissä. Mutta semmoisissa tapauksissa kuin nyt

oletetussa ei taistelua voida välttää. SE ON SIVEELLINEN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS. Vanhempain täytyy kärsiä jumalattomain lastensa syntein tähden. Nyt vaatii oikeudentunto, se on Jumalan ankara vanhurskaus, että jumalattomia lapsia on rangaistava. Vanhempain täytyy inhota rikosta, mutta ei silti vihata henkilöä. Kohonneen oikeudentunnon vaatimus on RIKOKSEN INHOAMINEN. Mutta äidintunnon vaatimus on RAKKAUS HENKILÖÄ KOHTAAN.

1513. Oikeudentunnon vaatimuksen johdosta olisi siis rikos rangaistava. Jos nyt tuo alentunut lapsi olisi syytön tai jollei vanhempain sydämessä olisi mitään rakkautta henkilöä kohtaan, niin oikeudentunnon vaatimuksen johdosta tuo alentunut lapsi tulisi rangaistavaksi ansion mukaan, se on hyljättäväksi tai menettäneeksi lapsenoikeutensa, minkä se on tuhlannut. Mutta hellä äidinsydän ei voi taipua siihen. Siis, kun oikeudentunto ei voi tukahduttaa äidintuntoa ja äidintunto ei voi tukahduttaa oikeudentuntoa, täytyy hellän äidinsydämen kärsiä — HELVETIN TUSKAA oman lapsensa edestä. Ja tämä on hänelle siveellinen välttämättömyys, se ei ole vältettävissä.

1514. Ylpeän äidin rinnassa kunniantunto saattoi tukahduttaa äidintunnon. Se saattoi turmella hellän äidinsydämen, se saattoi muuttaa äidin hellän sydämen tiikerin sydämeksi. Sentähden tässä sydämessä ei ollut mitään armoa. Minkätähden? Sentähden että kunniantunto on yksi niistä seitsemästä perkeleestä, jotka hallitsevat ihmistä hänen luonnollisessa tilassansa. Mutta hurskasmielisen äidin rinnassa, siellä on vielä armoa. Minkätähden? Sentähden, ettei oikeudentunto pysty tukahduttamaan äidintuntoa. Hänen täytyy siis itse kärsiä HELVETIN TUSKAA onnettoman lapsessa edestä.

1515. Mutta eikö tämä ole hirveää ajatella. Luonnollisen järjen oikeusopillisten mielipiteitten mukaan täytyy olla taivaaseen asti kuuluva vääryys, ETTÄ SYYTTÖMÄN ON KÄRSITTÄVÄ SYYLLISEN EDESTÄ, ELI SIVEÄN RIKOLLISEN EDESTÄ. Mutta kuka on syypää tähän vääryyteen? Jokohan Luoja, joka on tehnyt ihmisen luonnoltaan semmoiseksi, että lasten rikoksen piti pudota raskaasti vanhempain omalletunnolle. Vai onko siihen syypää perkele, joka vietti lapsen? Tosin Eva heitti syntiinlankeemuksensa syyn perkeleen niskoille. Mutta tämä ei vielä koskaan ole ottanut syytä kantaaksensa, vaan kieltää yhäti ja vaatii sitäpaitsi, että ihmistä, tuota lainrikkojaa, on rangaistava ansion mukaan. Perkeleellä on sitäpaitsi monta aihetta syyttää Jumalaa vääryydestä, kun hän on heittänyt niin rehellisen ja hurskaan miehen pohjattomuuteen. Hän osaa myöskin viitata raamatunlauseisiin, esimerkiksi tähän: ÄLKÄÄ TUOMITKO, ETTEI TEITÄ TUOMITTAISI j.n.e.

1516. Koska perkele ei voi omistaa itselleen syytä ihmisen turmioon, niin jumalattoman täytyy omistaa itselleen koko syy ja myöntää, että hän on tehnyt VANHEMMANMURHAN ja syössyt oman Luojansa helvettiin. Sillä kuka muu kuin jumalattomat lapset on tuottanut vanhemmillensa tuon sydäntä kalvavan surun? Ja näistä sydäntä särkevistä tuskista vanhemnansydän ei voi riistäytyä irti. Se tulee vanhemmille siveelliseksi välttämättömyydeksi. Heidän täytyy kärsiä helvetin tuskaa jumalattomain lastensa tähden.

1517. Mutta tutkistelkaamme nyt, mikä vaikutus äidin surulla ja

omantunnon vaivoilla saattaa olla alennettuun lapseen. Jollei lapsen sydän ole paatunut, niin tuon alennetun täytyy tuntea sielunsa sisimmässä, ettei hän ainoastaan ole tehnyt itseänsä onnettomaksi, vaan myöskin tuottanut vanhemmillensa sydäntä kalvavan surun.

1518. Tämä siveellinen kärsiminen on vihdoin pakoittava tuon alennetun olennon kostuttamaan äitinsä rinnan katumuksen kyyneleillä. Hän on todistava olevansa mahdoton olemaan hyvän äitinsä lapsena. Hänen elämänsä on tuleva hänelle sietämättömäksi, jollei hän saa vastaanottaa anteeksiantamusta.

1519. Tämä siveellinen kärsiminen on juuri mitä vanhemman sydän vaatii voidaksensa tulla sovitetuksi. Me sanomme semmoista kärsimistä KATUMUKSEKSI, VAIVAKSI, SYNNINSURUKSI, tai OMANTUNNON VAIVAKSI ja SYDÄMEN TUSKAKSI. Ilman rikollisen puolelta tapahtuvaa katumusta ei voi sovintoa tapahtua. Vanhemman sydän ei voi tulla sovitetuksi, jollei tuo alennettu lapsi kadu rikostansa. Tämä siveellinen kärsiminen on rikollisen puolelta kerrassaan välttämätöntä, jos mieli hänen tulla sovitetuksi elämänsä alkuperän kanssa.

1520. Nyt on asian luonnosta selvä, ettei siveellinen kärsiminen ole ihmisen oman tahdon varassa. Rikollinen ei voi katua rikostansa, niin kauan kuin omatunto on alhaisten intohimojen nukuttamana. Ihminen ei siis saata omasta voimastaan vaikuttaa itsessänsä katumusta eli omantunnon vaivoja. Siihen vaaditaan voima, mikä ei ole ihmisessä itsessänsä. Tämä tulee siitä, että siveellinen kärsiminen kuuluu hermoelämään, mikä ei ole tahdon käskyn alainen.

1521. Mutta jos semmoinen kärsiminen kerran on syntynyt, niin ei ihminen tahtonsa voimalla saata ehkäistä tai tehdä tyhjäksi synninsuruansa, MUTTA IHMINEN VOI VASTUSTAA JUMALAN HENGEN VAIKUTUKSIA, ensiksi siveellisen sokeutensa johdosta, mikä on siinä, ettei luonnollinen järki voi käsittää niitä, mitkä Jumalan Hengen ovat. Niinpä esimerkiksi juutalaiset ja pakanat pitivät kristillisyyden ilmiötä pahojen henkien vaikutuksena. Edelleen voipi ihminen kuolettaa omantunnon semmoisten keinojen kautta, mitkä vaikuttavat elimelliseen elämään, esimerkiksi paloviinan ja muiden väkijuomien kautta sekä maailman huvitusten kautta, mitkä herättävät alhaisia intohimoja j.n.e.

1522. Sovinto on sovittajan SIVEELLISESTÄ JA RUUMIILLISESTA KÄRSIMISESTÄ johtuva seuraus. Hurskasmielinen äiti on myöskin saanut kokea RUUMIILLISTA kärsimistä lapsen tähden, minkä kautta äidinsydän on tullut hellemmäksi kuin isänsydän. Kaikesta kivustansa ja tuskastansa hän löytää ihanimman palkintonsa paljaassa äidinnimessä. Koska äidinsydämen hellyys kohoaa RUUMIILLISEN kärsimisen kautta, niin tämäkin tulee yhdeksi sovinnon syyksi, sillä KUTA SUUREMPI SUKULAISUUS ON OLEMASSA, SITÄ KOVEMPI ON SIVEELLINEN KÄRSIMINEN OLEVA.

1523. Asian luonnosta on selvä, että äiti on kokenut sekä ruumiillisen sekä siveellisen kärsimisen lapsen tähden. Mutta lapsi, joka on sovitettava äidin kanssa, ei ole kärsinyt mitään äidin tähden. Mutta sensijaan lapsi on saattanut äidillensä niin raskaan kärsimisen. Äiti on siis pars laesa eli loukattu puoli. Sovinto, mikä on oleva seuraus tästä kärsimisestä, on siis äidin (sovittajan) ansio, ei lapsen, joka on sovitettava äidin kanssa.

1524. Sovinnon kautta tulee sekä oikeudentunnon vaatimus että äidintunnon vaatimus tyydytetyksi. Oikeudentunnon vaatimus oli RIKOKSEN INHOAMINEN ja rangaistus eli kärsiminen, mikä rikollisen olisi kärsittävä. Tätä vaatimusta ei voitu tyydyttää niin kauan kuin rikollinen pysyi paatuneena katumattomuudessa. Mutta niin pian kuin rikollinen joutui siveelliseen kärsimiseen SYNNIN SURUN KAUTTA, tuli oikeudentunnon vaatimus, se on Jumalan ankara vanhurskaus tyydytetyksi. Ei niin ymmärtäen, kuin olisi katuvainen kärsimisensä kautta maksanut syntivelkansa. Sillä se Sovittajan täytyi maksaa kärsimällä helvetin tuska. Vaan se tapahtui sentähden, että rikollisen, sydän katumuksen kautta tuli avonaiseksi sovinnolle. KATUMATON SYNTINEN EI VOI TULLA SOVITETUKSI EIKÄ VASTAANOTTAA ARMOA JA ANTEEKSIAANTAMUSTA.

1525. Äidintunnon vaatimus tuli rikollisen katumuksen kautta tyydytetyksi. Sillä äidintunnon vaatimus oli saada painaa lapsensa rintaansa vasten. Mutta kuinka äiti saattoi painaa julkeaa huoraa sydäntänsä vasten? Nyt kun lapsen sydän katumuksen kautta tuli alttiiksi äidinsydämen hellyydelle, silloin hän saattoi mielihyvällä ja ilokyyneleillä painaa katuvaisen lapsensa sydäntänsä vasten. Niin pian kuin äidintunto tuli tyydytetyksi, lakkasi taistelu. Sillä oikeudentunto tuli samassa tyydytetyksi sen autuaallisen vakaumuksen kautta, että äiti on kärsinyt kylliksi lapsensa tähden, jotta se voisi tulla sovitetetuksi. Sovittaja huusi: SE ON TÄYTETTY, sillä Hän tunsi kärsineensä langenneen ihmisen tähden, jos tämä puoleltansa tahtois vastaanottaa sovinnon.

1526. Sovinnon salaisuus oli juuri siinä, ettei viettelijä tuntenut Vanhimman sydämen syvyyttä. Perkele on itse pohjaton huora. Hän ei siis voi tulla yhdenkään lapsen isäksi tai äidiksi. Se kuuluu myöskin huoran turmeltuneeseen luontoon, ettei hän tahdo yhtään lasta. Hän ei tahdo tulla äidiksi. Hän tahtoo vain tyydyttää aistillisen nautinnon hillitöntä himoansa.

1527. Koska nyt perkele itse on lapseton, niin hän ei tunne vanhemman sydämen salaisuuksia. Hän kuvaili mielessänsä, että Jumalan kunnia vaatii, jotta kaikki varkaat ja huorat hyljättäisiin ja tehtäisiin perinnöttömiksi, sikäli kuin he todella olivat menettäneet lapsenoikeutensa. Tämä on nähtävänä tuhlaajapojan vertauksesta. Poika tunsi sydämässään, että oli menettänyt lapsenoikeutensa.

1528. Kateudesta ihmisen onnellisuuden tähden paratiisissa sekä VAHINGONHALUSTA, jotta Jumalan isällinen sydän oikein syvälle ja mitä herkimmästä kohdasta tulisi haavoitetuksi, ryhtyi perkele viettelemään taivaallisen ISÄN NUORINTA ja RAKKAINA lasta, mikä, paha kyllä, onnistui hänelle liiankin helposti. Nyt luulotteli tuo piintynyt konna, että Jumalan korkea kunnia ja siveellinen arvo ei sallisi Hänen tunnustaa alentunutta lasta omaksensa, sillä niin menetellään yleensä maailmassa.

1529. Mutta tuo vanha käärme tuli petetyksi väärässä päätelmässään. Hän ei tuntenut Vanhemman sydämen syvyyttä, syystä ettei hänellä itsellään ollut mitään isänsydäntä. Hän tunsi ainoastaan Jumalan ankaran vanhurskauden, mutta Jumalan laupeutta ja ääretöntä rakkautta hän ei tuntenut. Sovinto oli siis suuri salaisuus, jota enkelitkin nähdä himoitsevat, perkeleelle kerrassaan salattu, käsittämätön syvimmälle ymmärrykselle ja tästä syystä hyljätty maailman viisasten puolelta.

1530. Vanhempain ja lasten välinen sovinto tietää näet rikollisen vapautusta VELASTA JA RANGAISTUKSESTA. Se on vapautus LAINOPILLISESTA JA SIVEELLISESTÄ VASTUUNALAISUUDESTA. Armoitettu on absolutus et culpa et poena, inculpabilis non vero innocens, se on, vapautettu sekä syystä että rangaistuksesta, häntä ei voida laittaa, mutta hän ei ole viaton. Puheenparsi "Justus declaratus" eli vanhurskaaksi julistettu" sisältää liian vähän ja "justicatus" eli "vanhurskautettu" miltei liian paljon, syystä ettei sovitettu suinkaan ole synnitön, mutta kyllä VIATON, hänessä asuvaa syntiä ei voida lukea hänelle viaksi, niin kauan kuin armoitettu pysyy armotilassansa.

1531. Juuri tätä kohtaa luonnollinen järki ei voi käsittää, kuinka syyntakeisuus, imputatio eli siveellinen vastuunalaisuus voidaan poistaa. Kaikki arvoitus lakitieteellisessä suhteessa vapauttaa rikollisen lainopillisesta vastuunalaisuudesta, mutta siveellisestä vastuunalaisuudesta ei mikään maallinen valta voi vapauttaa rikollista. Murhaaja on murhaaja, vaikka hän on saanut armon. Mutta sovinto tietää, että armoitettu murhaaja ei ole murhaaja, armoitettu huora ei ole huora, armoitettu varas ei ole varas.

1532. Tämä kolahtaa luonnollista järkeä kovasti otsaan, syystä että se sisältää ristiriitaisuuden. Mutta asialla on kuitenkin pätevä perustuksensa, kun otetaan huomioon, että Sovittaja on ottanut omaksensa siveellisen vastuunalaisuuden. Sovittaja on kärsinyt HELVETIN TUSKAN ja niin vapauttanut syyllisen velasta. Syntinen on tullut sovituksen kautta SYYTTÖMÄKSI. Siis Hän on Sovittajan tietoisuudessa SYYTÖN rikokseen.

1533. Mutta perkele on taitava lakimies. Hän tahtoo näyttää toteen, että sovitettu on SYYLLINEN eikä siis SYYSTÄ VAPAA. Tämä perkeleen MUTKITTELEMINEEN ilmenee usein sovitetun ihmisen tietoisuudessa EPÄILYKSENÄ siitä, tokko on mahdollista, että niin suuri syntinen voi olla SYYTÖN. Omavanhurskaus muuttaa itsensä sovitetun ihmisen tietoisuudesta VALKEUDEN ENKELIKSI, esiintyy siinä totuuden tulkkina, järjen eli ymmärryksen kautta, mikä ei voi yhdistää siveellisiä ristiriitaisuuksia keskenään tietoisuudessansa. Omavanhurskauden pääasiallinen väitös on, ETTÄ SE, JOKA ON RIKOLLINEN, SE ON RIKOLLINEN EIKÄ VOI MUUKSI MUUTTUA.

1534. Edelleen väittää omavanhurskaus järjen kautta, ETTÄ RIKOLLISENA ON MAHDOTON SEISOA PYHÄN JA VANHURSKAAN JUMALAN EDESSÄ. Sinun täytyy siis työskennellä parannuksesi ja pyhityksesi hyväksi. Sinun täytyy tulla syyttömäksi, ennenkuin voit uskaltaa lähestyä Sovittajan personaa. Jos nyt Raamattu näyttää, että katuvaisen on lähestyttävä Sovittajan personaa KATUVAISENA PERKELEENÄ, mutta ei ensinkään KATUVAISENA ENKELINÄ, niin omavanhurskaus sanoo järjen kautta: Vapahtaja ei ota vastaan mitään perkeleitä. Ihmisen pirullisen luonnon täytyy muuttua, ennenkuin hän voi uskaltaa lähestyä Vapahtajan personaa,

1535. Edelleen sanoo Raamattu: Sinä olet syytön, Vapahtaja on maksanut syntivelkasi. Silloin omavanhurskaus vastaa järjen kautta: Vapahtaja ei voi tehdä rikollista syyttömäksi, sillä se sisältää ristiriitaisuuden, että joku on rikollinen ja syytön yhtäaavaa. Että olen rikollinen, sen minä tunnen, että olen syytön, sitä minä en tunne. (Se joka epäilee eikä usko jumalallisen ilmoituksen totuuksia, ei tietenkään voi tuntea olevansa syytön,

ennenkuin hän saa täydellisen varmuuden.)

1536. Koska nyt perkele on oivallinen siveydensaarnaaja ja lisäksi taitava lakimies, niin on hän tuon suuren järjen kautta tahtonut luulotella kaikkia maailman viisaita, että ihmisellä on VAPAA TAHTO. Sillä sanoo hän, syyntakeisuus eli siveellinen vastuunalaisuus katoaisi, jollei tahto olisi OLEELLISESTI vapaa. Vapaan tahdon kautta tietoviisas nyt voi itse vapautua siveellisestä vastuunalaisuudesta. Hän siis ei tarvitse mitään Sovittajaa, joka vapahtaa hänet siveellisestä edesvastauksesta.

1537. Ja tämä käypi päinsä siten, että tietoviisas vapaan tahdon kautta ajaa ulos kaikki perkeleet, jotka mellastavat lihassa. Järjen ja vapaan tahdon kautta hän voi masentaa ja tehdä tyhjäksi kaikki alhaiset intohimot, kaikki pahat ajatukset ja halut, kaikki huonot tuntemiset, kaikki vietit ja vaistot, mitkä jollakin tavoin ovat järjenvastaisia. Vihdoin tulee hän tahtonsa voiman kautta, niin siveäksi ja SYYTTÖMÄKSI, ettei hänen tarvitse peljätä edesvastausta ja tilintekoa toisessa maailmassa. Hän saattoi silloin sanoa kuten kruununvouti, kun vene kaatui koskessa: "Minä en pelkää kassanvaillinkia", tai kuten pappi, kun hän kompastui juovuspäissään ja löi nenänsä sontaan: "Minä tahdon näyttää Jumalalle vasten silmiä, että voin seisoa suorana ja olla siveä".

1538. Niin viisaan, mahtavan ja siveän miehen ei ole ollenkaan vaikeaa tulla autuaaksi. Vapahtaja on hänen mielestensä oivallinen moralisti ja siveydenopettaja, joka ansaitsee kaiken kunnioituksen ja kelpaa esikuvaksi. Tämän kunnian tietoviisas suopi Hänelle kernaasti, kun hänellä itsellään on kunnia saada olla toinen järjestyksessä. Mutta että Vapahtaja kärsimisellään ja kuolemallaan olisi ansainnut autuuden ihmiselle, se kuuluu ihmiskunnan hullutuksiin. Ainoastaan taikauskoiset hurmahenget ja haaveilijat voivat saada semmoisen uskon.

1539. Sovinto vanhempain ja lasten välillä tapahtuu silmänräpäyksessä ja sen täytyy olla tunnettava. Sikäli kuin sovinto koskee sydäntä, niin täytyy puheenparren: MINÄ TUNNEN SYDÄMENI SOVITETUKSI todellakin perustua elävään tuntemiseen. Ihmisen ei ole ainoastaan USKOTTAVA vaan myöskin TUNNETTAVA sydämensä sovitetuksi. Tuo elävä tunto on silloin uskon eli vakaumuksen omakohtainen perustus. Kuollut usko on vakaumus ilman tuntemista. Sillä ei ole mitään omakohtaista perustusta ja on juuri sentähden horjuva elämän tärkeimpänä hetkenä. Joka ei ikinä ole TUNTENUT SYDÄNTÄNSÄ SOVITETUKSI, hän ei voi olla vakuutettuna siitä, että hän todellakin on sovitettu.

1540. Koska siveellinen aines kuuluu elinelämään, josta se sitten vuotaa hermoelämään elikkä järkeen ja tahtoon, se on, se mikä on siveellistä, hyvää ja pahaa, se kuohuu sydäimestä, josta se sitten tulee järkeen ja tahtoon, niin täytyy myöskin sovinnon saada alkunsa samasta lähteestä, se on sydäimestä, mikä on hallitseva perussääntö eli elämän keskipiste, josta sovinnon hyvää tekevät hedelmät leviävät toisiin sielunvoimiin. Omassatunnossa sovinto saa aikaan OMANTUNNONRAUHAN, tahdossa sovinto vaikuttaa suurempaa voimaa tahtomaan sitä mikä on hyvää, järjessä se vaikuttaa kirkaampaa valoa eli tietoa armon salaisuudesta, j.n.e.

1541. Tunnettavaa sovintoa nimitetään ARMONMERKIKSI, mikä ilmenee äkkiä valtaavana, taivaallisena, suloisena, autuaallisena tuntemisena, mikä

tunteellisimmissä henkilöissä esineellistyy Vapahtajan tuntemiseksi tai joksikin haltioituneisuudeksi, näyksi eli ilmestykseksi, siis taivaan autuaallisten asujamien ja tulevaisen elämän näkemiseksi.

1542. Me emme ihmettele, että tietoviisas metafysillisine aatteineen henkimaailmasta pitää kristittyin haltioitumisia hullutuksena ja kiihoitetun mielikuvituksen seurauksina. Mutta me ihmettelemme enemmän, että tietoviisas, joka niin usein leijailee maailman yläpuolella olevissa piireissä [[transcendentella fältet](#)], ei ole voinut saada parempaa selkoa semmoisista sielullisista ilmiöistä.

1543. Kun sanomme, että tunteet esineellistyvät eläviksi näyiksi [[åskådningar](#)], mikä seikka on fysiologian tutkijan selitettävä, niin olemme siten ilmaisseet vakaumuksemme, että näkijä näkee vain omat tunteensa, HÄN NÄKEE VAPAHTAJAN JA TAIVAANVALTAKUNNAN OMASSA SYDÄMESSÄNSÄ. Mutta kun Vapahtaja on sanonut: TAIVAANVALTAKUNTA ON SISÄLLISESTI TEISSÄ, niin tietoviisas nyt todistakoon, että taivaaavaltakunta EI OLE sisällisesti ihmisessä, vaan jossakin paikassa auringossa, kuussa tai tähdissä, monen sadan tuhannen peninkulman päässä maasta.

1544. ARMONMERKIT toisinaan uudistuvat epäilevälle sielulle. Mutta yleensä ihminen ei saa luottaa omiin tuntemisiinsa ainoastaan, syystä että tuntemiset voivat olla vääriä, jolleivät ne ole kirjoitetun sanan mukaisia. Ja sentähden on heränneelle ja armoitetulle sielulle kovin tarpeellista, että hän vertailee tunteitansa ja sisällisiä KOKEMUKSIANSA Jumalan sanan kanssa, se on niiden ihmisten, tunteiden kanssa, jotka ovat kirjoittaneet Pyhän Raamatun, joiden inspiraatiosta eli innoituksesta ei ole ensinkään epäilemistä. Kun tuntemiset ovat yhtäpitäviäisiä Jumalan sanan kanssa, silloin vasta kristitty saattaa olla varma ARMONTILASTANSA.

1545. Samassa hetkessä, jolloin sovinto tapahtuu, syntyy Sovittajan, ja sovitetun välillä ihan uusi suhde. Sovitettu lapsi tuntee itsensä onnelliseksi siinä varmuudessa eli uskossa, että hän on jälleen voittanut vanhemman sydämen hellyyden ja luottamuksen. Sovittaja tuntee itsensä onnelliseksi, kun hän saa painaa sovitetun lapsen sydäntänsä vasten.

1546. Mutta sovinto, mikä perustuu sielulliseen ja siveelliseen sukulaisuuteen, on jotakin kokonaan toista kuin sovinto riitelevien puolien välillä lainopillisessa jutussa, missä kolmas puoli esiintyy välittäjänä. Me sanomme semmoista sovintoa, mikä tässä on kirjoitettu, psyykilliseksi eli sielulliseksi, sikäli kuin psyyke Uudessa Testamentissa vastaa sitä käsitettä, mikä meillä nyt on elinelämässä. Sovinto kuuluu enimmäkseen elinelämään.

1547. Mutta semmoiseen sovintoon, jota vanhemmansydän vaatii, eivät kaikki lapset ole halukkaita. Ajatelkaamme, että jollakin, jumalisella äidillä on neljä, viisi jumalaton lasta, joista yksi on murhaaja, toinen, varas, kolmas huora, neljäs juomari j.n.e. Vanhemmansydämen täytyy silloin tuntea äärettömän syvää surua siitä, kun hän ei voi saada mitään iloa lapsistansa. Äidinsydän kärsii sanomattoman paljon näistä raatelevista tunteista, mitkä liikkuvat ristiinrastiin vanhemman sydämessä. Hänen sydämensä on saanut liian syviä haavoja lasten siveellisestä alennuksesta, ja lasten rikokset lankeavat raskaasti hänen omalletunnollensa,

1548. Mutta nyt on yksi näistä lapsista jo paatunut. Se tekee ivaa äidin hellimmistä tunteista ja pilkkaa hänen kyöneleitänsä. Se sanoo surevalle

äidille: "Se ei kuulu Teihin miten minä elän: minä olen itse vastaava teoistani", Nämä sanat menevät tosin kuin tikari hellän äidinsydämen läpi. Mutta naturalistin eli luontolaisen suussa nämä sanat kuuluvat suunnilleen; tällä lailla:

1549. "Se, mikä on tapahtunut, ei juuri voi koskea ketään muuta kuin minua itseäni. Kun täytän velvollisuuteni vertaisiani ja eläimiä kohtaan, niin uskon myöskin täyttäneeni velvollisuuteni Jumalaa kohtaan. Sillä korkeinta Tuomaria emme voi kunnioittaa emmekä palvella muulla tavoin kuin rehellisellä käytöksellämme vertaisiamme kohtaan. Luulen voivani seisoa Jumalan ja ihmisten edessä, kun parhaimman tietoni ja vakaumukseni mukaan toimin rehellisesti ja kunniallisesti."

1550. Mutta luontolainen ei ota huomioon, että hänen vakaumuksensa voi olla väärä, että hänen omatuntonsa on voinut kuoleutua alhaisten intohimojen kautta, itsekkäisyyden, omanvoitonpyynnin ja kunniantunnon kautta, sekä että hän, vaikkakin rehellinen ja kunniallinen, verivihalla voi vihata kristityitä, kuten esimerkiksi Saulus, Kuinka hän sitten voi puolustaa sitä periaatetta, että ihminen voi seisoa Jumalan ja ihmisten edessä, kun hän menettelee omantuntonsa mukaan oikein? Se on: Jumala ei voi rangaista niitä, jotka ovat panneet toimeen uskonnon vainoja, syystä, että he ovat toimineet omantuntonsa mukaan. Heidän siveellisessä sokeudessaan on vääräoppisten tuhoaminen ollut omantunnon asia, pyhä velvollisuus.

1551. Eiköhän suurin osa nykyajan oppineita, ole samassa vakaumuksessa, kuin ensimmäinen näistä lapsista, joka sanoo äidillensä: "Se ei kuulu Teihin miten minä elän : minä olen itse vastaava teoistani"? Useimmat nykyajan oppineista ovat naturalisteja eli semmoisia vapaa-ajattelijoita, jotka luottavat siveyteensä ja kunnialliseen vaellukseensa tai tieteellisiin ja poliittisiin ansioihinsa. He uskovat voivansa täyttää siveellisen tarkoituksensa, mietiskelemättä sitä asiaa, kuinka heidän pitää tuleman sovitetuksi elämänsä alkuperän kanssa.

1552. Toinen näistä lapsista sanoo surevalle äidillensä: "Minä olen tosin joutunut vialliseksi monessa asiassa, mutta minä lupaan pyhästi tästäpuoleen parantaa itseäni ja vaeltaa hyveen tiellä. Minä toivon, ettei äitini tästä lähtien ole saapa mitään syytä tyytymättömyyteen". Nämä ovat järkeisuskoisia eli sellaisia vapaa-ajattelijoita, jotka perustavat tulevaisuuden toiveensa omaan parannukseensa.

1553. Tämä oppi sointuu oivalliselta luonnollisen ihmisen korvissa, joka ei tahdo alentaa korkeaa ihmisarviansa eikä painua tomuun ja kerjätä. Muutamat järkeisuskoiset väittävät, että Jumala olisi väärä, jos Hän vaatisi heikolta ihmiseltä enemmän kuin tämä kykenee saamaan aikaan. "Kun ihminen tekee kaikki mitä voipi parannuksessansa, niin Jumala joutuu vastuunalaiseksi hänen sielustansa, jos se menisi kadotukseen". Mutta voitteko todistaa, herra järkeisuskoinen, että olette tehnyt kaikki mitä olette voinut, kun olette vastustanut Pyhän Hengen vaikutuksia?

1554. Oma parannus on kyllä hyvä ja tarpeellinen, ja moni uskoo todellakin olevansa hyvä kristitty, kun on parantanut elämänsä. Mutta hyvä tekokristitty, koska sinä olet tullut sovitetuksi elämäsi alkuperän kanssa? Missä on synnin katumus, missä on se murhe, mikä on Jumalan mielen mukaan? Missä on se katuva, parannukseen altis ja särjetty sydän, jota

vanhenmansydän vaatii, ennenkuin mitään sovintoa voi tapahtua? Sillä oman parannuksen kautta ihminen ei ikinä tule sovitetuksi.

1555. Kolmas näistä sanoo surevalle äidille: "Äiti, älä itke minun tähteni. Olen tosin joutunut vikaan, mutta toivon, että Te jo aikaa olette antaneet, anteeksi". Niin puhuu armonvaras, joka omistaa itsellensä anteeksiantamuksen, ennenkuin on saanut sen. Mutta nuo sanat: "minä toivon, että se on jo aikaa anteeksi annettu", nähtävästi enemmän haavoittavat kuin tyydyttävät vanhemmansydäntä. Kuinka saattaa sureva äiti antaa anteeksi julkealle ja hävyttömälle huoralle, jolla ei edes ole sitä kohtuuden tuntoa, että häpeäisi alennustansa.

1556. Muuten on nyt koko maailma täynnä armonvarkaita, ja kaikkein eniten ne mellastavat luterilaisessa kirkossa, missä maalla asuva rahvas on kunnioittavanaan uskontoa. Mutta kun tulee kysymys synnin katumuksesta ja pyhityksestä, niin armonvaras vastaa: "Minä uskon armon oven olevan avoinna minulle, yhtä hyvin, kuin Teille. Minä uskon, että Jumala, on armollinen kaikkia syntisiä kohtaan," jotka kääntyvät Jumalan tykö ja elävällä uskolla pakenevat Jesuksen Kristuksen ansion turviin" j.n.e.

1557. Mutta milloin tuo kääntymys on tapahtunut? Milloin olette saanut elävän uskon? Armonvaras vastaa: "Minun ei tarvitse ripittää itseäni Teille. Se on asia, mikä on Vapahtajan ja minun välillä päätetty. Ja minä uskon, ettei pitäisi kuulua Teihin, kuinka ja millä tavoin minä olen tullut uskoon." Armonvaras tunnustaa olevansa suuri syntinen. Mutta kun tulee kysymys oikeasta synnintunnosta, niin hän ei tiedä mitään. Hän ottaa vastuullensa kaiken maailman synnit, mutta hänellä ei ole ainoatakaan nimellistä syntiä omallatunnollansa.

1558. Pahinta on, ettei armonvarkaan elämä ole ollenkaan kristillistä. Jos sentähden kysytään häneltä, miksi hän elää kuin pakana, vaikka hän pitää itseänsä armoitettuna kristittynä, niin hän vastaa: HENKI TOSIN ON ALTIS, MUTTA LIHA ON HEIKKO. TAHTO MINULLA ON, VAAN TÄYTTÄÄ HYVÄÄ, EN MINÄ SITÄ LÖYDÄ. Jumala on armollinen ja antaa anteeksi ihmisen heikkoudensynnit. Näihin heikkoudensynteihin armonvaras lukee kohtuullisen ryypiskelemisen, säädyllyksen pukeutumisen maailman mielen mukaan, tanssiaisissa, näytännöissä ja kauniiden tyttöjen tykönä käymisen. Kaikkia näitä armonvaras pitää heikkoudensynteinä, joiden suhteen Jumala ei voi olla niin tarkka.

1559. Muuten armonvaras on ahkera käymään kirkossa ja Ehtoollisella. Hän rupeaa helposti itkemään, kun pappi saarnaa kauniisti armosta ja rakkaudesta. Hän saattaa itkeä kirkossa ja nauraa kirkon takana. Hän saattaa olla jumalinen, kirkossa, ja jumalaton kapakassa. Hän saattaa väliin siunata ja väliin kirotta, aina kuten kulloinkin sopii. Tällainen elämä on nykyaikana yleistä luterilaisessa kirkossa, ainakin Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa.

1560. Se on vain varma, että semmoinen lapsi, joka uskoo, että kaikki on annettu anteeksi, vaikka ei mitään katumusta ole näkynyt, semmoinen lapsi loukkaa hellää äidinsydäntä enemmän kuin se voi tyydyttää sitä. Eikö äidin pidä ajatella näin: Lapsiraukka, sinä olet niin kevytmielinen, ettet pidä kohtuutena hävetä alennustasi. Mutta armonvaras saapi väärän tunnonrauhan kuolleesta uskostansa. Ja jos joku tahtoo riistää häneltä tuon kuolleen uskon, niin hän kerrassaan suuttuu ja sanoo: Sinä olet hurmahenki,

sinä olet hengellisen ylpeyden valtaama, sinä tahdot häiritä omantunnon rauhaa. Minä menen viskaalin tykö ja annan sinut ilmi harhaopista.

1561. Johannes Kastajan ajoista saakka nykyisiin asti kuolleen uskon kannattajat ovat pitäneet pyhänä velvollisuutena hävittää kaikki luulotellut kerettiläiset tulella ja miekalla sekä maallisen että hengellisen lain voimalla. HE PITÄVÄT KAIKKI OLEVANSA PUHTAIKSI PESTYIT JESUKSEN VERESSÄ. Mutta omatunto vaatii heitä yhtähyvin PESEMÄÄN SIELUNSA PUHTAIKSI KERETILÄISTEN VERESSÄ. Kuninkaallinen huora ei voinut saada mitään omantunnon rauaa, ennenkuin Kastajan pää kannettiin sisälle vadissa.

1562. Mutta puolueeton historia tuomitsee toisin uskonnollisista vainoista. Historia lausuu julki sen mielipiteen niistä, jotka ovat panneet toimeen uskonnollisia vainoja, että heitä on hallinnut helvetillinen intohimo, jota sanotaan hengelliseksi vihaksi. Oikeaoppisuuden sapsen vaikutuksen aivoihin on perkele muuttanut pyhäksi velvollisuudeksi heidän tietoisuudessansa. Hengellinen viha oli heidän tietoisuudessansa omantunnon vaatimus. HE LUULIVAT TEKEVÄNSÄ SILLÄ JUMALALLE PALVELUKSEN. Mutta jälestäpäin historia on todistanut, että he sillä tekivät perkeleelle palveluksen. He ovat siis pesseet sielunsa puhtaiksi kihisevässä käärmeenmyrkyssä. Mutta he itse uskoivat, että heidän sielunsa ovat tulleet pestyiksi Jesuksen veressä.

1563. Ah, kuinka suuri siveellinen sokeus lieneekään, kun helvetillinen intohimo voipi muuttua omantunnon vaatimukseksi oppineimpien miesten tietoisuudessa. Ei mikään julmuus ole ollut suurempi kuin inkivision julmuus. Hengellinen viha, tuo helvetillinen intohimo, tukehutti kaikki, inhimilliset tunteet salaurkkijoiden sydämissä. Vanha mato muuttautui valkeuden enkeliksi uskonnon kiivaimpana puolustajana. Ja siinä oli tuo siveellinen sokeus, etteivät inkivision salaurkkijat tunteneet tekojensa oikeaa perustetta. Tähän kuuluvat Vapahtajan sanat: jos se valkeus, mikä sinussa on, on pimeys, kuinka suuri onkaan SIIS ITSE PIMEYS.

1564. Kuolleen uskon itsepetos tuli ilmi jo Vapahtajan aikana. Juutalaiset sanoivat Vapahtajalle: MEILLÄ ON YKSI ISÄ, NIMITTÄIN JUMALA. He uskoivat olevansa Jumalan lapsia, he tahtoivat puolustaa Moseksen uskontunnustusta äärimmäisyyteen saakka, he olivat siis laillaan oikeaoppisia. Mutta he eivät tahtoneet tunnustaa, että oikea Moseksen uskontunnustus oli juuri heidän kauttansa perin turmeltu ja sekoitettu ihmissäännöillä, suunnilleen kuten luterilaisuus nyt on sekoitettu järkeisuskoisuudella niin sanotuissa uusissa kirjoissa.

1565. Mutta voi sitä ihmistä, joka uskaltaa käydä järjen oppiin tekemien lisien kimppuun. Häntä ruvetaan kohta pitämään harhaoppisena. Samoin kävi Luteruksen, kun hän tahtoi puhdistaa kristinopin paavilaisuuden eksytyksistä. Häntä ruvettiin pitämään harhaoppisena. Ja Kristuksen itsensä, kun Hän tahtoi puhdistaa lain ihmissäännöistä, täytyi verellensä maksaa tämä rohkeutensa. Niin on käynyt kautta koko kirkkohistorian.

1566. Paha kyllä, oli opetuslapsilla itselläänkin kuollut usko Kristuksen kuolemaan saakka. Mutta itsepetos oli niin suuri, että Pietari ja muut opetuslapset luulivat itsellään olevan rohkeutta mennä kuolemaan Kristuksen tähden. Mutta kuinkas kävi? Kuollut usko on todellakin niin vahva ihmisen tietoisuudessa, ettei se koskaan epäile arnotilastansa, jolla on vahva kuollut usko. Mutta koetuksen hetkenä se kokonaan pettää. Elävän uskon mukana

seuraa usein pelkoa ja epäilystä. Mutta kun tulee ratkaiseva hetki, silloin elävä usko tulee vahvaksi, taipumattomaksi, itsepintaiseksi ja röyhkeäksi kaikkea saatanan voimaa vastaan. Kuta enemmän oikea kristitty tulee vainotuksi maailman puolelta, sitä enemmän kasvaa hänen rohkeutensa.

1567. Niin oli Kastajan laita, jolla oli ynseä, itsepintainen ja taipumaton luonne, MITÄ TE LÄKSITTE KATSOMAAN ? RUOKOAKO, JOKA TUULELTA HÄÄLYTETÄÄN ? Niin oli laita Luteruksenkin suhteen. Kun Augsburgin tunnustus oli jätettävä eli luovutettava keisarille, itki Melanchton kuin lapsi, hänen uskonsa horjui ratkaisevana hetkenä. Mutta Luteruksen usko Jumalan voimalliseen apuun oli silloin vahvimmillaan, kun näytti pimeältä maailmassa.

1568. Mainitsemassamme esimerkissä äidistä ja jumalattomista lapsista täytyy meidän esittää herännyt tila neljännen lapsen kuvassa, joka sanoo surevalle äidille: "Äiti, Minä en ansaitse mitään armoa, minä en voi näyttäytyä silmäinne edessä siinä kurjassa ja häpeällisessä tilassa missä minä nyt olen. Minä en voi oleskella vanhempaini talossa tässä tilassa. Minun täytyy paeta pois näkyvistänne ja sillä välin koettaa ahkeroida parannustani, tehdäkseni itseni mahdolliseksi vastaanottamaan anteeksiantamuksen teiltä.

1569. Tässä mielentilassa oli jo Kain, kun hänen omatuntonsa heräsi Jumalan ankaran vanhurskauden tuomion kautta, MINUN SYNTINI ON SUUREMPI KUIN ETTÄ SE MINULLE ANTEEKSIAANNETTAISIIN. MINUN TÄYTYY LYMYTÄ SINUN KASVOISI EDESTÄ. Absalom karkasi veljesmurhan perästä, peljäten isänsä vihaa. Ja vielä tänäkin päivänä tapahtuu usein, että lapset, jotka ovat tehneet paha, karkaavat metsään, peljäten saavansa selkään, j.n.e.

1570. Nyt vanhemmansydän ei voi tulla tyydytetyksi sillä, että tuo rikollinen lapsi pakenee. Sillä vanhemmansydänen vaatimus on tulla sovitetuksi ja saada painaa katumainen lapsi sydäntänsä vasten. (Katso tuhlaajapojan vertausta). Mutta Jumalan vihan eli ankaran vanhurskauden pelko on kuitenkin jotakin. Se joka pelkää Jumalaa on kuitenkin lähempänä taivaanvaltakuntaa kuin se, joka pilkkaa vanhemmansydämen hellimpiä tunteita, ja tekee ivaa vanhempain kyyneleistä. Emme voi sanoa muuta ensimmäisestä, toisesta ja kolmannesta näistä lapsista.

1571. Jumalan ankaran vanhurskauden pelko, kuoleman ja tuomion pelko on aina ensimmäinen tunto, mikä vaivaa heränneitä. Sentähden Luteruskin sanoo: MEIDÄN PITÄÄ PELKÄÄMÄN Ja RAKASTAMAN JUMALAA. Tämän selittävät kuolleen uskon kannattajat, niin kuin jos ihminen voisi peljätä ja rakastaa Jumalaa yhtähaavaa.

1572. Mutta pelolla ja rakkaudella on perustuksensa juuri samassa elimessä. Ne ovat tavallaan ristiriitaisia intohimoja. Ne eivät voi olla toisiansa yhteydessä juuri yhtähaavaa. Sentähden sanoo apostoli, että RAKKAUS AJAA POIS PELVON. Pelko ja viha voivat pikemmin olla olemassa yhdeltä kertaa. Lätinalainen sananparsii: oderint dum metuunt, se on: "vihatkoot, kun vain pelkäävät," ilmaisee tämän, ja sen vahvistaa Luterus, joka eräänä aikana vihasi Jumalan ankaraa vanhurskautta, syystä, että hän pelkäsi sitä.

1573. Mutta lapsellinen kunnioitus ei saa kadota. Jos Luterus "pelolla" tarkoitti lapsellista kunnioitusta, niin asialla on täysi merkityksensä. Mutta Luteruksen tarkoitus tuntuu pikemmin olleen, että pelko ja rakkaus kuuluvat eri ajanjaksoihin ihmisen kääntymisessä. Pelkää ensin, rakasta sitten, kun

olet saanut Jumalan ystäväksesi. Ihmisen ollessa lainalaisessa tilassa voipi hän kyllä peljätä, mutta ei rakastaa Jumalaa. Tämä on kaikkein kristittyin kokemus. Mutta kun ihminen on tullut niin pitkälle kääntymisensä, että hän on tullut armoitetuksi, silloin täytyy RAKKAUDEN AJAA POIS PELKO, mutta ei lopullisesti kunnioitusta.

1574. Armonvarkailta on niin vähän tietoa omista tuntemisistansa, että he ensiksikin väittävät, jotta eivät koskaan ole vihanneet Jumalaa. Ja kuitenkin apostoli sanoo: ME TULIMME SOVITETUIKSI JUMALAN KANSSA, KUN ME VIELÄ OLIMME HÄNEN VIHOLLISIANSA, se on, sovinto oli edellä valmistettu. Ja Luterus tunsikin omasta kokemuksesta, että hän eräänä aikana oli oikein vihainen Jumalalle. Toiseksi he väittävät, että ihminen kasteen armon kautta voi pitää lain, ei ainoastaan kirjaimellisesti, vaan myös hengellisesti.

1575. Kolmanneksi he myös väittävät, että ihminen voi rakastaa Jumalaa yli kaiken (jos hän tahtoo), mutta selittävät kuitenkin Vapahtajan sanat: PELJÄTKÄÄT PAREMMIN SITÄ, JOKA VOI SEKÄ RUUMIIN ETTÄ SIELUN HELVETISSÄ HUKUTTAA, siten, että Jumalaa tässä tarkoitetaan. Näin ollen voipi siis ihminen yhtähaavaa rakastaa Jumalaa yli kaiken ja peljätä Häntä pahemmin kuin itse saatanaa, joka voi hukuttaa sekä ruumiin että sielun helvetissä. Kuinka se sopii yhteen? Kristityn täytyy peljätä perkelettä, syystä ettei hän saa mitään rauhaa saatanan ahdistelemisilta. Jumalaa armoitettu kristitty ei voi peljätä, koska hän tuntee, että hänellä Jumalassa on sovitettu Isä. Mutta armonvarkailta ei ole mitään tekemistä saatanan kanssa. Sentähden he eivät voi peljätä häntä. Ihmeellisempää on, että he rakastavat Jumalaa yli kaiken ja kuitenkin pelkäävät häntä semmoisena, joka voi hukuttaa ruumiin että sielun helvetissä. Eiköhön tässä ole jotakin suurempaa piilemässä?

1576. Kun ihminen on samassa suhteessa Luojaan, kuin lapsi vanhempia, niin täytyy ihmisydämen sisimpien kulmien ja sopukkain joutua tarkastettaviksi ja mikäli mahdollista selvitettäväksi hänen katsomuksellensa. Pelko, rakkaus ja usko ovat luterilaisen opinkäsitteen mukaan kristillisyyden ydin. Mutta kuinka erilaisia ovatkaan ihmisten tunteet eli intohimot näihin kolmeen pääkohtaan nähden.

1577. Kun tulee kysymys pelosta, niin muutamat vastaavat, etteivät he pelkää Jumalaa eikä perkelettä. Toiset sanovat tuntevansa pelkoa Jumalasta, mutta ei perkeleestä. Muutamat taas pelkäävät molempia. Toiset eivät tunne mitään pelkoa Jumalasta, mutta pelkäävät sielunvihollista.

1578. Tässä on siis neljä sieluntilaa. Ja armoitettu kristitty, joka on kokenut kaikki neljä, tietää vallan hyvin, että hän suruttomuuden tilassa oli ilman kaikkea pelkoa Jumalasta ja ilman pelkoa perkeleestä. Heräyksen alussa hän rupesi pelkäämään Jumalan ankaraa vanhurskautta sekä kuolemaa ja tuomiota. Mutta mitään pelkoa perkeleestä hän ei kohta tuntenut, syystä että hänen pääintohimonsa vielä olivat liikkumattomia.

1579. Mutta kuta enemmän LAKI HERÄTTI HÄNESSÄ KAIKKINAISEN HIMON, sitä enemmän hän sai tuntea perkeleen, se on intohimojen voimaa. Perkeleen hyökkäykset tulivat väkevämmiksi, kiivaammiksi, se on, lain herättämät himot tulivat tunnettaviksi. Herännyt alkoi paremmin tuntea, kuinka hirmuinen sielunvihollinen on, kun hän tulee kiljuvana jalopeurana.

Silloin ilmeni pelkoa perkeleestä, ja pelkoa Jumalasta hänellä oli ennestään. 1580. Mutta niin pian kuin sovinnon autuaallinen hetki tulee, lakkaa pelko Jumalasta, syystä että sovitettu kristitty tuntee, että hänellä Jumalassa on sovitettu, armollinen isä. Mutta sielunvihollista kristityn täytyy aina peljätä, sillä sielunvihollinen KÄY YMPÄRI NIIN KUIN KILJUVA JALOPEURA JA ETSII KENEN HÄN SAISI NIELLÄ. Se on: intohimot, perkeleen ahdistelemiset, kiusaukset, pahat ajatukset ja himot elikkä maailma ja oma lihamme hyökkäävät silloin pahimmiten ihmisen sydämen kimppuun, kun uusi ihminen on syntynyt. TÄMÄN POIKALAPSEN SE RUSKEA LOHIKÄÄRME TAHTOO NIELAISTA, Ilm. K. 12. luku, joko sisällisten ahdistusten kautta tai ulkonaisten vainojen kautta.

1581. Pelko Jumalasta kuuluu siis heränneeseen tilaan, mutta pelko perkeleestä kuuluu enemmän armoitettuun tilaan. Ja meidän täytyy siis olla vähän kahdella päällä siitä, ketä Vapahtaja oikeastaan tarkoittaa, sanoessansa: SITÄ TE PELJÄTKÄÄT, JOKA VOI SEKÄ RUUMIIN ETTÄ SIELUN HELVETISSÄ HUKUTTAA. Muutamat väittävät, että ihminen on itse pahin vihollisensa. Tällä voi tosin olla pätevä perustuksensa, jos ihmisellä itsellään tarkoitetaan yhtä kuin itsekkäisyydellä, mikä on ihmisen pahin vihollinen, syystä että tämä itsekkäisyys on hallitsemassa kaikissa Kristuksen vihollisissa. Mutta itsekkäisyys on osa perkeleen vallasta ihmisessä, eikä siis voi olla ihminen itse. Itsekkäisyys ei voi olla uusi ihminen, JONKA TÄYTYY KIELTÄÄ ITSENSÄ. [1582:n kohdalla "hyppy", tekstiä ei puutu, mutta § - numero puuttuu]

1583. Mutta nyt uuden ihmisen täytyy peljätä vanhan ihmisen itsekkäisyyttä, näyttää kuitenkin olevan Vapahtajan tarkoitus, että se, joka voi hukuttaa sekä ruumiin että sielun helvetissä on korkeampi mahti, joko Jumala tai rietas henki. Kaikki, jotka ovat lainalaisessa tilassa, selittävät ennenmainitun raamatunpaikan niin, että JUMALA ON SE, JOKA VOI HUKUTTAA SEKÄ RUUMIIN ETTÄ SIELUN HELVETISSÄ. Mutta on niin monta muuta raamatunlausetta, jotka osoittavat, ettei Jumala tahdo hukuttaa yhdenkään ihmisen ruumista ja sielua helvetissä. Ja yleensä, kun Raamatussa niin monessa paikassa puhutaan JUMALAN PELOSTA, niin sillä ei tarkoiteta ORJALLISTA PELKOA, mikä ajaa ihmisen pois Jumalasta, vaan lapsellista kunnioitusta, minkä täytyy saattaa ihminen lähemmäksi Jumalaa.

Jokatapauksessa on Jumalan ankaran vanhurskauden pelko aina parempi kuin ei mikään pelko. Sillä sen, jolla ei ole mitään, pelkoa, yhtä vähän Jumalasta kuin perkeleestä, täytyy itsensä olla kumpaaakin voimallisempi, se on, itsekkäisyys on semmoisessa ihmisessä vallitsemassa ja hallitsemassa.

1584. Ei ole siis mitään pahaa siinä, että ihminen pelkää Jumalan ankaraa vanhurskautta. Mutta tämä pelko ei kuitenkaan auta ihmistä taivaanvaltakuntaan, jollei siihen tule rakkaus, mikä karkoittaa pelon. Mutta rakkaus Jumalaan ei voi tulla, ennenkuin ihminen on tullut sovitetuksi. Ja koska sovitetussa ja uudestisyntyneessä ihmisessä oleva rakkaus karkoittaa pelon, niin ei ihminen arnontilassa voi pitää mitään pelkoa Jumalasta, parhaasta ystävästensä ja sovitetusta Isästensä. Mutta perkelettä, tuiminta vihollistansa, täytyy armoitetunkin peljätä. Minkätähden?

1585. Sentähden että perkele on SAATANAN ENKELI, JOKA HÄNTÄ RUSIKOITSEE, HÄN KÄY YMPÄRI NIIN KUIN KILJUVA JALOPEURA JA ETSII,

KENEN HÄN SAISI NIELLÄ, HÄN PYYTÄÄ SEULOAKSENSA OPETUSLASTEN SIELUJA KUIN NISUJA. Eiköhän hän ole juuri se, jota tarkoitetaan tässä paikassa, kun Vapahtaja sanoo: SITÄ TE PELJÄTKÄÄT, JOKA VOI HUKUTTAA SEKÄ RUUMIIN ETTÄ SIELUN HELVETISSÄ. Niin sovitettu sielu tahtoo ymmärtää tämän merkillisen raamatunlauseen.

1586. Ja niin on myöskin eräs jänis selittänyt minulle tämän raamatunlauseen, mikä muuten on niin pimeä ja vaikea ymmärtää. Jänis, sanotte Te. Kuinka jänis taitaa selittää Raamattua? Kyllä hän sitä taitaa. Kun kiinnitämme huomion siihen elämään, minkä Luoja on pannut elävään luontoon, niin voimme kaikkein tärkeimmässä saada monta odottamatonta tietoa, ei ainoastaan jänikseltä, vaan myöskin muilta eläviltä luontokappaleilta. Miksi profetat ottavat niin monta esimerkkiä nelijalkaisista eläimistä, linnuista, kaloista, hyönteisistä, kun tahtovat osoittaa, kuinka nämä eläimet täyttävät Luojan tahdon ja olemisensa tarkoituksensa. Ihminen sitävastoin toimii päinvastoin Luojan tahtoa ja siveellistä tarkoituksensa, kun hän toimii vastoin luonnon lakia eli elää luonnottomasti, syystä että hänen luontonsa on turmeltunut.

1587. Kun on kysymys pelosta, niin ei kukaan paremmin kuin jänis ole sopiva näyttämään, ketä ihmisen tulee ensin peljätä, syystä että pelko on jäniksen sydämessä eniten kehittynyt. Jäniksellä on suurempi pelko kuin millään muulla elukalla maan päällä. Ja jos ihmisellä olisi niin suuri pelko synnistä ja perkeleestä kuin jäniksellä on koirista, niin hän ei ikinä joutuisi harhaan eikä tekisi sovintoa äkäisimmän vihollisensa kanssa, sen sijaan että hän jäniksen tavoin pakenis ja hyppäisi Vapahtajan syliin.

1588. Jänis pelkää, kuten tiedetään, sekä ihmisiä että koiria. Mutta ketä jänis eniten pelkää? Ihmistäkö vai koira? Kumman tykö hän ensinnä ottaa pakonsa, jos hän joutuu koiran ja ihmisen väliin eikä voi välttää kumpaakaan? Minä uskon, että yleinen tunto, mikä on sisällisen elämän tulkki, on antava meille sen valistuksen, että jänis pakenee väkevemmän turviin. Sillä vihollisen puolelta, joka vainoo häntä, ei hänellä ole mitään armoa odotettavana eikä toivottavana. Mutta tuo väkevämpi, vaikkakin peljättävä, voipi kentiesi ARMAHTAA KURJAA, JOKA ON HÄDÄSSÄ. Voin sanoa omasta kokemuksestani, että jänis hyppää ihmisen syliin, kun vihaiset koirat häntä vainoovat. Ja tämä on todellakin tapahtunut, että jänis on hypännyt syliini. JA TÄMÄ JÄNIKSEN HYPPY on tehnyt minut vakuutetuksi siitä, että se, joka voipi hukuttaa sekä ruumiin että sielun, on VIHOLLINEN, se musta koira, joka ei koskaan anna armoa eikä osoita laupeutta,

1589. Ota nyt esimerkkiä jäniksestä, peljästyneet sielu, kun sinua vainoovat vihaiset koirat, jotka eivät ikinä anna armoa. Pakene VÄKEVÄMMÄN turviin, HYPPÄÄ VAPAHTAJAN SYLIIN, Oi, Hän osoittaa sinulle laupeutta, kun huudat: ARMOA! Sinä et voi peljästyneen jäniksen tavoin, jos muuten tunnet heikkoutesi, antautua taisteluun suden kanssa yksinäsi, vaan sinun täytyy ensinnä hypätä Vapahtajan syliin, ja sitten voit sanoa sielunviholliselle: sieluni on tallella.

1590. Mutta älä tee kuten vuohenkaritsa, joka hyppäsi ladon katolle ja pilkkasi sutta, sanoen: tule ja ota minut, jos tohdit. Sillä saatana ei ole mikään hupsu, jonka kanssa sopii hassutella, vaikka kaikki armonvargaat sanovat: mitä sielunvihollinen voi minulle tehdä, kun olen Vapahtajan

helmassa? Mutta minä pelkään, että käärme on lumonnut heidät myrkyllisellä lemullansa. He ovat kuin varpuset, jotka lentävät käärmeen kitaan. Olen kuullut sanottavan, että käärme on hyvin kostonhimoinen. Eräs mies oli kiusannut käärmettä päivällä, mutta ei ollut ottanut sitä pois hengiltä. Mutta mitä tapahtui? Mies oli pannut maata erään tallin yliselle. Mutta käärme tuli sinne yöllä, teki häneen myrkyllisen piston, ja mies kuoli myrkyestä.

1591. Meidän oli oikeastaan todistettava, että Jumalan vanhurskauden pelko on ensimmäinen, jota herännyt ihminen tuntee ja jota seuraa kuoleman ja tuomion pelko. Suruttomuuden tilassa ihmisellä ei ole mitään pelkoa, syystä että hän luulee olevansa Jumalan tuttavallisin ystävä ja lähin rintaperillinen. Mutta kun kuolema tulee, tuntee hän olevansa kerrassaan valmistumaton vastaanottamaan sitä vierasta. Silloin tulee kuoleman pelko.

1592. Kaikki tämä tulee sitten näkyviin vähäisessä muodossa pienemmissä lapsissa, jotka selkäsaunan pelosta piiloutuvat vanhempien näkyvistä tai karkaavat metsään, ikäänkuin välttääksensä rangaistusta. Tämä pelko on varma merkki siihen, että lapsella on tietoisuutta rikollisuudestaan. Se tietää tehneensä pahoin. Mutta että lapsi karkaa pois vanhempien näkyvistä, se ei suinkaan ole hauskaa, se on tuskallinen tila.

1593. Enemmin tai myöhemmin semmoisen lapsen täytyy tulla takaisin ja koettaa päästä sovintoon vanhempainsa kanssa. Mutta semmoiset lapset, jotka tekevät pahaa pelkäämättä, olematta tietoisia rikollisuudestaan, kuinka vanhempien on käyttäydyttävä semmoisiin nähden? Kun ei mikään kuri auta, täytyy vanhempien antaa heidän elää miten haluavat.

1594. Mutta vanhemmansydän vuotaa verta ja kärsii semmoisten lasten tähden. Jolleivät heidän kyöneleensä eikä rukouksensa vaikuta kovasydämiin, niin vanhemmansydän täytyy vihdoin tulla kylmämieliseksi ja kovaksi noita niskureita kohtaan. Ja niin pian kuin vanhemmansydämen hellyys lakkaa, silloin lakkaa myöskin lapsenoikeus. Vanhempien on mahdoton rakastaa tai tuntea mitään hellyyttä semmoisia lapsia kohtaan, jotka eivät ota vaarin heidän rukouksistansa ja kyöneleistänsä, eivät myöskään anna kurittaa itseänsä, vaan elävät oman pahan taipumuksensa mukaan ja noudattavat häijyjä konnain houkutusia, mutta eivät vanhempain hyviä neuvoja ja ohjeita.

1595. JUURI NIIN SUUNNILLEEN OVAT NYT ASIAT IHMISKUNNASSA JA SIIHEN SUHTEESEEN NÄHDEN, MISSÄ SE ON TAIVAALLISEEN ISÄÄN. Mutta juuri tätä rikollista ja alhaista suhdetta Luojaa kohtaan kieltävät maailman viisaat, väittäen, että ihmisellä on vapaa tahto ja valistunut järki, jalo luonne, hyvä sydän ja siveä vaellus. Muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ihmiskunnan ylimalkain täytyy paremmin täyttää siveellinen tarkoitusperänsä nyt kuin ennen, ainakin kristityksi tehdyssä maailmassa. Niin arvelee tietoviisas. Ja mistä hän on saanut semmoisen vakaumuksen?

1596. Niin, hän on saanut sen omasta rakastettavasta persoonastansa, joka on niin jumalallinen, niin jalomielinen tahdossansa, niin puhdas kuin enkeli sydämessänsä, niin ettei hänen omallatunnollansa ole ainoatakaan mustaa pilkkua, mikä voisi estää arnonaurinkoa näkymästä tuomiopäivänä. Hän on niin paljoa ylempänä kaikkea pilkkua ja kaikkea kiitosta, että hän on enemmin Jumalan kuin ihmisten kaltainen. Niin, hän ei voi edes rikkoa Jumalaa vastaan tai kuvailla mielessänsä, että hän on tehnyt jotakin pahaa,

jota hän ei tuhansin kerroin ole hyvittänyt hyveittensä kautta.

1597. Tulemme nyt viidenteen näistä lapsista, joka tuntee siveellisen alennuksensa ja häpeällisen käytöksensä elämänsä alkuperää kohtaan. Hän tuntee olevansa syypää hengelliseen vanhemmannurhaan. Hän kostuttaa äitinsä kädet kuumilla kyyneleillä ja sanoo: "Minä en saa mitään rauhaa, jollen saa anteeksi Teiltä. Paitsi kaikkia muita rikoksia olen tuottanut vanhemmilleni sydäntä kalvavan surun, ja tämä polttaa kuin tuli omallatunnollani." Huomattavaa on, että herännyt Luterus tunsii, että evankeliumi eli Kristuksen kärsiminen vaivasi häntä vielä enemmän kuin lain kirous.

1598. Nyt kysytään, mikä näistä lapsista on tuleva sovitetuksi äitinsä kanssa? Asia selittää itsensä. Mutta vaikka terve arvostelu sanoo, että vanhemmansydän vaatii vilpitöntä katumusta, ennenkuin mitään sovintoa voi tapahtua vanhempain ja lasten välillä, niin tuntuu kuitenkin kaikki tämä KAUHEALTA HAAVEILULTA niin pian kuin itse asia tulee näkyviin suruttoman joukon edessä. Luterilainen kirkko itse on nyt niin arka [mörkrädd] kaikkeen uskonnolliseen eloisuuteen nähden, että sitä hirvittää kristinuskon ilmiöiden paljas näkeminen, vaikka järkeisuskoisuus uhkaa asettaa järkeisuskonnon kristillisyyden raunioille.

1599. Olemme nyt ottaneet vanhemmansydämen hellimmät tunteet huomioon osoittaaksemme, kuinka sovinto vanhempain ja lasten välillä on jotakin kokonaan toista kuin sovinto riiteleväin puolueiden välillä lainopillisessa jutussa. Jos nyt heikko, siveellisessä suhteessa puuttuvainen ihmissydän ei anna pettää itseänsä ulkokullaisuudella ja tekopyhyydellä semmoisissa suhteissa, mitkä kuuluvat sydämeen, niin meidän on helppo ymmärtää, että Jumala vielä vähemmin antaa pettää itseänsä ulkokullaisuudella, tekopyhyydellä ja teeskennellyllä siveydellä.

1600. Vanhemmansydämen vaatimus on pyhä vaatimus. Se ei anna tinkiä itsensä kanssa. Vanhemmansydän ja oikea rakkaus ovat pyhiä, niillä on kummallakin terävä katse. Ne voivat heittää katseen toisen ihmisen rintaan. Turhaan tottelemattomat lapset koettavat puhkaista silmät vanhemmiltansa, turhaan he koettavat pettää vanhempiansa teeskennellyllä viattomuudella. Lasten rikollisen käytöksen täytyy ennemmin tai myöhemmin tulla julki vanhempien terävän katseen edessä.

1601. Mutta jos nyt vanhemmansydän vaatii joko verta tai kyyneleitä, ennenkuin se on tyydytettävissä, kuinka sitten Jumalan isällinen sydän voidaan tyydyttää ilman sovintouhria? Vanhemmat, joita hallitsee kunniantunto, vaativat VIETTELIJÄN VERTA ja vietellyn karkoittamista talosta. Mutta Jumalaa pelkääväisten vanhempien täytyy itse KÄRSIÄ HELVETIN TUSKA jumalattomien lastensa tähden.

1602. Viettelijän onnistui haavoittaa vanhemmansydäntä mitä hellimmältä paikalta. Mutta hän ei onnistunut pitämään uhriansa. Hän ei voinut estää sovintoa. Hän ei tuntenut vanhemmansydämen syvyyttä, syystä että hän itse oli lapseton. Hänellä ei ollut mitään selvää käsitystä isän ja äidin sydämen äärettömästä rakkaudesta. Ja siinä oli siis sovinnon salaisuus, (JOTA ENKELITKIN NÄHDÄ HIMOITSEVAT), ettei viettelijä tuntenut Jumalan isällistä sydämenlaatua.

1603. Tämä käsitys sovinnosta on tosin puhtaasti inhimillinen. Mutta

puhtaasti inhimillinen sen sovinnon täytyykin olla, mikä ihmisten on käsitettävä. Kun Luoja itse on alentunut meidän lapsellisten käsitystemme tasolle samalla tavoin kuin hellät vanhemmat alentuvat lastensa lapsellisten käsitysten tasolle, niin että he esimerkiksi ottavat osaa lasten viattomiin leikkeihin ja soperrukseen, niin voimme tehdä johtopäätöksen inhimillisen vanhemmansydämen ominaisuuksien nojalla Jumalan isällisen sydämen laadusta.

1604. Sovittaja yhdistää persoonassansa kaksinkertaisen äidinsydämen: ensinnä Luojana, koska HÄNEN KAUTTANSA ON KAIKKI TEHTY, EIKÄ ILMAN HÄNTÄ OLE MITÄÄN TEHTY, MIKÄ TEHTY ON. (Joh.1); toiseksi verisukulaisena, osalliseksi tulleen meidän lihastamme ja verestämme, kuitenkin ilman syntiä.

1605. Asettakaa nyt selvästi katseltavaksenne jumalmato, joka matelee tomussa ja hikoilee verta Yrttitarhassa. Tokkohan kuoleman pelko valtasi Hänet tällä hetkellä? Niin on moni luulotellut. Vai tunsiko Hän tällä hetkellä olevansa jumalallisen luontonsa hylkäämä? Niin on moni myöhemmin aikoina tahtoneet selittää Vapahtajan hengellisen kärsimisen sen johdosta, että Hän huusi ristillä: MINUN JUMALANI, MINUN JUMALANI, miksis minun ylönannoit.

1606. Mutta tällä mielipiteellä on perustuksensa oppineitten väärässä käsityksessä Jumalan korkeista ominaisuuksista. He kuvailevat mielessänsä, ettei Jumala voi tuntea siveellistä kärsimistä, se on, että taivaallinen Isä olisi ilman isänsydäntä, että Häneltä puuttuisi vanhemmansydämen ihanimmat ominaisuudet. Mutta Luterus ei voinut uskoa, että hänen sielunsa oli täydellisesti lunastettu, jollei hän olisi saanut olla siinä käsityksessä eli tunnossa, että itse Jumalan sydän on kärsinyt helvetin tuskan.

1607. Me väitämme siis, ettei ainoastaan inhimillinen luonto, vaan myöskin jumalallinen luonto on kärsinyt helvetin tuskan. Ja tämän teemme luomishistorian, syntiinlankeemuksen ja sen siveellisen kärsimisen johdosta, mikä omistetaan jumaluudelle 1. Mos. 6: 6. Se on: SOVITTAJALLA ON OLLUT SIVEELLISTÄ KÄRSIMISTÄ, ENNENKUIN INHIMILLINEN LUONTO OLI OLEMASSA. Mutta tämä kärsiminen tuli vasta silloin oikein tuntuvaksi ja havainnolliseksi, kun SANA TULI LIHAKSI, ja varsinkin sinä yönä, jona Hänet kavallettiin.

1608. Hänen siveellinen kärsimisensä Getsemanessa oli samanlaatuista kuin hurskaskielisen äidin kärsiminen. Se oli sanomaton omantunnon vaiva, mitä Sovittajan täytyi kärsiä jumalattomain lastensa tähden, joiden rikokset putosivat raskaasti Hänen omalletunnollensa. Hänen täytyi kärsiä helvetin tuska ihmiskunnan tähden, ei ainoastaan verisukulaisena, vaan myöskin Luojana eli Isänä, syystä että Hän oli antanut noille kurjille olennoille elämän.

1609. Kun Vapahtaja samalla kertaa yhdisti tietoisuudessaansa miljoona kertaa biljoonat, tuon siveellisesti alennetun ihmiskunnan, joka yhden ainoan lankeemuksen kautta, mikä tapahtui kädenkäänteessä, menetti viattomuutensa ja nyt makasi häpeän ja kunniaattomuuden peittämänä, uppoutuneena mitä syvimpään siveelliseen alennukseen, paheiden ja verenvikojen peittämänä, hyökäten eteenpäin hurjassa vimmassa kohti ijaistä kadotustansa: eikö silloin Isällisen Jumalansydämen täytynyt vuotaa verta kuoliaaksi peljästyksestä ja kauhusta näin kamalan elämän tähden?

1610. Mutta opetuslapset, joiden piti olla Hänen hirmuisen tuskansa

todistajina, eivät voineet uneliaisuudessaan oikein käsittää syytä tähän siveelliseen kärsimiseen, mikä pusersi Hänestä verihien. Sentähden he eivät myöskään voineet selvästi käsittää tämän siveellisen sovinnon perustuksen merkitystä, minkä he lukivat kuuluvaksi etupäässä ruumiilliseen kärsimiseen. Se tulee näkyviin heidän sovintoa koskevan oppinsa koko ajatuksen juoksusta, että Vapahtajan ruumiillinen kärsiminen pantiin sovinnon perustukseksi. Jumaluusoppineet eivät myöskään ole voineet käsittää, että Hänen kärsimisensä Getsemanessa oli siveellinen välttämättömyys ja ettei sovintoa vanhurskaan Jumalan ja jumalattomien ihmisten välillä voitu muulla tavoin saada aikaan.

1611. Mutta se käsitys, ettei Jumalalla voi olla mitään siveellistä kärsimistä, on seuraus filosofisesta itsekkäisyydestä. Tietoviisas pitää itseänsä täydellisen inhimillisyyden ihanteena. Kun hän itse ei tunne mitään siveellistä kärsimistä, niin hän tekee johtopäätöksen omasta rakastettavasta persoonastansa jumaluuteen. Perkele on terästännyt tietoviisaan oman sydämen itsekkäisyydellä ja kunniantunnolla, ja nyt hän arvelee, että Jumalalla on sama rautainen luonto kuin tuolla suurella tietoviisaalla,

1612. Tietoviisas ajattelee suunnilleen tähän tapaan: Se on kohtuutonta, että Luojan pitää kärsiä minun tähteni. Minä olen kyllä varttani vähäinen Häneen verraten, mutta niin lemmon kurja, alhainen ja hävytön minä en voi olla, että Luojan pitäisi maata polvillaan ja hikoilla verta minun tähteni. Ei. Ei ikinä käy laatuun, että muodostellaan niin ala-arvoisia käsityksiä ihmisestä. Sehän olisi yhtä kuin otettaisiin järjelliseltä ihmiseltä kaikki ihmisarvo ja alennettaisiin hänet järjettömiä luontokappaleita alemmaksi. Katso sinä Saatanaa, missä hän makaa ruohikossa ja kurottaa ylös jäykkää niskaansa! [käsikirjoitus: [Se du på Satan, der han ligger i gräset och räcker opp sin styfva nacke!](#)]

1613. Mutta niin on kuitenkin käynyt, että Luojan täytyi maata polvillaan ja hikoilla verta jumalattomien lastensa tähden. Asia on nyt vain siinä, vaikuttaako verihiki jumalattomien lasten omistatunnoissa. Vapahtaja on tosin hikoillut verta kaikkein tähden. Mutta semmoisiin niskureihin ja konniin, jotka pilkkaavat vanhemmansydämen hellimpiä tunteita ja tekevät pilkkaa Luojan kyyneleistä, niihin verihiki ei vaikuta mitään. Jos jokin verenisara putoaa heidän tunnollensa, niin he kohta pyyhkivät sen pois omanvanhurskauden rievuilla ja sanovat sitten kuten Pilatus: Minä en ole syyppää tämän miehen vereen.

1614. Mutta vaikka siveellinen kärsiminen on vaikeinta ja myöskin kaikkein tärkeintä sovinto-opissa, niin emme silti tahdo halventaa Vapahtajan ruumiillista kärsimistä tai kieltää Hänen sovittelutehtävänsä [[medlande](#)] secundum humanam naturam eli inhimillisen luonnon mukaan. Me tiedämme näet, että äidin ruumiillinen kärsiminen lapsen tähden ainoastaan lisää äidin sydämen hellyyttä ja sitä vaikeammaksi tulee myöskin hänen siveellinen kärsimisensä saman lapsen tähden. 1615. Rumiillinen kärsiminen tulee näin ollen aiheeksi siveellisen kärsimisen lisääntymiseen. Olemme sentähden ottaneet äidinsydämen esimerkiksi, koska tämä on hellempi kuin isänsydän. Kun tuli siveelliseksi välttämättömyydeksi Luojalle kestää siveellinen kärsiminen alentuneen lapsensa, ihmisen tähden, niin täytyi äidille tulla ruumiilliseksi välttämättömyydeksi kestää ruumiillinen kärsiminen

lapsensa tähden. Tämä oli seuraus syntiinlankeemuksesta ja vaimon uteliaisuudesta maistaa kielletystä hedelmästä.

1616. Näiden sielutieteellisten havaintojen mukaisesti voidaan Vapahtajan ruumiillista kärsimistä pitää causa mediata et remota eli välillisenä ja etäisempänä syynä. Mutta siveellinen kärsiminen oli causa immediata et proxima eli välitön ja läheisin syy sovintoon. Ja tämän sovintopissa tehtävän, muodostelun mukaan, on Vapahtajan sovittelutehtävää [medlande] secundum humanam naturam katseltava.

1617. Tästä sovinto-opin käsityksestä seuraa myöskin, että koko kolminaisuus on pars laesa eli loukattu puoli. Ihminen ei ole rikkonut ainoastaan ensimmäistä jumaluuden personaa vastaan, vaan koko kolmiyhteyttä vastaan eli yhtä ainoaa siveellistä personaa, persona moralis, vastaan. Tuo alentunut lapsi ei ole rikkonut ainoastaan äitiä vastaan, vaan myöskin isää vastaan. Mutta sitä personaa vastaan se on rikkonut raskaimmasti, joka on lasta lähinnä SUKULAISUUDESSA, joka on osoittanut lapselle suurimmat hyvät työt. Mutta jos ihminen on rikkonut koko kolminaisuutta vastaan, tottapa hänen myöskin täytyy tulla sovitetuksi koko kolminaisuuden kanssa, ei ainoastaan Isän kanssa,

1618. Vaikka kaikki rikkomus on rikos suorastaan Jumalaa vastaan, ei ainoastaan lakia vastaan, kuten tietoviisaat arvelevat, niin tekee kuitenkin Vapahtaja itse eroituksen Poikaa vastaan tehdyn synnin välillä, mikä voidaan anteeksi antaa, ja Pyhää Henkeä vastaan tehdyn synnin välillä, mikä ei ole anteeksiannettavissa, ei tässä eikä tulevassa maailmassa.

1619. Tällä eroituksella täytyy olla perustuksensa ei ainoastaan persoonain keskinäisessä suhteessa, vaan myöskin ihmisessä olevien sielunvoimien keskinäisessä suhteessa. Lainopillisessa suhteessa tehdään eroitus rikosten välillä, mitkä ovat tapahtuneet TAPATURMAISESTI, PIKAISUUDESTA tai tahallisesti TÄYDELLÄ AIKOMUKSELLE. Tämä eroitus ihmisen rikollisuuden ja paatumuksen suuruuteen nähden täytyy ottaa huomioon, kun tahdotaan määrätä voidaanko syntiä PYHÄÄ HENKEÄ vastaan nyt enää tehdä.

1620. Meidän uudenaikaiset jumaluusoppineemme ovat väittäneet, ettei syntiä Pyhää Henkeä vastaan nyt enää voida tehdä, vaan ainoastaan Vapahtajan aikana. Mutta mille perustukselle nämä aidot luterilaiset ovat rakentaneet, kun tahtovat tehdä Vapahtajan selvät ja suorat sanat valheeksi? Tahdomme kernaasti myöntää, etteivät järkeisuskoiset voi tehdä mitään syntiä PYHÄÄ HENKEÄ vastaan, koska PYHÄN HENGEN vaikutukset ovat heille ihan tuntemattomat.

1621. Mutta siitä ei seuraa, että ihminen, joka on kokenut Pyhän Hengen vaikutuksia, ei voi tehdä syntiä Pyhää Henkeä vastaan. Se joka hapuilee hengellisessä pimeydessä ja siveellisessä sokeudessa, toimii sopusoinnussa sisällisen vakaumuksensa kanssa, kun hän pitää kristillisyyden olevan mira superstitio eli haaveilua ja kiihkoilua [fanatism]. Semmoinen ihminen, ei siis voi tehdä syntiä Pyhää Henkeä vastaan, hän kun ei tunne Pyhää Henkeä. Hän ei ole ikinä tuntenut Pyhän Hengen vaikutuksia.

1622. Mutta ihminen, joka toimii vastoin sisällistä vakaumustansa, hän tekee jo syntiä Pyhää Henkeä vastaan, mikäli näet tämä SISÄLLINEN VAKAUMUS on Pyhän Hengen työ. Sillä vastaisessa tapauksessa eli jos

ihmisen sisällinen vakaumus on riettaan hengen työ, se on, seuraus niistä alhaisista intohimoista, mitkä luonnollista ihmistä on hallitsemassa, jos, sanon, minä, semmoinen ihminen toimii vastoin omaa sisällistä paha eli pirullista vakaumustansa, niin hän tekee rikoksen rietasta henkeä vastaan, mutta ei Pyhää Henkeä vastaan. 1623. Mutta niin pian kuin jokin ihminen on saanut oman sisällisen vakaumuksen Pyhältä Hengeltä, silloin hän tekee rikoksen Pyhää Henkeä vastaan, jos hän toimii juuri vastoin omaa sisällistä pyhää vakaumustansa. Tämä voidaan täydellisesti nähtäväksi todistaa, jos me ensin voisimme epäileväisille täydellisesti nähtäväksi todistaa hermoelämän riippuvaisuuden elinelämän elikkä ymmärryksen, järjen ja tahdon riippuvaisuudesta jostakin hallitsevasta intohimosta.

1624. Mutta tätä kaiken totisen ja elävän kristillisyyden varustusta vastaan täytyy kaikkein filosofisten puhvelihärkään puskea ja rynnätä kynsin hampain, sormin ja sorkin. Sillä tämän ijankaikkisesti totisen sielutieteeseen kuuluvan peruslauseen kanssa sortuvat kaikki babylonilaiset torninrakennukset siveys-opissa ja uskonnossa, mitkä tietoviisaat ovat rakentaneet tuolle väärälle perustukselle, tahdon vapaudelle hengellisissä asioissa. Jos tietoviisas menettää rakastetun vapautensa, niin sortuvat kaikki hänen järjestelmänsä perinpohjin. Sentähden hänen täytyy äärimmäisyyteen asti, jopa kuolemaan ja pohjattomuuteen saakka, puolustaa tahdon vapautta.

1625. Meidän täytyy sitävastoin oman ja kaikkein kristittyin kokemuksen johdosta puolustaa sitä tärkeää sielutieteeseen ja siveysoppiin kuuluvaa perustotuutta, ettei ihmisen tahdolla ole hengellisissä asioissa TOIMIVAA eikä MYÖNTÖPERÄISTÄ, vaan ainoastaan TOIMETON ja KIELTEINEN kyky. Ja nämä käsitteet olemme ennen tässä kirjoituksessa kylliksi määritelleet, niin että meidän nyt vain tarvitsee huomauttaa lukijalle näitä paikkoja. Lu-teruksen aikana nimitettiin AKTIIVISTA eli toimivaa ja POSITIVISTA eli myöntöperäistä tahdon kykyä liberum arbitrium. Ja kuten on tunnettua, väittivät kaikki oikeat luterilaiset siihen aikaan, että ihmiseltä hengellisissä asioissa puuttuu liberum arbitrium.

1626. Tämä sielutieteeseen, siveysoppiin ja uskontoon kuuluva peruslause on niin tärkeä, että sen hyväksymisellä seisoo ja sen kumoamisella kaatuu Kristuksen risti. Sentähden ovat kaikki vanhemmat OIKEAUSKOISET jumaluusoppineet kiitettävällä kiivaudella puolustaneet sitä uskonpuhdistajien peruslausetta, ettei ihmisellä ole liberum arbitrium -kykyä hengellisissä asioissa. Mutta mitä enemmän valistus kasvaa, sitä enemmän järkeisuskoisuuteen mieltyneiksi ovat jumaluusoppineet tulleet, ja sitä enemmän poikkeaviksi luterilaisesta opista ovat heidän jumaluusopilliset teoksensa tulleet. Saamme vihdoin kuulla puhuttavan ihmisen VAPAASTA TAHDOSTA myöskin Lindblomin katkismuksessa. Mutta ei missään paikassa tekijä ole selittänyt, kuinpka pitkälle tuo vapaa tahto ulottuu.

1627. Nyt tietoviisaat otaksuvat, että kaikki ihmisen sekä SISÄLLISET että ULKONAISET toimet lähtevät ihmisen VAPAASTA TAHDOSTA. Mutta meidän väitteemme on, että ainoastaan ulkonaiset toimet ovat ihmisen tahdon varassa. Ja tämä väite perustuu siihen sielutieteeseen kuuluvaan perustotuuteen, että ihmisen tahto on VARSINAISESTI vapaa hermoelämän piirissä, niin että ihminen voi hallita kaikkia jäseniänsä tahtonsa voimalla. Siis

ihmisen vapaan tahdon vallassa on toimia tai olla toimimatta ulkonaisessa suhteessa.

1628. Mutta kun tulee kysymys ihmisen sisällisistä toimista, se on AJATUKSISTA JA HALUISTA, VIETEISTÄ JA VAISTOISTA, LUONTEENSÄVYISTÄ [temperament] JA MIELENLIIKUTUKSISTA tai toisin sanoin INTOHIMOISTA, niin on väitteemme, ettei ihmisellä ole mitään VAPAATA TAHTOA eli mitään liberum arbitrium'ia näihin nähden. Ja tämä väite perustuu siihen sielutieteelliseen peruslauseeseen, ettei ihmisen tahdolla ole suurempaa voimaa eikä valtaa elinelämän piirissä kuin TOIMETON ja KIELTEINEN vapaus. Näillä tahdon erilaisilla kyvyillä noissa molemmissa elämissä on perustuksensa näiden molempien elämien keskinäisessä suhteessa, kuten ennen on osoitettu.

1629. Elinelämä oli olemassa ennen hermoelämää Hermoelämä on saanut syntynsä elimellisestä elämästä. Siis suhtaantuu hermoelämä elinelämään kuten vaikutus syyhyn, kuten seuraus perustukseen. Siitä seuraa edelleen hermoelämän riippuvaisuus elinelämästä. Mutta nyt on ihmisen tahdolla elimensä hermoelämän piirissä. Mutta ihmisen sydän sitävastoin on elimellisen elämän keskipiste. Siis, koska sydän on hallitseva perussäntö ihmisessä elikkä vallitseva sielunvoima, niin tahto ei voi hallita sydäntä eikä komentaa sitä. Mutta sitävastoin sydän voi komentaa tahtoa (omakohtaista tahtoa).

1630. Nyt tietoviisas siinä suhteessa myöntää nämä väitteet oikeiksi, että OMAKOHTAINEN TAHTO ON PAHA (MARTENSEN). Mutta sitävastoin hän väittää, että ULKOKOHTAINEN TAHTO AINA TAHTOO SITÄ, MIKÄ ON HYVÄÄ JA JÄRJELLISTÄ. Ja sitäpaitsi hän väittää, että tämä ulkokohtainen tahto, minkä hän otaksuu olevan siveellisen tahdon, sijoitettuna järkeen, määrää ihmisen siveellisen luonteen. Se on: jos sydän eli omakohtainen tahto olisi paha, niin ihminen on kuitenkin hyvä, niin pian kuin hänellä ULKOKOHTAISESTI on hyvä tahto eli niin pian kuin hän tahtoo sitä, mikä on hyvää ja järjellistä.

1631. Mutta meidän väitteemme on, että ihmisen omakohtainen tahto (sydän eli intohimot, luonteensävy, vietit, vaistot y.m.) määrää ihmisen siveellisen luonteen. Ja niin kauan kuin sydän on paha, sovittamaton, on koko ihminen paha, vaikkapa hänen ulkokohtainen tahtonsa olisi kuinka hyvä tahansa, jopa niin hyvä kuin enkelin tahto. Katsokaa hyvä herra, juuri tämä on juopa rikkaan miehen ja Latsaruksen välillä elikkä järkeisuskoisuuden ja pietismin välillä.

1632. Me olemme tavallaan pakoitettut toistamaan nämä sielutieteen ja siveysopin alalle kuuluvat perustotuudet, koska meidän oikeauskoiset luterilaiset nykyaikaan ovat päässeet niin pitkälle jumalanpelossa, pyhydessä ja siveellisessä jalostumisessa, etteivät he voi tehdä yhtään syntiä, ei Isää Jumalaa, ei Jumalan Poikaa eikä Pyhää Henkeä vastaan, Eikö ole merkillistä, että jumaluusoppineet tahtovat vähentää, tietoisuudesta poistaa ihmisen alhaisen ja pirullisen luonteen aikana, jolloin tapojen turmelus on noussut ihmeteltävään kauheuteen, niin että itse pakanat voivat astua esiin ja sanoa nykyiselle kristilliselle maailmalle: niin suurta tapojen turmelusta ei ole ikinä ollut meidän seassamme kuin nyt hallitsee teidän keskuudessanne. Se pappi, joka ei näe tätä, hänen täytyy olla sekä sokea että kuuro.

1633. Muuten on selvää asian luonnosta, että ihmisen vapaa tahto on otettava mitä tarkimman tutkistelemisen alaiseksi; kun tulee kysymys niistä erilaisista pahuuden, hävyttömyyden ja paatumuksen asteista, joihin ihminen voi vajota. Ensiksikin on kylläkin kovin omituista, että ihminen voi toimia kerrassaan vastoin omaa parempaa tietoansa, juuri vastoin omaatuntoansa ja vastoin sisällistä vakaumustansa. Siitä todistavat kaikki rikosjutuista pidetyt tutkinnot. Murhaaja, varas, huora, toimivat aina omaatuntoansa vastaan elikkä vastoin omaa parempaa tietoansa, kun he julkeasti kieltävät omat tekonsa.

1634. Meitä juuri ilahduttaisi kysyä tietoviisaalta, toimiiko joku varas OMAKOHTAISEN vai ULKOKOHTAISEN tahtonsa mukaan, kun hän kieltää rikoksensa. Väittäähän tietoviisas, että ihmisen ulkokohtainen tahto aina tahtoo sitä, mikä on hyvää ja järjellistä. Mutta kumpaa tahtoa seuraa nyt varas tai murhaaja, kieltäessänsä rikoksensa? Meidän väitteemme on, että ihminen aina toimii sopusoinnussa omakohtaisen tahtonsa kanssa, olkoonpa hän nyt paha tai hyvä, joko hän tietää tai ei tiedä, että teko on paha tai hyvä. Aihe [[motivet](#)] kaikkiin ihmisen siveellisiin tai epäsiveellisiin tekoihin on siinä intohimossa, mikä kussakin tilaisuudessa on hallitsemassa.

1635. Kun ihminen toimii omantuntonsa mukaan, parhaimman tietonsa ja ymmärryksensä mukaan elikkä sisällisen vakaumuksensa mukaan, niin häntä pidetään vähemmin rikollisena tai vähemmin paatuneena kuin hänen toimiessa juuri vastoin omaatuntoansa. Mutta siitä ei seuraa, että ihminen, joka toimii omantuntonsa mukaan, on kokonaan syytön, joskin teko tietämättömyyden johdosta siitä, mikä on oikein, huomattaisiin pahaksi eli sotivaksi Jumalan tahtoa vastaan. Saulus eli, kuten häntä kääntymyksensä jälkeen nimitettiin, Paavali toimi tosin sisällisimmän vakaumuksensa mukaan, parhaimman tietonsa ja tuntonsa mukaan, kun hän vainosi kristityitä. Mutta siveellinen sokeus oli hänessä niin suuri, että hän luuli sillä tekevänsä Jumalalle palveluksen. Hänellä oli omantunnon velvollisuus hävittää harhaoppisia.

1636. Mutta ei hän koskaan voinut kääntymyksensä perästä puolustaa itseänsä tai tekeytyä syyttömäksi tähän hirveään murhanhaluun nähden. Hänen täytyi aina tunnustaa itsensä mahdottomaksi olemaan apostolina, syystä että oli vainonnut Jumalan seurakuntaa, Hän oli hengellisessä sokeudessa tehnyt suuren synnin Poikaa eli jumaluuden toista persoonaa vastaan. Sillä niinhän kuuluu: MINÄ OLEN JESUS, JOTA SINÄ VAINOOT. Mutta tämä kauhea murhatyö, tämä vanhemmanmurha oli kuitenkin anteeksiannettavissa, syystä että se tapahtui TYHMYDESTÄ, kuten apostoli Pietari sanoo sille osalle Juudan kansaa, joka oli huutanut: RISTIINNAULITSE. He olivat tehneet sen siveellisen sokeutensa johdosta, he eivät olleet toimineet vastoin omaa tuntoansa eli vastoin omaa parempaa tietoansa.

1637. Mutta samaa ei voida sanoa niistä kirjanoppineista ja farisealaisista, jotka vastoin omaa tietoansa eli vastoin omaa sisällistä vakaumustansa pilkkasivat Vapahtajan persoonaa sillä häpeällisellä ja ilkeällä syytöksellä, että Hän oli liitossa saatanan kanssa. He toimivat siis vastoin omaatuntoansa eli vastoin omaa parempaa tuntoansa. Ja tämä on ahtaammassa merkityksessä jo synti Pyhää Henkeä vastaan, kun ihminen toimii ihan vastoin omaatuntoansa eli päinvastoin sisällistä vakaumustansa,

edellyttämällä kuitenkin, että tuo sisällinen vakaumus on Pyhän Hengen vaikuttama työ. Sillä jos tuo sisällinen vakaumus on riettaan hengen aikaansaama vaikutus, kuten Sauluksessa ja muissa uskonnon vainoojissa, niin on sen, joka toimii vastoin omaa sisällistä pahaa eli pirullista vakaumustansa, täytynyt tehdä rikkomus saatanaa vastaan. Ja me voimme olla varmoja siitä, ettei tuo kunniallinen mies ikinä anna anteeksi semmoisia rikkomuksia.

1638. Sillä kun ihminen on joutunut niin pitkälle paatumuksessa maailmaa ja saatanaa vastaan, että hän alkaa toimia vastoin omaa pirullista vakaumustansa, silloin hän ei ole niin helposti käännettävissä saatanan ja maailman puoleen. Silloin myöskin saatana ja maailma suuttuvat moiseen pääkerettiläiseen, joka ei suo kummallekaan omantunnon rauhaa. Semmoisen miehen pitää myöskin maksaa verellensä semmoisen rohkeuden tähden, että hän on uskaltanut ahdistella saatanaa ja hänen uskollisia palvelijoitansa parannushuudoillansa. Kun saatana kerran oikein vihastuu, niin hän ei ole lepytettävissä muulla kuin kristittyin verellä,

1639. Mutta toisaalta ei myöskään syntiä Pyhää Henkeä vastaan voida antaa anteeksi, kun ihminen on joutunut niin pitkälle pahuudessa ja paatumuksessa, että hän alkaa toimia ihan vastoin omaa pyhää, jumalallista vakaumustansa, minkä hän on saanut Pyhältä Hengeltä Pyhän Hengen armo vaikutusten kautta. Sillä yhtä vähän kuin tämän maailman jumala antaa pettää itseänsä, yhtä vähän Isä Jumala, Jumalan Poika ja Pyhä Henki antaa pettää itseänsä. Tällä kaikella on perustuksensa siinä siveellisessä välttämättömyydessä, mikä ihmisessä ilmenee joko peruuttamattomana paatumuksena pahuudessa tai vakaantumisenä hyvyudessa,

1640. Mutta mitään PERUUTTAMATONTA PAATUMUSTA pahuudessa ei voi tapahtua, ennenkuin perkele seuralaisinensa joutuu sotaan elävän kristillisyyden kanssa. Sillä se joka kristillisyyden kautta ei tule vedetyksi ylös helvetistä ja siten vakaantuneeksi hyvyudessa, hänen täytyy kristillisyyden kautta tulla paatuneeksi ja paatumuksensa kautta vajota yhä syvemmälle pohjattomuuteen. KATSO, TÄMÄ ON PANTU LANKEEMISEKSI JA NOUSEMISEKSI ISRAELISSA JA MERKIKSI, JOTA VASTAAN SANOTAAN.

1641. Kristillisyyden ollessa kuolleessa tilassa, kuolleena uskona tai luottamususkona [[auctoritets Tro](#)] ei mitään paatumusta voi tapahtua, siitä syystä että kaikki perkeleelliset intohimot, mitkä semmoisen kristillisyyden suojassa voivat tavalla tai toisella tulla tyydytetyiksi, eivät kohtaa mitään pääasiallista estettä tai vastarintaa eteenpäin kulullensa. Perkele voi vanhana kristittynä ja vieläpä aitoluterilaisena saada tahtonsa täytetyksi. Hänen ei tarvitse joutua sotaan Pyhän Hengen kanssa semmoisessa ihmissydämessä, missä Pyhä Henki ei ikinä ole saanut mitään sijaa.

1642. Mutta niin pian kuin Pyhä Henki elävän kristillisyyden kautta rupeaa vaikuttamaan ihmisen sydämessä, silloin syntyy sota elämästä ja kuolemasta riettaan hengen ja Pyhän Hengen välillä, siveellisten ja epäsiiveellisten intohimojen välillä. Eikä tämä sota voi lakata, ennenkuin jompikumpi pääsee voitolle.

1643. Joko voittaa vihdoon Kristuksen Henki sovinnon kautta tai myös voittaa rietas henki paatumuksen kautta. Silloin vasta, sitten kun ihminen on tuntenut Pyhän Hengen vaikutuksia sydämessänsä, siirtyy ihminen siihen

vaaralliseen tilaan, että hän voi tehdä syntiä Pyhää Henkeä vastaan.

1644. Jotta ihminen voisi tehdä syntiä Pyhää Henkeä vastaan, on hänen ensin täytynyt saada sisällinen pyhä vakuutus Pyhältä Hengeltä kristillisyyden jumalallisista totuuksista. Sillä, sisältäpäin, sydämen syvyydestä semmoisen vakuutuksen täytyy tulla. Näin saavutetulla vakaumuksella täytyy olla omakohtainen perustuksensa sisällisessä pyhässä eli niin sanotussa PAREMMASSA TUNNOSSA. Se joka nyt toimii vastoin tätä parempaa tuntoa, hän tekee väkivaltaa omalle sydämellensä ja tulee sen kautta paatuneeksi. Tämä ei kuitenkaan tapahdu siinä mielessä kuin tämä sana otetaan rikosjuttujen pöytäkirjoissa. Sillä varas tai murhaaja, joka kieltää rikoksensa, on tosin paatunut, sikäli kuin hän toimii ihan vastoin omaa PAREMPAA TIETOANSA. Mutta tätä parempaa tietoa hän ei ole saanut PYHÄLTÄ HENGELTÄ, hän kun ei koskaan ole ollut herännyt, vaan omalta muistiltansa, jota hän ei voi hävittää.

1645. Meidän täytyy sitäpaitsi muistaa, että ihmisessä itsessään on jonkinlainen KOLMINAISUUS, josta voimne ottaa esimerkkiä kun tahdomme käsittää VAPAHTAJAN oppia synnistä Pyhää Henkeä vastaan. Nykyaikana ei työnnetä sitä ulos kunniallisesta seurasta, joka salaa harjoittaa värttiyhteyttä [[concupinat](#)]. Semmoisella on kunninkin järki jäljellä, ja häntä voidaan siis kärsiä. Mutta joka harjoittaa semmoista pahetta, mikä joko riistää ihmiseltä järjen tai loukkaa yleistä tervettä järkeä, esimerkiksi jokapäiväinen päihtymys, semmoista ei voida kärsiä kunniallisissa seuroissa. Miksi porttoa voidaan kärsiä, mutta juomaria ei? Siksi ettei edellisen pidetä menettäneen kaikkea ihmisarvoa. Hän ei ole tehnyt syntiä yleistä tervettä järkeä vastaan, joka pitää salavaimoisuutta jonakin luvallisena tai ei ainakaan häpeällisenä asiana. Mutta joka juopi itsensä humalaan ja käyttäytyy kuin sika, hänen syntiänsä tuo kunniallinen seurapiiri ei voi antaa anteeksi. Minkätähden? Sentähden että hän on rikkonut yleistä tervettä järkeä vastaan.

1646. Jos jokin huora ajaa ulos sikiönsä, ennenkuin se on ruvennut elämään, niin häntä ei voida pitää vikapäänä lapsenmurhaan. Mutta jos hän surmaa lapsensa sen syntymisen perästä, niin hän tulee tuomituksi lapsenmurhaajana. Tässä tehdään siis suuri eroitus elävälle sikiölle ja elottomalle sikiölle tehdyn väkivallan välillä. Elotonta sikiötä vastaan tehdyn synnin hän voi saada anteeksi, mutta elävää sikiötä vastaan tehtyä syntiä hän ei voi saada anteeksi. Ja kuitenkin sikiöllä oli elimellinen elämä kohta sikiämisen perästä.

1647. Mutta miksi äitiä pidetään vähemmän rikollisena, kun hän riisti sikiöltänsä ainoastaan elimellisen elämän? Epäilemättä siitä syystä, että elimellistä elämää pidetään alhaisempana ja mitättömämpänä kuin eläimellistä eli hermoelämää. Eiköhän tässä ole yhtäläisyyttä jumaluuden toista ja kolmatta persoonaa vastaan tehdyn synnin välillä?

1648. Jos joku keittää hautomattonan munan, niin ei kenenkään myötätuntoisuus loukkaannu siitä. Jos keitetään haudottu muna, ennenkuin kananpoika on ruvennut elämään, niin keittäjä katuu ja tulee pahoilleen. Mutta jos joku keittää munan, jossa kananpoika piipottaa, niin kaikkein myötätuntoisuus tulee siitä loukatuksi, ja sen, joka tekee semmoisen työn ihan tahallaan, täytyy herättää inhoa arkaluontoisissa ihmisissä. Eiköhän tässä vertauksessa ole salattuna valistus siitä oikeasta suhteesta, mikä on

olemassa jumaluuden ensimmäistä, toista ja kolmatta persoonaa vastaan tehdyn synnin välillä?

1649. Tämä nyt olkoon kylliksi psyykilliseen eli sielulliseen puoleen katsoen, eli sikäli kuin synnillä jumaluuden kolmea persoonaa vastaan voi olla meiltä salattu psyykillinen syy, jota syntisen luontokappaleen ei tule mietiskellä. Mutta mitä noiden kolmen persoonan keskinäinen suhde lieneekin psyykillisessä suhteessa, niin emme kuitenkaan voi ajatella, että Isällä on toinen siveellinen luonne kuin Pojalla ja Pyhällä Hengellä. JOKA NÄKEE MINUN, HÄN NÄKEE ISÄN. Nämä Pojan sanat epäilemättä tarkoittavat siveellistä luonnetta. Mutta nämä sanat: ISÄ ON SUUREMPI KUIN MINÄ, tarkoittavat luultavasti psyykillisessä suhteessa persoonien välillä vallitsevaa suhdetta.

1650. Nyt sovinto tarkoittaa oikeastaan juuri siveellistä luonnetta. Jos nyt noiden kolmen persoonan siveellinen luonne on yhtäläinen, niin täytyy koko kolminaisuuden, ei vain Isän, olla pars laesa eli loukattu puoli. Jos siis ihminen on sovitettu yhden kanssa, niin hän on sovitettu kaikkein kolmen kanssa. Jos hän on tehnyt syntiä yhtä vastaan, niin hän on tehnyt syntiä kaikkia vastaan yleisesti. Eikä mitään kolmatta puolta puolueettomana välittäjänä tämän sanan lainopillisessa merkityksessä ole olemassa psyykillisessä eli sielullisessa sovinnossa.

1651. Kuitenkin voimme niiden raamatunlauseiden johdosta, mitkä koskevat Kristuksen välimiehenvirkaa, ajatella, että Kristus on Välimies secundum humanam et divinam naturam eli inhimillisen ja jumalallisen luontonsa mukaan, ei kolmantena puolena lainopillisessa jutussa, mikä puoli ajatellaan olevaksi puolueeton eli pars non laesa se on loukkaamaton puoli, vaan kuten äiti isän ja alennetun lapsen välillä. Tämmöisessä suhteessa on äiti itse pars laesa ja se, joka saa eniten kärsiä alennetun lapsensa tähden. Isä on myöskin pars laesa ja se, joka vähimmiten kärsii lapsen tähden.

1652. Usein tapahtuu todellakin, että äidin, jonka hellä sydän saa kärsiä enin, kuitenkin täytyy esiintyä välittäjänä isän ja alentuneen lapsen välillä. Kuitenkin täytyy tässä edellyttää, että äiti ja lapsi ovat sovitetut. Äidin, se on syyttömän, esirukouksilla on silloin sovittava, lepyttävä vaikutus suuttuneen isän sydämelle, samoin kuin David antoi vihdoin lepyttää itsensä syyttömäin esirukousten kautta rikollisen Absa-lomin puolesta.

1653. Tämä käsitys on puhtaasti inhimillinen. Mutta puhtaasti inhimillinen ja miltei lapsellinen täytyykin sen käsityksen olla, minkä on jotensakin vastattava sovinnon aatetta. Kun Jumala antoi lepyttää itsensä Moseksen esirukousten kautta, niin rikkiviisaan filosofin sopisi kysyä: Mikä Jumala se on, jonka täytyy antaa lepyttää itsensä syntisen ihmisen kautta? Se on aivan liian alhainen ja inhimillinen [[anthropopathiska](#)] käsitys Jumalan korkeista ominaisuuksista.

1654. Mutta me näemme monesta paikasta Pyhässä Raamatussa, että Luoja itse, jumalallinen majesteetti, alentuu kurjan ja synnillisen luontokappaleen käsityskyvyn tasolle, samalla tavoin kuin vanhemmat alentuvat lasten sopertelemisiä ymmärtämään. Ja eikö olisi hyvin lapsellisesti ajateltu, jos kuvailisimme mielessämme, että sovittaja on samassa suhteessa ihmiskuntaan kuin vanhemmat lapsiinsa? Niin lapsellisesti tietoviisas ei voi ajatella. Minkätähden? Sentähden että hän itse on niin paljon korkeammalla

roskaväkeä ja niin itsekkäisyyden paisuttama, että kun hän tekee johtopäätöksen omasta rakastettavasta persoonastansa jumaluuteen, niin hänen jumalastansa tulee kauhean suuri tietoviisas, JOKA ON NIIN PALJON YLEMPÄNÄ KAIKKEA PILKKA JA KAIKKEA KIITOSTA, ettei ihminen voi rikkoa itseään Jumalaa vastaan, vaan ainoastaan lakia vastaan.

1655. Ihmisten jumalattomalla, tunnottomalla elämällä maan päällä on muka sama vaikutus Jumalaan kuin tunturisopulin haukkumisella on tietoviisaaseen. Hän ei välitä jumalattomien lasten pilkasta. Hän on välinpitämätön siitä, että katupojat heittävät lokaa Hänen päällensä. Niin ajattelee tuo suuri tietoviisas. Mutta suokoon Jumala, ettei se vihdoin olisi tämän maailman jumala, jolla on semmoinen persoonallisuus, semmoinen siveellinen luonne kuin tietoviisaalla ja sillä jumalalla, jonka hän on ottanut oman täydellisyytensä esikuvaksi.

1656. Kun Hebrealaiskirjeen kirjoittaja tahtoo selittää Kristuksen välimiehentointia, ottaa hän vertauksia Vanhan Testamentin ylimmäisistä papeista, joiden esirukousten ja veristen uhrien kautta oli sovittava kansan syntejä. Kaikki tämä oli kuitenkin ainoastaan kuva tulevaisesta sovintouhrista Kristuksesta, joka antautui kuolemaan sovintouhrina ihmisten syntein tähden.

1657. Kuitenkin osoittaa sama Hebrealaiskirjeen kirjoittaja, että Kristus oli jotakin enemmän kuin ylimmäinen pappi, sovittaja ja välittäjä. Hän sanoo näet, että JUMALA OLI KRISTUKSESSA JA SOVITTI MAAILMAN ITSE KANSSANSA. Tästä käy selville, että Sovittaja on niinkään Luoja, sana, joka antoi ihmiselle elämän. SILLÄ LOGOKSEN ELI SANAN KAUTTA ON KAIKKI TEHTY. Siis Luoja itse, ELÄMÄMME ALKUPERÄ, on kärsinyt helvetin tuskan jumalattomien lastensa tähden.

1658. Mutta tätä väitettä järkeisuskoinen pitää harhaoppina. Sillä sen kautta hän menettää kaiken ihmisarvon. Hän ei voi myöntää, että ihminen on niin kurja ja niin syvälle vaipunut siveelliseen alennukseen, että itse Luojan täytyy olla polvillaan ja hikoilla verta hänen tähtensä. Sitäpaitsi hän väittää, ettei Jumala voi tuntea siveellistä kärsimystä. Ja sentähden jumaluusoppineetkin ovat keksineet "allojosis" opin, väittäin, että ainoastaan inhimillinen luonto on kärsinyt.

1659. Vihdoin ovat järkeisuskoiset ja semminkin luonnon jumaloitsijat nähneet hyväksi sivuuttaa koko sovinnon ja pitää Jesus Natsarealaista oivallisena moralistina ja siveyden opettajana, joka oli varustettu suuremmalla ymmärryksellä kuin muut ihmiset, "Kristusta voidaan sikäli sanoa Jumalan Pojaksi, kun Hän oli varustettu suuremmalla ymmärryksellä kuin muut ihmiset". Näin arvelee Ignell. Kuuluisa tietoviisas Hegel, jota muut tietoviisaat nykyään pitävät täydellisen inhimillisyyden ihanteena, on väittänyt, että INHIMILLISYYS [[menskligheten](#)] ON KRISTUS. Se arvattavasti tietää, että tietoviisaan oma inhimillisuus [[mensklighet](#)] on Kristus. Hän on siis kaikkein tietoviisaitten vapahtaja.

1660. Mutta miksi ihminen ei voinut tulla sovitetuksi Jumalan kanssa muutoin kuin että jumaluus tuli ihmiseksi? Onhan maa vain piste Luomakunnassa ja ihminen päivänhiven ja rahtunen tuossa suuressa kokonaisuudessa. Eikö Luoja kaikkivaltiaisuudessaan voinut tehdä ihmistä onnelliseksi, tarvitsematta itse alentaa jumalallista majesteettiansa ja muuttua kurjaksi maan matoseksi ainoastaan kärsiäksensä pilkkaa maan

päällä ja kuollaksensa pahantekijänä.

1661. Rikollisen uteliaisuuden ei kuulu kurkistella Jumalan salattuun neuvojen kammioon ja kaivella Jumalan sineteillä lukittua kirjaa syntisillä, saastaisilla kynsillään. JALOPEURAN JUUDAN SUKUKUNNASTA ON SALLITTU AVATA SE LUKITTU KIRJA, ja avata sen sinetti. Mitä me nyt heikkoudessamme ja lyhytnäköisyydessämme voimme käsittää siitä lukitusta kirjasta on, että JUMALUUDEN SIVEELLISEN KÄRSIMISEN elikkä sen surun, minkä Luoja sai ihmisen alennuksesta, pitäisi tulla kaikille havainnolliseksi. Luojan täytyy avata rintansa ja näyttää jumalattomalle joukolle haavansa, mitkä Hän on saanut rakkautensa tähden. Syntiinlankeemuksen kautta vanhemmansydän oli saanut liian syviä haavoja. Mutta nämä haavat vuotaisivat ikuisesti verta, jollei tuo jumalaton joukko, isänmurhaajat, saisi nähdä vanhemmansydämen vuotavan verta ja tämän näkemisen kautta tulisi herätetyksi katumukseen rikoksestansa.

1662. Ihminen ei kuitenkaan voi käsittää näiden tuskien syvyyttä, mitkä liikkuvat jumalallisessa vanhemmansydämessä. HELVETIN TUSKAN täytyy tulla havainnolliseksi ruumiillisen kärsimisen kautta. Jumalan viha kehittyi sanomattomaksi vaivaksi Hänelle Itsellensä. Joka tahtoo nähdä, minkä näköinen Jumala on, kun Hän on vihainen, hän voi katsella Jumalmatoa, joka matelee tomussa ja hikoilee verta jumalattoman joukon tähden. Semmoiselta näyttää Jumala, kun Hän on vihainen.

1663. Katsokaamme nyt, voipiko järkeisuskoinen syyttää Jumalaa vääryydestä, kun Luojan itsensä täytyy kärsiä helvetin vaiva jumalattomain lastensa tähden. Jos järkeisuskoinen ottaa perkeleen asianajajakseen, niin hän voi tehdä sen väitteen, että Jumala oli puolueellinen, kun Hän ei osoittanut perkeleelle samnaa sääliväisyyttä. Mutta jollei verihiki ollenkaan käy järkeisuskoinen sydämelle, niin perkele kait vielä vähemmin liikkuu katumukseen siitä.

1664. Mutta miksi Jumala ei voinut muuttaa ihmisen hengellistä elimistöä kohta lankeemuksen perästä? Onhan Jumala kaikkivaltias. Vastaus; Toinen sielunvoima ei voi tehdä toista tyhjäksi. Kaikkivaltaisuus ei voi poistaa vanhurskautta, ja vanhurskaus ei voi tehdä rakkautta tyhjäksi. Jos Jumala olisi luonut ihmisen uudelleen kohta lankeemuksen tapahduttua, niin perkele olisi voinut sanoa: tuon kurjan sinä olet luonut uudelleen, mutta minut olet jättänyt viheliäisyyteen. Moinen menettely ei suinkaan ollut oikein.

1665. Luonnonjumaloitsijat ovat tahtoneet syyttää Jumalaa vääryydestä, kun Hän ilmoituksen kautta on tahtonut vaikuttaa ihmisen tahtoon. Se on tavallaan ihmisen vapauden loukkaamista, että muilla keinoilla kuin järjellä taivutetaan ihmisen tahtoa hyvän puoleen. Jos Jumala olisi muuttanut ihmisen tahdon, niin hyvän harjoittaminen ei olisi ollut mikään hyve siitä syystä, ettei paha olisi ollut mahdollinen panna toimeen.

1666. Näitä luonto-oppisia todistuskeinoja älykäs lainoppinut ei olisi laiminlyönyt käyttäjä Luoja vastaan, jos Hän kaikkivaltiansa kautta olisi loukannut ihmisen vapautta. "Vääryyttä!" tuo suuri luonnonjumaloitsija olisi ärjynyt. "Sinä olet antanut ihmiselle vapaan tahdon, ja nyt sinä otat ja väännät sen väkisin toisaalle. Onko se kohtuullista? Ota ja väännä toisaalle minunkin tahtoni, niin minusta kohta on tuleva enkeli". Niin puhuu tuo suuri lainoppinut.

1667. Mutta sen sijaan, että Luoja vääntäisi toisaalle ihmisen tahdon väkivaltaisesti, avaa Hän rintansa, näyttää haavansa, mitkä Hän on saanut rakkautensa tähden, ja sanoo tuolle pirulliselle joukolle: Katsokaa tänne, onnettomat lapset. Nämä haavat minä olen saanut teidän tähtenne. Se on koskenut niin kipeästi sydämeeni, että olette heittäytyneet ijankaikkiseen turmioon. Eivätkö nämä haavat voi liikuttaa kovaa sydäntänne katumukseen ja sovintoon?

1668. Ja sinä perkele. Jos sinulla on vapaa tahto, niin anna näiden haavain käydä sydämellesi. Tosin vanhemmansydän on vuotanut verta useamman kerran sinunkin tähtesi. — Ei, sanoo perkele, ja sylkee samassa taivaallista Isäänsä vasten silmiä. Nämä haavat olet voinut tehdä itsellesi, mutta et minun tähteni. SE EI KUULU TEIHIN, MITEN MINÄ ELÄN, MINÄ OLEN ITSE VASTAAVA TEOISTANI.

1669. Luonnonjumaloitsija seuraa suuren lainoppineen esimerkkiä ja sanoo: Kun minä täytän velvollisuuteni vertaisiani kohtaan, niin luulen voivani seisoa Jumalan ja ihmisten edessä, tuntematta muita lakeja kuin mitkä Luoja on pannut järkeen.

1670. Järkeisuskoinen sanoo: "Tosin voin olla viallinen monessa asiassa, mutta niin lemmon kurja en voi olla, että Luojan TÄYTYY OLLA POLVILLANSA JA HIKOILLA VERTA MINUN TÄHTENI. Ei, se ei tässä maailmassa käy laatuun. Niin, tee miten tahdot. Onhan sinulla vapaa tahto, ja vallassasi nyt on käyttäjä sitä."

1671. Aika lähellä sitä seisoo tuo kevytmielinen portto eli armonvaras ja sanoo: Minä lepään Jesuksen helmassa. Uskon, että hän on saanut nämä haavat minun tähteni. Uskon olevani pesty puhtaaksi Jesuksen veressä! Sinä uskot! että sinä olet puhtaaksi pesty Jeesuksen veressä. Mutta elämäsi todistaa, että olet pesty puhtaaksi kyykäärmeen myrkyssä. Sinä ryyppäät ja uskot, sinä kiiolet ja uskot, sinä teet huorin ja uskot, että Jumala on armollinen. Sinä teet ehdollisia syntejä joka päivä ja uskot kuitenkin lepääväsi Jesuksen helmassa. Turhaan! turhaan on vanhemman-sydän vuotanut verta sinun tähtesi, sinä kuollut ja sokea usko.

18. D.D.D. Elävä Usko.

1672. Sovinto on se suuri salaisuus, JOTA ENKELITKIN NÄHDÄ HIMOITSEVAT ja josta apostoli sanoo: EI NIIN, ETTÄ MINÄ SEN JO KÄSITTÄNYT OLEN, MUTTA MINÄ AHKEROITSEN SUURESTI, ETTÄ MINÄ SEN MYÖS KÄSITTÄISIN. Mutta ei ole niin hyvä käsittää sydämen salaisuutta,

1573. Kysymys on siis oleva tämä: MILLÄ ELIMELLÄ ihminen käsittää sovinnon? Järkeisuskoiset arvelevat, että usko sijaitsee ymmärryksessä. Toiset järkeisuskoiset väittävät, että usko sijaitsee järjessä. Vielä toiset ovat sitä mieltä, että usko sijaitsee tahdossa.

1674. Mutta sitä uskoa, mikä sijaitsee ymmärryksessä, voimme nimittää matemaatilliseksi ja loogilliseksi uskoksi. Ihminen voipi näet ymmärryksen toimien kautta tulla vakuutetuksi semmoisista totuuksista, mitkä voidaan näyttää toteen matemaatillisten todistusten ja loogillisen johtamisen kautta. Mutta semmoinen vakaumus ei ole kristillinen usko, minkä omakohtainen

perustus on elävä tunto eli intohimo. (Vertaa artikkeliin D.D. tässä tutkielmassa).

1675. Mitä siihen uskoon tulee, mikä sijaitsee järjessä, niin saamme huomauttaa, että järjenusko olisi, sen määritelmän mukaan, minkä tietoviisaat ovat tehneet järjestä, välitön vakaumus niistä siveellisistä totuuksista, mitkä tietoviisasten väittämisen mukaan sisältyvät järkeen, esimerkiksi vakaumus siitä mikä on hyvää, vakaumus siitä mikä on oikeaa, vakaumus siitä mikä on kaunista ja vakaumus siitä mikä on täydellistä.

1675B. Mutta koska vakaumus näiden esineiden olemassaolosta ja todellisuudesta ei ole matemaattillisten tai loogillisten päätelmien [deductioner] varassa, koska noita järjenaatteita pidetään ihmiselle syntyperäisinä, eivätkä ne myöskään perustu sydämen eläviin tuntemisiin siitä syystä, että järjenaatteet, tietoviisasten väittämisen mukaan, ovat jotakin kokonaan muuta kuin tuntemiset eli intohimot: niin meidän täytyy jättää järjenusko omaan arvoonsa. Ja olkoon järkeisuskosilla vapaus häiritsemättä pitää järjenuskonsa niin kauan kuin he voivat elää ja kuolla uskonsa turvissa.

1676. Mutta se usko, mikä sijaitsee tahdossa, olisi muka semmoinen vakaumus, minkä ihminen voipi tehdä itsellensä. Se on: vapaan tahdon kautta ihminen voi luoda itsellensä vakaumuksen. Tokkohan tuumailemisen kautta vaiko mietiskelyn kautta? Vai tokkohan loogillisen päättelyn [deduction] kautta, jumalallisen ilmoituksen ollessa edellytyksenä? Vai tokkohan tahdon välittömän toimen kautta? Esimerkiksi: minä tahdon uskoa, ja sentähden minä uskon.

1677. Jos niin olisi, että usko olisi ihmisen tahdon varassa, niin ei olisi mikään vaikea asia tulla autuaaksi. Mutta jos jokin asia maailmassa vaatii riittävän perustuksen, (principium rationis sufficientis), niin juuri usko vaatii sitä. Minä tarkoitan semmoista uskoa, minkä turvissa ihminen, voi sekä elää että kuolla.

1678. On sentähden vaikea ymmärtää, kuinka ja millä tavoin usko voi joutua ihmisen tahdon varaan, jollemme saa pitää tiettyä asiana, että tahto hallitsee ymmärrystä, niin että ymmärryksen täytyy ajatella, mitä vain tahto käskää. Niin ollen usko kaikessa tapauksessa tulisi ymmärryksen toimien tulokseksi ja syntyisi loogillisten päätelmien kautta, sittenkun ihminen on ottanut edellytykset jumalallisesta ilmoituksesta.

1679. Mutta eiväthän tietoviisaat pidä sitä tiettyä asiana, että tahto hallitsee ymmärrystä. Useimmat väittävät, että ymmärrys on itsenäinen sielunvoima eikä siis ole tahdon varassa. Vieläpä muutamat väittävät, että tahto on ymmärryksen toimista johtuva tulos. Kuinka sitten usko voi olla tahdon varassa?

1680. Me olemme tosin ennen tässä kirjoituksessa väittäneet ja vieläkin väitämme, että ymmärrys on tahdon varassa toimiinsa nähden, mutta ei kuitenkaan kaikissa suhteissa sen tahdon varassa, mitä ihminen kulloinkin suosii tietoisuudessaan omana tahtonansa, syystä että kaikellaisia pahoja ajatuksia syntyy vastoin ihmisen tahtoa. Mutta me väitämme myös yhtä varmaan, että se usko, minkä ihminen voi tehdä itsellensä joko ymmärryksen, järjen tai tahdon kautta, ei suinkaan ole elävä, autuaaksi tekevä usko, josta Hebrealaiskirjeen 11. luvun värsyssä sanotaan, että se on

VAHVA USKALLUS NIIHIN, JOITA TOIVOTAAN, JA EI NÄKYMÄTTÖMISTÄ EPÄILE.

1681. "Sanatarkasti", sanoo Gerlach selitysraamatussansa, jonka Vensjoe on muokannut, "olisi kreikkalainen teksti tässä paikassa käännettävä näin: MUTTA USKO ON PERUSTA SIIHEN, MITÄ TOIVOTAAN, VARMA TODISTUS NIISTÄ, MITÄ EI NÄHDÄ ". [["Men Tro är en Grundval, för det man hoppas, en öfverbevisning om ting man icke ser."](#)] Niin paljon saamme tietää tästä sanatarkasta käännöksestä, että USKO ON TOIVON PERUSTUS ja vakaumus siitä, mitä ei nähdä.

1682. Mutta siitä ei seuraa, että usko olisi ymmärryksen, järjen tai tahdon varassa. Kuuluuhan päinvastoin: JOS SINÄ KAIKESTA SYDÄMESTÄ USKOT, Ap. T. 8: 37 ja Paavali sanoo Rom. 10: 9,10: "Jos sinä suullas tunnustat Herran Jesuksen ja uskot sydämessäs, että Jumala on Hänen kuolleista herättänyt, niin sinä tulet autuaaksi. SILLÄ SYDÄMEN USKOLLA ME VANHURSKAAKSI TULEMME, JA SUUN TUNNUSTUKSELLA ME AUTUAAKSI TULEMME". Tästä seuraa, että vanhurskaaksi tekevällä uskolla on sijansa sydämessä. Se ei siis sijaitse ymmärryksessä, järjessä tai tahdossa.

1683. Luterus piti myöskin uskon sydämeen kuuluvana. Niinpä hän esimerkiksi sanoo: "Usko on ja sen tulee olla sydämen pääperustus [[grundfäste](#)], mikä ei horju, vapise, tutise tai epäile, vaan seisoo vakavana ja on varma asiastansa". Luteruksen muistutus 2. Sam. 23: 1 kohdalla Vensjöen mukaan. Jos nyt usko sijaitsee sydämessä, kuinka se sitten voi olla ymmärryksessä, järjessä tai tahdossa?

1684. Mutta tietoviisaat ja myös nykyaikaiset jumaluusoppineet eivät voi käsittää, minkätähden uskolla pitää oleman sijansa sydämessä, he kun ovat tottuneet melkein lapsuudesta saakka itse luomaan itsellensä vakaumuksen. Heidän uskonsa on omatekoinen usko. Se perustuu harkittuun järjestelmään. Loogillisten päätelmien kautta he ensin todistavat tahdon vapauden, ja tälle väärälle perustukselle [[grundfäste](#)] he rakentavat "siveellisyyden aatteen" (Martensen) eli kyvyn toteuttaa "siveellisyyden aate, siis HYVE! Tietoviisaan tahto ei ole ainoastaan vapaa, vaan vieläpä hyväkin(?) "Ei mitään voida sanoa hyväksi, paitsi hyvää tahtoa"(Martensen Kantin mukaan).

1685. Näistä epäkristillisistä sanoista meidän täytyy tehdä se johtopäätös, että tahdon vapaus on tietoviisaan korkein hyvä. Sillä jos hän sen menettää, niin hän myöskin kadottaa kyvyn "toteuttaa siveellisyyden aatteen". Sillä ilman tahdon vapautta hän ei voi uskoa tulevansa autuaaksi. Mutta nyt hän uskoo todistaneensa, että ihmisellä on täydellinen tahdon vapaus. Ja tämä täydellinen vapaus on hänen autuutensa perustus. Sillä tämän täydellisen tahdon vapauden kautta hän voi toteuttaa tuon siveellisyyden aatteen. Hän voi tulla täydellisesti [[absolut](#)] hyväksi ja niin muodoin jumalalalliseksi.

1686. Mutta kuka on nyt antanut tietoviisaalle tämän epä-kristillisesti kristillisen vakaumuksen, että ihmisellä on vapaa tahto ja hyvä tahto, ja ettei mikään ole hyvää, paitsi hyvä tahto? Niin! Tämän vakaumuksen hän on saanut perkeleeltä. Omavan-hurskaus on muuttanut valkeuden enkeliksi tietoviisaan jumalallisessa tai oikeammin sanoen piruttuneessa järjessä. Tämä musta henki ei laisinkaan tahdo olla "katuvainen perkele", vaan ENKELI, ja voidaksensa tulla enkeliksi on tahdon vapaus välttämättömästi edellytettävä.

Ja kaikeksi varmuudeksi on todistettava, että ihmisellä on vapaa tahto.

Hätäkös nyt on semmoisen vapaan ja pyhän miehen tulla autuaaksi?

1687. Mutta juuri tämä todistus on omiansa todistamaan, että tietoviisaan vakaumus enkelin kaltaisesta tilastansa ja tulevasta jumalallisesta kohtalostansa on omatekoinen vakaumus, vapaan tahdon vaikuttama tulos, mikä ei suinkaan perustu sydämen tuntemisiin, vielä vähemmin intohimoon, mikä on herätetty eloon yliluonnollisen voiman kautta, jota ei ollut olemassa ihmisessä itsessään.

1688. Mutta myös nykyaikaiset jumaluusoppineemme ovat vähitellen päätyneet siihen, että uskolla on sijansa tahdossa. Ja koska juuri sitä, mikä muodostaa elävän uskon olemuksen nimittäin "sensationes internæ" eli elävän tuntemisen todistus, pidetään mielikuvituksena (Bruhnin jumaluusoppi), niin seuraa siitä, että näiden korkeasti oppineiden herrojen uskon täytyy olla ymmärryksestä, järjestä tai tahdosta johtuva tulos, se on omatekoinen ja siis jonkin semmoisen voiman vaikuttama, mikä on heissä itsessään. Se ei siis ole suinkaan mikään Pyhän Hengen aikaansaama yliluonnollinen vaikutus.

1689. Millä tavoin omatekoisella uskolla voi olla ulkokohtainen perustuksensa jumalallisessa ilmoituksessa, sen olemme ennen osoittaneet (art. D.D.) Samoin kuin järkeisuskoiset lainaavat Raamatun arvovaltaa [auctoritet] laatimansa järjestelmän tueksi, niin jumaluusoppineidenkin on tapana ottaa äärettömän paljon lauseita Raamatusta, todistaaksensa laatimansa jumaluusopillisen järjestelmän pätevyyden. Mutta Luteruksen sanoista, että perkele voi saarnata evankeliumia yhtä hyvin kuin papit, jos tämä soveltuisi hänen suunnitelmaansa, voimme helposti tulla vakuutetuiksi siitä, että jumaluusoppineet voivat ymmärtää ja selittää Raamattua monella eri tavalla, aina niiden erilaisten maailmankatsomusten mukaan mitkä lie ovat saaneet aikakaudeltaansa.

1690. Niinpä voivat todellakin muutamat jumaluusoppineet olla vakuutetut järjestelmiensä yhtäpitäväisyydestä Raamatun kanssa, huolimatta siitä, että heidän käsityksensä jumalallisen ilmoituksen sisällyksestä joutuu ristiriitaan luterilaisen opinkäsitteen kanssa. He nojautuvat Raamattuun, mutta heidän ymmärryksen avulla laatimansa järjestelmä on kaikinpuolin yhtäpitäväinen heidän omaan mielipiteittensä kanssa. Se vakaumus, mikä heillä on hengellisistä asioista, on tulos heissä hallitsevista intohimoista, mitkä sokaisevat heidän järkensä, syystä ettei heillä ole mitään muuta omakohtaista perustusta vakaumuksellensa kuin luonnolliset tunteet.

1691. Mutta nyt jumaluusoppineet eivät tunnusta, että tunteet eli intohimot ovat vakaumuksen perustuksena. Siis täytyy heidän vakaumuksensa olla ymmärryksestä tai tahdosta johtuva tulos, ja niin ollen on heidän uskonsa itseasiassa omatekoinen. Tai jolleivät he tahdo myöntää, että se on omatekoinen, niin sen täytyy olla kuollut ja sokea auktoriteetti-usko, minkä tuntomerkit ovat jo tulleet mainituiksi.

1692. Mutta jumaluusoppineitten omista selityksistä seuraa, ettei heidän uskonsa sijaitse sydämessä, he kun kieltävät elävän uskon olemuksen, "sensationes internæ" eli elävät tunteet (Bruhn), ja sijoittavat kaksi kolmattaosaa uskosta ymmärrykseen, nimittäin notitia eli tiedon ja assensus eli suostumuksen, sekä yhden kolmasosan tahtoon, nimittäin fiducia eli

uskalluksen (Völdike). Heidän uskollansa täytyy siis olla sijansa ymmärryksessä ja tahdossa, mutta ei laisinkaan sydämessä. Kuinka tämä sopii yhteen? Eiköhän tässä piile suuri erehdys?

1693. Koska sovinto kuuluu sydämeen, niin sydämen täytyy olla se elin, millä tämä suuri salaisuus käsitetään. Se on: elävällä uskolla, millä ihminen vastaanottaa armon ja syntein anteeksiantamuksen, täytyy olla omakohtainen perustuksensa sydämessä. Sovinnon täytyy olla tunnettava, ei vain ajateltuna ymmärryksessä tai tavoiteltavana tahdolla.

1694. Armonvaras voi uskoa, koska tahtoo. Hän ei koskaan epäile autuudestansa, syystä ettei hänellä ole mitään oikeaa synnintuntoa, eikä hänellä siis myöskään voi olla mitään vilpitohtä katumusta. Hänen uskonsa ei siis koskaan horju, kuoleman ollessa kaukana hänestä. Mutta elämän tärkeimpänä hetkenä tuo vahva kuollut usko alkaa horjua. Kun uskon pitäisi olla vahvimmillaan, niin se joutuu heikoimmilleen. Kuinka kävi Pietarin, jolla oli vahva kuollut usko, ennen lankeemustansa ja siihen asti, kun Kristus kuoli ristillä? Hänen kävi niin, kuten täytyy käydä kaikkein armonvarkaitten suhteen. Kuollut usko ei kestä koetuksessa.

1695. On kuitenkin olemassa monta armonvarasta, joilla kuolemankin hetkellä on vahva kuollut usko. He ovat siis tavallaan vakuutetut paremmasta elämästä tämän elämän perästä. Mutta tämä tulee siitä, että heidän syntinsä ovat joutuneet unhotuksiin. Heillä on siveys autuuden perustuksena. Ei ole näet mikään vaikea asia uskoa, niin kauan kuin ihmisellä on se suloinen mielikuviutus kallossansa, että hän on elänyt siveästi ja kunniallisesti.

1695. Mutta ota pois tuo väärä autuudenperustus eli omavanhurskaus pääkallosta ja anna vain rikollisuuden jäädä jäljelle. Silloin epäily tulee näkyviin sovinnon hetkeen asti. Kuinka kävi Luteruksen? Hän vihasi Jumalan ankaraa vanhurskautta sovinnon hetkeen saakka. Hän ei voinut saada mitään omantunnon rauhaa, siveyden, jumalisuuden, katumusharjoitusten tai hyvien töiden kautta. Minkätähden? Sentähden, että Luterus oli herännyt. Hän tunsu syvän syntiturneluksensa. Vapaa tahto ei auttanut häntä. Hän ei voinut muuttaa paha sydäntänsä. Hän ei myöskään voinut varastaa armoa eli uskoa, milloin itse tahtoi. Mutta armonvaras, hän voi uskoa koska tahtoo.

1697. Niin pian kuin jokin ihminen tulee todella herätetyksi, ilmestyy epäilyksiä siitä syystä, että kaikki väärät autuuden perustukset ovat poistetut tieltä. Semmoinen ihminen ei saata luottaa siveyteensä, syystä että synnintunto on poistanut sen suloisuuden mielikuviutuksen, että hän on elänyt siveästi. Herännyt ihminen ei myöskään voi uskoa, että synnit ovat anteeksiannettut, syystä että omavanhurskaus synnyttää sen käsityksen, että Jumala on armollinen, niitä kohtaan, jotka ovat parantaneet elämänsä, sekä niitä kohtaan, joilla on hyvä sydän ja hyvä tahto. Mutta niitä kohtaan, jotka ovat eläneet jumalattomasti kaiken aikansa ja joilla sitäpaitsi on häijy sydän, paha tahto ja häijyjä, vieläpä jumalattomia ajatuksia ja pahoja haluja: kuinka Jumala voi antaa heille anteeksi? Sehän on ihan mahdotonta. Niin ajattelee omavanhurskaus.

1698. Mutta armonvaras ei ole elänyt jumalattomasti, eikä hänellä ole mitään raskaampia syntejä omallatunnollansa. Sitäpaitsi hänellä on hyvä sydän ja hyvä tahto. Hän ei tunne mitään omantunnon nuhteita, hän kun toivoo, että kaikki on anteeksiannettu. Sitäpaitsi hänellä ei ole mitään häijyjä

ajatuksia eikä pahoja himoja. Ja sentähden hän uskoo, että Jumala on armollinen ja antaa anteeksi kaikki, mitä hän mahdollisesti on tietämättänsä rikkonut. Hänelle ei siis ole mikään vaikea asia uskoa, että hän tulee autuaaksi. Mutta semmoisen uskon hän itse voipi tehdä itsellensä. Hänen ei tarvitse odottaa sovinnon autuaallista hetkeä.

1699. On myöskin selvä itse asian luonnosta, että armonvarkaan usko todellakin, sijaitsee pääkallossa, se on ymmärryksessä ja tahdossa. Tuon kuolleen tiedon armonjärjestyksestä hän on saanut jumalallisesta ilmoituksesta sekä myöskin muilta "peruukintekijöiltä", jotka ovat kirjoittaneet oppineita selityksiä Raamatusta. Jos armonvaras on jumaluusoppinut, niin hän lukee semmoisten armonvarkaitten teoksia, kuin hän itse on ja sovittelee niin yhteen jumaluusopilliset teoksensa, ettei kirjaimellinen esitys tulisi kokonaan ristiriitaan Raamatun ja Tunnustuskirjain kanssa. Mutta semmoiset paikat Luteruksen kirjoituksissa, mitkä ovat hänen sisällistä vakaumustansa vastaan, hän sivuuttaa, tai myös hän selittää asian niin, ettei se kuulostaisi loukkaavalta järjelle.

1700. Tätä kuollutta kirjaimellista ymmärrystietoa sanotaan "kristillisyyden tiedoksi" tai oppineitten seassa "teologiseksi opiksi". Tätä kuollutta ymmärrystietoa pidetään nykyaikana oikeana hengellisenä valona eli Pyhän Hengen valistuksena, Kaikissa tutkinnoissa, teologian liseniaattitutkinnoista yksinkertaisimpiin lukukinkereihin saakka, ei koskaan tule kysymystä siitä, onko tutkittava itse vakuutettu niiden asiain totuudesta, mitkä hän muistaa ja ymmärtää. Saati hän vain osaa vastata kaikkiin kysymyksiin muistin ja ymmärryksen mukaan, niin häntä pidetään osallisena oikeasta hengellisestä valosta. Ja jos hänellä siinä sivussa on kuten sanotaan hyvä maine, niin häntä pidetään hyvänä kristittynä,

1701. Tässä ei siis koskaan tule kysymykseen, onko hän itse kokenut mitä lukee parannuksesta, mielenmuutoksesta ja uudesta syntymisestä. Tässä ei koskaan tule kysymystä oikeasta synnintunnosta, synninkatumuksesta, uskosta, pyhityksestä, pelosta, rakkaudesta, kiusauksista, sieluntilasta, ynnä muusta, mikä kuuluu hengelliseen elämään, saati hän vain on oppinut, saati hän on hyvämaineinen, se on elää ulkonaisesti jotakuinkin säädyllisesti, sivistyneen maailman turmeltuneen maun mukaan, ja hänellä on hyvä kristillisyyden tieto, niin häntä pidetään hyvänä kristittynä. Siten juomari voi olla pappina, maailman orja ja saituri voi olla kirkkoherrana, huorimies voi olla piispana, hävytön huora, julkea varas, jumalaton koronkiskoja, juomari ja tappelija voi olla jäsenenä kristillisessä seurakunnassa. Ja tätä hän voi olla ilman katumusta, ilman parannusta, ilman uskoa, ilman pyhitystä, ilman vähintäkään merkkiä kristillisyydestä. Ihminen, joka sekä sisällisesti että ulkonaisesti on turkkilaista ja pakanaa pahempi, voi nykyään olla hyvä kristitty. Jopa voidaan sanoa, että raakuus ja tapojen turmelus on vielä kauheampi itse luterilaisessa kirkossa kuin paavikunnassa. Kas tämä on sen kuolleen ja sokean uskon hedelmä, mikä nyt on hallitsemassa koko kristityksi tehdyssä maailmassa.

1702. Toinen osa tässä uskossa olisi "assensus" eli SUOSTUMUS, ja tämän pitäisi myöskin sijaitseman ymmärryksessä. Mutta ei ole mikään vaikea asia antaa suostumuksensa sille kirjaimelliselle tiedolle, minkä ymmärrys itse on miettinyt, ja hyväksyä oppi, mikä on sovellettu vanhan

aatamin omain toivomusten mukaan, sekä pitää semmoista käsitystä jumalallisesta ilmoituksesta totisena ja oikeana, mikä on lähimmittain yhtäpitäväinen luonnollisen järjen vaatimusten kanssa. Ainakin on nyt yleinen voimassa oleva oppi niin vähän sotiva järkeä vastaan, että ainoastaan järkeisuskoiset huomaavat muutamia siinä olevia lauselmia loukkaaviksi, esimerkiksi Kristuksen jumaluuden, opin ijankaikkisista rangaistuksista, Kristuksen ylimmäispapillisen viran, j.n.e. Mutta muuten on itse oppi siksi paljon sekoitettu järkeisuskoisuudella, että luonnollisella järjellä on vähän tai ei mitään muistuttamista sitä vastaan.

1703. Mutta jos kuitenkin tulisi kysymys tämän opin sisällyksen käytännöllisestä sovelluttamisesta, niin arvattavasti monen luterilaisen tukka nousisi pystyyn, vaikka totta puhuaksemme ei mikään johdonmukainen sovelluttaminen käy päinsä, koska opissa, semmoisena kuin se nyt on, on niin monta ristiriitaisuutta, niin monta sielutieteellistä epäjohdonmukaisuutta, että toinen lause kumoo toisen, esimerkiksi: "Hyve palkitsee itsensä ja tulee edelleen palkituksi". Ja kuitenkin hyväksytään sovinto-oppi kaikessa laajuudessaan, samoin kastettavan sitoutuminen rakastaa Jumalaa yli kaiken y.m. mikä on luonnollinen mahdottomuus. Mutta armonvarkaille tämä on helppo asia, syystä että rakkaus heillä sijaitsee tahdossa, samoin kyky "kasteenarmon kautta pitää laki, ei ainoastaan kirjaimellisesti, vaan myöskin hengellisesti"(?) (Hernösandin Tuomiokapituli) Tätä herännyt, lainalainen ihminen ei voi saada aikaan. Mutta armonvarkaalle, joka tallaa lain jalkainsa alle, ei ole mikään vaikea asia pitää lakia.

1704. Että nyt joku antaa suostumuksensa semmoiseen oppiin, mikä jo on enemmän kuin puoleksi laimennettu järkeisuskoisuudella, se käypi varsin hyvin laatuun, semminkin koska harvoin tai ei koskaan tulee kysymykseen tämän opin käytännöllinen sovelluttaminen yleiseen elämään. Sentähden onkin useimpien virkamiesten ja virkailijoiden tapana valallansa vahvistaa Tunnuskirjat, tuntematta niitä, syystä että he kuvailevat mielessänsä, että voipi olla yhdentekevää, mitä nämä kirjat sisältävät. Mutta tuon asiaa tuntematta tekemänsä valallisen vahvistamisen kautta he ovat hankkineet itsellensä oikeain luterilaisten nimen, kunnian ja arvon.

1705. Nyt tulee tärkein osa tästä uskosta, nimittäin fiducia eli uskallus, mikä luetaan tahtoon kuuluvaksi. Sittenkun nyt tietoviisaat ovat huomanneet oleellisen eroituksen omakohtaisen tahdon välillä, mikä on paha (Martensen), ja ulkokohtaisen tahdon, välillä, jota mytskin sanotaan oleelliseksi tahdoksi, mikä aina tahtoo sitä, mikä on hyvää ja järjellistä (Martensen), niin olisi hauska tietää, kumpaanko tahtoon fiducia kuuluu. Mikäli voidaan päättää tarkoituksesta edellisten osien johdolla, mitkä kuuluvat ymmärrykseen, niin fiducia lienee luettava kuulujaksi hyvään tahtoon, siis ei omakohtaiseen tahtoon. Usko joutuu siis ihmisen tahdon varaan ja sitä enemmän, koska myöskin rakkaus viimeisen jakoperustuksen mukaan, on tahdon varassa.

1706. Että niin todellakin on jumaluusoppineiden tarkoitus, se ei tule näkyviin ainoastaan sen kautta, että he lukevat sekä rakkauden että laupeuden tahtoon kuuluviksi, vaan se näkyy myöskin siitä, että kastettava velvoitetaan rakkauteen. Kuinka rakkaus voi tulla velvollisuudeksi, jollei se salainen käsitys ole edellytettynä, että ihmisellä on semmoinen kyky tahdossansa, että hän voi rakastaa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistänsä niin-

kuin itseänsä, saati hän tahtoo.

1707. Tämä sopii täydellisesti yhteen tietoviisaiden mielipiteiden kanssa. Sillä niin kuuluu nyt heidän mielilauseassa: "Ei mikään ole hyvä, paitsi hyvä tahto" (Martensen). Siis seuraa että, kun ihmisellä on hyvä tahto uskoa, hyvä tahto rakastaa, niin se tapahtuukin. Kun ihminen tahtoo uskoa, niin hän uskoo: kun ihminen tahtoo rakastaa, niin hän rakastaa: kun ihminen tahtoo peljätä Jumalaa, niin Hän pelkää Häntä j.n.e.

1708. Nyt on tuon hyvän tahdon varassa, kykeneekö hän todellakin saamaan aikaan kaiken tämän hyvän, minkä kristillisyyks sisältää. Me tiedämme nyt, että tietoviisaan korkein hyvä on VAPAUS, minkä kautta siveellisyyden aate tulee toteutetuksi. Tietoviisas voi tahdossa olevan vapauden kautta täyttää lain sekä hengellisesti että ruumiillisesti. Hänen ei siis tarvitse peljätä edesvastuuta ja tilintekoa.

1709. Mutta kristitylle tuo hyvä tahto ei voi tuottaa täydellisyyttä [[göra tillfyllst](#)]. Kristillisyyden vaatimukset ovat katumus, parannus, usko, rakkaus y.m. Mutta hyvä tahto ei voi saada aikaan mitään tästä kaikesta. Kristityn on kerrassaan mahdotonta täyttää lakia hengellisesti. TAHTO MINULLA ON, VAAN TÄYTTÄÄ HYVÄÄ, EN MINÄ SITÄ LÖYDÄ. Rom. 7: 18.

1710. Kuinka tietoviisas sitten voi väittää, että hyvä tahto voi tehdä ihmisen hyväksi? Meidän väitteemme on, ettei hyvä tahto laisinkaan kelpaa autuuden perustukseksi. Ihminen ei voi saada omantunnon rauhaa hyvän tahdon kautta, syystä että tämä tahto ei voi saada aikaan mitään hyvää, eipä vähintäkään hengellisessä suhteessa. Kristillisyyden tärkeimmät vaatimukset: PELKO, RAKKAUS, KATUMUS, USKO, ovat kokonaan tahdon piirin ulkopuolella. Ne kuuluvat sydämeen, mikä on elimellisen elämän keskipiste ja hallitseva perussääntö ihmisessä.

1711. Juuri tässä on tuo suuri juopa järkeisuskoisuuden ja pietismin välillä. Tässä täytyy edelläolevien sielutieteellisten tutkimusten tärkeyden tulla esille päivän valoon, SYDÄN ON HALLITSEVA PERUSSÄÄNTÖ IHMISESSÄ. Sydän on myöskin hengellisen elämän keskipiste. Siitä vuotaa sekä hyvä että paha. MUTTA SYDÄN ON PAHA HAMASTA NUORUUDESTA. IHMISEN SYDÄMEN AJATUKSET JA AIVOITUKSET ON TAIPUMUS PAHAAN. HÄIJY JA PAHANELKINEN KAPPALE ON SYDÄN. SYDÄMESTÄ TULEVAT ULOS PAHAT AJATUKSET, HUORUUDET, MURHAT, PILKAT. Filosofisessa kielessä nimitetään tätä OMAKOHTAISEKSI TAHDOKSI.

1712. Mutta tätä tahtoa tietoviisas ei tahdo tunnustaa omaksensa, syystä että se on paha. Kuitenkin juuri tämä tahto määrää ihmisen siveellisen luonteen. Mutta minkätähden tietoviisas ei tahdo olla paha, vaikka hän todellakin on paha? Sentähden että omavanhurskaus ajaa häntä, pakottaa häntä, häätää häntä tahtomaan sitä mikä on hyvä. Ja tuon oletetun hyvän tahdon kautta hän todellakin uskoo olevansa hyvä, vaikka hän on paha. Niin, hän on paha eikä ikinä tule paremmaksi.

1713. Nyt näyttää kyllä Pyhä Raamattu, että pahalla on juurensa sydämessä. Mutta se osottaa myöskin, että hyvä luetaan kuuluvaksi samaan lähteeseen. Niinpä esimerkiksi sanotaan: LAKI ON KIRJOITETTU LIHAISIIN SYDÄMENTAULUIHIN. Usko luetaan kuuluvaksi sydämeen, rakkaus kuuluu sydämeen, pelko kuuluu sydämeen. Kaikki se hyvä, mikä on uskonnossa, luetaan kuuluvaksi sydämeen. Kuinka tietoviisas sitten voi jakaa hyvän ja

pahan niin, että paha luetaan kuuluvaksi omakohtaiseen tahtoon, ja hyvän hän omistaa itsellensä ulkokohtaisessa tahdossa?

1714. Niin sentähden, että hän tahtoo olla "minä itse". Vapaa tahto, se on hänen "minä itse", ja hyvän tahdon, sen hänen oma "minä itse" on tuottanut. Mutta paha tahto, mistä se on tullut. Kuka on luonut pahan tahdon? Ei kait "minä itse" ole luonut pahaa tahtoa? Vai kuinka?

1715. Kuulkaamrae, miten "minä itse" tuumailee: *"Samoinkuin ei mikään ole hyvä, paitsi hyvä tahto, niin ei ole mitään todella pahaa, paitsi paha tahto. Paha voidaan ainoastaan ajatella inhimillisen tahdon kieltämykseksi Jumalallisesta, elikkä ihmisen lankeemukseksi omasta, se on vapauden aatteesta. Sillä on alkuperänsä subjektiivisessa tahdossa, mikä määrää omana tahtona, Egossa [Egoitelen], mikä määrää itseänsä egoismina".* (Martensenin Siveys järjestelmä §. 22)

1716. Yllä olevaan lausuntoon kuuluvassa muistutuksessa sanotaan edelleen: *"Jokainen teoria, mikä etsii pahan alkuperää luontoperäisen tahdon ulkopuolelta ja joka asettaa sen alkuperän Jumalaan tai luontoon, on fatalistinen. Näin on asian laita pakanuudessa, jotavastoin [Jumalan ilmoittama] ilmoitususkonto johtaa pahan luodun hengen subjektiivisesta [omakohtaisesta] tahdosta. Tosin esitetään paha, tunkeutuneena ihmisen paratiisiin luonnollisessa muodossa, käärmeenä. Mutta uskonnollinen käsitys asiasta sisältää, myös, että käärme oli vain hahmo, mihin rietas henki oli pukeutunut, ja että luontoperäinen [det naturliga] siis on ollut tahdon elin."*

1717. Mikä tahdon elin? Jokohan perkeleen? Mutta näyttää siltä, ikäänkuin perkeleen persoonallisuus olisi yhtä kuin TUO LUOTU HENKI. Ja tämän hengen täytyy arvattavasti olla ihmisen oma henki. Muuten en voi ymmärtää. Sillä niin himmeä tämä lause on, että on pakko selittää, mitä tarkoitetaan tuolla luodulla hengellä. Toisin en voi ymmärtää. Kirjoittajan tarkoitus lienee, että tuo luotu henki oli [ihmisen] "minä itse" [sjelfvet], joka luopui omasta aatteestansa, vapaudesta.

1718. Tarkoitus on, kuten minusta näyttää, se, ETTÄ LUOTU IHMISHENKI LUOPUI OMASTA AATTEESTANSA, VAPADESTA. Seuraa myöskin koko ajatusjuoksusta tässä järjestelmässä, että ihminen itse kielsi jumalallisen tahtonsa, mikä on yhtä, koskapa on ennen näytetty, ETTÄ INHIMILLINEN TAHTO KÄY YHTEEN JUMALALLISEN TAHDON KANSSA. Juuri siinä on temppu, että noin huomaamatta annetaan, jumalallisen puolen sulaa yhteen inhimillisen kanssa. Sillä tietoviisashan on jumalallinen.

1719. Mutta tuon luodun hengen luopumus omasta aatteestansa, vapaudesta, ei ollut niin vaarallista. Sillä miettimisen kautta tietoviisas on voittanut takaisin kadotetun vapautensa ja on taasen jumalallinen kuten ennenkin. Ainoastaan siinä suhteessa on tietoviisas minun nähdäkseni itsensä kanssa erilainen, ettei hän nyt enään tahdo tunnustaa omakohtaista tahtoansa omaksi tahdoksansa. Sillä vaikka tämä tietoviisas sanoo, että pahalla on alkuperänsä omakohtaisessa tahdossa, mikä määrää itseänsä omana tahtona, niin emme silti saa ajatella, että paha tahto on tietoviisaan oma oleellinen tahto. Sillä eräs toinen tietoviisas on sanonut, että ihmisellä on eräs tahto, mikä ei ole ihmisen oma tahto (Petrelli). Ja tämä tahto on omakohtainen tahto. Meidän täytyy siis tulla siihen päätökseen, että HYVÄ TAHTO ON TIETOVIISAAN OMA, OLEELLINEN, JUMALALLINEN TAHTO, vaikka

omakohtainen tahto määrää itseänsä omana tahtona. [Hellman korjaa tässä pykälien numeroinnin. LLL kirjoittaa §.1719 kahdesti]

1720. Oman tahdon ja omatahdon laita on aivan yksinkertaisesti niin, ettei kumpikaan ole ihmisen oma. Sillä molemmilla näillä tahdoilla on perustuksensa tiedottomassa elimessä, mikä on kahden ristiriitaisen voiman vaikutuksen alainen, nimittäin PYHÄN HENGEN JA RIETTAAN HENGEN. Pyhä Henki on hyvän alkuperä, ja rietas henki on pahan alkuperä.

1720B. Ihmisen omalla hengellä, HERMOELÄMÄLLÄ, johon tahtokin kuuluu, ei ole mitään valtaa hallita ihmisen sydämessä, mikä on elimellisen elämän keskipiste. Mutta hermoelämän piirissä ihmisen tahdolla on valta hallita. Niin pitkälle ulottuu tahdon vapaus, mutta ei sitten pitemmälle. Ja koska hyvä ja paha ovat vastakkaisia käsitteitä, niin ne poistavat [utesluta de hvarandra inbördes] toisensa keskenänsä. Sinä aikana, jolloin tahto on paha, ei se ole hyvä, mutta kun tahto on hyvä, niin se ei ole paha.

1721. Tästä seuraa, että hyvä ja paha eivät muodosta tahdon olentoa, sillä jos toinen tai toinen olisi tahdon olemus, niin tämä olemus katoaisi ja menisi mitättömäksi joka kerta, jolloin toinen tai toinen saisi sijaa. Mutta ne eivät muodosta tahdon olentoa. Paha ja hyvä eivät ole tahto itse. Ne ovat vain ominaisuuksia, mitkä voidaan lisätä tahtoon maineina [prædikar]: PAHA TAHTO, HYVÄ TAHTO.

1722. Tämä todistaa, että ihmisen tahto ei alunperin ollut paha eikä hyvä. Mutta paha ja hyvä tulee sydäimestä, jossa rietas henki hallitsee ihmisen ollessa luonnollisessa tilassansa. Ihminen on siis luonnollisessa tilassansa perkeleen vallassa. Mutta lunastuksen eli sovituksen kautta ihminen tulee vapahdetuksi perkeleen vallasta. Niin kuuluvat Luteruksen omat sanat toisessa uskonkappaleessa Jumalan Pojasta ja lunastuksesta,

1723. Koska nyt ihminen on luonnostansa paha, eikä omilla voimillansa saata alottaa eikä päättää parannustansa ja kääntymistänsä, niin ei myöskään uudestisyntynyt ihminen voi omistaa Itsellensä hyvää tahtoa omana tahtonansa, koska JUMALA VAIKUTTAA MEISSÄ SEKÄ TAHDON ETTÄ TOIMITUKSEN HYVÄN SUOSIONSA JÄLKEEN. Jos nyt Jumala vaikuttaa hyvän tahdon, niin se ei ole minun tahtoni. Jos perkele vaikuttaa pahan tahdon, niin ei sekään tahto ole minun tahtoni, syystä, ettei minun tahtoni alunpitäin ollut mikään tahto. Minä ja Adam ja niinkään tietoviisas olimme jonkin aikaa ilman tahtoa. Paha ja hyvä olivat siihen aikaan tahdottomasti asuvaisia tuossa raaässä massassa. Mutta niin pian kuin ihmisen tunne [känsla] heräsi, syntyi myöskin tiedostamaton tahto vasta viidennellä kuukaudella, ja sitten tulin vähitellen tietoiseksi jostakin tahdosta, mutta en vielä tietänyt, oliko se paha vai hyvä, ennenkuin saatoin tehdä eroituksen pahan ja hyvän välillä.

1724. MUTTA ILMAN LAKIA OLI SYNTI KUOLLUT. MINÄ EN TUNTENUT KUINKA PAHA OLIN, ENNENKUIN KÄSKY KEHOITTI MINUSSA KAIKKINAISEN HIMON. MUTTA KUN LAKI TULI, NIIN SYNTI VIRKOSI. Silloin vasta sain tuntea, että olin kokonaan perkeleen vallassa. Mutta kas juuri tätä tietoviisas ei tahdo eikä voi myöntää, että hän on kokonaan perkeleen vallassa. Sillä hän on sokeana syntynyt eikä tunne omaa pirullista luontoansa. Niin kauan kuin perkele makaa piilossa sydämen kuopassa, hän tuntee vain vähäisen osan pahasta. Ja tämän pahan, ninkä hän tuntee, hän lukee kuuluvaksi omakohtaiseen [subjectiva] tahtoon, mikä määrää itseänsä omana tahtona.

Mutta tämä omatahto ei kuitenkaan ole hänen oma tahtonsa. Ja juuri siinä on niksi, että hänen OMATAHTONSA ei ole hänen OMA TAHTONSA.

1725. Mutta nyt hän ei myöskään tahdo myöntää, että hänen omatahtonsa on yhtä kuin perkeleen tahto, jota hän noudattaa. Sillä hän ei tahdo tunnustaa mitään korkeampaa valtaa kuin hän itse on. Hän tunnustaa tosin korkeamman vallan, mutta tämä korkeampi valta hän itse tahtoo olla. Jotta hän nyt voisi näyttää toteen jumalalliset etuoikeutensa, vapauttaa hän itsensä mietiskelyn, kautta. Hän vapauttaa itsensä perkeleen vallasta mietiskelyn kautta. Hän todistaa ajatusopillisen johtauksen [[logisk deduction](#)] kautta, että oleellinen tahto, MIKÄ AINA TAHTOO SITÄ MIKÄ ON HYVÄÄ JA JÄRJELLISTÄ, on vapaa ja vapauden kautta hyvä. Sitten hän sanoo: EI MIKÄÄN OLE HYVÄ, PAITSI HYVÄ TAHTO. Ja hänellä kun on hyvä tahto, niin hän on VARSINAISESTI [[positive](#)] (Petrelli) hyvä. Miksi ei EHDOTTOMASTI [[absolut](#)] hyvä?

1726. Nyt on, Jumalan kiitos, vapaus turvattu ja vapauden mukana hyvän eli siveyden aate, hyvän voitto pahasta. Välttääksensä sallimusoppia [[fatalismen](#)] hän jumaloitsee itseänsä. Petrelli on osoittanut että ainoastaan tahdon vapauden kautta on ihmisen uudestisyntyminen mahdollinen. Mutta tämä oppi johtaa ihmisen suoraan helvettiin. Sillä juuri tuon luulotellun tahdon vapauden kautta tietoviisas jää osattomaksi sovinnosta. Hän ei tarvitse mitään muuta sovittajaa, ei yhtään muuta lunastajaa kuin itsensä. Hän on mietiskelyjen avulla löytänyt vapaudessa lunastuksen, ja vapaudellaan hän on lunastanut itsensä.

1727. Kokonaan toisenlaiseksi tulee asia, jos tahtoa pidetään ainoastaan niiden ehdottomien voimien aseena, mitkä hallitsevat elinelämän piirissä. Elinelämässä hallitsee RUUMIILLINEN ja SIVEELLINEN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS, mikä ei ole sokea kohtalo, kuten tietoviisas arvelee, ei pelkästään jokin sokea sielunvoima, vaan korkeampien, itsetietoisten ja tahdolla varustettujen henkien vaikutus. Jumala on luonut ihmisen ja antanut hänelle ensimmäisessä luomisessa VAPAAN TAHDON. Mutta vapaus ei ollut [[objectiva](#)] tahdossa, vaan OMAKOHTAISessa [[subjectiva](#)] tahdossa. Vapaus on vielä tänäkin päivänä sydämessä eli intohimoissa.

1728. Tämä on luonnollinen seuraus FYYSILLISESTÄ ja siihen perustuvasta ihmisen ruumiillisten ja hengellisten voimien METAFYYSILLISESTÄ eli ONTOLOGILLISESTA (olo-opillisesta) yhdistelmästä. Tämän ontologisen kokoonpanon kautta on sydän RUUMIILLISESSA ja HENGELLISESSÄ suhteessa tullut hallitsevaksi perussäännöksi. Siis SYDÄN, mutta ei TAHTO, hallitsee ihmisen elimistöä [[organism](#)]. Ihmisen täytyy sentähden AJATELLA ja TAHTOA, mitä ikänä jokin sydämessä HALLITSEVA intohimo vaatii häneltä.

1729. Jos nyt ihmisellä tarkoitetaan vain MINÄÄ [[jaget](#)] eli itse-tietoisuutta, niin on tosin tämä Minä sikäli vapaa, että se ajattelee ja tahtoo, mitä ikänä vallitseva intohimo vaatii siltä. Mutta itse intohimo, mikä vaatii Minää toimintaan, on tietoviisaalle tuntematon. Hän kuvailee näet mielessänsä, että tuon toiminnan perussääntö on itse Minässä. Hän ei tunne sitä näkymätöntä voimaa, mikä panee Minän toimintaan. Sentähden hän elää siinä suloisessa mielikuvituksessa, että juuri tuo Minä vaikuttaa kaikki. Ja kun hän vain huomaa itsetoiminnan ja itsenäisyyden abstraktisessa eli

ajatuksellisessa tietoisuudessa, niin hän luulee vapauden olevan Minässä.

1730. Mutta kuka on sanonut, että ainoastaan Minä eli tuo ajatuksellinen itsetietoisuus muodostaa koko ihmisen? Eiköhän koko ihminen ole kokoonpano kaikista niistä voimista, jotka ovat koko hänen ruumiillisen ja hengellisen elimistönsä piirissä? Jos hajoitamme tämän voimien järjestelmän eri osiin ja sitten tutkimme erittäin kutakin osaa sen toisiin osiin olevassa suhteessa, niin huomaamme, ettei itsetietoisuus yksinään ole hallitseva perussääntö, ei ole se varsinainen [positiva] eli korkeampi voima, mikä hallitsee koko muuta elimistöä.

1731. Päinvastoin on itsetietoisuus eli minä [jaget] niiden voimien varassa, mitkä hallitsevat elimellisessä elämässä. Itsetietoisuus ei myöskään ole ihmisen olemassaolon ensimmäinen muoto. Elimellinen elämä oli olemassa ennen itsetietoisuutta. Itsetietoisuus eli minä [jaget] ei ole luonut elimellistä elämää. Mutta sitävastoin on itsetietoisuuden elin tullut muodostetuksi elimellisen elämän kautta. Siitä seuraa, ettei minä [jaget] ole syntynyt oman voimansa kautta. Sen täytyy tunnustaa korkeampi voima alkuperäksensä.

1732. Mutta minällä [jaget] ei ole mitään valtaa elimelliseen elämään nähden. Sokea luonnonvoima seisoo uhkaavana Minää ylempänä, vieläpä hallitsee Minää, niin että Minän täytyy tulla ajetuksi toimintaan intressistä, intohimosta, mikä hallitsee sydämessä. Sydän eli intohimot ovat hallitseva perussääntö [princip], itsenäinen valta. Vapaus on siis sydämessä, ei tahdossa, mikä hallitsee vain hermoelämän piirissä, ei elinelämän piirissä.

1732B. Mutta tämä vapaus tuli väärin käytetyksi elämän kummassakin piirissä. Sydämen eli omakohtaisen [subjectiva] tahdon vapaus on sen omatoimisuudessa. Myöskin ulkokohtaisen tahdon vapauden piti olla sen omatoimisuudessa, kyvyssä toimia ilman yllytystä [incitament], ilman tarkoitusperää [motiv]! Mutta sehän ei koskaan ole ollut tietoviisaan tarkoitus, että tahto toimii ilman tarkoitusperää. Mutta saadaksensa tahdon vapaaksi on hän määritellyt tämän tarkoitusperän niin, ettei tahto olisi minkään tarkoitusperän varassa, se on, TAHTO EI OLE MOTIIVIN VARASSA.

1733. Mutta jollei tahto koskaan toimi ilman motiivia, niin se ei ole omatoiminen. Motiivin täytyy kiihoittaa eli pakoittaa tahtoa toimintaan. Mutta jollei tahto ole omatoiminen, niin se ei myöskään ole sielullisessa [psychisk] mielessä itsenäinen. Sillä ainoastaan se on itsenäinen, jolla on toimintansa aiheuttava syy itsessään. Tätä ei voida sanoa tahdosta sielullisessa suhteessa. Sitäpaitsi se merkitsisi kohtalonuskkoa [fatalism], jos tahto toimisi ilman motiivia ja ilman tavoitetta.

1734. Mutta voipihan motiivi ja tavoite olla itse tahdossa, syystä että vapaus on oma päämääränsä. Tietoviisaan on vielä todistettava, että motiivi ja tavoite ovat itse tahdossa. Siveyttä tutkiva tietoviisas on katsonut tahdon vapautta siveelliseltä näkökannalta. Mutta tahtoa kannattaa vielä katsella ruumiillisessa ja sielullisessa suhteessa. On vielä syytä tutkistella, mikäli tahto on riippumaton elimistönsä, sekä sielullisessa suhteessa, mikäli tahto on riippumaton muista sielunvoimista. Tämä tutkimus näyttää tähän saakka olevan hyvinkin laiminlyöty, sekä fysiologian ja sielutieteen tutkijain että myös siveysoppia harrastavien tietoviisaisten puolelta,

1735. Tutkimustemme päätös on tämän kirjoituksen edellisissä osissa tullut esitetyksi. Me emme ole mietiskelyn kautta, vaan tarkastelemalla omia

ja muitten tunteita tulleet seuraavaan johtopäätökseen: Sydän on ruumiillisessa, sielullisessa ja siveellisessä suhteessa hallitseva perussääntö [**principen**], vallitseva sielunvoima, varsinaisesti [**positive**] vapaa ja itsenäinen voima, mikä hallitsee fyysillisessä eli ruumiillisessa suhteessa koko elimistöä, metafyyssillisessä suhteessa koko sielua.

1736. Siveellisessä suhteessa sydän on se lähde, josta sekä paha että hyvä pulppuaa ja leviää muihin sielunvoimiin. Jos sydän on paha, niin koko ihminen on paha, joskin tahto olisikin niin hyvä kuin enkelin tahto. Hyvä tahto ei siis voi määrätä ihmisen siveellistä luonnetta elikkä tehdä ihmistä vanhurskaaksi Jumalan edessä. Tietoviisas kuvailee mielessänsä, että hyvä tulee järjestä tahtoon ja ilmenee siellä hyvänä tahtona. Tämä hyvä eli siveellinen tahto määräisi nyt, tietoviisaan arvelun mukaan, IHMISEN SIVEELLISEN LUONTEEN. Mutta juuri tässä kohdassa tietoviisas on MUSTAN HENKENSÄ, omavanhurskauden kautta tullut häpeällisesti petetyksi.

1737. Ja juuri tässä pettymyksessä ryömivät tämän maailman viisaat, syystä että he hapuilevat pimeydessä ja siveellisessä sokeudessa. Paavali sanoo, ettei monta viisasta ole Jumala kutsunut. He eivät tunne sydämensä pirullista tilaa. Laki ei koskaan ole tullut eli voinut tunkeutua niin syväälle heidän paatuneisiin sydämiinsä, että se olisi voinut heissä herättää eloon kaikkinaisen himon, jotta synty olisi voinut ruveta virkoamaan, jotta olisivat voineet saada selvemmän tietoisuuden sydämensä turmeltuneesta tilasta. Ilman tätä tietoisuutta eli tätä valistusta ei mitään totista katumusta voi syntyä. Ja ilman katumusta ei voi tulla mitään sovintoa.

1738. Luterilaisen opin pääsumma on siis tämä: Ihminen on luonnollisessa tilassansa perkeleen vallassa, KAIKKI OVAT LUONNOSTANSA VIHAN LAPSIA. Tämä perkeleen valta ihmisessä on siinä, ETTEI HÄN PELKÄÄ JUMALAA, EI RAKASTA JUMALAA, EI USKO JUMALAA. (Augsburgin Tunnustus, 2. kappale.) Nämä kaikki ovat semmoisia asioita, joita ei ihminen parhaallakaan tahdolla voi saada aikaan. Sitäpaitsi ihminen on syntyesssänsä perisyntin saastuttama. Hänellä on halu siihen, mikä paha on ja on siis Jumalan laille vastahakoinen. (Augsburgin Tunnustus.)

1739. Mutta tietoviisas luulee hyvällä tahdolla saattavansa voittaa kaikki pahat halut ja herättää eloon kaikki hyvät liikutukset, kuten pelon, uskon, rakkauden. Kun hän lausuu ilmi sen periaatteen, ETTEI MIKÄÄN OLE HYVÄÄ PAITSI HYVÄ TAHTO, varmaan hänen silloin täytyy hyvän tahdon avulla voida herättää eloon kaikki hyvät liikutukset, joita Jumala vaatii, ja tukehuttaa kaikki pahat liikutukset, joita Jumala inhoaa. Mutta se ei käy päinsä. Ihmisellä on kyllä pahoja ajatuksia ja häijyjä himoja vastoin tahtoansa. Mutta se ihminen, joka ei ole herännyt, ei myöskään tiedä tästä mitään.

1740. Toinen pääkohta Luteruksen opissa on, että Jumalan Poika, Vapahtajamme Jesus Kristus, on lunastanut ihmisen kuolemasta ja perkeleen vallasta. Tämä lunastus ihmisen täytyy omistaa itsellensä uskon kautta. SILLÄ JOKA EI USKO SE KADOTETAAN. Nyt ei ole armonvarkaan ensinkään vaikea uskoa, syystä että hänen omatuntonsa on nukkumassa. Laki ei ole hänessä herättänyt eloon mitään himoa. Hän on ilman lakia, sisällisesti nimittäin, ja sentähden synty on kuollut hänessä. Hänelle eivät ole tuttuja nuo saatanan ahdistelemiset, pahat ajatukset ja häijyt himot, joita heränneen ihmisen täytyy tuntea. Synty ei ole tullut ylenmäärin synniksi sille, jolla on kuollut

usko.

1741. Mutta kun synti heräyksen kautta on tullut ylenmäärin synniksi, silloin ei ole niin helppo uskoa. Ihminen tuntee nyt, ettei hän voi uskoa, ennekuin usko hänelle annetaan. EI IHMINEN TAIDA OTTAA, ELLEI HÄNELLE ANNETA YLHÄÄLTÄ. [Hellman lisää: Joh.3:27]. Kun ihminen heräyksen kautta on tullut suureksi syntiseksi, kun hän on oppinut tuntemaan alennuksensa syvyyden, silloin nousee kohta omavanhurskaus ja lykkää häneen sen käsityksen, että perkeleen on mahdoton ansaita mitään armoa.

1742. Mutta kas juuri katuvaiset perkeleet tarvitsevat armoa. Enkeli ei tarvitse mitään armoa. Mitä enkeli tekee armolla? Kuitenkin herännyt ihminen koettaa ansaita itsellensä armon, milloin oman parannuksen kautta, milloin taas syvemmän katumuksen kautta. Omavanhurskauden pyrinnot tarkoittavat aina ansiota. Se ei tahdo ottaa armoa ilmaiseksi.

1743. Armonvargaat väittävät kyllä, että uskolla, fiducia, on sijansa tahdossa. Mutta armonvargaan uskolla lienee sijansa tahdossa. Sillä hän voi todellakin uskoa milloin tahtoo. Hän voipi sanoa: MINÄ TAHDON USKOA, JA SENTÄHDEN MINÄ USKON. Mutta niin ei ole heränneen laita. Hän ei voi uskoa milloin tahtoo. Se tulee siitä, että uskolla on perustuksensa sydämessä. Usko on elävä tunne, intohimo. Ihmisen on tunnettava sydämellä eli sydämessä, ei vain uskoa ymmärryksellä, että hän on sovitettu.

1744. Heränneen ihmisen täytyy siis TUNTEA SYDÄMENSÄ SOVITETUKSI, ennen kuin hän voi uskoa olevansa sovitettu. Ja tätä sanotaan ARMONMERKIKSI. Kysymys on siis oleva tämä: voipiko ihminen olla sovitettu, ennen kuin hän tuntee sydämensä sovitetuksi? Toisin sanoen: voipiko ihminen olla uudestisyntynyt, ennenkuin hän tuntee ja tietää olevansa uudestisyntynyt? Tätä kysymystä ei voida vastata muulla tavalla kuin havainnon kautta. Meidän on asetettava selvästi havaittavaksemme, miten sovinto tapahtuu vanhempain ja lasten välillä.

1745. Se ihminen, jolla ori vanhemmansydän, voipi tosin muodostaa itsellensä käsityksen vanhemmansydämen vaatimuksesta.

Vanhemmansydämen vaatimus on saada painaa onnetonta lastansa sydäntänsä vasten. Sen huomaamme tuhlaajapojan vertauksesta. Muista nyt herännyt sielu, että tämä on vanhemmansydämen vaatimus. Mutta ennenkuin Isä voi painaa tuhlaajapoikaa sydäntänsä vasten, täytyy pojan tulla isänsä tykö. Mutta sitä ei tee poika eli alennettu ihminen, ennenkuin HÄTÄ PAKOITTAÄ HÄNTÄ SIIHEN. Ihmisen täytyy tulla TODELLISEEN SIELUNHÄTÄÄN, ennen kuin hän voi vastaanottaa armon.

1746. Sen voimme nähdä pienistä lapsista, että hädän täytyy pakoittaa heitä nöyrytykseen. Itsekkyys on poisvitsattava, ennenkuin lapsi voidaan taivuttaa SUUTELEMAAN VITSAA. Herännyt ihminen on tosin isällisen kurituksen alainen, SILLÄ JOTA HERRA RAKASTAA, SITÄ HÄN MYÖS KURITTAA. Mutta itsekkyys eli OMAVANHURSKAUS ei ole niin helposti poispiesty. Pahankurisia lapsia täytyy kurittaa kolme kertaa peräkkäin, ennen kuin ylpeys tulee poispiestyksi.

1747. Mitä tekee nyt tuo ilkeä lapsi, ylpeyden tultua hänestä poispiestyksi? Ah, SE HALAJAA SAADA TULLA VANHEMMAN SYLIIN. Se halajaa sovintoa. Äidin täytyy ottaa se lapsi, jota hän äsken piiskasi, hänen täytyy kohta ottaa se syliin ja painaa sitä sydäntänsä vasten. Muuten lapsi ei

pääse rauhaan. Tässä näemme nyt kuvan, sovinnon luonnosta. Ylpeys on poispiestävä, ennenkuin tuo pahankurinen lapsi tahtoo tulla äidin syliin. Niin oli tuhlaajapojankin laita. Hänen täytyi tulla todelliseen hätään, ennen kuin hän lähti matkustamaan kotiin vanhemman huoneeseen.

1748. Gerlachin ja Vensjöen selitys tästä vertauksesta on enemmän eksyttävä kuin valaiseva. He väittävät näet, että se osa tavarasta, minkä isä antoi pojalle, oli maallisia etuja, luonnollisia lahjoja ja maallisia iloja. Mutta semmoinen selitys voi sopia luonnolliselle ihmiselle, jonka pyrkimisen ja tavoittelemisen korkein määrä on, että hän saisi nauttia maallisia iloja. Kunniaa, rikkautta, valtaa, arvoa, aistillisia nautintoja luonnollinen ihminen kyllä tahtoo omistaa. Mutta minä en käsitä, kuinka ihminen voi tuhlata semmoisia tavaroita. Sillä köyhinkin roikale voi aina hankkia itsellensä jonkinlaista aistillista nautintoa. Ja se, joka on oikein kavala, voi pitää kunniansa, arvonsa ja rikkautensa kuolemannelle asti. Sanalla sanoen: älykäs maailman orja ei voi tuhlata luonnollisia tavaroita, yhtä vähän neroa kuin muita luonnonlahjoja tai kunniaa, ei myöskään maallisia tavaroitansa.

1749. Meidän täytyy siis pitää tiettyä asiana, että ne olivat hengellisiä tavaroita, mitkä tuhlaajapoika oli hukannut synnin kautta. Laajemmassa, merkityksessä ymmärretään tuhlaajapojalla HERÄNNYTTÄ SYNTISTÄ, joka on hukannut eli tuhlanut hengelliset tavaransa, VIATTOMUUTENSA JA OMANTUNNON RAUHAN. Hän on käyttänyt väärin vapaata tahtoa, hän ei ole kuunnellut järjen eikä omantunnon ääntä. Ne tavarat, mitkä luonnollinen ihminen on saanut osaksensa, ovat terve ruumis ja järjellinen sielu. Sielunvoimien väärinkäytöksen kautta hän on hukannut nämä kalliit tavarat. Sanalla sanoen: hän on elänyt toisin kuin hänen olisi tullut, ja sen kautta hän on HUKANNUT OMANTUNNON RAUHAN, mikä on kalleinta kaikista.

1750. Kun nyt tulee nälänhätä eli semmoisten aineitten puute, joiden kautta herännyt ihminen voi hankkia itsellensä omantunnon rauhan, se on uskon puute, rakkauden puute, vanhurskauden, puute, rukouksen voiman puute, katumuksen puute, kärsivällisyyden puute; silloin herännyt ihminen koettaa tyydyttää hengellistä nälkänsä omanvanhurskauden SIANRAVALLA. Se kauppias, jonka tykönä tuhlaajapoika etsii palvelusta, on juuri omavanhurskaus itse, ja tämä panee hänen tehtäväksensä kaita sikoja, se on, ottaa vaaria niistä pahoista ajatuksista ja niistä häijyistä himoista, mitkä röhkivät hänen sielussansa. Mutta juuri nämä siat SYÖVÄT SUUHUNSA KAIKEN HÄNEN ANSIONSA. Sillä omavanhurskaus on pannut hänen ottamaan vaaria noista pahoista ajatuksista ja häijyistä himoista, jotta hän siten ansaitsisi ruokansa, mikä on armo oman ansion mukaan elikkä se omantunnon rauha, minkä siveä ihminen voi ansaita itsellensä sotimalla ja voittamalla nuo pahat ajatukset ja häijyt himot. Tämä on sen mukaan, mitä sanotaan Lindblomin Katkismuksessa, että HYVE, mikä on siinä, että pahaa vastaan soditaan ja voitetaan, PALKITSEE ITSENSÄ JA TULEE EDELLEEN PALKITUKSI. Juuri tälle pakanalliselle autuuden perustukselle luonnollisesti siveä ihminen perustaa ijankaikkisuuden toivon. Juuri luonnollisen siveyden kautta semmoinen ihminen hankkii itsellensä omantunnon rauhan. Ja juuri tätä siveyttä parhaimmat romaanien kirjoittajat niin kauniisti suosittelevat.

1751. Mutta tämä siveys ei voi tuottaa heränneelle ihmiselle omantunnon rauhaa. Sillä vaikkakin hän sotii ja voittaa nuo pahat ajatukset ja häijyt

himot, niin omavanhurskaus ei kuitenkaan salli tuon heränneen ihmisen sammuttaa vanhurskautta isoovaa nälkäänsä tällä sianravalla elikkä omalla ansiolla. Luonnollisessa tilassa siveä ihminen voipi saada omantunnon rauhan sotimalla ja voittamalla pahan purkaukset. Mutta herännyt ihminen ei voi tyydyttää omaavanhurskauttansa sillä, että hän sotii ja voittaa pahan. Sillä vasta silloin heränneen, ihmisen omavanhurskaus tulisi tyydytetyksi, jos hän voisi tulla niin puhtaaksi kuin enkeli tai niin viattomaksi kuin ihminen oli paratiisissa.

1752. On siis ihan varma asia, että nuo siat syövät suuhunsa kaiken sen ansion, minkä tuhlaajapoika tahtoo ansaita kaitsemalla noita sikoja.

Sentähden sanotaankin, että HÄN PYYSI VATSAANSA RAVALLA TÄYTTÄÄ, JOTA SIAT SÖIVÄT, EIKÄ KENKÄÄN HÄNELLE SITÄKÄÄN ANTANUT. Niin, eipä edes OMAVANHURSKAUS, jonka palveluksessa herännyt ihminen on, ole tyydytettävissä oman parannuksen, kautta eli sotimalla ja voittamalla pahat ajatukset ja häijyt himot,

se on, siveyden eli oman ansion mukaan. Ei. Heränneessä tilassa omavanhurskaus on niin ankara, ettei se suo tuhlaajapojalle omantunnon rauhaa siten että tämä sotii ja voittaa painan purkaukset, vaan se tahtoo, että ihmisestä pitää tuleman enkeli. Ja kun hän ei voi tulla niin puhtaaksi kuin enkeli, niin hän joutuu epätoivoon, hän uskoo ulevansa kadotettu.

1753. Juuri tämä on se sielunvihollisen tuuma, että tuhlaajapoika hukkuisi nälkään vieraalla maalla. Hänen tuumansa on, ettei herännyt ihminen koskaan voisi tulla sovintoon Jumalan kanssa. Luonnollisessa tilassa ihmisen omavanhurskaus saattoi tulla tyydytetyksi tuon niin korkeasti ylistetyn siveyden kautta. Mutta heränneessä tilassa omavanhurskaus ei voinut tulla tyydytetyksi niin vähällä omalla ansiolla, syystä että herännyt omatunto vaatii SYDÄMEN TÄYDELLISTÄ PUHTAUTTA. Mutta nyt ei omatunto estä katuvaista sovinnosta, sillä LAKI ON KURITTAJA KRISTUKSEN TYKÖ, eivät myöskään nuo sikamaiset ajatukset ja sikamaiset himot, jotka syövät suuhunsa tuhlaajapojan ansion. Vaan omavanhurskaus muuttautuu valkeuden enkeliksi heränneen sielun tietoisuudessa, omavanhurskaus estää tuhlaajapoikaa kohta nälänhädän tullessa nousemasta ja menemästä isänsä tykö.

1754. Tätä herännyt sielu ei voi kohta käsittää. Sillä omavanhurskaus ei ilmesty hänen silmäinsä eteen jonakin mustana henkenä, vaan valkeuden enkelinä. Heränneen ihmisen mielestä totuus itse puhuu, se on, Jumalan oma ääni eli omatunto. Kun näet omatunto elikkä Jumalan laki vaatii SYDÄMEN TÄYDELLISTÄ PUHTAUTTA, niin omavanhurskaus vaatii samaa. Mutta kun LAKI ON KURITTAJA KRISTUKSEN TYKÖ, se on, omatunto ei estä sovinnosta, vaan pikemmin käskää, pakottaa syntistä sovintoon Jumalan ja ihmisten kanssa, niin omavanhurskaus asettuu sitä vastaan ja sanoo: kuinka sinä niin kurjassa ja piruttuneessa tilassa voit tulla sovitetuksi Jumalan kanssa? Tiedäthän, että Vapahtaja on pyhä persoona. Hän ei ota vastaan mitään perkeleitä. Ei, sinun täytyy ahkeroida parantuaksesi, pyhittyäksesi j.n.e.

1755. Sielunvihollinen kyllä tietää, että ihminen tuon turhan taistelun kautta tulee kokonaan uuvuksiin. Sen kautta että ihminen kaitsee sikoja, jotka syövät suuhunsa koko hänen ansinonsa, tulee hän vihdoin niin uuvuksiin, ettei hän jaksakaan mennä isänsä tykö. Ja sentähden moni matkanies

väsyykin tässä lain orjuudessa ja nukkuu pois kaikesta, joutuu jälleen suruttomuuden tilaan ja ajattelee, että koko heräys oli vain uni, näköhäiriö tai mielikuvituksen tuote, jokin saatanan petos.

1756. Näin suunnilleen heränneen ihmisen täytyy ymmärtää tuhlaajapojan vertausta. Eikä ole yhtään raamatunselittäjää, joka ei myöntäisi, että tämä vertaus esittää katuvaisten syntisen kuvan, jonka totisen katumuksen, parannuksen ja elävän uskon kautta, täytyy etsiä sovintoa Jumalan kanssa. Mutta tämä vertaus on selitettävä niin, että katuvaisten syntinen todellakin tuntee itsensä,

1757. Moni raamatunselittäjä jolla itsellään on tuo pakanallinen siveys autuuden perustuksena, selittää tuhlaajapojan vertauksen siten, että tuhlaajapoika oli ihminen, joka on saanut tämän maailman hyvyyttä, maallisia tavaroita ja maallisia iloja (Gerlach-Vensjöe), Se on: hän ei ole ainoastaan saanut maallisia aarteita, vaan myöskin kykyä käyttää niitä voitoksensa ja hyödyksensä. Mutta irstailujen ja tuhlaamisen kautta tuhlaajapoika on menettänyt omaisuutensa ja kentiesi myöskin terveytensä. Mutta kuinka monta tuhlaajaa on nykyaikana, jotka tulisivat kristityiksi sen kautta, että ovat joutuneet rappiotilaan? On kentiesi siellä täällä joku, joka huomaa eläneensä hurjasti ja alkaa elää säännöllisemmästi, kun itse köyhyys estää häntä elämästä niin hurjapäisesti kuin ennen. Semmoinen ihminen rupeaa silloin raittiiksi, säännölliseksi, säästäväiseksi y.m. Tämä on kyllä parannus, minkä itse luonnollinen järkikin hyväksyy,

1758. Semmoisen kääntymisen hyväksyy koko maailma. Sekä se, jolla on siveys autuuden perustuksena, että armonvaras vaatii semmoista kristillisyyttä. Monesta tuhlaajapojasta ja juomarista tuleekin todella raitis, säännöllinen ja säästäväinen, sittenkun on joutunut rappiotilaan. Mutta onko hän silti armoitettu kristitty? On myöskin monta, jotka luulevat tulevansa kristityiksi oman parannuksen kautta. Mutta semmoinen kristillisuus saattaa olla riittävä tälle maailmalle, mutta miten käypi tulevaisessa maailmassa, sitä ei tiedetä. Farisealaiset olivat oman parannuksen kautta tulleet Jumalan lapsiksi. Niin he itse uskoivat. He sanoivat Vapahtajalle: "Meillä on yksi Isä, nimittäin Jumala". Ja kaikilla, joilla on siveys autuuden perustuksena, on sama usko. Noita farisealaisia tarkoitetaan, raamatunselittäjän käsityksen mukaan tässä vertauksessa, vanhemman pojan kuvalla, joka tuli kateelliseksi sen hyvyyden tähden, jota isä tuhlassi tuhlaajapojan hyväksi.

1759. Mutta nuo sanat: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN, osoittavat selvästi, että tämä vertaus liikkuu armon suuren salaisuuden pohjalla. On kuultu, että vanhemmalla pojalla ymmärretään Israelin kansaa ja nuoremalla pakanoita. Tuntuu kuitenkin tuota selitystä vähän uskottavammalta, että vanhempi poika oli nuo itsevanhurskaat farisealaiset ja nuorempi poika publikaanit. Kuinka taivaallinen Isä saattoi sanoa farisealaisista: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN? Nämä sanat osoittavat, että vanhempi poika oli semmoinen henkilö, joka ei koskaan ollut tuhlannut hengellisiä tavaroita. Hän oli semmoinen henkilö, joka aina oli palvellut Isää ja ollut uskollinen vanhemmankodissa. Sanalla sanoen: vanhempi poika oli semmoinen henkilö, joka ei koskaan ollut tuhlannut hengellisiä tavaroita synnin kautta. Ja mikä henkilö se saattoi olla?

1760. Sanat: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN, eivät mielellään

voi soveltua keneenkään muuhun kuin enkeleihin, jotka ovat pysyneet luomaperäisessä kirkkaudessa ja viattomuudessa. Ainoa tässä syntyvä vaikeus on vanhemman pojan kateus sen armon tähden, jota isä tuhlassi tuota kadonneena ollutta poikaa kohtaan. Sanotaan näet eräässä toisessa paikassa, että enkelit iloitsevat yhdestä syntisestä, joka kääntyy ja tekee parannuksen. Mutta jos nämäkin sanat: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN, sovellutetaan johonkin ihmiseen, niin koko armonjärjestys menee pilalle. Olisimme silloin todellakin pakoitettut uskomaan, että on olemassa ihmisiä, jotka ansaitsevat autuuden omalla vanhurskaudella, se on, olisi ihmisiä, jotka eivät ole tehneet syntiä. Olisi olemassa ihmisiä, jotka eivät tarvitse parannusta ja kääntymystä. Olisi ihmisiä, jotka eivät tarvitse sovitusta.

1761. Silloin todellakin kaikki tietoviisaat saisivat vettä myllyllensä. He voisivat silloin omistaa itsellensä tämän raamatunpaikan, siten vahvistaaksensa sen vakaumuksen, että HYVE PALKITSEE ITSENSÄ JA TULEE EDELLEEN PALKITUKSI. Loppuseuraus olisi oleva se, että ainoastaan rikollisen tarvitsee tulla sovitetuksi Jumalan kanssa, mutta ei vain siveän ihmisen. Niin luonnolliselle järjelle on ihan välttämätöntä ajatella näin: HYVE PALKITSEE ITSENSÄ JA TULEE EDELLEEN PALKITUKSI. Ja tämä lause pitää paikkansa, jos se sovellutetaan enkeleihin, mutta muuttuu aivan vääräksi, jos se sovellutetaan ihmisiin. Sillä, jos kaikki ihmiset ovat syntisiä, niin ei ole mitään hyvettä eli siveyttä maan päällä.

1762. Mutta vertausta semmoista kuin tätä voidaan tosin sovelluttaa useampiin olosuhteisiin. Kuitenkin täytyy meidän sovelluttaessamme sitä erinäisiin olosuhteisiin pitää kiinni: jumalallisen ilmoituksen korkeimmasta aatteesta, sovinnosta, elikkä langenneen ihmisen ojennuksesta armon kautta. Me ymmärrämme siis tämän vertauksen siten, että tuhlaajapoika laajimmassa merkityksessä kuvaa langennutta ihmistä, joka luomisessa on saanut osansa jumalallisista tavaroista, on saanut VAPAAN TAHDON, VIATTOMUUDEN, USKON, RAKKAUDEN y.m.

1763. Mutta nämä tavarat ihminen on tuhkanut synnin kautta. Vanhemmalla pojalla täytyy silloin ymmärtää enkeleitä, jotka ovat pysyneet isänhuoneessa ja ovat aina palvelleet Häntä. Ainoastaan heihin soveltuvat sanat: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN. Supistuneemmassa merkityksessä tuhlaajapojalla tarkoitetaan pakanoita, jossa tapauksessa vanhan testamentin pyhiä täytyy pitää vanhempana poikana. Mutta heistä ei voida sanoa: KAIKKI, MITÄ MINUN ON, SE ON SINUN, luonnon mukaan, vaan armon kautta, että heidän syntinsä ovat anteeksi annetut, esimerkiksi Abrahamista, jonka usko luettiin hänelle vanhurskaudeksi.

1764. Farisealaisiin ja publikaneihin tätä vertausta ei mielellään voida sovelluttaa, syystä, että farisealaiset olivat kristillisyyden katkerimpia vihollisia.